

1

Ședința nr. 68
extraordinară a Consiliului
municipal Chișinău
din 22 martie 2007

Adnotație

Volumul I

1. **Procesul-verbal nr. 68**
2. **Decizia nr. 68/1-1 și materialele de lucru**

CONSILIUL MUNICIPAL CHIȘINĂU

DECIZIE

Nr. 68/1-1

din 22 martie 2007

- ☒ Cu privire la aprobarea Planului de
Amenajare a Teritoriului
municipiului Chișinău

Având în vedere decizia Consiliului municipal Chișinău nr. 44/34 din 18.04.2006 „Cu privire la elaborarea Planului de Amenajare a Teritoriului și a Planului Urbanistic General al municipiului Chișinău”, documentația Planului Urbanistic General al orașului Chișinău, elaborată de către consorțiul internațional de specialiști din Republica Moldova, România și Belarus, cu avizele, propunerile și coordonările autorităților, organelor centrale de specialitate și serviciilor abilitate, precum și rezultatele dezbaterilor publice desfășurate în perioada 17 ianuarie – 2 februarie 2007, avizele Comisiilor consultative de specialitate ale Consiliului municipal Chișinău și ale experților independenți, în conformitate cu prevederile Legii Republicii Moldova nr. 835-XIII din 17.05.1996 privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului, în temeiul pct. 66 din Legea nr. 431-XIII din 19.04.1995 privind statutul municipiului Chișinău, art. 14 (2) lit. o), art. 19 (4), art. 29 (1) lit. s) și art. 79 din Legea nr. 436-XVI din 28.12.2006 „Privind administrația publică locală”, Consiliul municipal Chișinău DECIDE:

1. Se aprobă Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, conform documentației prezentate în anexa 1, în calitate de:

- Document fundamental în definirea și implementarea politicilor, programelor și proiectelor de dezvoltare a municipiului Chișinău de către autoritățile publice locale, instituțiile publice și private din subordonare, în parteneriat cu organizații și structuri internaționale, sectorul privat și societatea civilă;
- Platformă operațională de coordonare a investițiilor multisectoriale la nivelul unităților administrativ-teritoriale aflate în componența municipiului și de cooperare a acestora în vederea implementării proiectelor propuse;
- Platformă operațională de coordonare a planurilor urbanistice generale pe care fiecare din unitățile administrativ-teritoriale ale municipiului Chișinău le va întocmi în conformitate cu principiile autonomiei locale și subsidiarității.

2. Se aprobă viziunea de dezvoltare a municipiului Chișinău care urmărește ca Chișinăul, către anul 2025, să devină:

- un nucleu policentric de dezvoltare economică dominat de activități productive nepoluante (zone de transfer și parcuri tehnologice) și turism;
- un loc de viață confortabil, cu acces la utilități și servicii publice, într-un mediu nepoluat;
- o destinație atractivă în peisajul multicultural european prin variate moduri de expresie: limbă, muzică, arhitectură, arheologie etc.
- integrarea infrastructurii, managementului și programului de dezvoltare a

municipiului Chișinău.

e) Specializarea nucleelor policentrice de dezvoltare ale municipiului Chișinău.

3. Se aprobă obiectivele strategice ale Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, care vizează:

- a) creșterea accesibilității spațiului economic al municipiului Chișinău către coridoarele de transport europene, coordonat cu îmbunătățirea mobilității în interiorul municipiului;
- b) realizarea parteneriatului urban-rural în scopul creșterii factorilor de localizare, locuințe și activități economice, prin îmbunătățirea infrastructurii utilităților și a serviciilor publice de bază;
- c) dezvoltarea unui sistem urban policentric, atractiv și competitiv, acordând o atenție specială asupra modului de dezvoltare a zonelor urbane expuse presiunii investiționale, în egală măsură cu promovarea dezvoltării socio-economice a zonelor rurale;
- d) asigurarea condițiilor de preservare, de reabilitare și de extindere a patrimoniului natural existent;
- e) acordarea unei atenții speciale în găsirea formelor de valorificare, protejare și promovare a specificității patrimoniului cultural, construit al municipiului Chișinău, în peisajul cultural european;
- f) creșterea capacității de administrare a datelor privind dezvoltarea teritorială și a procesului de implementare a strategiei teritoriale a municipiului Chișinău.

4. Se stabilesc că pilonii de dezvoltare ai municipiului Chișinău pentru perioada de până în anul 2025 sunt:

- a) coeziunea economică și socială;
- b) competitivitatea teritorială;
- c) conservarea valorilor naturale și culturale.

5. Se aprobă pachetul de politici, programe și proiecte teritoriale și sectoriale care urmăresc să asigure pe perioada implementării Planului:

- a) durabilitatea infrastructurii sociale, economice și a resurselor naturale;
- b) durabilitatea infrastructurii pentru o economie informațională și a cunoașterii;
- c) durabilitatea infrastructurii în domeniul cercetării și inovării.

6. Primarul general și Consiliul municipal Chișinău va propune forme de implementare a programelor, proiectelor și surselor de finanțare, prevăzute în Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău.

7. Direcția generală finanțe va ține cont, în mod prioritar, la formarea bugetelor locale, de necesitățile de finanțare, în funcție de prevederile Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău.

8. Primăria Municipiului Chișinău va contracta o companie de consultanță independentă cu experiență în evaluare și monitorizare, care va elabora rapoarte anuale privind stadiul implementării Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău.

9. Direcția generală arhitectura, urbanism și relații funciare va elabora și publica sinteza Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău în limbile de stat, rusă și engleză pentru informarea și diseminarea prevederilor documentului.

10. Primarul general va asigura controlul executării prevederilor prezentei decizii.

PREȘEDINTE DE ȘEDINȚĂ

Grigore Mîra

CONTRASEMNAT:
SECRETAR INTERIMAR
AL CONSILIULUI

Nicolae Manastârli

92

N. Căndea

Exemplu	
Seful serviciului (Director)	
Vizitat	23.03.07
Director	
Secția	23-03-07
Secția	
Avizat	

REPUBLICA MOLDOVA
CONSILIUL MUNICIPAL CHIȘINĂU
PROCES-VERBAL nr.68

din 22 martie 2007

[al ședinței extraordinare a]
Consiliului municipal Chișinău

Total membri ai Consiliului _____ 51 _____, din ei prezenți _41_

Absenți: motivat _ 10 _ nemotivat _____ - _____ (lista se anexează)
(în cifre) (în cifre)

Invitați _____ 45 _____ (lista se anexează)

Președintele ședinței dl Grigore Măra

Secretarul ședinței dl Nicolae Manastârli

ORDINEA DE ZI:

1.Cu privire la aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău.

RAPORTOR: dl Nikon Zaporojan, director
interimar al Direcției generale arhitectură,
urbanism și relații funciare

2.Cu privire la aprobarea Planului Urbanistic General al orașului Chișinău.

RAPORTOR: dl Nikon Zaporojan, director
interimar al Direcției generale arhitectură,
urbanism și relații funciare

AU LUAT CUVÂNTUL:

DI Veaceslav Iordan, primar general interimar al municipiului Chișinău, a menționat că, conform art. 19 (2) din Legea nr. 436-XVI din 28.12.2006 “Privind administrația publică locală”, s-a convocat ședința extraordinară a Consiliului municipal Chișinău și că la ședință sunt prezenți 31 de consilieri din cei 51 aleși. Apoi d-lui a amintit audienței că ședința e deliberativă dacă la ea participă 26 de consilieri. Domnia sa a supus votului începerea lucrărilor ședinței Consiliului municipal Chișinău din 22 martie 2007.

AU VOTAT: pentru – 38, contra – 0, s-au abținut – 0. Astfel, ședința a fost declarată deschisă.

DI Veaceslav Iordan, primar general interimar al municipiului Chișinău, a informat că la ședință asistă dl Vladimir Adam, procuror adjunct al Procuraturii municipiului Chișinău, dl Valeriu Didenco, șef interimar al Oficiului Teritorial Chișinău al Aparatului Guvernului Republicii Moldova și dl Nicolae Țărălungă - elaboratorul Planului General Urbanistic. Apoi a anunțat onorarea Drapelului de Stat al Republicii Moldova și a Drapelului municipiului Chișinău. Domnia sa a spus că, potrivit prevederilor art. 16 (7) din Legea 436-XVI din 28.12.2006 “Privind administrația publică locală”, este necesar să se aleagă președintele ședinței date a Consiliului municipal Chișinău. În urma consultărilor cu fracțiunile Consiliului municipal Chișinău, a fost propusă candidatura dlui Grigore Mâra.

DI Oleg Cernei, consilier (B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”), a propus o altă candidatură de la Frațiunea comunistilor, pe dna Svetlana Popa, fiind nemulțumit că s-a propus dl Grigore Mâra.

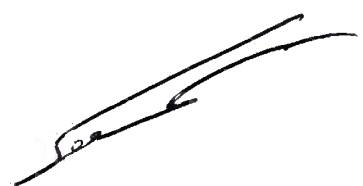
DI Veaceslav Iordan, primar general interimar al municipiului Chișinău, a supus votului candidatura dlui Grigore Mâra.

AU VOTAT: pentru – 29, contra – 0, s-au abținut – 0. Astfel, candidatura dlui Grigore Mâra a fost acceptată.

DI Grigore Mâra, consilier (Partidul Comunistilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a mulțumit pentru încredere și a spus că înainte de a aproba ordinea de zi, consilierii să vină cu propuneri, interpelări, declarații.

Au făcut interpelări: dnii Oleg Cernei, Mihai Roșcovan.

A răspuns la interpelări: dl Veaceslav Iordan.

DI Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a supus votului ordinea de zi.

Dna Eugenia Stârcea, consilier (Partidul Popular Creștin Democrat), a propus să se introducă pe ordinea de zi chestiunea „Cu privire la introducerea în statele de personal a unităților de surori medicale în școli”.

DI Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a subliniat că are loc votarea și că trebuia la timp să se facă propuneri.

Dna Eugenia Stârcea, consilier (Partidul Popular Creștin Democrat), și-a retras propunerea.

DI Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a supus votului proiectul ordinii de zi.

AU VOTAT: pentru – 40, contra – 0, s-au abținut – 0. Astfel, ordinea de zi a fost aprobată.

DI Oleg Cernei, consilier (B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”), l-a întrebat pe dl Nikon Zaporojan ce proiect de decizie din cele ce li s-au dat va fi examinat ca bază: al primarului general interimar sau proiectul de decizie propus de comisia pentru problemele suburbiilor și agriculturii. D-lui a amintit că la întrunirea cu primarul general interimar și cu reprezentanții comisiilor s-a solicitat prezentarea a 2 proiecte de decizie separate:

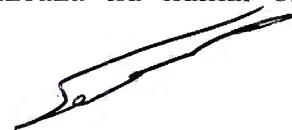
- 1) Cu privire la aprobarea Planului Urbanistic General al orașului Chișinău;
- 2) Cu privire la aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău.

DI Nikon Zaporojan, director interimar al Direcției generale arhitectură, urbanism și relații funciare, a menționat că ambele proiecte vor fi examinate, deoarece este un document integru, unul fără altul nu are putere juridică și urbanistică.

DI Oleg Cernei, consilier (B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”), a întrebat care din cele 2 proiecte de decizie va fi luat ca bază, cel propus de executiv sau cel propus de comisia de specialitate.

DI Nikon Zaporojan, director interimar al Direcției generale arhitectură, urbanism și relații funciare, a constatat că ambele proiecte se vor examina.

DI Mihai Roșcovan, consilier independent, ales pe lista Partidului Popular Creștin Democrat, a spus că la comisie s-a prezentat un singur proiect de decizie. În ședință se vor discuta 2 proiecte de decizie separate: „Cu privire la aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău”, care vizează nu numai orașul

Chişinău dar şi suburbiile Chişinăului şi „Cu privire la aprobarea Planului Urbanistic General al oraşului Chişinău”, care vizează numai or. Chişinău. În continuare, domnia sa a arătat că s-au elaborat două proiecte de decizie, care, ulterior, au fost prezentate tuturor comisiilor, coordonate cu primarul general interimar şi care urmează să fie discutate aparte.

DI Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniştilor din Republica Moldova), preşedintele şedinţei, a menţionat că e necesar să se aprobe Regulamentul de lucru al şedinţei: pentru raportori - 10 minute, pentru luări de cuvânt - 5 minute, după fiecare 2 ore de lucru - pauză. D-lui a supus votului Regulamentul de lucru.

AU VOTAT: pentru - 41, contra - 0, s-au abţinut - 0. Astfel, Regulamentul de lucru a şedinţei a fost aprobat.

1. S-A EXAMINAT:

Cu privire la aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chişinău.

RAPORTOR: dl Nikon Zaporojan, director interimar al Direcţiei generale arhitectură, urbanism şi relaţii funciare*

AU LUAT CUVÂNTUL:

DI Igor Crapivca, consilier independent, ales pe lista B.E. „Alianţa Social-Liberală „Moldova Noastră”, a atras atenţia consilierilor că în propunerea Comisiei pentru buget, economie, finanţe şi patrimoniul public local s-a strecurat o greşeală şi anume: avizul comisiei anexat la proiectul de decizie „Cu privire la aprobarea Planului Urbanistic General al oraşului Chişinău”, de fapt, trebuie anexat la proiectul de decizie „Cu privire la aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chişinău”. D-lui a atras atenţia că în propunerea comisiei pentru buget, economie, finanţe şi patrimoniul public local să se completeze pct. 2 cu 2 subpuncte d) şi e) ele sunt formulate în aviz.

DI Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniştilor din Republica Moldova), preşedintele şedinţei, l-a întrebat pe dl Igor Crapivca dacă are vreo propunere suplimentară în afară de cea privind avizul.

DI Igor Crapivca, consilier independent, ales pe lista B.E. „Alianţa Social-Liberală „Moldova Noastră”, a insistat că propunerile făcute de comisie au fost introduse nu acolo unde trebuia, ci în alt proiect de decizie. Aceste subpuncte să fie introduse în

* În timpul şedinţei s-au făcut înregistrări stenografice.

proiectul de decizie "Cu privire la aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău" în pct. 2 ca subpuncte d) integrarea infrastructurii și programului de dezvoltare a municipiului Chișinău și e) specializarea nucleelor policentrice de dezvoltare a municipiului Chișinău.

DI Nicolae Tarălungă, expert internațional al PUG Chișinău, elaboratorul Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, a informat asistența că la elaborarea Planului au participat specialiști competenți atât din Est cât și din Vest și că s-au luat în vedere problemele specifice municipiului, s-a consultat opinia publică, instituțiile locale, s-au indentificat problemele existente și abia după s-a purces la întocmirea Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău. Domnia sa i-a rugat pe consilieri să se pătrundă de însemnătatea Planului pentru societatea de azi și de mâine, deoarece este un Plan-director, un Plan flexibil, de aceea se propune spre aprobare. În continuare, vorbitorul a precizat că Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău este compus din 83 de proiecte din toate domeniile, 7 proiecte pentru administrația publică locală ca să se poată urmări interplanul, iar la sfârșitul Planului este graficul proiectelor pînă în anul 2025. Și discuțiile avute cu cetățenii sunt reflectate în documentul de sinteză, din care rezultă că 65-75 la sută din populație pun în prim plan problemele legate de apă, canalizare, drumuri, sănătate, dar mai ales în educație, investiție în viitorul municipiului - copii, iar un alt aspect al problemei este coordonarea cu bugetele, pentru că Primăria municipiului Chișinău nu are resurse să atingă toate obiectivele acestui Plan de aceea au fost coordonate cu Programul Național "Republica Moldova - Uniunea Europeană", există Proiectul TACIS, granturi, iar Primăria va cofinanța aceste fonduri, dacă are un rol coordonator, iar cele 19 unități teritorial-administrative vor prelua elementele din Planul dat, vor stabili prioritățile și le vor coordona cu Primăria. Domnia sa a ținut să explice noțiunea de policentrism, deoarece mulți, probabil, n-au înțeles, este o situație tipică nu numai Chișinăului, ci și altor orașe din lume, cînd totul se concentrează în centrul orașului, în timp ce la 10-15 km sunt comune - dormitor, iar ideea este de a se exporta unele activități prin coridoare europene, către comunele învecinate Chișinăului, de altfel, vom fi sufocați de trafic, de construcții una peste alta, probleme cu care se confruntă multe orașe din lume, de aceea trebuie să le evităm. În încheiere, vorbitorul s-a referit la echitatea socială, deoarece lipsa echității sociale generează probleme, conflicte, de aceea în Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău s-au prevăzut proiecte și programe destinate suburbiilor pentru a avea acces la serviciile de sănătate, educație, apă, canalizare, serviciile sociale, într-un cuvînt, la drepturile omului.

DI Pavel Armașu, consilier (B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”), a spus că, în principiu Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău se bazează pe finanțarea de către Uniunea Europeană și a întrebat cît de reală este prognoza și dacă a fost coordonată cu Uniunea Europeană.

DI Nicolae Tarălungă, expert internațional al PUG Chișinău, elaboratorul Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, a răspuns că e logică întrebarea

privind finanțarea Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, în primul rând bugetele locale, iar la ședințele Consiliului vor avea prioritate proiectele solicitate de oameni, există proiectele TACIS, granturi sau se pot lua credite de la Banca Europeană de Dezvoltare, de la Banca Mondială, ei cer proiecte, pe care le-am făcut, mai există posibilitate – parteneriatul public, privat, eloboratorii au prezentat toate documentele necesare ca să se realizeze toate obiectivele prevăzute pînă în 2025. Apoi, a adăugat că Republica Moldova poate va fi membru a UE, numai în urma unor discuții la nivel de Guvern Planul de acțiuni între RM și UE poate duce la un moment dat pe finanțări chiar înainte de a intra în UE, astfel cum s-a întîmplat cu unele țări care au aderat la UE în 2004 și 2006.

DI Oleg Cernei, consilier (B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”), a întrebat dacă Planul dat va diminua diferența dintre oraș și suburbiile municipiului, adică discrepanța în ce privește nivelul de dezvoltare, deoarece la momentul anchetării oamenii din suburbii au solicitat drumuri, canalizare, gazificare, deșeuri etc., referitor la strategia atragerii proiectelor sau a investițiilor pentru suplimentarea anumitor proiecte sau politici: în domeniul locativ sau al transportului. D-lui a întrebat cum să se atragă investiții dacă Primăria municipiului Chișinău nu are o Direcție de atragere a investițiilor străine sau de elaborare a proiectelor. Apoi, a aîntrebat cum dl Nicolae Țarălungă vede aspectul de perfecționare a managementului.

DI Nicolae Țarălungă, expert internațional al PUG Chișinău, elaboratorul Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, a răspuns că e firesc ca oamenii doresc ceea ce se prevede în proiectul de decizie. Conceptul de echitate socială și de un teritoriu corect calibrat pentru atragerea de investiții, trebuie să se rezolve pînă în 2025 probleme comunelor în așa fel, încît tot teritoriul municipiului Chișinău să fie competitiv pentru investiții, de exemplu, în turism, dar trebuie dezvoltată infrastructura. Din punct de vedere tehnic în fiecare proiect sunt indicate orașele și comunele, au fost chestionați primarii, oamenii din comunele respective sau cei care au răspuns la o mulțime de întrebări privind calitatea serviciilor, deoarece ne-a interesat nu faptul că există o țeavă de apă, ci calitatea apei și că teritoriul să fie echilibrat din punctul de vedere al edilității sau al utilităților publice. În ce privește finanțarea, vorbitorul a spus că e problema fiecărui Consiliu și a fiecărui primar. Apoi, a adăugat că Planul are proiecte privind resursele umane, și a infrastructurii de management care au nevoie de o echipă sau de minimum 3 persoane care să coordoneze proiectele, care vor fi în subordinea primarului general, deoarece el este executivul care răspunde în fața Consiliului. D-lui a subliniat că s-a propus un pachet de proiecte în susținerea Planului dat.

DI Ghenadie Ivașcenko, manager în cadrul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, a menționat că elaborarea primului Plan Urbanistic General al Chișinăului postsovietic s-a făcut în cooperare cu Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Republica Moldova, care a adus anumite beneficii financiare pentru municipalitate, 9 milioane a costat documentul iar în 2006 cînd a fost invitat să participe la acest

proces PNUD-ul, se cheltuiau sume de 2 ori mai mari, și după licitațiile organizate, conform legislației cu implicarea activă a Primăriei municipiului Chișinău, sumă a fost redusă la jumătate. Pe lângă aceste beneficii financiare, au mai fost și anumite beneficii indirecte la care Primăria municipiului Chișinău a acționat prompt și va implementa acest plan, a crescut credibilitatea municipiului Chișinău în fața instituțiilor donatoare internaționale. Dl Veaceslav Iordan a avut o colaborare fructuoasă cu Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, care se ocupa de problematica dezvoltării urbane. Deja în aprilie va fi înaintată prima cerere de finanțare, elaborată cu asistența comună a Băncii Mondiale și implementarea programului special "1 Habito", către Alianța orașelor, care este o asociere între donatorii care se ocupă cu asistența orașelor la nivel global și au sediul în Washington. Sperăm ca prin aceasta să se înceapă o anumită asistență în implementarea acestui program. PNUD-ul în Moldova își exprimă toată susținerea pentru Primăria municipiului Chișinău, pentru implementarea proiectului dat, iar pentru a obține această asistență, e necesar de a contacta ONU în Moldova. Dacă se dorește a vedea orașul în 2025 sunt posibilități de atragere a fondurilor pentru donatori prin programul "TACIS" al Uniunii Europene, a devenit program de bună vecinătate, ceea ce înseamnă că sumele vor fi mai mari. Vorbitorul a amintit că la 15 decembrie 2006, la ședința donatorilor în RM, s-a aprobat decizia politică de asistență a RM cu 1,2 miliarde de dolari, la o bună parte din aceste finanțări va putea pretinde și municipiul Chișinău. Majoritatea statelor Europene de Est, care au devenit membre ale Uniunii Europene, n-au putut absorbi finanțările venite din partea Uniunii Europene, de aceea municipiul Chișinău trebuie să aibă capacitatea de a înainta proiecte și avînd Planul Urbanistic General de Amenajare a Teritoriului, va avea o capacitate de absorbție mai mare. Vorbitorul a anunțat că PNUD-ul dorește o primă întrunire după aprobarea proiectului de decizie dat.

Dl Eduard Smirnov, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), a menționat că într-adevăr e un moment istoric deoarece astfel de documente se adoptă o dată la 20-25 de ani. D-lui a apreciat munca tuturor participanților la elaborarea Planului Urbanistic General al municipiului Chișinău și le-a mulțumit, dlor Povar Iurii, director general al INCP "Urbanproiect", Nicolae Țarălună, elaboratorul Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, dlui Ghenadie Ivașcenko, reprezentantul PNUD-lui, care au contribuit prin experiența sa de experți internaționali. Adoptînd asemenea document, ce va da posibilitate orașului Chișinău să se dezvolte și municipiul în întregime. Apoi, a adăugat că Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău fiind baza construcțiilor locative, a construcțiilor obiectelor industriale, a obiectelor de cultură etc. D-lui și-a pus întrebarea cine se va ocupa de Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, cine îl va aplica în practică, desigur că Direcția generală arhitectură, urbanism și relații funciare dar ei sunt ocupați cu problemele curente avînd mii de documente la examinare. Domnia sa a propus să se creeze un grup de lucru, sub conducerea arhitectului-șef adjunct, care se vor ocupa de managementul dezvoltării și amenajării municipiului Chișinău. D-lui a spus că în proiectul de decizie n-a observat să fie stipulat, deoarece pe baza acestor

11

proiecte se vor elabora proiecte zonale, iar în baza proiectelor zonale se vor organiza concursuri, se vor desfășura licitații, vor fi atrase investiții străine și astfel vor apărea bani pentru dezvoltare. În ceea ce privește managementul în arhitectură, ideea a fost a dlui Nikon Zaporojan, iar dînsul doar a expus-o. Domnia sa a propus ca dl Nikon Zaporojan împreună cu dl Povar Iurii, director general al INCP "Urbanproiect", să elaboreze un document în care să se explice consilierilor momentele principale ale documentului care urmează să fie adoptat. De exemplu, Planul Urbanistic General de Dezvoltare a municipiului Chișinău și Planul de Amenajare a Teritoriului prevăd construcția blocurilor locative - 100 ha de pământ, la dezvoltarea întreprinderilor industriale - 20 ha de pământ, dezvoltarea transportului, reamenajarea unor străzi etc, deoarece peste 2 săptămîni va trebui să se explice alegătorilor acest plan, rugîndu-i pe consilieri să-l susțină, iar documentul să fie anexat la proiectul de decizie și a propus ca acest proiect de decizie să se adopte.

Dl Igor Crapivca, consilier independent, ales pe lista B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”, a propus ca în proiectul de decizie „Cu privire la elaborarea Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău”, în pct. 6 să se prevadă că „Primarul general interimar și Consiliul municipal Chișinău vor propune forme de implementare a programelor, proiectelor și surselor de finanțare prevăzute în Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău” și în pct. 7 „Direcția generală finanțe va ține cont, în mod prioritar, la formarea bugetelor locale”, mai departe după text. În pct. 2 să se adauge subpunctul d) integrarea infrastructurii managementului și programului de dezvoltare a municipiului Chișinău și nucleul policentric de dezvoltare cu raioanele învecinate din RM și subpunctul e) specializarea nucleelor policentrice de dezvoltare ale municipiului Chișinău.

Dl Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a supus votului proiectul de decizie „Cu privire la aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău” ca bază.

AU VOTAT: pentru – 42, contra – 0, s-au abținut – 0. Astfel, proiectul de decizie a fost aprobat ca bază.

Dl Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a supus votului propunerea Comisiei pentru buget, economie, finanțe și patrimoniul public local privind completarea pct. 2 cu 2 subpuncte d) și e).

AU VOTAT: pentru – 42, contra – 0, s-au abținut – 0. Astfel, propunerea a fost acceptată.

Dl Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a supus votului propunerea dlui Igor Crapivca de a completa pct. 6 după cum urmează: „Primarul general interimar și Consiliul municipal Chișinău

vor propune forme de implementare a programelor, proiectelor și surselor de finanțare prevăzute în Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău”.

AU VOTAT: pentru – 42, contra – 0, s-au abținut – 0. Astfel, propunerea a fost acceptată.

DI Grigore Mâra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a supus votului propunerea dlui Igor Crapivca de a completa pct. 8 și de a introduce sintagma “Primăria municipiului Chișinău și Consiliul municipal Chișinău vor contracta o companie de consultanță”, mai departe după text, cu introducerea sintagmei “care va elabora rapoarte minimum o dată în an” al proiectului de decizie “Cu privire la aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău”.

AU VOTAT: pentru – 42, contra – 0, s-au abținut – 0. Astfel, propunerea a fost acceptată.

DI Igor Crapivca, consilier independent, ales pe lista B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”, a atenționat că s-a omis modificarea pct. 7.

DI Grigore Mâra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a supus votului propunerea dlui Igor Crapivca de a completa pct. 7 după cum urmează: “Direcția generală finanțe va ține cont în mod prioritar, la formarea bugetelor locale”, mai departe după text.

AU VOTAT: pentru – 42, contra – 0, s-au abținut – 0. Astfel, propunerea a fost acceptată.

DI Grigore Mâra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a supus votului proiectul de decizie „Cu privire la aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău” în întregime.

S-A DECIS:

1. Se aprobă Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, conform documentației prezentate în anexa 1, în calitate de:
 - a) Document fundamental în definirea și implementarea politicilor, programelor și proiectelor de dezvoltare a municipiului Chișinău de către autoritățile publice locale, instituțiile publice și private din subordonare, în parteneriat cu organizații și structuri internaționale, sectorul privat și societatea civilă;
 - b) Platformă operațională de coordonare a investițiilor multisectoriale la nivelul unităților administrativ-teritoriale aflate în componența

- municipiului și de cooperare a acestora în vederea implementării proiectelor propuse;
- c) Platforma operațională de coordonare a planurilor urbanistice generale pe care fiecare dintre unitățile administrativ-teritoriale ale municipiului Chișinău le va întocmi în conformitate cu principiile autonomiei locale și subsidiarității.
2. Se aprobă viziunea de dezvoltare a municipiului Chișinău care urmărește ca Chișinăul, către anul 2025, să devină:
- a) un nucleu policentric de dezvoltare economică dominat de activități productive nepoluante (zone de transfer și parcuri tehnologice) și turism;
 - b) un loc de viață confortabil, cu acces la utilități și servicii publice, într-un mediu nepoluat;
 - c) o destinație atractivă în peisajul multicultural european prin variate moduri de expresie: limbă, muzică, arhitectură, arheologie etc.
 - d) integrarea infrastructurii, managementului și programului de dezvoltare a municipiului Chișinău;
 - e) Specializarea nucleelor policentrice de dezvoltare ale municipiului Chișinău.
3. Se aprobă obiectivele strategice ale Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, care vizează:
- a) creșterea accesibilității spațiului economic al municipiului Chișinău către coridoarele de transport europene, coordonat cu îmbunătățirea mobilității în interiorul municipiului;
 - b) realizarea parteneriatului urban-rural în scopul creșterii factorilor de localizare, locuințe și activități economice, prin îmbunătățirea infrastructurii utilităților și a serviciilor publice de bază;
 - c) dezvoltarea unui sistem urban policentric, atractiv și competitiv, acordând o atenție specială asupra modului de dezvoltare a zonelor urbane expuse presiunii investiționale, în egală măsură cu promovarea dezvoltării socio-economice a zonelor rurale;
 - d) asigurarea condițiilor de preservare, de reabilitare și de extindere a patrimoniului natural existent;
 - e) acordarea unei atenții speciale în găsirea formelor de valorificare, protejare și promovare a specificității patrimoniului cultural, construit al municipiului Chișinău, în peisajul cultural european;
 - f) creșterea capacității de administrare a datelor privind dezvoltarea teritorială și a procesului de implementare a strategiei teritoriale a municipiului Chișinău.
4. Se stabilesc că pilonii de dezvoltare ai municipiului Chișinău pentru perioada de pînă în anul 2025 sunt:
- a) coeziunea economică și socială;

- b) competitivitatea teritorială;
- c) conservarea valorilor naturale și culturale.

5. Se aprobă pachetul de politici, programe și proiecte teritoriale și sectoriale care urmăresc să asigure pe perioada implementării Planului:

- a) durabilitatea infrastructurii sociale, economice și a resurselor naturale;
- b) durabilitatea infrastructurii pentru o economie informațională și a cunoașterii;
- c) durabilitatea infrastructurii în domeniul cercetării și inovații.

AU VOTAT: pentru – 42, contra – 0, s-au abținut – 0 (decizia se anexează, Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, viziunea de dezvoltare a municipiului Chișinău, obiectivele strategice ale Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, Pilonii de dezvoltare a municipiului Chișinău, Pachetul de politici, programe și proiecte teritoriale se anexează la original).

APLAUZE

*- Decizia 21/19-1 din 20.12.2022 modif. dec. în cauză
- Decizia 21/19-5 din 21.12.22 modifică decizia în cauză*

2. S-A EXAMINAT:

- Decizia 21/19-6 din 21.12.22 modifică decizia în cauză

Cu privire la aprobarea Planului Urbanistic General al orașului Chișinău.

RAPORTOR: dl Nikon Zaporojan, director interimar al Direcției generale arhitectură, urbanism și relații funciare

AU LUAT CUVÂNTUL:

Dl Igor Crapivca, consilier independent, ales pe lista B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”, a spus că are propuneri la proiectul de decizie care se examinează și că, de fapt, sunt 3 proiecte de decizie și nu 2: proiectul de decizie al Comisiei pentru problemele suburbiilor și agriculturii, proiectul care a fost discutat în comisii și în care au fost făcute modificări de către primarul general interimar și proiectul de decizie final, cu toate modificările pe care-l au consilierii, în care în pct. 2, partea a doua a fost adăugată sintagma “cu bugetul estimat al proiectelor prioritare propuse în PUG Chișinău” mai departe după text și a propus să fie înlocuit cuvântul „bugetul” cu sintagma „plan financiar”. La fel d-lui a subliniat că în pct. 8 sintagma “minimum” a fost înlocuită cu sintagma “anual” și se expune în felul următor: „Primăria municipiului Chișinău și Consiliul municipal Chișinău vor contracta o companie de consultanță independentă cu experiență în evaluare și monitorizare, care va elabora rapoarte anuale”, și mai departe după text și a propus să se indice „o dată pe an compania să-și dea darea de seamă în fața Consiliului municipal Chișinău și a Primăriei municipiului Chișinău”.

DI Mihai Roșcovan, consilier independent, ales pe lista Partidului Popular Creștin Democrat, a propus să li se ofere mai întâi cuvîntul elaboratorilor ca să facă fiecare o prezentare a Planului Urbanistic General și al Planului de Amenajare, mai apoi consilierii să vină cu întrebări, completări, fiind prezentate mai multe detalii, multe chestiuni vor fi rezolvate pe parcurs.

DI Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a amintit că dl Nikon Zaporojan e raportorul chestiunii date. Totodată, domnia sa a spus că consilierii au avut toate proiectele de decizie, toată informația, astfel, au avut posibilitate să pregătească din timp întrebările, propunerile.

DI Oleg Cernei, consilier (B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”), a menționat că consilierii trebuie să pătrundă în esența Planului Urbanistic General și a propus să li se ofere cuvîntul celor care au elaborat PUG Chișinău ca să expună succint conceptul vizavi de Planul Urbanistic General, astfel mass-media, primarii suburbiilor prezenți vor putea afla cum se va extinde și ce schimbări vor fi în municipiul Chișinău, apoi să se revină la propuneri.

DI Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a accentuat că e ședința Consiliului, a organului deliberativ și reprezentativ și că înainte de ședință Planul Urbanistic General a fost prezentat nu numai preturilor, ci și prin suburbii la fel, s-a discutat și în Comisia specializată comună.

DI Oleg Cernei, consilier (B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”), i-a amintit președintelui ședinței că, conform Regulamentului de constituire și funcționare a Consiliului municipal Chișinău, președintele de ședință nu are voie să comenteze și a insistat asupra propunerii sale și a rugat să nu se voteze formal PUG Chișinău.

DI Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a replicat că din cele spuse de dl Oleg Cernei reiese că munca de cîteva luni și lucrul în teritoriu, propunerile cetățenilor privind modificarea Planului Urbanistic General, venite prin internet, au fost formale.

DI Veaceslav Iordan, primar general interimar al municipiului Chișinău, a fost de acord cu cele spuse de dl Grigore Măra și a amintit cum a fost întocmit un grafic pentru a se discuta Planul Urbanistic General în teritoriu, la preturi. În continuare, vorbitorul a precizat că raportorul și-a spus poziția, și dacă sunt întrebări să i se pună dlui Nikon Zaporojan, la fel se va da cuvîntul expertului, reprezentantului PNUD-lui și directorului general al INCS “Urbanproiect”.

DI Iurii Povar, director general al INCS “Urbanproiect”, a mulțumit pentru colaborare foarte eficientă cu Consiliul municipal Chișinău, cu serviciile Primăriei, în

special, cu Direcția generală arhitectură, urbanism și relații funciare și pentru aportul pe care l-au adus. D-lui a menționat că e un moment important pentru capitală când se adoptă Planul Urbanistic General, care este rezultatul muncii depuse, studiilor făcute și că a fost respectat graficul de predare a lucrărilor, mai rămîne să se facă corectări, modificări, în baza avizelor de la Ministere, Departamente, serviciile municipale, pentru a elabora un Plan financiar și a finaliza Regulamentul. Vorbitorul a spus că mai întâi se aprobă Planul Urbanistic General care se pune la baza Regulamentului local de urbanism, care va fi lege pentru autoritatea publică municipală și că s-au schimbat planșele care corespundeau situației existente și auditului cu planșe care prevăd toate elementele infrastructurii publice: "Apă-Canal", telefonie, gaze naturale, energie electrică, energie termică, transport, servicii publice, ocrotirea sănătății, asigurare socială, cultură, sport etc. Apoi, a adăugat că s-a făcut un calcul serios privind prognozarea demografică, inițial fiind stabilit anul 2020, după care s-a propus anul 2025, pentru a putea fi realizate măsuri radicale în cadrul orașului. Totodată s-a acordat o atenție deosebită dezvoltării teritoriale a municipiului Chișinău, toate tendințele Planului Urbanistic General aprobat în anul 1989 au fost revizuite și tendința consorțiului, în perioada dezbaterilor publice și la toate ședințele, a fost de a face Chișinăul o localitate compactă, sigură, cu cheltuieli minime la infrastructuri, indiferent de prognoza demografică, planul dat prevede teritorii pentru cifra de 800 de mii de locuitori, conform calculelor demografice, această cifră este în jurul a 600 de mii vizavi de anul 2025. S-a făcut o inventariere a teritoriilor existente, întreprinderilor de producere, a potențialului economico-industrial iar întreprinderile care împiedică funcțiile de bază a unor zone, se propun pentru reamplasare, retehnologizare sau lichidare circa 40 de întreprinderi amplasate în zona centrală, în zona râului Bîc și în alte zone locuibile. O atenție deosebită s-a acordat ecologiei și s-a propus de a crea o carcasă ecologică care va relaționa între ele toate zonele verzi, împădurite, parcuri, scuaruri etc. Domnia sa a menționat că în domeniul transportului se prevede executarea a trei centuri, dintre care investițiile cele mai mari vor fi la centura a doua, amintind consilierilor că li s-au dat materialele respective din timp și este disponibil să colaboreze, pentru a se face modificările necesare în Regulamentul local de urbanism.

DI Oleg Cernei, consilier (B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”), a spus că acest document fundamental va pune capăt la atribuirea haotică a terenurilor de pământ sub construcții individuale, epuizarea tuturor rezervelor funciare vizînd extinderea construcției fondului locativ, va pune un nou început vizavi de reglementarea juridică și competența din punct de vedere urbanistic a dezvoltării municipiului Chișinău. D-lui a rugat ca cei ce sunt responsabili de acest document să aibă competență profesională și competență de management privind implementarea și atragerea investițiilor privind aplicarea sau derularea unor proiecte vizînd aplicarea Planului Urbanistic General. Vorbitorul a continuat că strategia politicii locative aprobată în 2004 n-a fost îndeplinită, strategia dezvoltării transportului urban în care s-a stipulat divizarea Direcției generale transport public și căi de comunicație la fel nu s-a făcut nimic. Totodată a precizat că nu vrea ca Planul Urbanistic General să fie

folosit ca o acțiune populistă, deoarece vin alegerile și își dă seama de ce se dorește aprobarea acestui proiect de decizie în grabă fără ca unii consilieri să participe la cele 7 dezbateri publice care au avut loc în toate preturile, la ASEM, la Primăria Tohatin și Trușeni, la ele participând doar 3-4 consilieri. Din păcate, 80 % dintre consilieri vor vota documentul fără cunoștință de cauză. Dînsul a spus că nu există competență în administrația publică locală privind atragerea investițiilor străine și atragerea banilor din cei care a spus dl Ghenadie Ivașcenko că s-au alocat, 1 miliard 200 de milioane, acesta iarăși fiind un populism. D-lui a arătat că acești bani trebuie să vină sub proiecte concrete și a întrebat ce proiecte au fost înaintate pentru a absorbi acești bani, spunînd că nu va accepta ca acest document să fie folosit în scopuri populiste în campania electorală. D-lui a adăugat, că, după cum e scris în Planul Urbanistic General, în fiecare an o companie va face o evaluare privind implementarea Planului Urbanistic General și depistând încălcările în fiecare an să se vină cu un raport în fața cetățenilor municipiului Chișinău. Domnia sa a propus ca să se susțină acest Plan Urbanistic General, cu condițiile enumerate mai sus.

DI Igor Crapivca, consilier independent, ales pe lista B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”, a declarat că vrea să-și completeze propunerile pentru ambele proiecte de decizie și a propus ca în pct.6 al proiectului de decizie “Cu privire la aprobarea Planului Urbanistic General al orașului Chișinău” să se adauge sintagma “Direcția generală finanțe va ține cont, în mod prioritar, la formarea bugetelor locale” și mai departe după text. În același proiect în pct. 8 să se introducă sintagma “Primăria municipiului Chișinău și Consiliul municipal Chișinău va contracta o companie de consultanță”, mai departe după text, cu introducerea sintagmei “care va elabora rapoarte anuale”.

DI Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a supus votului proiectul de decizie ca bază și varianta care a fost propusă de primarul general interimar al municipiului Chișinău “Cu privire la aprobarea Planului Urbanistic General al orașului Chișinău”.

AU VOTAT: pentru – 40, contra – 0, s-au abținut – 0. Astfel, proiectul de decizie a fost aprobat ca bază.

DI Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a supus votului propunerea dlui Igor Crapivca de a include în pct. 6 al proiectului de decizie “Cu privire la aprobarea Planului Urbanistic General al orașului Chișinău” sintagma “Direcția generală finanțe va ține cont, în mod prioritar la formarea bugetelor locale”.

AU VOTAT: pentru – 41, contra – 0, s-au abținut – 0. Astfel, propunerea a fost acceptată.

Dl Mihai Roșcovan, consilier independent, ales pe lista Partidului Popular Creștin Democrat, l-a întrebat pe dl Grigore Mâra ce proiect de decizie se supune votului.

Dl Grigore Mâra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a răspuns că a supus votului varianta propusă de primarul general interimar "Cu privire la aprobarea Planului Urbanistic General al orașului Chișinău".

Dna Svetlana Popa, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), a propus ca proiectul de decizie să se supună votului mai departe.

Dl Oleg Cernei, consilier (B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”), a declarat că președintele ședinței trebuie să informeze consilierii că sunt 2 proiecte de decizie: proiectul propus de primarul general interimar și proiectul de decizie propus de Comisia pentru problemele suburbiilor și agriculturii. Apoi, a întrebat care proiect de decizie va fi supus votului și care este diferența dintre ele ca consilierii să voteze în cunoștință de cauză.

Dl Grigore Mâra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a răspuns că de 2 ori a anunțat care proiect de decizie va fi supus votului și că conform Regulamentului de constituire și funcționare a Consiliului municipal Chișinău, primul trebuie să se voteze proiectul propus de Primărie și de către primarul general interimar al municipiului Chișinău.

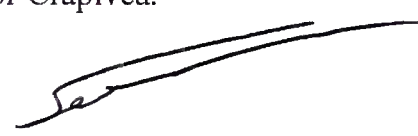
Discuții în contradictoriu.

Dl Ion Mămăligă, consilier independent, ales pe lista Partidului Popular Creștin Democrat, a întrebat care-i, totuși, diferența dintre cele 2 proiecte de decizie, pentru a fi clar pentru toată lumea.

Dl Grigore Mâra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a răspuns că aceste întrebări trebuiau adresate dlui Nikon Zaporojan și că d-lui e dator să supună votului propunerile parvenite de la consilieri și anume a dlui Igor Crapivca.

Dl Igor Crapivca, consilier independent, ales pe lista B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”, a precizat ca în pct. 8 să se scrie: „Primăria municipiului Chișinău și Consiliul municipal Chișinău va contracta o companie de consultanță independentă, cu experiență în evaluare și monitorizare care va elabora rapoarte minimum o dată pe an privind stadiul implementării PUG Chișinău”.

Dl Grigore Mâra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a supus votului propunerea dlui Igor Crapivca.

15

AU VOTAT: pentru – 42, contra – 0, s-au abținut – 0. Astfel, propunerea a fost aprobată.

DI Grigore Mâra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a supus votului proiectul de decizie “Cu privire la aprobarea Planului Urbanistic General al orașului Chișinău” în întregime.

S-A DECIS:

1. Se aprobă Planul Urbanistic General al orașului Chișinău (în continuare – PUG Chișinău), conform documentației prezentate în anexa 1, „Chișinău. Plan Urbanistic General. Reglementări”, anexa 2. „Chișinău. Plan Urbanistic General. Piese Desenate. Audit și Reglementări”, anexa 3. „Chișinău. Plan Urbanistic General. Audit și Memoriu explicativ” și anexa 4. „Chișinău. Plan Urbanistic General. Studii de fundamentare sectoriale”, care constituie părți integrante ale PUG Chișinău, ca document fundamental cu caracter director în definirea și implementarea politicilor, programelor și proiectelor de dezvoltare ale orașului Chișinău.

2. INCP „URBANPROIECT” va prezenta spre aprobare Consiliului municipal Chișinău Regulamentul local de urbanism și bugetul estimat al proiectelor prioritare propuse în PUG Chișinău până la 25 aprilie 2007.

3. Se abrogă toate prevederile contrare cuprinse în proiectele urbanistice aprobate anterior.

AU VOTAT: pentru – 42, contra – 0, s-au abținut – 0 (decizia se anexează, “Chișinău. Plan Urbanistic General. Reglementări”, “Chișinău. Plan Urbanistic General. Piese Desenate. Audit și Reglementări”, “Chișinău. Plan Urbanistic General. Audit și Memoriu explicativ”, “Chișinău. Plan Urbanistic General. Studii Fundamentale” se anexează la original).

APLAUZE

DI Constantin Pasecinic, consilier (B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”), a amintit că în anul 1990 când se făceau primii pași anevoiși era, de fapt numai o încercare în acest domeniu, acum, însă, se bucură că, după o muncă enormă, s-a adoptat ceea ce trebuia demult, e un document ce are suport legal și i-a felicitat pe consilierii cu acest eveniment.

APLAUZE

DI Iurii Povar, director general al INCP “Urbanproiect”, le-a mulțumit consilierilor că au participat la elaborarea documentului dat de o importanță majoră pentru

municipiul Chișinău, pentru că au fost receptivi și au intrat în esență, pentru operativitatea aprobării, dorindu-le succes în campania electorală.

Dl Igor Crapivca, consilier independent, ales pe lista B.E. „Alianța Social-Liberală „Moldova Noastră”, a spus că, după câte înțelege, elaboratorii Planului au fost bine plătiți, dar, cu părere de rău, colaboratorii Primăriei și ai organului legislativ a Consiliului municipal Chișinău sunt rău remunerați. D-lui a propus ca, din fondul municipal de rezervă, să fie remunerat grupul de la Direcția generală arhitectură, urbanism și relații funciare care au lucrat la al doilea proiect pe care l-am adoptat, suma primei va fi lăsată la discreția primarului general interimar al municipiului Chișinău și a rugat ca propunerea sa să fie supusă votului, deoarece acești oameni vor trebui să implementeze PUG Chișinău.

Dl Grigore Mâra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a spus că o așa chestiune nu este pe ordinea de zi, dar se poate face o înscrisie protocolară că se roagă dl primar general interimar al municipiului Chișinău să pregătească un proiect de decizie în acest sens.

Dl Ion Mămăligă, consilier independent, ales pe lista Partidului Popular Creștin Democrat, i-a reproșat președintelui ședinței că a confundat Oficiul Cadastral cu Consiliul municipal și că nu are dreptul să îngreuească dreptul consilierilor la informare, deoarece dânsul a dat o întrebare și n-a primit răspuns, iar dacă nu putea răspunde, trebuia să-i permită să răspundă dlui Nikon Zaporojan. În rezultat, proiectul de decizie a fost votat și a fost aprobat. D-lui a întrebat cum, totuși, a rămas varianta definitivă a punctelor 5 și 7, deoarece într-o variantă de proiect în pct. 5 e „Consiliul municipal” în altă variantă de proiect este „primarul general interimar”, iar în punctul nr. 8, într-o variantă de proiect de decizie e scris „Consiliul municipal”, în altă variantă e „Primăria municipiului Chișinău” și i-a reproșat că s-a întâmplat așa, deoarece s-au neglijat întrebările consilierilor.

Dl Grigore Mâra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a răspuns că s-a votat varianta cu propunerile dlui Igor Crapivca. D-lui a spus că, conform prevederilor art. 20 (1) din Legea nr. 436-XVI din 28.12.2006 „Privind administrația publică locală”, e necesar de desemnat un consilier care va semna deciziile adoptate la actuala ședință, în cazul în care președintele actualei ședințe se va afla în imposibilitate de a le semna.

Dna Svetlana Popa, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), a propus candidatura dlui Valeriu Pavlov.

AU VOTAT: pentru – 39, contra – 0, s-au abținut – 3. Astfel, candidatura a fost acceptată.

DI Grigore Măra, consilier (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova), președintele ședinței, a declarat ședința Consiliului municipal închisă și a invitat consilierii și invitații în sala rotundă.

PREȘEDINTELE ȘEDINȚEI

Grigore Măra

**CONTRASEMNAT
SECRETAR INTERIMAR
AL CONSILIULUI**

Nicolae Manastârli

Success / Saju E.I.

CONSILIUL MUNICIPAL CHIȘINĂU

DECIZIE

Nr. _____

din _____

- ☐ Cu privire la aprobarea Planului de
Amenajare a Teritoriului
municipiului Chișinău

Având în vedere decizia Consiliului municipal Chișinău nr. 44/34 din 18.04.2006 „Cu privire la elaborarea Planului de Amenajare a Teritoriului și a Planului Urbanistic General al municipiului Chișinău”, documentația Planului Urbanistic General al orașului Chișinău, elaborată de către consorțiul internațional de specialiști din Republica Moldova, România și Belarus, cu avizele, propunerile și coordonările autorităților, organelor centrale de specialitate și serviciilor abilitate, precum și rezultatele dezbaterilor publice desfășurate în perioada 17 ianuarie – 2 februarie 2007, avizele Comisiilor consultative de specialitate ale Consiliului municipal Chișinău și ale experților independenți, în conformitate cu prevederile Legii Republicii Moldova nr. 835-XIII din 17.05.1996 privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului, în temeiul pct. 66 din Legea nr. 431-XIII din 19.04.1995 privind statutul municipiului Chișinău, art. 14 (2) lit. o), art. 19 (4), art. 29 (1) lit. s) și art. 79 din Legea nr. 436-XVI din 28.12.2006 „Privind administrația publică locală”, Consiliul municipal Chișinău DECIDE:

1. Se aprobă Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, conform documentației prezentate în anexa 1, în calitate de:

- Document fundamental în definirea și implementarea politicilor, programelor și proiectelor de dezvoltare a municipiului Chișinău de către autoritățile publice locale, instituțiile publice și private din subordonare, în parteneriat cu organizații și structuri internaționale, sectorul privat și societatea civilă;
- Platformă operațională de coordonare a investițiilor multisectoriale la nivelul unităților administrativ-teritoriale aflate în componența municipiului și de cooperare a acestora în vederea implementării proiectelor propuse;
- Platformă operațională de coordonare a planurilor urbanistice generale pe care fiecare din unitățile administrativ-teritoriale ale municipiului Chișinău le va întocmi în conformitate cu principiile autonomiei locale și subsidiarității.

2. Se aprobă viziunea de dezvoltare a municipiului Chișinău care urmărește ca Chișinăul, către anul 2025, să devină:

- un nucleu policentric de dezvoltare economică dominat de activități productive nepoluante (zone de transfer și parcuri tehnologice) și turism;
- un loc de viață confortabil, cu acces la utilități și servicii publice, într-un mediu nepoluat;
- o destinație atractivă în peisajul multicultural european prin variate moduri de expresie: limbă, muzică, arhitectură, arheologie etc.

3. Se aprobă obiectivele strategice ale Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, care vizează:

- a) creșterea accesibilității spațiului economic al municipiului Chișinău către coridoarele de transport europene, coordonat cu îmbunătățirea mobilității în interiorul municipiului;
- b) realizarea parteneriatului urban-rural în scopul creșterii factorilor de localizare, locuințe și activități economice, prin îmbunătățirea infrastructurii utilităților și a serviciilor publice de bază;
- c) dezvoltarea unui sistem urban policentric, atractiv și competitiv, acordând o atenție specială asupra modului de dezvoltare a zonelor urbane expuse presiunii investiționale, în egală măsură cu promovarea dezvoltării socio-economice a zonelor rurale;
- d) asigurarea condițiilor de preservare, de reabilitare și de extindere a patrimoniului natural existent;
- e) acordarea unei atenții speciale în găsirea formelor de valorificare, protejare și promovare a specificității patrimoniului cultural, construit al municipiului Chișinău, în peisajul cultural european;
- f) creșterea capacității de administrare a datelor privind dezvoltarea teritorială și a procesului de implementare a strategiei teritoriale a municipiului Chișinău.

4. Se stabilesc că pilonii de dezvoltare ai municipiului Chișinău pentru perioada de până în anul 2025 sunt:

- a) coeziunea economică și socială;
- b) competitivitatea teritorială;
- c) conservarea valorilor naturale și culturale.

5. Se aprobă pachetul de politici, programe și proiecte teritoriale și sectoriale care urmăresc să asigure pe perioada implementării Planului:

- a) durabilitatea infrastructurii sociale, economice și a resurselor naturale;
- b) durabilitatea infrastructurii pentru o economie informațională și a cunoașterii;
- c) durabilitatea infrastructurii în domeniul cercetării și inovării.

6. Primarul general va propune forme de implementare a programelor și proiectelor prevăzute în Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău.

7. Direcția generală finanțe va ține cont, la formarea bugetelor locale, de necesitățile de finanțare, în funcție de prevederile Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău.

8. Primăria Municipiului Chișinău va contracta o companie de consultanță independentă cu experiență în evaluare și monitorizare, care va elabora rapoarte privind stadiul implementării Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău.

9. Direcția generală arhitectura, urbanism și relații funciare va elabora și publica sinteza Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău în limbile de stat, rusă și engleză pentru informarea și diseminarea prevederilor documentului.

10. Primarul general va asigura controlul executării prevederilor prezentei decizii.

PREȘEDINTE DE ȘEDINȚĂ

CONTRASEMNAT:
SECRETAR INTERIMAR
AL CONSILIULUI

Nicolae Manastârli

Uro. Puchung

N. Candan

22.03.07

Executant	
Şeful departamentului, direcției (secției)	
Viceprimar	
Direcția	144 44020000/23.03.07
Redactor	C. Negy 22.03.07
Secția protocol	
Avizat	

22.03.07

CONSILIUL MUNICIPAL CHIȘINĂU

DECIZIE

Nr. _____

din _____

Cu privire la aprobarea
Planului de Amenajare a
Teritoriului municipiului Chișinău

Având în vedere Decizia Consiliului Municipal Chișinău nr.44/34 din 18.04.2006 „Cu privire la elaborarea Planului de Amenajare a Teritoriului și a Planului Urbanistic General al municipiului Chișinău”, documentația Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, elaborată de către consorțiul internațional de specialiști din Republica Moldova, România și Belarus, cu avizele, propunerile și coordonările autorităților, serviciilor abilitate, precum și de consultare a opiniei publice, avizele Comisiilor consultative de specialitate ale Consiliului municipal Chișinău și ale experților independenți, în conformitate cu prevederile Legii Republicii Moldova nr. 835-XIII din 17.05.1996 privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului, în temeiul pct. 66 din Legea nr. 431-XIII din 19.04.95 privind statutul municipiului Chișinău, art. 14 (2) lit. o), art. 19 (4), art. 29 (1) lit. s) și art. 79 din Legea nr. 436-XVI din 28.12.2006 privind administrația publică locală, Consiliul municipal Chișinău DECIDE:

1. Se aprobă Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău, conform documentației prezentate în Anexa 1, în calitate de:

- a) Document fundamental în definirea și implementarea politicilor, programelor și proiectelor de dezvoltare a municipiului Chișinău de către autoritățile publice locale, instituțiile publice și private din subordonare, în parteneriat cu organizații și structuri internaționale, sectorul privat și societatea civilă;
- b) Platformă operațională de coordonare a investițiilor multisectoriale la nivelul unităților administrativ-teritoriale aflate în componența municipiului și de cooperare a acestora în vederea implementării proiectelor propuse;
- c) Platformă operațională de coordonare a planurilor urbanistice generale pe care fiecare din unitățile administrativ-teritoriale ale municipiului Chișinău le va întocmi în conformitate cu principiile autonomiei locale și subsidiarității.

2. Se aprobă viziunea de dezvoltare a municipiului Chișinău care urmărește ca Chișinăul, către anul 2025, să devină:

- a) un nucleu policentric de dezvoltare economică dominat de activități productive nepoluante (zone de transfer și parcuri tehnologice) și turism;
- b) un loc de viață confortabil, cu acces la utilități și servicii publice, într-un mediu nepoluat;
- c) o destinație atractivă în peisajul multicultural european prin variate moduri de expresie: limbă, muzică, arhitectură, arheologie, etc.

3. Se aprobă obiectivele strategice ale Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău care vizează:

- a) Creșterea accesibilității spațiului economic al municipiului Chișinău către coridoarele de transport europene, coroborată cu îmbunătățirea mobilității în interiorul municipiului
- b) Realizarea parteneriatului urban-rural în scopul creșterii factorilor de localizare, locuințe

și activități economice, prin îmbunătățirea infrastructurii utilităților și a serviciilor publice de bază

- c) Dezvoltarea unui sistem urban policentric, atractiv și competitiv, acordând o atenție specială asupra modului de dezvoltare a zonelor urbane expuse presiunii investiționale, în egală măsură cu promovarea dezvoltării socio-economice a zonelor rurale
- d) Asigurarea condițiilor de preservare, de reabilitare și de extindere a patrimoniului natural existent
- e) Acordarea unei atenții speciale în găsirea formelor de valorificare, protejare și promovare a specificității patrimoniului cultural, construit al municipiului Chișinău, în peisajul cultural european
- f) Creșterea capacității de administrare a datelor privind dezvoltarea teritorială și a procesului de implementare a strategiei teritoriale a municipiului Chișinău.

4. Se stabilesc că pilonii de dezvoltare ai municipiului Chișinău pentru perioada de până în anul 2025 sunt:

- a) Coeziunea economică și socială
- b) Competitivitatea teritorială
- c) Conservarea valorilor naturale și culturale.

5. Se aprobă pachetul de politici, programe și proiecte teritoriale și sectoriale care urmăresc să asigure pe perioada implementării Planului:

- a) Durabilitatea infrastructurii sociale, economice și a resurselor naturale
- b) Durabilitatea infrastructurii pentru o economie informațională și a cunoașterii
- c) Durabilitatea infrastructurii în domeniul cercetării și inovării.

6. Consiliul Municipal Chișinău va constitui Unitatea de Coordonare și Implementare a programelor și proiectelor prevăzute în Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău.

7. Direcția Generală Finanțe, la formarea bugetului municipal și a bugetelor locale, va ține cont de necesitățile de finanțare reieșind din prevederile Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău.

8. Consiliul Municipal Chișinău va contracta o companie de consultanță independentă cu experiență în evaluare și monitorizare, care va elabora rapoarte anuale privind stadiul implementării Planului de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău.

9. Consiliul Municipal Chișinău mandatează Direcția Generală Economie, Reforme și Relații Patrimoniale elaborarea și publicarea sintezei „Planul de Amenajare a Teritoriului municipiului Chișinău” în limbile română, rusă și engleză pentru informarea și diseminarea prevederilor documentului.

10. Primarul general interimar al municipiului Chișinău, dl Veaceslav Iordan va asigura controlul executării prevederilor prezentei decizii.

PREȘEDINTE DE ȘEDINȚĂ
CONTRASEMNAT

SECRETAR INTERIMAR
AL CONSILIULUI

Nicolae Manastârli

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ȘI PROIECTĂRI
"URBANPROIECT"

CHIȘINĂU

PLAN DE AMENAJARE A TERITORIULUI MUNICIPAL

PLANUL LOCAL DE ACȚIUNI PENTRU MEDIU

ETAPA II

CHIȘINĂU 2007

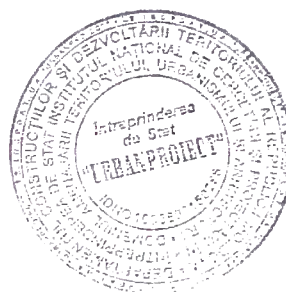

BUSINESS CONSULTING INSTITUTE

PLANUL LOCAL DE ACȚIUNI PENTRU MEDIU MUNICIPIUL CHIȘINĂU

Document elaborat în cadrul
Planului Urbanistic General al or. Chișinău
Autor: Vladimer GARABA

Chișinău 2007

CUPRINS:

1. STAREA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR.....	3
1.1 Aerul	3
1.2 Resursele acvatice.....	7
1.2.1 Starea actuală a resurselor acvatice în municipiu	7
1.2.2 Acțiuni întreprinse privind protecția resurselor acvatice.....	9
1.2.3 Problemele prioritare în domeniul protecției resurselor acvatice.....	10
1.2.4 Soluții privind ameliorarea stării actuale	12
1.3 Gestionarea deșeurilor	13
1.3.1 Introducere	13
1.3.2 Baza legislativă și normativă a gestionării deșeurilor.....	14
1.3.3 Obiectivele și sarcinile planului.	15
1.3.4 Situația existentă.	15
1.3.5 Problemele în domeniul gestionării deșeurilor în municipiu	21
1.3.6 Rolul gestionării deșeurilor în soluționarea problemelor de mediu.	22
1.4 Fondul funciar	24
1.4.1 Introducere	24
1.4.2 Reforma funciară: realizări și probleme.....	24
1.4.3 Măsurile de combatere a degradării solurilor.	26
1.5 Flora și fauna	32
1.5.1 Spațiile verzi	32
1.5.2 Fauna.....	33
1.5.3 ARII NATURALE PROTEJATE.....	34

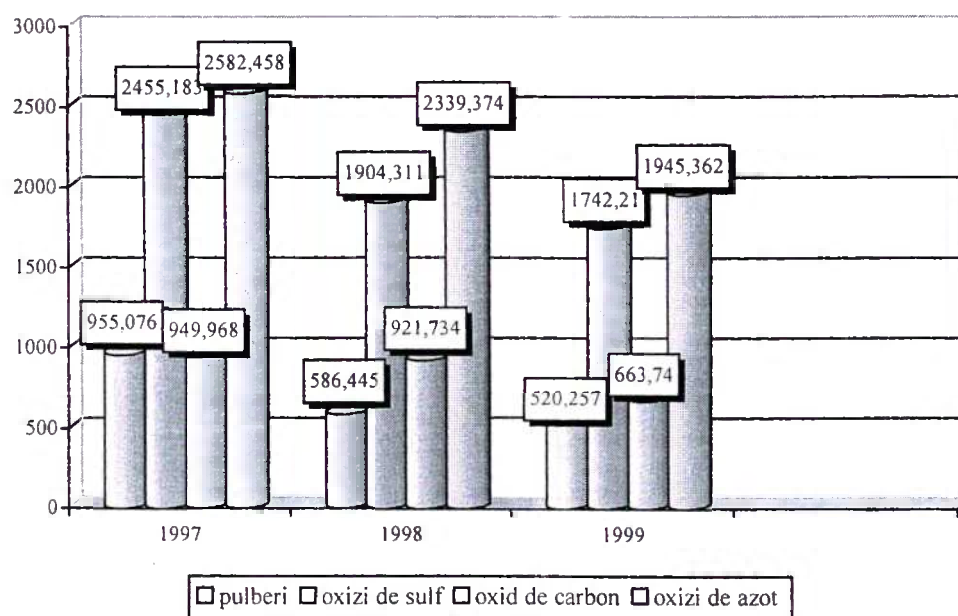
1. STAREA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR

1.1 Aerul

Sursele principale de poluare a aerului atmosferic în mun. Chișinău sunt prezentate de: producerea energiei electrice la termocentrale, sistemele de încălzire a locuinței, traficul auto și activitatea industrială. Poluanții cei mai importanți rezultați din aceste procese sunt: oxizii de carbon, sulf, azot, particulele în suspensie, formaldehida, benz(a)pirenol etc. Cea mai mare sursă de poluare atmosferică rămâne combustia. Prin impuritățile prezente în combustibil ori carburanți, prin fum (arderea incompletă) sau prin oxizii de azot și sulf aerul este poluat în proporții importante.

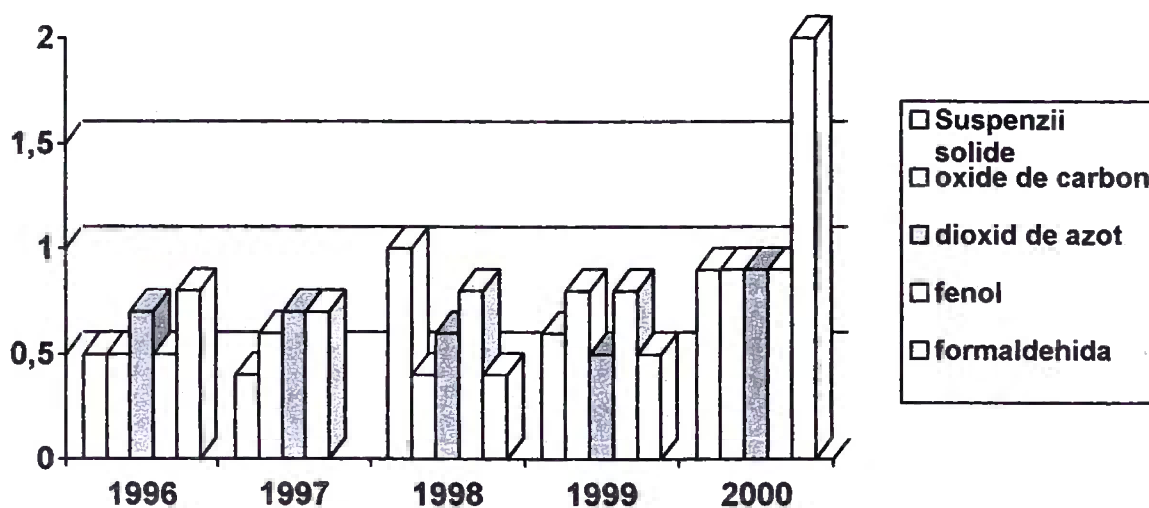
Emisiile substanțelor cu impact deosebit asupra bazinului aerian datorate industriei au scăzut în ultimii ani (vezi fig.1), dar această scădere este relativă, fiind corelată cu scăderea capacităților de producție a subiecților economici din teritoriu.

Figura 1 Substanțele cu impact asupra bazinului aerian provenite de la sursele de staționare

Conform datelor asupra poluării mediului ambiant oferite de Centrul de Observare a Poluării Mediului atmosferic al Serviciului de Stat "Hidrometeo" la cele 6 posturi fixe amplasate în mun. Chișinău, cel mai înalt grad de poluare a atmosferei de la toate sursele de poluare după concentrațiile medii anuale au fost înregistrate: oxid de carbon – 0.9 CMA, fenol – 0.7 CMA, suspensii solide – 10.2 CMA (vezi FIG.2).

Figura 2 Dinamica poluării aerului în mun. Chișinău

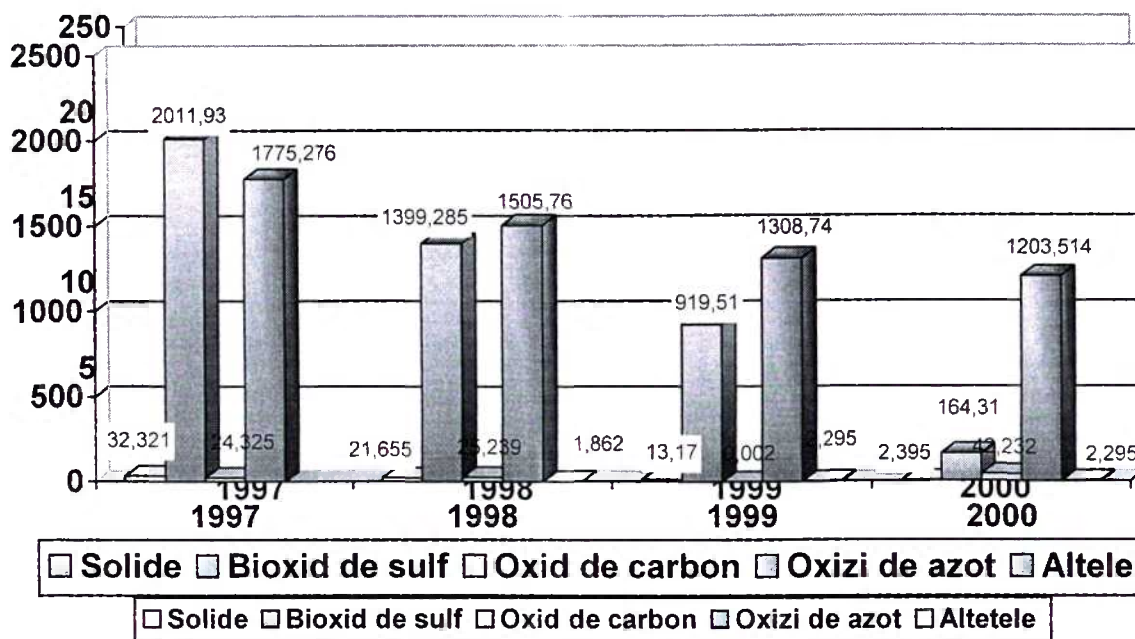
Tendința schimbării nivelului de poluare a aerului în perioada ultimilor 5 ani a scăzut sau s-a menținut la același nivel, cu excepția unei creșteri neînsemnate pentru formaldehidă, îndeosebi de la transportul auto.

Este necesar de menționat starea nesatisfăcătoare și necesitatea efectuării unor reparații urgente a acestor posturi de observare. Nici una din stațiuni nu este înzestrată cu dispozitive automate de măsurare.

Sursele cu grad de poluare major sunt localizate în industria energetică. Astfel, pot fi menționate CET-1 (vezi FIG.3) și CET-2 (vezi FIG.4), care emit mult mai multe substanțe poluante decât toate celelalte surse staționare incluse în sistemul de evidență.

Figura 3 Emisiile substanțelor poluante la CET-1

Figura 4 Emisiile substanțelor poluante de la CET-2

Particulele (praful, aerosolii, negrul de fum) sunt poluanții atmosferici vizibili și sunt datorate în proporții de cca. 50% proceselor industriale, 25% instalațiilor de combustie și 25% de autovehicule.

Dioxidul de sulf provine mai ales din combustia de cărbune. Datorită acestui fapt, poluarea cu dioxid de sulf este cu precădere o poluare hibernală, de cca. 3-4 ori mai intensă în lunile de iarnă, decât în lunile de vară.

La agenții economici, producători de energie, care folosesc în calitate de combustibil cărbunele sau păcura, practic lipsesc instalațiile de purificare și neutralizare a noxelor. Actualmente din cca. 150 cazangerii luate la evidență în mun. Chișinău 50 funcționează în baza de combustibil lichid și solid.

Cazanele energetice sau învechite, cu o durată de exploatare ce depășește în unele cazuri 20 ani. Mai mult ca atât, ele au fost construite cu economie de spațiu, din care motive instalarea echipamentelor de desulfurizare a gazelor de ardere în majoritatea cazurilor este imposibilă.

Merită o deosebită atenție reorientarea politicii energetice spre producerea descentralizată a energiei termice. În ultimii ani crește numărul agenților economici, care solicită acordul organelor de mediu în vederea proiectării și construirii cazangeriilor autonome.

În scopul menținerii calității aerului și prevenirii impactului negativ al poluării aerului atmosferic asupra sănătății populației, pentru fiecare substanță nocivă se stabilesc Concentrațiile Maxime Admisibile. Agenții economici, care desfășoară activități de producție generatoare de emisii poluante, la rândul său, sunt obligați să țină evidența permanentă a compoziției, calității și cantității emisiilor de poluanți în atmosferă și să ia măsuri în scopul reducerii lor. Spre regret, numai în număr limitat de întreprinderi, care au pondere majoră în poluarea aerului țin sub control calitatea emisiilor, efectuând regulat controlul instrumental de laborator. Marea majoritate a agenților economici, datorită crizei economice, activează conform unui program redus.

Principala sursă de poluare a aerului atmosferic este autotransportul, numărul căruia s-a majorat în mun. Chișinău în cinci ani de la cca. 70 mii unități în 1993 (inclusiv cel de stat și cel particular) până la 180 mii unități în anul 2000.

Emisiile produse de vehicule sunt majore, constituind cca. 600 mii tone/an și se datorează folosirii autotransportului învechit, eficienței scăzute a carburanților, lipsei utilajului de evitare a emisiilor și întreținerii nesatisfăcătoare a automobilelor.

Conținutul plumbului în benzină este de 0.2 g/l, utilizarea căruia contribuie la poluarea mediului și drept consecință agravează sănătatea populației.

În vederea supravegherii normelor maxim admisibile a conținutului de CO și a gradului de fum în gazele de eșapament a transportului auto în teritoriul municipiului activează posturi de control ecologic și diagnosticare, care pe parcursul anului 2000, în comun cu Secția Control Analitic al Inspectoratului Ecologic de Stat, au supus testării peste 25 mii unități de transport, dintre care 20.2 mii cu carburator și 5.2 mii Diesel. Depășirea normelor admisibile ale emisiilor au fost înregistrate la peste o mie unități de transport.

Necesită o atenție deosebită amplasarea parcarilor auto în mun. Chișinău. La momentul actual sunt înregistrate cca. 180 parcări auto, care în marea majoritate sunt amplasate în zona locativă.

Normele de amplasare ale parcarilor auto prevăd respectarea unor distanțe (în dependență de numărul unităților de transport) de la ele până la spațiul locativ. Aceste rigori nu sunt întotdeauna respectate. Au fost atestate cazuri de amplasare a parcarilor în imediata apropiere de locuri publice sau blocuri de locuit. În prezent nu există o concepție a dezvoltării parcarilor în municipiu. Cele mai multe dintre ele sunt amplasate provizoriu. Din acest motiv, agenții economici ignorează prevederile legislației ecologice în vigoare. La amplasarea parcarilor auto nu sunt prevăzute stațiile de deservire tehnică a automobilelor, puncte de control și reglare a noxelor în gazele de eșapament. La unele sunt lipsă inventarierea surselor de emisie a poluanților în aerul atmosferic și autorizațiile de emisie.

Construcția parcarilor auto de tip nou în nivele va face posibil extinderea spațiilor verzi, precum și micșorarea impactului asupra aerului atmosferic.

ACTIVITĂȚI NECESARE

În vederea diminuării emisiilor de poluanți și îmbunătățirii calității aerului sunt benefice următoarele realizări:

- utilizarea în măsură largă a transportului electric urban și electrificarea căilor ferate;
- limitarea importului autovehiculelor vechi;
- schimbarea radicală a sistemelor de control al tehnicii și calității combustibilului.

În sectorul energetic este necesar de a implementa pârgii de sporire a eficienței și conservării energiei, introducerea surselor energetice regenerabile (radiația solară, vântul) în cazurile când acestea se dovedesc a fi competitive din punct de vedere economic.

Este necesar de aplicat măsuri de prevenire a incinerării resturilor vegetale (prin compostare), valorificarea deșeurilor industriale și menajere prin implementarea colectării lor separate și reintroducerea în ciclul tehnologic (hârtia, plasticul).

Necesită a fi perfecționat sistemul de monitoring ecologic integrat al serviciului “Hidrometeo” și asigurat controlul asupra surselor principale de poluare de către structurile administrative locale și agenții economici.

1.2 Resursele acvatice

1.2.1 Starea actuală a resurselor acvatice în municipiu

Rîul Nistru este principala sursă de alimentare cu apă a municipiului Chișinău. După gradul de poluare, apa Nistrului se încadrează în clasele 2 și 3 de calitate (“moderat poluată”). Calitatea apelor în municipiu este supusă deteriorării, ceea ce complică problema raportului resurse – cerințe.

Apresiasi conform standardului CES-UN/668 al CEE de clasificare statistică a calității apelor naturale în 5 clase (excelentă, bună, moderat poluată, poluată, foarte poluată) și în baza investigării a 7 clase de indicatori, calitatea ecologică a apelor de suprafață indică prezența unor procese de depreciere, care pun în pericol biodiversitatea și productivitatea naturală a râurilor.

Apa râurilor mici, de regulă, corespunde claselor 4 și 5 de calitate. “Tratamentul” râurilor mici este o problemă de reconstrucție și reamenajare ecologică a bazinelor.

În confirmare cu investigațiile Centrului Municipal de Medicină Preventivă, apa potabilă în municipiu corespunde cerințelor STAS “Apa potabilă” 2874-82, însă metoda de clorare a apei nu este acceptabilă atât din punct de vedere al caracteristicilor organoleptici, cât și a influenței negative asupra sănătății omului în rezultatul formării derivaților halogenați cu polimerii naturali, care se caracterizează printr-un grad de toxicitate mai înalt decât clorul.

Protecția contra poluării și folosirea rațională a apelor subterane este o problemă a economiei naționale. Din diversitatea resurselor de apă, cele subterane reprezintă cea mai mare valoare. Ele au un șir de avantaje față de apele râurilor, bazinelor de apă și lacurilor. În municipiu Chișinău sunt forate 274 fântîni arteziene, dintre care sunt gestionate de către S.A. “Apa-Canal Chișinău” 113 fântîni arteziene, în suburbii 65 fântîni arteziene și de agenți economici 96 fântîni arteziene.

Deși resursele de apă în municipiu Chișinău par a fi suficiente, se înregistrează totuși o criză de ordin local și sezonier în localități suburbane. Cantitatea de apă captată din rîul Nistru și prizele subterane pentru municipiu Chișinău s-a micșorat în ultimii ani din motivul reducerii activității întreprinderilor industriale, contorizării sectorului comunal și utilizării raționale a apei în scopurile gospodărești (fig.1,2).

Figura 5 Volumul de apă captat din râul Nistru

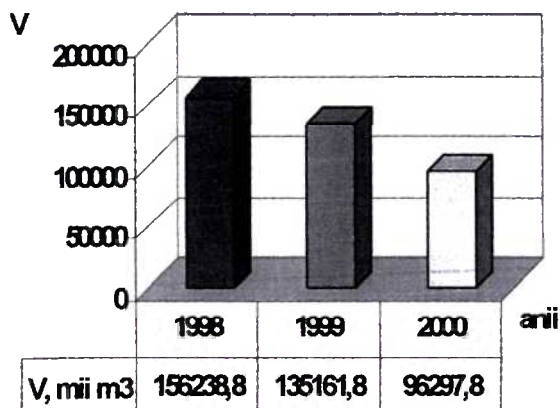
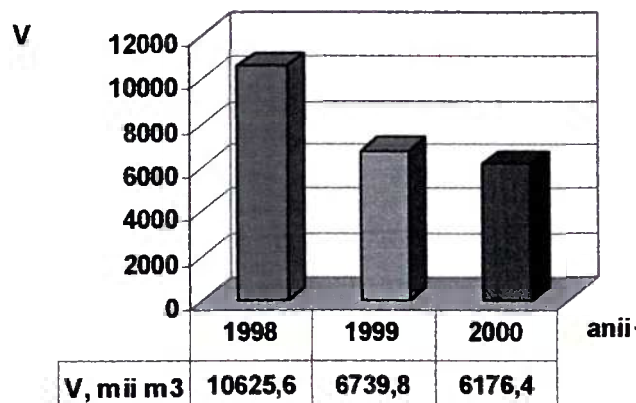

Figura 6 Volumul de apă captat din prizele subterane

Starea ecologică a resurselor acvatice în municipiu Chișinău este determinată de dezvoltarea factorilor economici, activitatea umană și calamitățile naturii.

În urma declinului economic, poluarea industrială a scăzut considerabil, la fel ca și aplicarea de pesticide în agricultură. Declinul economic a condus și la scăderea eficienței instalațiilor de epurare a apei, în consecință, calitatea apei a rămas sub nivel acceptabil.

Majoritatea din întreprinderile din municipiu nu funcționează, de aceea volumul apelor reziduale deversate s-a micșorat. Cu toate acestea, datorită funcționării defectuoase a instalațiilor de epurare, concentrația poluării volumului de apă a crescut. Scursurile din sistemul comunal de canalizare și apele reziduale prezintă o sursă importantă de poluare a apelor freatice și de suprafață. Actualmente din zece Stații de Epurare Biologică a apelor uzate construite în municipiu Chișinău, funcționează la indici de proiect (substanțe suspendate-15mg/l; CBO5-15mg/l) doar Stația de Epurare Biologică a apelor uzate din orașul Chișinău și orașul Vadul-lui-Vodă (fig.3,4).

Figura 7 Variația concentrațiilor medii anuale a noxelor la SEB Chișinău

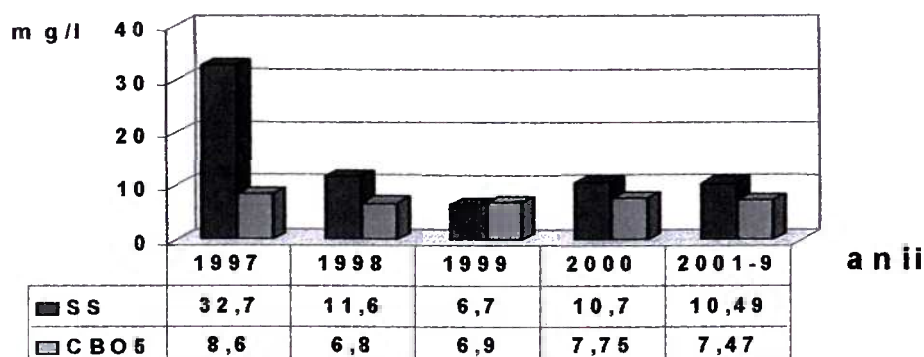
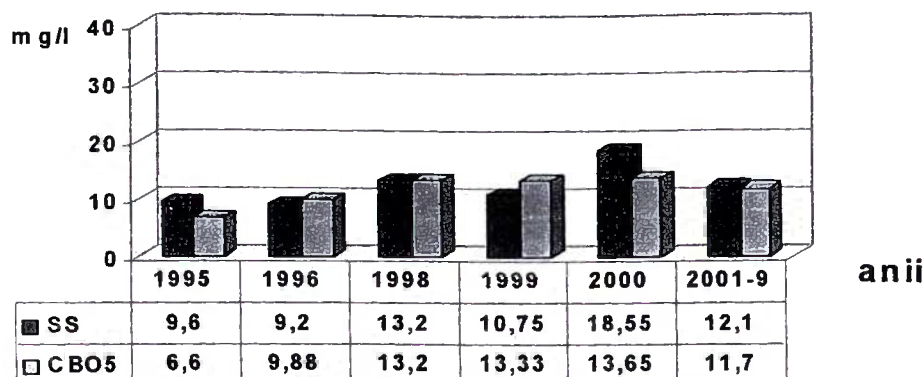

Figura 8 Variația concentrațiilor medii anuale a noxelor la SEB Vadul-lui-Vodă

Prezintă un pericol de poluare a apelor freatică și construcția stațiilor PECO în apropierea localităților. În municipiu deja s-a depistat un caz excepțional de acest tip în comuna Budești, unde majoritatea fântinilor țărănești din apropierea Stației de alimentare cu combustibil "Lucoil-Moldova" sunt poluate cu produse petroliere.

Ține de menționat și faptul colmatării bazinelor (lacurilor) de acumulare, intensificării proceselor de eutroficare și degradare. Lacurile din municipiu Chișinău destinate pentru agrementul populației de mulți ani în șir nu sunt recomandate pentru recreație și odihnă de serviciul municipal sanitar.

Deși în municipiu nu există studii sistematice cu un stoc suficient de informație privind problematica integrală a resurselor de apă, monitorizări și analize referitoare la evoluția regimului apelor ori a impactului antropic asupra acestuia, investigațiile de laborator a apelor bazinelor acvatice din municipiu sunt efectuate de laboratoarele serviciului "Hidrometeo",

CNȘPMP, Institutului de Zoologie. Conform rezultatelor obținute, sunt înregistrate concentrații extrem de înalte de poluare a apei râului Nistru și Bîc în lunile de vară pentru azot de amoniu, azot de azotiți și fenol (tab.1).

1.2.2 Acțiuni întreprinse privind protecția resurselor acvatice

Actualmente investițiile de stat privind protecția resurselor acvatice sunt reduse la un minimum. S-a stopat alocarea mijloacelor pentru infrastructurile alimentării cu apă și exploatarea sistemelor de canalizare. Populația se află într-o perioadă de dificultate economică. Recuperarea în totalitate a costurilor pe care le implică investițiile publice pentru apa potabilă, epurarea apelor orașanești, rezolvarea problemei deșeurilor întâmpină rezistența politică și din partea populației.

Din ce în ce mai multă responsabilitate este acordată administrațiilor pentru rezolvarea problemelor existente pe plan local.

În perioada anilor 2000-2001 în municipiu de către serviciile comunale și agenții economici au fost întreprinse unele măsuri de protecție a resurselor acvatice:

- Au fost începute și se prelungesc lucrările de reabilitare a rețelilor de apeduct și canalizare gestionate de către S.A. “Apă-Canal Chișinău”, efectuate de firma “Todini Construzioni Generali” cu suportul Băncii Europene pentru Reconstrucții și Dezvoltare.
- Se soluționează problema tratării sedimentului din SEB Chișinău prin impunerea în funcțiune a instalațiilor de fermentare a nămolului, metatancurile, care au fost construite anterior, Starea ecologică din această zonă se va îmbunătăți și se va reduce considerabil poluarea aerului atmosferic.
- A fost schimbată sistema de evidență a apei la priza de captare a apei brute din râul Nistru la stațiile de tratare a apei, stațiile de pompare, fapt ce va permite folosirea rațională și cu spirit gospodăresc a resurselor acvatice.
- Au fost modernizate tehnologiile de epurare a apelor reziduale la stațiile de epurare locale la un șir de întreprinderi industriale.
- Au fost construite un șir de stații de deservire tehnică a mijloacelor de transport cu instalații de spălare a automobilelor și utilizarea apei în sistema de recirculare.
- A fost implementată Legea privind plata pentru poluarea mediului. Mijloacele bănești din Fondul Ecologic Local au fost alocate și în domeniul protecției resurselor acvatice.
- Se preconizează elaborarea proiectelor privind conectarea colectoarelor de canalizare din localitățile rurale la Stația de Epurare Biologică a apelor uzate din orașul Chișinău.

1.2.3 Problemele prioritare în domeniul protecției resurselor acvatice

Educația ecologică prezintă o prioritate națională. Acceptarea conceptului dezvoltării durabile, în care protecția mediului natural devine “principiu central de organizare a civilizației”, practic nu poate avea loc fără o potențializare adecvată a capitalului uman, fără schimbări radicale în modelele de gândire și acțiuni practic ca elemente de cultură. Se constată că cel mai greu obstacol în trecerea spre o altă treaptă de cultură sunt vechile tipare de gândire și comportament. Reconsiderarea acestor modele, autodepășirea spiritului este un efort care cere a fi susținut prin programe speciale de educație ecologică și informare.

Unele probleme ale mediului înconjurător în municipiu Chișinău continuă să fie destul de actuale. Problema ecologică principală o constituie calitatea apei potabile, în special a celei provenite din apele freatice. Deși în ultimii ani a avut loc o reducere considerabilă a proporțiilor de aplicare a îngrășămintelor este de așteptat că în condițiile unei inviorări economice acestea se vor ridica din nou, dacă nu vor fi luate măsuri pentru orientarea producătorilor spre o agricultură ecologic inofensivă. Pentru a soluționa problema apei potabile se recomandă dezvoltarea sistemului de alimentare cu apă, înglobându-se lichidarea focarelor de poluare a apei.

Poluarea resurselor de apă freatice pare a fi mai amenințătoare decât a celor de suprafață, deoarece mulți agenți poluanți se pot acumula în apele subterane. Există patru opțiuni distincte pentru abordarea problemei poluării apelor freatice, în cazul în care aceasta prezintă o amenințare pentru sănătatea populației:

- Investiții în alimentarea cu apă de o calitate adecvată prin conducte din surse alternative, cu condiția că această calitate se va menține un timp suficient de lung pentru a justifica investițiile;
- aprovizionarea cu apă potabilă și pentru bucătărie în sticle (butelii) folosind apa din sursele existente pentru alte scopuri, cu un impact minimal sau nul asupra sănătății;
- epurarea apei poluate livrate curent pentru consumul casnic;
- acțiuni preventive pentru reducerea poluării.

Apele reziduale din sistemul comunal de canalizare prezintă o sursă importantă de poluare a apelor freatice și de suprafață. Având în vedere că volumul de ape reziduale domestice nu s-a micșorat în perioada declinului economic, poluarea a crescut în mod semnificativ datorită funcționării necorespunzătoare a stațiilor de epurare. Majoritatea comunelor deversează aceste ape direct, fără vre-un tratament, în bazinele acvatice.

Resursele de apă suferă un impact considerabil datorită activităților agricole, folosirii agrochimicelor și din cauza fermelor de animale. Văile râurilor, pârâurile și câmpiile riverane au fost cultivate în ultimii ani până la malurile râurilor. Ca rezultat, apele sunt poluate cu îngrășăminte și reziduri de pesticide, deși aplicarea acestora a scăzut substanțial în ultimii câțiva ani. Mai mult chiar, prezența unui stoc de pesticide interzise sau cu termenul expirat, care nu mai pot fi folosite constituie un motiv de îngrijorare majoră și o problemă prioritară ecologică în municipiu.

Sectoarele industriale care prezintă o îngrijorare deosebită sunt ateliere de galvanizare. În municipiu au fost construite stații de epurare locale a apelor reziduale industriale, însă multe din ele nu funcționează sau sunt exploatate nesatisfăcător. Funcționarea defectuoasă a sistemelor de tratare a apelor din atelierele de galvanizare conduce la deversarea apelor reziduale neepurate parțial sau total. Astfel, metalele grele pătrund în sistemul stațiilor urbane de epurare a apelor reziduale, afectând treapta biologică de epurare, ceea ce le cauzează disfuncții. În plus, nămolul biologic provenit de la stația de epurare are un conținut înalt de metale grele și nu este bun pentru a fi folosit în agricultură. Soluționarea problemelor de tratare și utilizare a sedimentelor toxice atât din atelierele galvanice, cât și din stațiile de spălare a transportului va contribui la lichidarea unor focare esențiale privind poluarea bazinelor acvatice.

Ținând cont de dificultățile financiare, investițiile în domeniile prioritare s-au micșorat brusc. Încasările întreprinderilor comunale, responsabile de alimentarea cu apă și epurarea apelor reziduale au scăzut. Aceasta a condus la micșorarea eficienței de funcționare și la mărirea gradului de uzură a fondurilor fixe. Mai mult, a sporit probabilitatea unor scurgeri considerabile sau avarierii colectoarelor de canalizare.

Prețurile la apă și la serviciile de canalizare sunt în discordanță cu investițiile capitale. În sectorul industrial prețurile se apropie în cele mai multe cazuri de prețurile economice fundamentate privind aprovizionarea cu apă și serviciile de canalizare. În același timp, tarifele comunale sunt prin comparație foarte mici. Faptul acesta are un impact considerabil asupra situației financiare a întreprinderilor de servicii comunale, luând în considerare cota mare a sectorului casnic, în consumul apei.

1.2.4 Soluții privind ameliorarea stării actuale

În legătura cu problemele serioase de aprovizionare cu apă și faptul că calitatea apei poate periclita sănătatea populației, se impune elaborarea unei strategii și a unui program complex de gestionare a resurselor acvatice, în scopul evaluării resurselor și utilizării apei și a evaluării calității apei și a principalelor surse de poluare. Aceasta trebuie să fie urmat de studii pentru identificarea și prioritizarea “punctelor fierbinți”, folosind procedee de monitoring și tehnica analitică modernă.

Gradul de poluare bacteriologică și industrială a apei poate fi redus considerabil prin îmbunătățirea exploatării deservirii și reparațiilor tehnice a uzinelor și instalațiilor de epurare a apei precum și prin recuperarea apei uzate la întreprinderile industriale.

Determinarea întreprinderilor de alimentare cu apă și de epurare a apelor uzate, care necesită să li se acorde prioritate maximă are ca scop asigurarea funcționării infrastructurii alimentării cu apă și tratarea apelor uzate în zonele suburbane.

În perspectivă este necesar de a acorda un suport sectorului privat pentru a-l antrena în participarea la prestarea de diverse servicii comunale cum ar fi aprovizionarea cu apă, epurarea apelor reziduale și managementul deșeurilor urbane solide.

La elaborarea politicii reformelor de impozitare o atenție deosebită trebuie acordată mecanismelor de stimulare a producției ecologice curate, modernizării și respectării tehnologiilor de epurare, ținând cont de perspectiva dezvoltării și/sau restructurării întreprinderilor industriale.

Taxele, amenzile și plățile trebuie ridicate și indexate la rata inflației. În acest stadiu accentul politicii trebuie pus la majorarea prețurilor pentru consumul apei și epurarea apelor reziduale, apoi taxelor și amenzilor pentru poluarea apei, în special, pentru asemenea poluanți persistenți, cum sunt nitrații, ce pătrund în apele freatice, pentru emisiile toxice stabile și metalele grele. Trebuie prevăzută, de asemenea, o taxă pentru îngrășăminte minerale în corespundere cu principiul “poluatorul plătește”.

Pe cât posibil, poluatorii trebuie să suporte cheltuielile pentru combaterea poluării, beneficiarii serviciilor – costurile prestării lor, iar utilizarea resurselor naturale – costurile conservării lor.

Pentru a exclude poluarea mediului înconjurător, inclusiv a apelor freatice și fântînilor din localități există un șir de măsuri, dintre care:

- luarea unor decizii cu acțiuni concrete de ameliorare a situației ecologice din localități: organizarea și amenajarea gunoiștilor sancționate;
- lichidarea gunoiștilor nesancționate;
- betonarea gropilor de gunoi și a clozetelor;
- amplasarea băligarului din curți pe terenuri betonate;
- evacuarea băligarului din localități pentru compostare pe loturile de câmp ale țăranilor;
- evacuarea deșeurilor menajere la gunoiștile sancționate;
- amenajarea fântînilor cu colac, căldare, capac și izolarea în jur pentru a preveni acumularea murdăriei;

- dezinfectarea și curățirea fântinilor cel puțin o dată pe an;
- sădirea în jurul fântinii a copacilor și a altor plante, care folosesc intens pentru nutriție nitrații și nu necesită tratarea cu chimicale – spațiul verde în jurul fântinii îndeplinește rolul de filtru biologic;
- înlăturarea sursei de poluare în cazul fântinilor cu ape poluate cu cantități mari de nitrați, dezinfectarea și curățirea lor.

Cu părere de rău, aceste acțiuni, bine cunoscute de fiecare cetățean, rar se îndeplinesc.

Credem că sînt necesare măsuri neordinare, care ar cointeresa populația să utilizeze băligarul ca sursă bioenergetică, deoarece problema energetică în Republica Moldova este foarte actuală în ziua de azi. Una din ele poate fi utilizarea băligarului – combustibil ecologic curat. Aceasta va exclude poluarea mediului înconjurător, inclusiv a aerului cu emisiile gazelor cu efect de seră (dioxid de carbon, metan, oxizi de azot), a solului și a apelor freactice cu compușii azotului (amoniac, nitriți, nitrați) și cu microflora.

1.3 Gestionarea deșeurilor

1.3.1 Introducere

Gestionarea deșeurilor în perioada de tranziție la economia de piață și stabilizarea a situației social-economice constituie o problemă prioritară în domeniul protecției mediului.

Prioritatea gestionării deșeurilor, de rînd cu alte probleme, care au impact asupra mediului și pot afecta sănătatea, a fost reflectată în Programul Național de valorificare a deșeurilor de producție și menajere, elaborat întru realizarea prevederilor Legii privind deșeurile de producție și menajere (Monitorul Oficial, nr. 16-17 din 05.03.1998) și aprobat prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr.606 din 28 iunie 2000. Realizarea măsurilor programului național este divizată pe etape cu aportul tuturor agenților economici, activitățile cărora pot genera deșeuri, sub coordonarea autorităților publice centrale și locale.

În contextul celor menționate autoritățile administrației publice locale necesită să elaboreze planuri și programe teritoriale și locale de asanare a stării mediului, o parte componentă a cărora trebuie să fie elaborarea strategiei în domeniul gestionării deșeurilor de producție și menajere în concordanță cu principiul "Poluatorul plătește".

Obiectivele de bază ale prezentului capitol al Planului local de acțiuni în domeniul protecției mediului în mun. Chișinău sînt:

- valorificarea și neutralizarea deșeurilor existente;
- minimizarea generării deșeurilor;
- excluderea din utilizare a materiei prime cu conținut de substanțe toxice;
- micșorarea volumului și toxicității deșeurilor pînă la eliminare lor;
- implementarea colectării separate a deșeurilor menajere;
- perfecționarea cadrului legislativ și aplicarea adecvată a prevederilor actelor legislative și normative în teritoriu;

- stimularea agenților economici care practică activitatea de colectare, reciclare și neutralizare a deșeurilor, aplicând mecanisme le economice.

La elaborarea planului s-a ținut cont în complex de factorii economici, sociali și ecologici și de faptul, că realizarea lui etapa actuală va fi posibilă numai cu condiția dacă vom conștientiza faptul, că *administrarea greșită a creșterii economiei* poate și reușește să dăuneze mediul, atîa la nivel local, cît și global, datorită poluării aerului și apei, contaminării solului și distrugerii resurselor.

1.3.2 Baza legislativă și normativă a gestionării deșeurilor

Activitățile în domeniul gestionării deșeurilor sînt reglementate în Republica Moldova de un cadru legislativ, constituit din:

- Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515-XII din 16 iunie 1993, cu completările și modificările operate ulterior;
- Legea cu privire la resursele materiale secundare nr. 787-XIII din 26 martie 1996 (MO, 1996 nr. 31, art. 319);
- Legea cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive nr. 1236-XIII din 03 iulie 1997 (MO, 1997, nr. 67-68, art. 557);
- Legea privind deșeurile de producție și menajere nr. 1347-XIII din 09 octombrie 1997 (MO, 1998, nr. 16-17, art.10);
- Legea privind plata pentru poluarea mediului nr.1540-XIII din 25 februarie 1998 (MO, 1998, nr. 54-55, art.378);
- Legea pentru completarea unor acte legislative nr. 315- XV din 28 iunie 2001 (MO, 2001, nr. 81-83, art. 616).

Legile enumerate stipulează obligațiile persoanelor juridice și fizice în domeniul gestionării deșeurilor, determină modalitățile de stimulare economică a acelor activități, care contribuie la minimizarea deșeurilor, ceea ce micșorează impactul acestora asupra mediului. Importantă este implementarea principiilor producerii mai pure, care permite:

- micșorarea și prevenirea generării deșeurilor;
- prevenirea poluării;
- aplicarea tehnologiilor nonpoluante.

Concomitent actele legislative enumerate prevăd și sancționarea agenților economici pentru nerespectarea cerințelor privind protecția mediului.

Activitățile de gestionare a deșeurilor sînt reglementate și de cadrul normativ, constituit din standarde și reglementări tehnice. În dependență de activitățile de producție și deșeurile rezultate agenții economici și serviciile specializate ale gospodăriei comunale aplică unele standarde străine, declarate naționale de Departamentul Standardizare și Metrologie, inclusiv și următoarele standarde ale României :

- SR 13330:1996. Salubritatea localităților. Vocabular.
- SR 13350:1996. Salubritatea localităților. Deșeurile urbane și rurale. Clasificare.

- SR 13351:1996. Salubritatea localităților. Deșeurile urbane și rurale. Prescripții generale de colectare selectivă.
- SR 13343:1996. Salubritatea localităților. Deșeurile urbane. Prescripții generale de proiectare pentru depozitarea controlată.
- SR 13388:1997. Salubritatea localităților. Deșeurile urbane. Prescripții de amplasare a depozitelor controlate.

1.3.3 Obiectivele și sarcinile planului.

Soluționarea problemei de gestionare adecvată a deșeurilor trebuie să se bazeze pe principiul "poluatorul plătește", ce va asigura implementarea principiilor dezvoltării durabile. Realizarea măsurilor, trasate în plan, va fi posibilă prin atingerea următoarelor obiective ale acestuia:

- valorificarea și neutralizarea deșeurilor existente;
- minimizarea generării deșeurilor;
- excluderea din utilizare a materiei prime toxice;
- micșorarea volumului și toxicității deșeurilor până la eliminarea lor din procesele tehnologice;
- introducerea colectării separate a deșeurilor menajere;
- perfecționarea sistemului de colectare a informației în domeniul gestionării deșeurilor

Este necesară perfecționarea cadrului legislativ și normativ în domeniul gestionării deșeurilor privind concretizarea mecanismului de:

- stimulare economică a agenților economici, care vor contribui la valorificarea deșeurilor existente ;
- sancționare a persoanelor juridice și fizice, care poluează mediul;
- aplicarea a taxelor locale pentru colectarea și prelucrarea ambalajului folosit.

1.3.4 Situația existentă.

Faptul, că primăria municipiului Chișinău pe parcursul ultimilor ani a întreprins un șir de măsuri, îndreptate spre ameliorarea stării mediului, a contribuit și la perfecționarea activității în domeniul colectării deșeurilor. În primul rând implementarea colectării separate a deșeurilor menajere. În același timp situația rămâne a fi nesatisfăcătoare. Rezultatele controalelor efectuate privind gestionare deșeurilor în municipiul Chișinău au constatat următoarele:

1. În anul 1997:

- Volumul total al deșeurilor transportate a fost de 815 mii tone (cu 9 mii tone mai mult decât în 1996);

1.1.2 Faptul, că primăria municipiului Chișinău pe parcursul ultimilor ani a întreprins un șir de măsuri, îndreptate spre ameliorarea stării mediului, a contribuit și la perfecționarea activității în domeniul colectării deșeurilor, în primul rînd implementarea colectării separate a deșeurilor menajere. În același timp situația rămîne a fi nesatisfăcătoare. Rezultatele controalelor efectuate privind gestionare deșeurilor în municipiul Chișinău au constatat următoarele:

1. În anul 1997:

- Volumul total al deșeurilor transportate a fost de 815 mii tone (cu 9 mii tone mai mult decît în 1996);
- La poligonul autorizat din or Vatra au fost depozitate 313 tone de deșeuri de construcție;
- Pe parcursul anului în diferite zone ale orașului au fost depistate circa 60 gunoiști neautorizate, care ocupau terenuri cu o suprafață de 5,0ha, volumul deșeurilor- 2600 m³;
- În municipiu nu s-a reciclat nici o tonă de deșeuri menajere.
- De la 1 ianuarie a început în sectorul Botanica experimentul de colectare selectivă a deșeurilor menajere, care a avut ca scop reutilizarea ulterioară în calitate de materie primă secundară a hîrtiei, cartonului și sticlei uzate.

2. În anul 1998:

- Numai în perioada de 10 luni ale anului volumul deșeurilor transportate la poligonul autorizat a constituit 672 mii m³;
- La poligonul autorizat din or Vatra au fost depozitate 3174 tone de deșeuri de construcție;
- La poligonul autorizat "Purcel" au fost depozitate 2880 tone de deșeuri de construcție;
- Au fost lichidate circa 160 de gunoiști neautorizate mici și mari;
- La întreprinderile industriale s-au acumulat cantități mari de deșeuri toxice, care prezintă pericol pentru mediu și sănătatea oamenilor inclusiv:
 - deșeuri galvanice – 1240 tone;
 - deșeuri cu conținut de plumb – 78 tone;
 - sediment ce conține compuși de cianură – 155 tone;
 - șlam petrolier – 33 tone;
 - tuburi (lămpi) luminescente uzate – 110 mii bucăți.

- Deșeurile de hârtie și carton colectate în rezultatul experimentului de colectarea separată, se acumulează la depozitul Regiei municipale "Autosalubritate" pentru prelucrarea ulterioară;
 - Au fost transportate la întreprinderea de reciclare din or. Vatra 3174 tone de deșeuri asfalto-betonice.
3. În anul 1999:
- Conform situației di 01.03.99 au fost depistate 51 de gunoști neautorizate, majoritate din ele fiind depistate la periferiile orașului și în preajma caselor din sectorul particular;
 - Au fost transportate la carierele Ghidighici și Purcel fără autorizație de depozitare respectiv 162 t și 5000 t de diferite deșeuri;
 - A devenit extrem de îngrijorătoare starea poligonului de depozitare a deșeurilor din apropierea satului Crețoaia, pe teritoriul căruia s-au acumulat 10,0 mln. m³ de deșeuri;
 - Cantitățile de deșeuri toxice, acumulate la întreprinderile industriale, au constituit:
 - deșeuri galvanice – 1184,2 tone;
 - deșeuri cu conținut de plumb – 104 tone;
 - deșeuri cu conținut de vanadiu – 473 tone;
 - sediment ce conține compuși de cianură – 563 tone;
 - șlam și deșeuri petroliere – 110 tone;
 - tuburi (lămpi) luminescente uzate – 129 mii bucăți.
4. În anul 2000:
- Volumul total al deșeurilor transportate a fost de 736 mii tone ;
 - Au fost efectuate lucrări de consolidare a digului la poligonul de depozitare a deșeurilor de la Crețoaia;
 - Au fost depistate în diferite zone ale orașului și în suburbii mai mult de 60 gunoști neautorizate;
 - Au fost recepționate pentru prelucrare deșeuri uzate: 12,5 tone de hârtie și 53,8 tone de sticlă;
 - Au fost supuse prelucrării deșeuri uzate la:
 - Fabrica de sticlă din Chișinău – 3992,3 tone de sticlă
 - Întreprinderea "Uniplast" – 96,4 tone de polietilenă

- Întreprinderea "Ecoplast" – 20,0 tone de masă plastică uzată și 30,0 m³ rumeguș de lemn;
- SRL "Sălcioara" a prelucrat 250,0 tone maculatură;
- Combinatul de mucavă de la Dobruja a prelucrat 35,8 tone de reziduuri de hîrtie și carton;
- Au fost depistate înhumarea neautorizată la carierele "Purcel" și "Pruncul" a cantităților semnificative de substanță toxică (paraformaldehidă în stare solidă) de la combinatul de mobilă "Codru".

5. În două luni ale anului 2001:

- Regia "Autosalubritate" a evacuat 111,0 mii tone de diferite deșeuri (cu 21,0 mii tone mai puțin față de perioada respectivă a anului 2000);
- Au fost depistate un șir de gunoști nelichidate sau apărute din nou pe locul celor vechi, inclusiv 30 în sectoarele orașului;
- Au fost recepționate pentru prelucrare de către:
 - Întreprinderea de stat "Poliresurse" 287,0 tone de maculatură
 - SRL "Sălcioara- Vasean" 57,7 tone de hîrtie
 - Fabrica de sticlă din Chișinău – 35,9 tone de deșeuri
 - Întreprinderea "Metalferos" – 445,0 tone de metal uzat
 - SRL "Uniplast" – 20,3 tone de peliculă uzată.

Municipiul Chișinău dispune de un poligon pentru depozitarea deșeurilor menajere solide cu o suprafață de 19,4 ha amplasat în apropierea satului Crețoiu. Zilnic aici se depozitează circa 1200 m³ de deșeuri menajere. Conform proiectului deșeurile trebuie împrăștiate la grosimea de 2,0 m și acoperite cu un strat de 20-40 cm de pământ, condiție care deseori nu se respectă.

În ultimii ani la acest poligon s-a creat o stare alarmantă, unde din cauza greșelilor comise la etapa de proiectare și construire, încălcării regulilor de exploatare au apărut fisuri în dig, au fost provocate scurgeri de cantități mari de mase lichide suprapluate. Această situație reprezintă un pericol real pentru apele de suprafață care se scurg în r. Bîc și pentru priza apelor freatice din zonă. În scopul prevenirii unei eventuale rupe a digului au fost elaborate și în mare măsură realizate măsuri urgente de consolidare a digului și de evacuare a apelor acumulate pe teritoriul poligonului.

Situația privind formarea și utilizarea deșeurilor în municipiul Chișinău în anul 2000, conform datelor statistice este reflectată în tabelele de mai jos.

**Tabela I. Formarea, utilizarea deșeurilor (tone)
pe anul 2000 în mun. Chișinău**

nr ord	Denumirea materiei prime secundare, deșeurilor de producție și de consum	existent la înce- putul anului	forma- rea de la înce- putul anului	intrări (cumpă- rări)	utiliza- re, total	livrări, total	nimicit sau scos la gunoiști	existent la sfârși- tul peri- oadei ra- portoare
	TOTAL	1309958	238000	304960	37690	112140	309117	1393966
1.	Deșeurile industriei energetice	6,0	768,5	0	774,5			
2.	Deșeuri de petrol și produse petroliere	27,9	28,3	0,8	14,7	8,0	2,3	32,1
3.	Materie primă secundară a metalurgiei feroaselor	1430,6	3843,4	104,7	302,9	2739,8	968,0	1367,9
4.	Materie primă secundară a metalurgiei metalelor neferoase	46,2	1484,1	1046,0	8,6	1199,5	415,0	953,3
5.	Deșeuri aferente producției chimice anorganice	6826,4	6477,0	2,0	4,0	0,3	10,2	13290,9
6.	Materie primă secundară polimeră	16,5	109,2	11,5	24,4	0	34,0	18,2
7.	Materie primă secundară conținând gumă, <i>inclusiv anvelope uzate</i>	339,1 77,3	319,8 39,3	1,3 0,4	269,5 3,0	73,0 0,5	1,9 1,9	315,8 111,5
8.	Deșeuri aferente industriei forestiere	796,0	170,7	0	5,2	159,7	800,4	1,5
9.	Deșeuri de la utilizarea hârtiei	137,0	1227,8	325,0	430,5	1026,0	113,9	119,4
10.	Deșeuri de la întreprinderile de extracție	1268102	144984	0	23797	55323	849,5	1333117
11.	Deșeuri de materiale de construcție	92,0	237,0	0	263,0	0	35,9	30,1
12.	Deșeuri de sticlă, porțelan, faianță	133,1	1000,1	3992,3	3996,5	998,9	33,6	96,5
13.	Deșeuri aferente industriei alimentare și băuturi	472,0	3292,1	5440,5	4029,5	3208,7	0	1966,5
14.	Deșeuri aferente industriei laptelui	116,3	6077,4	79,9	1686,1	4574,2	0	13,3
15.	Deșeuri din industria morăritului	181,0	195,3	56,3	246,6	60,0	102,0	24,0
16.	Deșeuri de la utilizarea materialelor foto și de cinematografie	3,5	1,1	0	0	0	0	4,6
17.	Deșeuri de la creșterea animalelor	0	543,0	0	0	0	0	543,0
18.	Deșeuri de la gospodăria locativă și comunală, inclusiv sediment de la curățarea apelor reziduale comunale	26252,7 4250,0	63023 53845	293814 0	0 0	42283 20394	303021 0	37784 37701
19.	Materiale secundare textile	87,2	177,9	0	70,5	83,5	56,4	54,8
20.	Materiale secundare de pielărie	27,4	990,7	0	378,4	21,0	578,3	40,4

21.	Deșeuri menajere, inclusiv produse alimentare	28,2 0	1924,6 3,0	0 0	0 0	47,0 3,0	1876,6 0	29,2 0
22.	Alte deșeuri	4067,4	368,0	0	212,0	0	93,0	4130,4
23.	Deșeuri aferente prelucrării tutunului	69,1	0	0	0	44,3	0	24,8

Tabela II. Formarea, utilizarea și neutralizarea deșeurilor toxice (tone)

pe anul 2000 în mun. Chișinău tone

nr ord	Denumirea deșeurilor toxice	existent la înce- putul anului	forma- rea de la înce- putul anului	primite de la alte în- treprin- deri	folosite (utilizat.) neutraliz. (lichidat)	expediate la rampa de deșeu- ri mena- jere	transmise la alte în- treprin- deri, total, inclusiv la export	existent deșeuri la sfârși tul anulu
	TOTAL	3192,48	1708,1	229,97	890,85 4,723	620,49	354,71 5,18	3259,77
I.	Clasa toxicității I – total , Inclusiv:	778,40	19,08	0	0	0	0	797,485
1.	Lămpile cu mercur	0,02	0,008	0	0 0,015	0	0	0,012
2.	Deșeuri ce conțin compuși de cianură	778,00	19,05	0	0	0	0	779,05
3.	Chimicale și pesticide inutilizabile	0,263	0	0	0	0	0	0,263
4.	Alte deșeuri	0,263	0	0	0	0	0	0,263
II.	Clasa toxicității II – total, inclusiv:	262,229	910,38	48,178	886,42 0,903	4,00	120,82 0	208,646
1.	Deșeuri de la produc., prelucr. și utiliz. foto și mat. de lucru aferen.	0	0,180	0	0 0,180	0	0	0
2.	Deșeuri petroliere	200,648	897,05	48,178	832,94 0,653	0	118,82 0	193,465
3.	Deșeuri de la produc. și utiliz. coloranț. pigment. lacur. și vops.	50,00	0	0	50,00 0	0	0	0
4.	Emulsii utilizate și lichide tratare	9,78	3,478	0	3,478 0	0	0	9,78
5.	Deșeuri din alte grupe		0	4,00	0	4,0	0	0
III.	Clasa toxicității III – total, inclusiv	345,609	15,365	0	3,281 0,755	3,75	6,654 0	346,534
1.	Deșeuri galvanice	2,5	0,2	0	0	0	0	2,7
2.	Deșeuri de la produc. prelucr. și utiliz. foto și mat. de lucru aferent		0,32	0	0 0,32	0	0	0
3.	Șlam petrolier	294,06	6,93	0	0,025 0	0	0	300,965
4.	Deșeuri ce conțin plumb și compușii lui	3,60	0	0	0	0	4,654 0	0,50

5.	Sediment din decantor format după epurarea chimică și/sau electrocoagulare	2,941	0,012	0	0	0	0	2,953
6.	Deșeuri de la produc.și utiliz coloranț.pigment.lacur.și vops.	26,483	0,95	0	2,881 0	0,20	0	24,352
7.	Emulsii utilizate și lichide tratare	12,36	2,58	0	0,075 0,155	3,50	0	11,21
8.	Chimicale și pesticide inutilizabile	2,154	0	0	0	0	2,00 0	0,154
9.	Deșeuri de alte grupe	2,03	0,02	0	0	0	0	2,05
IV	Clasa toxicității IV – total, inclusiv:	1806,237	763,26	181,79	1,152 3,065	612,74	227,23 5,18	1907,10
1.	Deșeuri ce conțin vanadiu (șlam)	248,10	0	0	0	0	0	248,10
2.	Deșeuri galvanice	5,011	6,00	0	0 2,151	0	0	8,86
3.	Deșeuri petroliere		1,479	0,26	0,015	0	0	1,754
4.	Deșeuri ce conțin plumb și compușii lui	151,412	88,74	181,77 5	0,66 0,409	0,490	226,50 5,18	193,869
5.	Lămpile cu mercur	0,010	0,002	0	0	0	0,001 0	0,011
6.	Deșeuri ce conțin fosfor și compușii lui (șlam)	3,40	0,10	0	0,,10	0	0	3,40
7.	Sediment din decantor format după epurarea chimică și/sau electrocoagulare	1290,92	1,685	0	0 0,005	22,10	0	1270,50
8.	Deșeuri de la produc.și utiliz coloranț.pigment.lacur.și vops.	3,916	0,12	0	0	0	04,036	
9.	Emulsii utilizate și lichide tratare	5,50	0	0	0	0	0	5,50
10.	Chimicale și pesticide inutilizabile	0,303	0	0	0	0	0	0,303
11.	Deșeuri din alte grupe	86,101	598,17	0	0 0,50	529,57	0	154,201

1.3.5 Problemele în domeniul gestionării deșeurilor în municipiu

Analiza situației în municipiu reflectă activitatea insuficientă a autorităților abilitate cu funcțiile de gestionare a deșeurilor. Un element important în soluționarea problemelor îl constituie programul local de valorificare a deșeurilor, care necesită modificare și extinderea acestuia până la nivelul tuturor localităților din cadrul municipiului.

La crearea dificultăților au contribuit:

- acumularea continuă a deșeurilor de producție;
- depozitarea nesancționată a deșeurilor menajere;
- lipsa fondurilor pentru implementarea metodelor de valorificare;
- scăderea interesului pentru produsele durabile și reparabile;

- creșterea cantității de produse electronice de uz casnic, inclusiv baterii mici, cinescoape;
- nivelul scăzut de informare și educație ecologică a populației, precum și atitudinea inconștientă a populației față de problemele de mediu;
- prevederile legislației sînt în unele cazuri contradictorii, imprfecțiunea sau lipsa mecanismelor de aplicare a legislației;
- lipsa interacțiunilor între organele de control, precum și conlucrarea neadecvată a acestora cu organele administrației publice locale;
- organizarea insuficientă a sistemului de colectare și transportare a deșeurilor.

În ultima perioadă de timp tot mai *frecvente* sînt problemele poluării mediului cu deșeurile, formate în ramura transportului. Avînd mii și zeci de mii de anvelope uzate fără a dispune de capacități de prelucrare a acestora, continuă importul în țară a anvelopelor parțial uzate. Se face din intenția de a crea posibilități pentru procurarea anvelopelor la un preț mai redus comparativ cu cele noi. Aici se manifestă, chipurile, grija pentru soluționarea problemelor socială sub aspectul economic. În rezultat are loc faptul ignorării factorului ecologic. Anvelopele după uzura completă se transformă în deșeuri, care nefiind administrate, prezintă un focar de poluare a componentelor naturii și a mediului în ansamblu.

În ultimul timp s-a trasat o soluție de neutralizare a acumulatorilor uzate – acestea sînt recepționate în momentul realizării celor noi.

Necesită soluționare prelucrarea deșeurilor galvanice, deșeurilor cu conținut de cianură, pentru care există metode, dar din lipsa finanțării nu se aplică. Această problemă prezintă și un interes economic, fiind profitabilă prin realizarea produselor fabricate după prelucrarea deșeurilor.

1.3.6 Rolul gestionării deșeurilor în soluționarea problemelor de mediu.

Fiind declarată drept problemă prioritară, gestionarea deșeurilor continuă să rămînă o problemă prioritară la etapa actuală de relansare a economiei naționale, scopul final al căreia este asigurarea calității mediului și condițiilor normale de trai pentru populație.

La nivel local primăriei mun. Chișinău, de comun acord cu primăriile comunelor din teritoriu, le revine funcția de bază în elaborarea și promovarea politicii eficiente de protecție a mediului și de utilizare rațională a resurselor naturale, care are ca scop reducerea volumului deșeurilor.

Principalele căi de soluționare a problemelor existente din domeniul gestionării deșeurilor în municipiul Chișinău pot fi considerate următoarele:

- reducerea maximal posibilă a acumulării de deșeuri menajere solide prin asigurarea:
 - selectării, compostării și utilizării lor ulterioare în calitate de materie primă secundară;

- dezvoltarea și promovarea tehnologiilor de producere pură, care vor contribui la:
 - utilizarea rațională a materiei prime și energiei;
 - reducerea – până la eliminarea totală a deșeurilor industriale.
- utilizarea rațională a resurselor neregenerabile cu trecerea la sursele alternative prin reîntroducerea și reciclarea surselor regenerabile, precum și prin minimizarea materiei prime și energiei la o unitate de producție.
- perfecționare sistemului de colectare și evidență a informației în domeniul gestionării deșeurilor;
- asigurarea procesului de educație continuă a educației populației.

Principiile de bază, care necesită de a fi implementate în procesul realizării activităților de gestionare a deșeurilor, trebuie să fie:

- poluatorul plătește
- responsabilități comune
- prevenire
- precauție.

Important în procesul reducerii impactului negativ al deșeurilor asupra mediului, cauzat de creșterea volumului acestora, este implementarea managementului deșeurilor- componentă a sistemului managementului ecologic.

După prioritate acesta include următoarele măsuri de prevenire a producerii deșeurilor și de gestionare a lor:

- prevenirea generării deșeurilor prin eliminarea materiei prime cu substanțe periculoase, fabricarea produselor durabile și reparabile;
- reutilizarea deșeurilor prin utilizarea recipientelor (ambalajelor) reîncărcabile;
- reciclarea /utilizarea deșeurilor în calitate de materie primă secundară, compostarea deșeurilor organice;
- crearea unui circuit complet al deșeurilor reciclabile: colectarea → selectivă instalațiile de reciclare consumator;
- perfecționarea și aplicarea mecanismelor de stimulare economică a activităților de protecție a mediului;
- aplicarea corectă a taxelor locale pentru salubritatea localităților, utilizarea ambalajului, deșeurilor menajere solide și de producție.

Pentru realizarea planului local sînt necesare:

- cercetări științifice în vederea elaborării unor procedee și tehnologii experimentale de valorificare sau lichidare a deșeurilor;
- instruirea profesională prin:
 - completarea programelor de instruire ecologică ale universităților și colegiilor cu compartimentele privind gestionarea deșeurilor;
 - întreprinderea măsurilor concrete pentru reciclarea specialiștilor din autoritățile publice locale în domeniul supravegherii și monitorizării deșeurilor;
 - instituirea sistemului de pregătire și reciclare a specialiștilor în protecția mediului, care activează în cadrul întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor din teritoriu;
- lichidarea analfabetismului ecologic pentru a depăși criza ecologică și a preveni dezastrul ecologic, care a afectat starea mediului și sănătatea populației;
- asigurarea accesului publicului la informație și participarea la elaborarea și aprobarea deciziilor privind activitățile desfășurate în domeniul gestionării deșeurilor;
- informarea publicului despre inițierea proceselor de elaborare a actelor legislative, normative și instructive ce țin de gestionarea deșeurilor.

1.4 Fondul funciar

1.4.1 Introducere

Fondul funciar al municipiului Chișinău la 01.01.2000 constituia 56350 ha, inclusiv suprafața terenurilor din intravilan constituia 20818 ha sau 36,9 la sută din suprafața totală.

Suprafața terenurilor cu destinație agricolă este de 32707 ha sau 58,0 la sută din suprafața totală, inclusiv arabil 20801 ha (63,6%), plantații multianuale – 8147 ha (24,9%), dintre care, livezi – 3591 ha (44,1%), vii – 4377 ha (53,7%), alte culturi multianuale (plantații de nuci, dud, etc) – 179 ha (2,2%). Pădurile forestiere 8234 ha sau numai 14,6 la sută din suprafața totală. (Tabelul 1).

Este de menționat că, cota terenurilor utilizate la arabil și plantații perene este inadmisibil de mare – 28948 ha sau 51,4 la sută din suprafața totală a fondului funciar sau 88,5 din suprafața terenurilor agricole, ceea ce nu permite menținerea unui echilibru ecologic dintre ecosistemele naturale și antropice și conduce la degradarea învelișului de soluri și biodiversității. Despre consecințele negative asupra resurselor funciare a celor menționate, vom vorbi mai jos.

1.4.2 Reforma funciară: realizări și probleme.

În conformitate cu prevederile art.82 și 12 din Codul funciar al Republicii Moldova în unitățile administrativ-teritoriale din componența municipiului Chișinău a fost efectuată reforma funciară. Reforma funciară, a modificat radical structura fondului funciar, formele de proprietate și gospodărire și a asigurat vânzarea-cumpărarea și circulația juridică a terenurilor. Altfel la sfârșitul anului 2000, în proprietatea sectorului privat format din 11087 de cotași, care dispun de dreptul la cota de teren echivalent repartizat în conformitate cu prevederile art.12 din Codul funciar, se aflau 14527 ha sau 57,4 la sută din suprafața totală de 25315 ha a terenurilor cu destinație agricolă, inclusiv – 1711 ha plantații multianuale, dintre care 2059 ha – livezi, 2618 ha – vii, 31 – plantații de nuci și 3 ha – arbuști fructiferi.

În folosința funciară a 160 întovărășiri pomicole formate pe teritoriul municipiului Chișinău se aflau 736 ha terenuri agricole.

Indicii, care caracterizează mersul reformei funciare în municipiul Chișinău sunt indicați în tabelele 2 și 3.

Deasemenea, în cadrul reformei funciare, în conformitate cu prevederile art.82 din Codul funciar, au fost transmise în proprietate privată, ca grădini 4351 ha sau 17,2 la sută din suprafața totală a terenurilor cu destinație agricolă.

În conformitate cu prevederile Legii Republicii Moldova nr.1308-XIII din 25.07.97 “Privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului”, Legii Republicii Moldova nr.186-XIV din 06.11.98 “Privind administrația publică locală”, Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.562 din 23.10.1996 “Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la vânzarea-cumpărarea terenurilor aferente obiectelor privatizate sau care se privatizează și întreprinderile private”, altor acte normative, în municipiul Chișinău și unitățile administrativ-teritoriale din componența acestuia, a fost efectuată vânzarea-cumpărarea terenurilor aferente obiectelor privatizate sau care se privatizează. Astfel, la finele anului 2000, în baza deciziilor respective ale organelor administrației publice locale a fost permisă privatizarea a 608 terenuri cu suprafața totală de 220,12 ha. În urma vânzării-cumpărării categoriilor de terenuri menționate mai sus, în buget, urmează să fie percepută suma de 35029 mii lei (eșalonat, în termen de zece ani), inclusiv în bugetul local –7514 mii lei.

E necesar de menționat că, în municipiul Chișinău și unitățile administrativ-teritoriale din componența acestuia, ca și în întreaga republică, reforma funciară, în rezultatul unei strategii neclare, n-a creat condiții pentru sporirea fertilității solurilor, utilizarea durabilă a terenurilor, creșterea producției agricole și deci a avut loc un impact negativ asupra economiei municipiului. Tendințele macroeconomice principale, care caracterizează starea de regres a sectorului agrar în municipiu sunt următoarele:

- dezvoltarea unei agriculturi de subzistență în locul celei comerciale;
- reducerea producției și productivității la hectar;
- structura inadecvată a prețurilor;
- un sistem inefficient de subvenționare a agriculturii axat pe obiective de termen scurt etc.

În afară de cele menționate, reforma funciară a condus la accelerarea masivă a proceselor de degradare a solurilor și la micșorarea pronunțată a fertilității lor. În condițiile agriculturii de subzistență, create în rezultatul reformei funciare, municipiul Chișinău ca și întreaga țară, riscă să piardă cea mai mare bogăție – fertilitatea ciornoziomurilor.

Drept dovadă a celor menționate mai sus pot servi datele din tabelul 4.

După cum se vede din datele tabelului, suprafața terenurilor erodate în unitățile administrativ-teritoriale din componența municipiului Chișinău, în care țăranilor le-au fost repartizate cotele de teren echivalent constituie 11751 ha sau 41,6 la sută din suprafața totală a terenurilor cu destinație agricolă din aceste unități. Din suprafața totală a terenurilor erodate, 6514 ha terenuri agricole sau 55,4 la sută sunt slab erodate, 3692 ha sau 31,4 la sută – moderat, 1531 ha sau 13,1 la sută puternic și 14 ha sau 0,1 la sută foarte puternic erodate.

În procesul efectuării reformei funciare au fost elaborate proiecte de organizare a teritoriului, însă aspectele protecției antierozionale a solurilor în aceste proiecte practic lipsesc:

- nu s-au prevăzut reconstrucția carcasei verde protectoare de soluri prin crearea unui sistem complex de perdele forestiere de protecție și plantații forestiere pe terenurile degradate;
- nu s-a planificat sistemul de canale pentru evacuarea dirijată a surplusului de apă pluvială;
- terenul privatizat a fost pulverizat în parcele mici (cotașilor le-a fost repartizată cota de teren în 3-4 locuri), amplasarea lor din deal în vale face practic imposibil efectuarea lucrărilor de protecție, ameliorare și utilizare durabilă a solurilor, precum și crearea gospodăriilor (fermelor) țărănești specializate rentabile.

1.4.3 Măsurile de combatere a degradării solurilor.

Majoritatea măsurilor de combatere a proceselor de degradare a învelișului de sol sunt orientate spre lichidarea acestor procese, dar nu și a cauzelor care le generează. Este clar, că o astfel de abordare a problemei nu va da rezultatele scontate.

Este dovedit deja că impactul antropic, modul de producere agricolă, sistemul social economic sunt principalii generatori de energie, care provoacă degradarea solurilor, sunt declanșatorii unor reacții în lanț, care până la urmă se reflectă asupra acelor care le-au pornit, adică asupra oamenilor. Solurile degradate nu sunt productive, secătuiește baza de alimente. Crește subnutriția, numărul de populație înfometată, subalimentarea reduce capacitatea de rezistență a organismului la diferite boli. Degradarea solului conduce într-o mare măsură la degradarea societății umane.

Premisele folosirii raționare, ameliorării și protecției învelișului de soluri sunt condiționate de respectarea principiilor agriculturii durabile, care preconizează:

- identificarea problemelor, cauzelor și soluțiilor, eșalonarea acțiunilor necesare prin cadastrarea și monitorizarea stării de calitate a învelișului de sol.
- organizarea antierozională a teritoriului, implementarea măsurilor organizatorice, agrotehnice, fitomeliorative, silvice și hidrotehnice;
- introducerea unui asolament în care corelația dintre culturile prășitoare, păioase, ierburile perene și culturile legumicole ar contribui la protejarea fertilității solurilor, la combaterea buruienilor, bolilor și dăunătorilor, acumularea azotului biologic la sporirea productivității agricole;
- aplicarea îngrășămintelor organice din toate sursele posibile (resturi animaliere și deșeurile de menaj după prelucrarea lor specială, composturi) și îngrășămintelor chimice în cantități moderate doar ca supliment la celelalte măsuri;
- implementarea unui sistem optimal de prelucrare a solului, care să asigure structurii lui și o productivitate agricolă avantajoasă;

la baza strategiei de combatere a degradării învelișului de soluri trebuie să fie pusă noțiunea "limita ecologică a teritoriului", care de fapt este caracteristică de limită de regenerare a mediului natural. Repararea prejudiciilor pentru degradarea solurilor este o cerință obligatorie față de utilizatori. Pornind de la cele expuse, precum și luând în considerație faptul că, prin Legea nr.1308-XIII din 25.07.1997 pământul este declarat obiect de vânzare-cumpărare prețul normativ al căruia se estimează la sume considerabile (prețul terenurilor din intravilanul localităților constituie 9264,96 de lei pentru o unitate grad-hectar la care se adaugă și cheltuielile de amenajare inginerescă a teritoriului). Primăria municipiului Chișinău consideră ca, măsurile de contracarare a infracțiunilor sunt prea tolerante față de contravenienți.

Pornind de la cele expuse, Primăria municipiului Chișinău a solicitat Guvernului Republicii Moldova de a înainta Parlamentului Republicii Moldova propunerile de a introduce unele modificări în articolele respective din Codul cu privire la contravențiile administrative a Republicii Moldova și Codul Penal în vederea înăsprirea măsurilor de contracarare a contravențiilor și infracțiunilor de acest gen.

Ocuparea samovolnică a terenurilor necesită să fie recunoscută ca un furt al averii, fie de stat sau privată, cu toate consecințele ce reiese din aceasta.

Concomitent, Primăria municipiului Chișinău, a solicitat Guvernului Republicii Moldova de a înainta un demers către Parlamentul Republicii Moldova în scopul urgentării adoptării Legii cu privire la controlul de stat pentru protecția și folosirea rațională a resurselor funciare, fapt care este prevăzut de altfel și de art.88 din Codul funciar.

Pentru a determina starea inițială a învelișului de soluri a loturilor privatizate statul trebuie să ofere proprietarilor funciari documentele obiective de evaluarea, certificatele sau fișele cadastrale a stării de calitate a solurilor, suplimentar la certificatele deja eliberate, care confirmă dreptul proprietarului asupra pământului. Aceste documente cadastrale de asemenea sunt necesare pentru determinarea corectă a mărimii impozitului funciar, efectuarea tranzacțiilor de vânzare-cumpărare, arendă, gajare, moștenire, efectuarea măsurilor de protecție, ameliorare și utilizare rațională a solurilor.

Utilizarea rațională și protecția învelișului de soluri la loturile mici private presupune prelucrarea și efectuarea în comun a măsurilor de protecție a solurilor de către un grup de proprietari funciari vecini, cel puțin pe terenul unui singur câmp. Ritmul proceselor de degradare a solurilor și cerințelor ecologiei agricole dictează această necesitate.

Primăria municipiului Chișinău consideră că, pentru problemele sus-menționate este nevoie de elaborarea politicii complexe de administrare a resurselor funciare, proces care trebuie să realizeze sisteme de mecanisme și instrumente organizatorice, economice și administrative care să formeze, să reglementeze și să facă prognoze asupra exploatărilor funciare și a stării de calitate a solurilor, pentru a combate urmările nefaste pentru sol și civilizație.

Tabelul 2.

INFORMAȚIA

privind atribuirea cotelor de teren echivalent și eliberarea titlurilor de autentificare a dreptului deținătorului de teren cotașilor din unitățile administrativ teritoriale din componența municipiului Chișinău (conform art.12 din Codul funciar)

Nr. de ord.	Primăria	Suprafața totală (ha)	Mărimea cotei de teren echivalent	Numărul de cotași	Numărul de titluri ce urmează a fi eliberate	Au fost eliberate până în prezent titluri	Necesită a fi eliberate
1	Bubuieci	877	1,9	568	568	532	36
2	Grătiești	1093	0,81	1162	1162	1162	-
3	Ghidighici	878	1,01	951	951	951	-
4	Colonița	1272	1,84	742	742	742	-
5	Tohatin	606	1,46	529	529	529	-
6	Durlești	1093	0,95	1208	1208	1100	108
7	Sângera	2086	2,4	935	935	935	-
8	Cruzești	708	2,14	357	357	357	-
9	Trușeni	1205	0,71	1547	1547	300	1363
10	Budești	1515	1,497	988	988	988	-
11	Băcioi	3194	1,48/28 (Braila)	2100	2098	158	1940
12	Stăuceni	-	-	-	-	-	-
	Total pe municipi u	14527		11087	11085	7754	3447

Tabelul 3.

INFORMAȚIA

privind mersul vânzării-cumpărării loturilor pomilegumicole în unitățile administrativ-teritoriale din componența municipiului Chișinău

Nr. de ord.	Primăria	Numărul de loturi			Suprafața loturilor, ha		
		în hotarele localităților	privatizate	%	în hotarele	privatizate	%
1	2	3	4	5	6	7	8
1	or. Sângera	4594	1521	33.1	339	92	27.1
2	or. Codru	1558	1103	70.8	116	82	70.2

3	or. Cricova	252	150	59.5	18	9	49.3
4	or. Durlești	772	486	63.0	56	35	63.5
5	or. Vadul lui Vodă	949	346	36.5	80	22	27.3
6	or. Vatra	304	233	76.6	23	15	66.4
7	s. Trușeni	6472	2685	41.5	562	179	31.7
8	s. Colonița	102	83	81.4	8	5	61.6
9	s. Ghidighici	457	285	62.4	35	18	50.5
10	com. Stăuceni	350	194	55.4	27	16	59.7
11	com. Bubuieci	2195	837	38.1	165	55	33.2
12	com. Băcioi	340	132	38.8	27	8	29.1
13	com. Cruzești	1324	159	12.0	96	9	9.7
14	com. Budești	204	136	66.7	16	10	61.8
15	com. Grătiești	427	130	30.4	33	8	23.8
16	com. Tohatin	1230	898	73.0	105	55	52.5
17	or. Chișinău	569	71	12.5	50	4	8.6
	Total pe municipiu	22 099	9449	42.8	1756.14	620.69	35.3

	Unitatea de măsură	SUPRAFAȚA TOTALĂ		Grădinești		Ciorescu	Crucești	Tohalin		Stăuceni		Budești	Buhăieci		Băcioi		Ghidighici		Colonița	Trușeni		Cricova		Codru	Dorlești	Săngera	Vadul lui Vodă		Vatra	Chișinău	
		2000	2001	2000	2001	2001	2001	2000	2001	2000	2001	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2001	2000	2001	2000	2001	2001	2001	2001	2000	2001	2001	2000	2001
Terenuri cu destinație agricolă	ha	25296	25315	1442	1450	79	872	841	873	1905	1929	1499	1610	1537	4092	4102	1499	1499	1517	2274	2208	78	170	1943	1675	2709	240	230	22	713	713
- terenuri pomicole - total	ha	1754	1755	33	33	-	96	105	105	27	27	-	165	165	27	27	34	34	8	562	562	18	18	117	56	339	80	80	-	50	50
- terenuri pomicole de stat	ha	11335	1122	25	23	-	87	50	48	11	11	17	110	108	19	19	17	17	3	384	380	8	8	34	21	247	58	58	7	46	45
- terenuri privatizate	Nr.	9445	9596	130	160	-	155	860	880	194	194	285	837	868	132	132	285	285	83	2685	2750	162	162	1123	486	1521	346	346	233	71	82
- Art. 82 (grădini)	ha	619	633	8	10	-	9	55	57	16	16	17	55	57	8	8	17	17	5	178	182	10	10	83	35	92	22	22	15	4	5
- Art. 12 Suprafața totală	ha	4236	4351	288	288	57	68	162	162	306	423	409	386	386	673	673	409	409	211	433	441	60	60	-	526	245	160	150	-	-	-
- terenuri de apă	ha	13954	14527	1085	1093	-	708	574	606	-	-	878	877	877	3184	3194	878	878	1272	490	1205	-	-	-	1093	2086	-	-	-	-	-
- terenuri eliberate	Nr.	10719	10950	1162	1162	-	35	522	529	-	-	951	568	568	2284	2285	951	951	742	680	1547	-	-	-	1208	935	-	-	-	-	-
- terenuri eliberate	Nr.	4894	7183	1162	1162	-	356	529	529	-	-	951	532	532	158	158	951	951	742	300	300	-	-	-	540	935	-	-	-	-	-
Suprafața medie a unei cote	ha	-	-	0,81	0,81	-	2,14	1,2	1,2	-	-	1,01	1,5	1,5	1,48	1,48	1,01	1,01	1,84	0,71	0,71	-	-	-	0,95	2,4	-	-	-	-	-
Terenurile localităților	ha	15291	15546	423	428	336	160	143	143	237	237	271	317	317	601	601	247	271	242	581	633	395	395	689	462	731	838	838	208	8418	8592
Terenurile destinate industriei, transporturilor și altor destinații speciale	ha	3849	3733	32	34	34	4	19	19	129	129	26	58	58	177	177	26	26	35	47	48	20	20	3	58	197	9	9	105	2811	2692
Terenuri destinate ocrotirii naturii	ha	55	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	44	-
Terenurile fondului silvic	ha	3683	3664	434	434	12	-	199	199	227	227	192	-	-	202	202	192	192	332	1061	1058	68	68	-	330	231	143	143	-	16	-
Terenurile fondului apelor	ha	998	998	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	-	-	966	-	-
Terenurile fondului de rezervă	ha	7160	7083	484	487	142	178	317	285	404	288	390	371	443	1394	1384	414	390	518	519	535	48	48	2	562	1052	213	223	-	73	78
Teren dest. dezvolt. soc. a local. 5%	ha	549	419	21	16	-	8	60	28	15	15	33	3	2	33	20	57	33	-	59	-	-	-	2	52	73	92	92	-	73	78
Teren ocupat cu iazuri	ha	-	164	-	20	-	-	-	-	-	21	2	-	15	15	15	2	-	-	-	4	-	-	-	21	40	-	-	-	-	-
Teren de uz comun	ha	6611	6500	463	451	142	170	257	257	389	252	355	368	426	1346	1349	357	355	518	460	531	48	48	-	489	939	121	131	-	-	-
Total terenuri	ha	56332	56350	2815	2833	603	1214	1519	1519	2902	2810	2378	2361	2361	6466	6466	2378	2378	2644	4482	4482	609	701	2637	3087	4946	1443	1443	1312	12075	12075
				+50 ha din com. Drâslău, județul Chișinău				Din 5% sau atribuit 32ha în gospod. țărănești		- 92 ha au fost transmise în hotarele or. Cricova, folosința Combinatului de vinuri "Cricova" din folosința funciară a Colegiului Național de Viticultură și Vinificație.		117ha transf. din categoria de ter. uz comun în categor. de ter. agric. grădini		72 ha transmise din categoria de teren agricol în categoria de teren de uz comun în urma efectuării proiectului de atrib. a cotelor		10 ha transmise din 5% în terenuri cu dest. agricolă, s-au atribuite cote de teren echivalent (gosp. țărăn.)		24 ha transmise din 5% în teren localităților, loturi de pe lângă casă				+ 92 ha au fost transmise în hotarele or. Cricova, folosința Combinatului de vinuri "Cricova" din folosința funciară a Colegiului Național de Viticultură și Vinificație, comuna Stăuceni						10 ha au fost transferate din categoria de teren agricol (grădini) în terenuri de uz comun (drumuri)			

Suprafața terenurilor agricole după gradul de eroziune de suprafață în unitățile administrativ-teritoriale din componența municipiului Chișinău

Nr.	Primăria	Suprafața totală a terenurilor agricole supuse erodării (ha)	Inclusiv – erodate (ha)				Suprafața solurilor erodate comparativ cu cele neerodate (ha)		%
			slab	moderat	puternic	foarte puternic	neerodate		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	or. Durlești	1086	575	432	79	-	2204		49,3
2	or. Sângera	1867	1011	656	200	-	3879		48,1
3	com. Bubuieci	1065	869	121	75	-	1887		56,4
4	com. Băcioi	1751	951	543	257	-	5287		33,1
5	com. Grătiești	959	443	349	167	-	1884		50,9
6	com. Stăuceni	1010	656	207	133	14	2101		48,1
7	s. Colonița	1004	590	258	156	-	2039		49,2
8	s. Ghidighici	416	157	160	99	-	1871		22,2
9	s. Trușeni	617	159	371	87	-	2711		27,8
10	com. Budești	914	501	313	100	-	2250		40,6
11	com. Cruzești	517	310	122	85	-	1093		47,3
12	com. Tohatin	545	292	160	93	-	1067		51,1
	Total pe municipiu,	11751	6514	3692	1531	14	28273		41,6
	%	100	55,4	31,4	13,1	0,1	-		-

1.5 Flora și fauna

1.5.1 Spațiile verzi

Ecosistemele urbane au o importanță deosebită pentru protecția mediului și conservarea biodiversității, impunându-se ca un component de valoare în crearea ambianței dintre blocurile de construcții și mediul înconjurător.

Suprafața totală a terenurilor silvice din municipiul Chișinău în prezent constituie circa 7648.49 ha. (19% din suprafața totală a municipiului). Spațiile verzi din intravilan ocupă circa 3623.49 ha (24% din suprafața totală a orașului), (vezi fig.1.).

Terenurile silvice sunt gestionate de autoritatea silvică de stat (în proporție de 26.15%), de asociația de gospodărire a spațiilor verzi (40.93%), de autoritățile administrației publice locale și alți deținători (32.92%).

Vegetația silvică este reprezentată prin păduri de foioase de tipul celor din Europa Centrală. Răspândirea lor pe teritoriul ținutului depinde de nivelurile hipsometrice, de expoziția și gradul de înclinare a pantelor, de sol și de alte condiții.

Toate pădurile, terenurile destinate împăduririi și zonele verzi din mun. Chișinău sunt încadrate în grupa I-a funcțională și au următoarele funcții:

- îmbunătățirea calității mediului prin reducerea poluanților și îmbunătățirea atmosferei cu oxigen;
- combaterea eroziunii solurilor și alunecărilor de teren;
- reducerea zgomotului;
- menținerea genefondului autohton;
- armonizarea peisajelor artificiale cu cele naturale.

Din punct de vedere geomorfologic teritoriul este caracterizat de elemente de nuanță stepică. Aici predomină relief deluros, reprezentat prin dealuri joase ce s-au format prin fragmentarea Podișului Moldovenesc de către apele râurilor existente rezultând de unități de relief ca platouri late și înguste, versanți ale văilor formate de cursurile râurilor, precum și ravene actuale sau vechi. Principalele forme de relief sunt reprezentate prin pante de diferite forme, expoziții și lungimi diferite.

Majoritatea versanților s-au format prin alunecări de teren sau procese de eroziune combinate cu alunecări vechi de teren. Configurația terenului este de regulă undulată, adesea plană.

Relieful teritoriului a influențat și influențează în continuare asupra: însușirilor solurilor, proceselor pedogenetice, vegetației și a proceselor staționale.

Din punct de vedere geologic teritoriul se încadrează în unitatea fundamentală neogen-sarmațian și parțial cuaternar.

Teritoriul menționat este amplasat în bazinul hidrografic al r.Bâc și afluenților acestuia și sunt considerați ca râuri mici, cu albiile puțin adânci, slab înclinate cu cantități mici de apă, care uneori în perioada ploilor, ridică nivelul apelor freactice.

Tipurile de sol predomină:

- cernoziom argilo-iluvial;
- erodisoluri;
- soluri desfundate.

Solurile din zona menționată sunt puțin favorabile vegetației forestiere și că numai o cunoaștere adecvată a pretenției speciilor folosite la împădurire se poate conta atât pe permanentizare a vegetației forestiere cât și pe o refacere rapidă a capacității de productivitate a lor.

Clima este reprezentată prin climă continental moderată, subînl climatic al climei de dealuri joase. După raionarea geobotanică teritoriul aparține Subprovinciei Basarabene din Provincia Europeană a pădurilor de amestec de foioase, zona pădurilor de silvostepă.

Regimul termic al zonei se caracterizează prin temperaturi medii anuale de 9.1 grade Celsius și precipitații medii anuale de 475 mm.

Climatul local este modificat în funcție de formele de relief, altitudine, expoziție, vegetație, bazin hidrografic, etc.

Perioada de vegetație în zona menționată este de 179 zile. Perioada fără înghețuri este de 186 zile.

Gospodărirea va trebui să aibă un caracter intensiv și să fie făcută în mod diferențiat ținând cont de condițiile staționale foarte diverse a teritoriului ce se află la limita de vegetație a speciilor forestiere. În stațiunile cu condiții de vegetație extreme, se vor planta numai cu sălcioară și cătină, deoarece alte specii nu vor rezista, rolul vegetației în aceste soluri fiind numai de protecție a solului și stăvilirea procesului de eroziune. În zonele (stațiuni) cu condiții mai bune se vor introduce speciile de stejar, frasin, paltin și altele.

Ca urmare a faptului că până în prezent pentru fixarea solului s-a folosit cu precădere salcâmul, se recomandă introducerea lui și în continuare, dar numai acolo unde conținutul de carbon în sol este mai mic de 10% și argilă nu mai mult de 30 - 40% și fără săruri solubile.

Regenerarea se va asigura din sămânță, adoptându-se regimul codru.

1.5.2 Fauna

Pe teritoriul municipiului au fost înregistrate 27 specii de mamifere, 75 specii de păsări și 14 specii de reptile și amfibii. Dintre mamifere se întâlnesc mai des cârțițe, arici, șoareci-de-câmp, lilieci, diferite rozătoare, veverițe și altele. Dintre animalele de pradă: nevăstuici, dihuri, jderi.

Cuibăresc circa 53 specii de păsări, altele sunt migratoare, altele rămân numai pe timpul iernii. În ultimii ani a sporit considerabil numărul porumbeilor de pădure, lăstunilor, graurilor, vrăbiilor. S-au format populații orășenești de grauri și de ciori-de-câmp, care de la începutul anilor 60 ierneză an de an la Chișinău. Componenta reptilelor și amfibiilor nu este prea bogată. Cel mai des se întâlnesc șopârlele, șerpii, broaște, broaște-de-râu.

În lacul Valea Morilor și în cel de la Ghidighici sunt circa 20 specii de pești. În rezervoarele de apă din oraș viețuiesc: băbușca, plătica, soareanul, carasul, răspărul, bibanul, crapul, etc.

Urbanizarea teritoriului municipiului Chișinău a schimbat din temelie aspectele lui naturale ducând la înrăutățirea calității tuturor factorilor de mediu.

1.5.3 ARII NATURALE PROTEJATE

Actualmente suprafața totală a ariilor naturale protejate de stat din municipiul Chișinău alcătuiește 225.175 ha, ce constituie circa 0.56% din teritoriu, pondere evident insuficientă pentru menținerea echilibrului ecologic. Conform Legii cu privire la fondul ariilor naturale protejate de stat, fondul include următoarele obiective (fig.2):

Fig.2.

Ariile naturale și obiectele protejate de stat

Nr. d/o	Denumirea	Numărul	Suprafața totală (ha)
1	2	3	4
1	Grădina Botanică.	1	105
2	Grădina Zoologică.	1	37.1
3	Grădina Dendrologică.	1	83
4	Parcul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală.	1	0.075
5	Arbori seculari, specii rare floristice.	87	-

Fig.1.

Repartiția spațiilor verzi în municipiul Chișinău

Nr. d/o	Denumirea	Suprafața totală, (ha)
1	2	3
	Spațiile verzi din perimetrul intravilanului:	3507.39
1.	<i>Spații verzi de folosință generală:</i>	<i>2514.18</i>
	• Parcuri silvice;	1121.9
	• Parcuri;	955.32
	• Scuaruri;	124.41
	• Spații verzi din cuprinsul arterelor de circulație;	312.55
2.	<i>Spații verzi cu acces limitat:</i>	<i>616.84</i>
	• din interiorul cartierelor locative;	616.84
3.	<i>Spații verzi cu profil specializat:</i>	<i>376.375</i>
	• Grădina Botanică;	105

	• Grădina Zoologică;	37.1
	• Parcul etnografic;	151.2
	• Parcul Dendrariu;	83
	• Parcul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală	0.075
	Plantații verzi din extravilan:	4141.09
	• zone verzi din localitățile rurale (fond silvic, fond de rezervă a primăriilor, etc);	4141.09
	Total	7648.49

Anexă

Măsurile de soluționare
a problemelor din domeniul mediului

Nr. ord	Măsurile și activitățile preconizate	Responsabili de implementare	Perioada de implementare	Surse de finanțare
1	2	3	4	5
1.	A. Perfecționarea cadrului legislativ și instituțional Modificarea Legii privind statutul municipiului Chișinău	Primăria mun. Chișinău	2002, trimestrul IV	
I	Gestionarea deșeurilor			
2.	Elaborarea mecanismului de realizare a prevederilor Legii privind deșeurile de producție și menajere	Primăria mun. Chișinău	2002, trimestrul IV	
3.	Delimitarea strictă a funcțiilor primăriei municipiului Chișinău, a preturilor și primăriilor comunelor în ce privește gestionarea deșeurilor	Primăria mun. Chișinău	2002, trimestrul IV	
4.	Determinarea mecanismului de introducere și folosire a taxei locale pentru salubritatea localităților, utilizarea ambalajului, deșeurilor menajere solide și de producție	Primăria mun. Chișinău	2002, trimestrul III	
5.	Elaborarea mecanismului de: - executare pe teritoriile din subordine a legislației privind gestionarea deșeurilor; - comasarea a mijloacelor bănești ale persoanelor fizice și juridice, situate pe teritoriile din subordine, a bugetelor locale pentru soluționarea problemelor de prelucrare, neutralizare și distrugere a deșeurilor; - evidență sistematică a formării, depozitării și prelucrării deșeurilor pe teritoriul din subordine; - întocmire și ținere a registrelor locurilor de depozitare a deșeurilor.	Primăria mun. Chișinău	2002, trimestrul III	
6.	Perfecționarea mecanismului de realizare a măsurilor de stimulare economică a activităților de utilizare și prelucrare a deșeurilor	Primăria mun. Chișinău	2002, trimestrul III	
	Perfecționarea sistemului de colectare a informației privind gestionarea deșeurilor	Primăria mun. Chișinău	2002, trimestrul III	

B. Acțiuni practice

8.	Elaborarea programelor de gestionare a deșeurilor pentru comune și sate	Primăria mun. Chișinău	2002, trimestrul III
9.	Prevenirea formării deșeurilor și/sau micșorarea generării lor prin implementarea producțiilor ecologic pure	Primăria mun. Chișinău	Permanent
10.	Extinderea experimentului de colectare separată a deșeurilor menajere și a celor periculoase, cu crearea centrelor de colectare localitățile municipiului	Primăria mun. Chișinău, preturile, primăriile comunelor, Agenții economici	2002 - 2004
11.	Asigurarea respectării cerințelor actelor legislative și normative privind amplasarea, amenajarea și întreținerea rampelor de depozitare a deșeurilor	Primăria mun. Chișinău, primăriile comunelor	Permanent
12.	Implementarea proiectului-model pentru amenajarea în localitățile rurale a rampelor de depozitare a deșeurilor menajere solide	Primăria mun. Chișinău, preturile și primăriile comunelor	2002-2005
13.	Implementarea tehnologiei de neutralizare a deșeurilor vinicole cu conținut de ferocianură	Întreprinderile din ramură	2002-2010
14.	Perfecționarea metodelor tehnologice de prelucrare și neutralizare a deșeurilor galvanice cu întocmirea recomandărilor de aplicare în practică	Agenții economici	2001-2002
15.	Asigurarea depozitării controlate a deșeurilor de pesticide interzise și inutilizabile în depozite, existente localitățile din cadrul municipiului	Primăriile comunelor	2001-2002
16.	Stabilirea modului de comercializare a lubrifianților și uleiurilor numai de către agenții economici care dispun de capacități pentru colectarea uleiurilor uzate, cu predarea lor ulterioară spre utilizare	Primăria mun. Chișinău	2001-2002
17.	Elaborarea proiectului și montarea în mun. Chișinău a unei instalații de demercurizare a tuburilor luminescente uzate	Primăria mun. Chișinău	2002
18.	Introducerea în procedura de comercializare a acumulatorilor a unui sistem de recepționare a celor uzate	Primăria mun. Chișinău	2001-2002
19.	Implementarea tehnologiei de extragere a plumbului metalic din acumulatorii uzate	Ministerul Transporturilor și Comunicațiilor, Primăria mun. Chișinău	2002
20.	Implementarea colectării de la instituțiile preșcolare, de învățământ mediu, superior și din clădirile administrative a bateriilor uzate, separat de deșeurile menajere	Primăria mun. Chișinău de comun cu Ministerul Științei,	2002

21.	Amenajarea locurilor pentru depozitarea sedimentelor din dejecțiile animale în scopul compostării lor în împreună cu deșeurile din fitotehnie, resturile de alimente și alte deșeuri organice	Primăriile comunelor de comun cu agenții economici	Permanent
22.	Utilizarea deșeurilor organice compostate în calitate de îngrășămintă	Primăriile comunelor de comun cu agenții economici	2002-2005
23.	Proiectarea și construcția în municipiul Chișinău a: - cuptoarelor de incinerare a materialului spitalier infectat; - crematoriului pentru incinerarea materialului patomorfologic.	Primăria mun. Chișinău de comun cu Ministerul Sănătății,	2001-2005
24.	Colectarea centralizată a seringilor getabile pentru utilizarea lor ulterioară și crearea condițiilor de depozitare până la construcția unei întreprinderi de utilizare	Primăria mun. Chișinău Ministerul Sănătății,	Permanent
25.	Implementarea colectării separate a deșeurilor menajere în orașul Chișinău și localitățile rurale din componența acestuia	Primăria mun. Chișinău	
26.	Asigurarea prelucrării deșeurilor de sticlă, maculaturii și polietilenei la întreprinderile de profil din republică	Primăria mun. Chișinău , Întreprinderile de prelucrare a materiei pime secundare	Permanent
27.	Proiectarea și construirea uzinei de prelucrare a deșeurilor de producție și menajere	Primăria mun. Chișinău	2001-2005
28.	Confecționarea și instalarea în locurile stabilite a urnelor pentru colectarea deșeurilor	Primăria mun. Chișinău, "Incomaș", S.A. "Metal"	Permanent
29.	Organizarea și efectuarea investigațiilor asupra compoziției și calității nămolurilor de la stațiile de epurare a apelor uzate și elaborarea recomandărilor privind utilizarea lui	Primăria mun. Chișinău	2001-2002
30.	Inventarierea instalațiilor de tratare a apei potabile și de epurare a apelor uzate în scopul determinării volumelor nămolurilor captate și neutilizate	Primăria mun. Chișinău	2001-2002
31.	Efectuarea investigațiilor agrotehnice ale nămolurilor de la stațiile de epurare în scopul determinării modului de utilizare a lor în calitate de îngrășămintă organice în agricultură și silvicultură, cu elaborarea	Ministerul Agriculturii și Industriei Prelucrătoare, Primăria mun. Chișinău,	2002-2003

	proiectelor respective			
32.	Elaborarea documentației de proiect, executarea lucrărilor de construcție privind deshidratarea nămolurilor de la instalațiile mun. Chișinău	Primăria Chișinău,	mun.	2001-2005
33.	Elaborarea documentației de proiect și executarea, în baza studiilor de fezabilitate, a lucrărilor pentru obținerea biogazului la stația de epurare a apelor uzate din mun. Chișinău	primăria mun. Chișinău		2005 2005
34.	Finalizarea lucrărilor de construcție a instalațiilor de deshidratare a nămolului de la stațiile de epurare din mun. Chișinău, ținându-se cont de modernizarea tehnologiilor	Primăria Chișinău,	mun.	
35.	Cooperarea internațională în scopul atragerii asistenței tehnice și financiare pentru soluționarea problemelor gestionării deșeurilor de producție și menajere	Primăria Chișinău,	mun.	Permanent
C. Acțiuni informațional - educative				
36.	Elaborarea unui program complex de instruire ecologică preșcolară și preuniversitară și implementarea lui în procesul educațional	Primăria Chișinău,	mun.	2002-2010
37.	Acordarea de asistență (financiară, tehnică, metodologică, consultativă) la elaborarea și editarea programelor de instruire și educație în domeniul gestionării deșeurilor	Primăria Chișinău	mun.	2002-2005
38.	Organizarea instruirii ecologice a populației și a deținătorilor de rampe pentru depozitarea deșeurilor	Primăria Chișinău,	mun. preturile, primăriile comunelor	2002-2005
39.	Propagarea de către mijloacele de informare în masă a importanței activității de prevenire a poluării mediului cu deșeuri	Primăria Chișinău,	mun. preturile, primăriile comunelor	2002-2006
40.	Elaborare și editarea:	Primăria Chișinău,	mun.	
	- unui ghid practic privind metodele de colectare, depozitare, prelucrare și neutralizare a deșeurilor;			2002-2003
	- unui set de materiale informative (filme bucle, broșuri) despre importanța pentru mediu și sănătate a gestionării adecvate a deșeurilor			2002-2005

1.1.2

Protecția aerului atmosferic

41.	Elaborarea unui program de optimizare a transportului electric urban	Primăria mun. Chișinău, Ministerul de ramură	2002-2003
42.	Atragerea investițiilor pentru electrificarea căilor ferate	Primăria mun. Chișinău, Ministerul de ramură	2002-2005
43.	Elaborarea măsurilor de limitare a importului autovehiculelor vechi și de circulație a lor în raza municipiului	Primăria mun. Chișinău, Ministerul de ramură	2002-2003
44.	Introducerea mecanismelor de schimbarea radicală a sistemelor de control al tehnicii și calității combustibilului	Primăria mun. Chișinău, Ministerul de ramură	2002-2003
45.	Implementarea pârgii de stimulare a agentilor economici, care întreprind măsuri de sporire a eficienței și conservării energiei, introducerea surselor energetice regenerabile	Primăria mun. Chișinău, Ministerul de ramură	2002-2005
46.	Perfecționarea sistemului de monitoring ecologic integrat	Primăria mun. Chișinău, Ministerul ecologiei, construcțiilor și dezvoltării teritoriului	2002-2005
47.	Asigurarea controlului asupra surselor principale de poluare de către structurile administrative locale și agenții economici	Primăria mun. Chișinău, Ministerul ecologiei, construcțiilor și dezvoltării teritoriului	Permanent

1.1.2

Protecția resurselor de apă

48.	Elaborarea Strategiei și a Program complex de gestionare a resurselor acvatice	Primăria mun. Chișinău, Ministerul ecologiei, construcțiilor și dezvoltării teritoriului, institutele științifice din domeniu	2002-2003
	Evaluarea resurselor și volumului utilizării apei și a evaluării calității apei și a principalelor surse de poluare	Primăria mun. Chișinău, Ministerul ecologiei, construcțiilor și dezvoltării	2002-2003

50.	Atragerea investițiilor pentru îmbunătățirea exploataării, deservirii și reparațiilor tehnice a stațiilor și instalațiilor de epurare menajere și industriale	teritoriului, institutele științifice din domeniu Agenții economici, Primăria mun. Chișinău	2002-2005
51.	Implementarea măsurilor de excludere a poluării mediului înconjurător, inclusiv a apelor freatice și fântinilor din localități	Primăria mun. Chișinău, Ministerul ecologiei, construcțiilor și dezvoltării teritoriului	Permanent
52.	Amenajarea fântinilor și izvoarelor din municipiu, dezinfectarea și curățirea fântinilor cel puțin o dată pe an	Primăria mun. Chișinău, organele administrației publice locale	Permanent
53.	Neadmiterea spălării autoturismelor în zonele de protecție a bazinelor acvatice	Primăria mun. Chișinău, Ministerul ecologiei, construcțiilor și dezvoltării teritoriului	Permanent
54.	Reducerea pierderilor de apă potabilă în rețeaua de distribuție până la ___ %	Apă-Canal Chisinau	2002-2005
1.1.2	Protecția solurilor		
55.	Identificarea problemelor, cauzelor și soluțiilor, eșalonarea acțiunilor necesare prin cadastrarea și monitorizarea stării de calitate a învelișului de sol	Primăria mun. Chișinău, Ministerul ecologiei, construcțiilor și dezvoltării teritoriului	2002-2003
56.	Introducerea unui asolament în care corelația dintre culturile prășitoare, păioase, ierburile perene și culturile legumicole ar contribui la protejarea fertilității solurilor, la combaterea buruienilor, bolilor și dăunătorilor, acumularea azotului biologic la sporirea productivității agricole	Agenții Economici, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	2002-2003
57.	Organizarea antierozională a teritoriului, implementarea măsurilor organizatorice, agrotehnice, fitomeliorative, silvice și hidrotehnice	Agenții Economici, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	2002-2005

58.	Împlimentarea unui sistem optimal de prelucrare a solului cît în spațiile verzi, cît pe terenuri agricole, care să asigure structurii lui și o productivitate agricolă avantajoasă	Agenții Economici, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	Permanent
59.	Aplicarea îngrășămintelor organice din toate sursele posibile	Agenții Economici, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	Permanent
60.	Introducerea modificărilor în articolele respective din Codul cu privire la contravențiile administrative a Republicii Moldova și Codul Penal în vederea înăsprirei măsurilor de contracarare a contravențiilor și infracțiunilor în domeniu	Primăria mun. Chișinău, Ministerul ecologiei, construcțiilor și dezvoltării teritoriului	2002-2003
1.1.2	Protecția spațiilor verzi		
61.	Crearea și extinderea zonelor verzi și a suprafețelor terenurilor împădurite	Asociația de gospodărire a spațiilor verzi, organele administrației publice locale, ONGurile	Permanent
62.	Restabilirea și extinderea zonelor verzi de protecție ale obiectelor industriale	Agenții economici, asociația de gospodărire a spațiilor verzi, organele administrației publice locale, ONGurile	Permanent
63.	Integrarea cerințelor de protecție a peisajurilor naturale și a biodiversității în planurile urbanistice	Primăria mun. Chișinău, Ministerul ecologiei, construcțiilor și dezvoltării teritoriului	2002-2003
64.	Luarea sub protecție a noilor arii naturale	Primăria mun. Chișinău, ONGurile	2002-2005
65.	Organizarea unui sistem de instruire și perfecționare a specialiștilor în domeniul amenajării teritoriului și întreținerii spațiilor verzi	Asociația de gospodărire a spațiilor verzi, organele administrației publice locale, ONGurile, Ministerul ecologiei,	2002-2003

		construcțiilor și dezvoltării teritoriului		
66.	Includerea principiilor de conservare a biodiversității în programele de educație și învățământ	Primăria mun. Chișinău, Ministerul ecologiei, construcțiilor și dezvoltării teritoriului, Ministerul Învățământului	2002-2003	
67.	Facilitarea accesului publicului la informația de mediu din municipiu	Primăria mun. Chișinău, Ministerul ecologiei, construcțiilor și dezvoltării teritoriului, ONGurile de mediu din municipiu	Permanent	

Notă. Costurile realizării măsurilor sus-indicate vor fi estimate de primăria mun. Chișinău, agenții economici, preturile și primăriile comunelor, care în baza acestui plan vor elabora planuri sectoriale și locale și vor prevedea în bugetele respective fondurile necesare pentru implementarea lor.

70
AGENȚIA CONSTRUCȚII ȘI DEZVOLTAREA TERITORIULUI REPUBLICII MOLDOVA

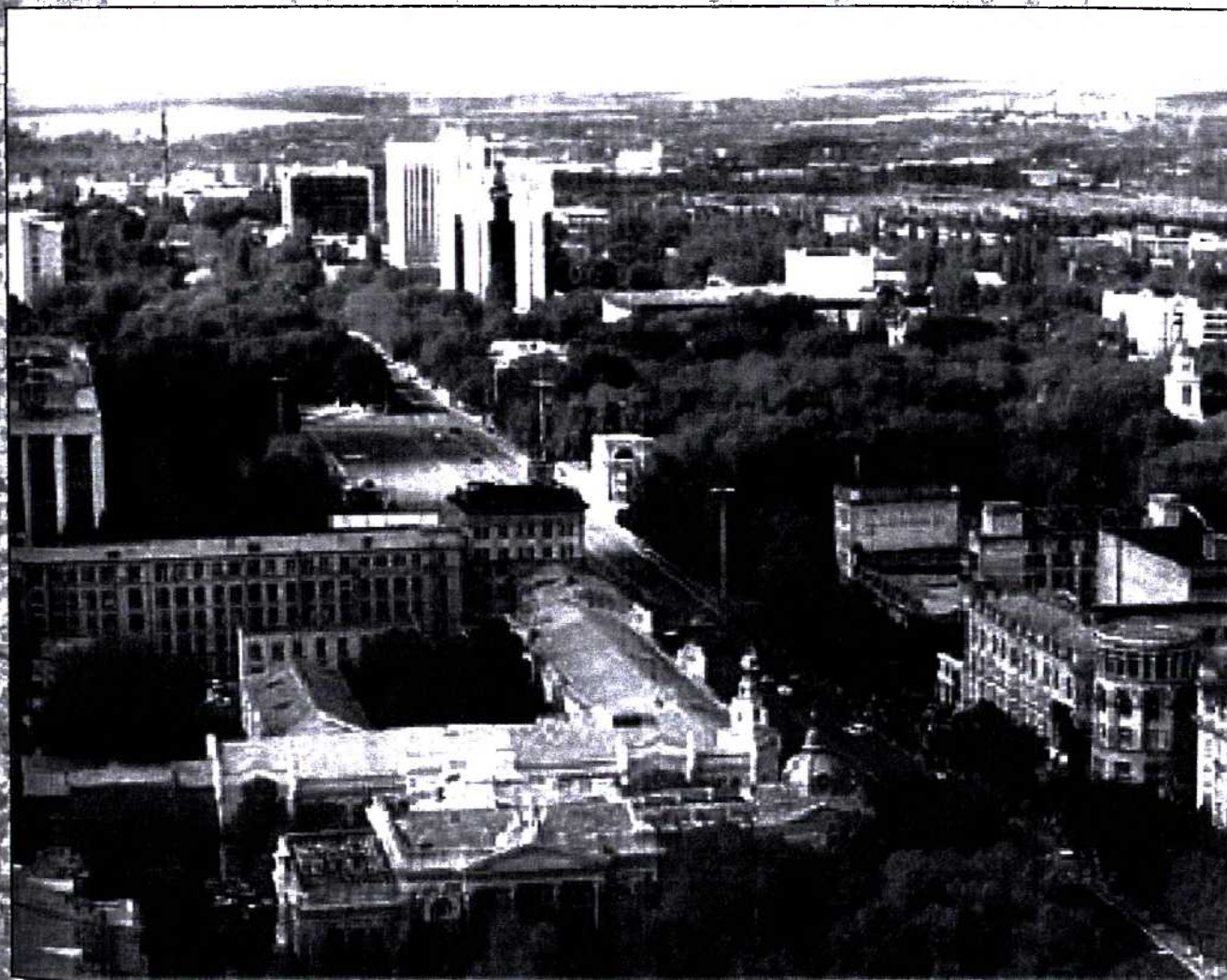
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ȘI PROIECTĂRI

"URBANPROIECT"

CHISINAU

PLAN DE AMENAJARE A TERITORIULUI MUNICIPAL

STUDIU PRIVIND BUGETUL MUN. CHISINAU

ETAPA II

CHIȘINĂU 2007

BUSINESS CONSULTING INSTITUTE

STUDIU
PRIVIND BUGETUL
MUNICIPIULUI CHIȘINĂU

Document elaborat în cadrul
Planului Urbanistic General al or. Chișinău
Autor: dr. Corneliu GUȚU

Chișinău 2007

CUPRINS:

1. VENITURILE BUGETULUI MUNICIPIULUI	3
1.1 FINANȚELE MUNICIPALE - PREZENTARE GENERALĂ	3
1.2 VENITURILE BUGETARE	5
1.3 VENITURILE PROPRII.....	7
1.4 TRANSFERURILE DE LA BUGETUL DE STAT	11
1.5 GESTIONAREA PROPRIETĂȚII MUNICIPALE	11
2 CADRUL DE CHELTUIELI PUBLICE MUNICIPALE	12
2.1 CHELTUIELI BUGETARE MUNICIPALE	12
2.2 CONTROLUL ȘI MONITORIZAREA CATEGORIILOR PRINCIPALE DE CHELTUIELI	15
2.3 FINANȚAREA CHELTUIELILOR CAPITALE.....	16
2.4 DATORIA PUBLICĂ A MUNICIPIULUI CHIȘINĂU.....	18
3 BUGETELE UTA DIN COMPONENTA MUNICIPIULUI	22
3.1 BUGETELE ORAȘELOR DIN COMPONENTA MUNICIPIULUI.....	23
3.2 BUGETELE COMUNELOR DIN COMPONENTA MUNICIPIULUI	25
4 ANALIZA SWOT A BUGETULUI MUNICIPIULUI	27
ANEXELE	29

1. Veniturile bugetului municipiului

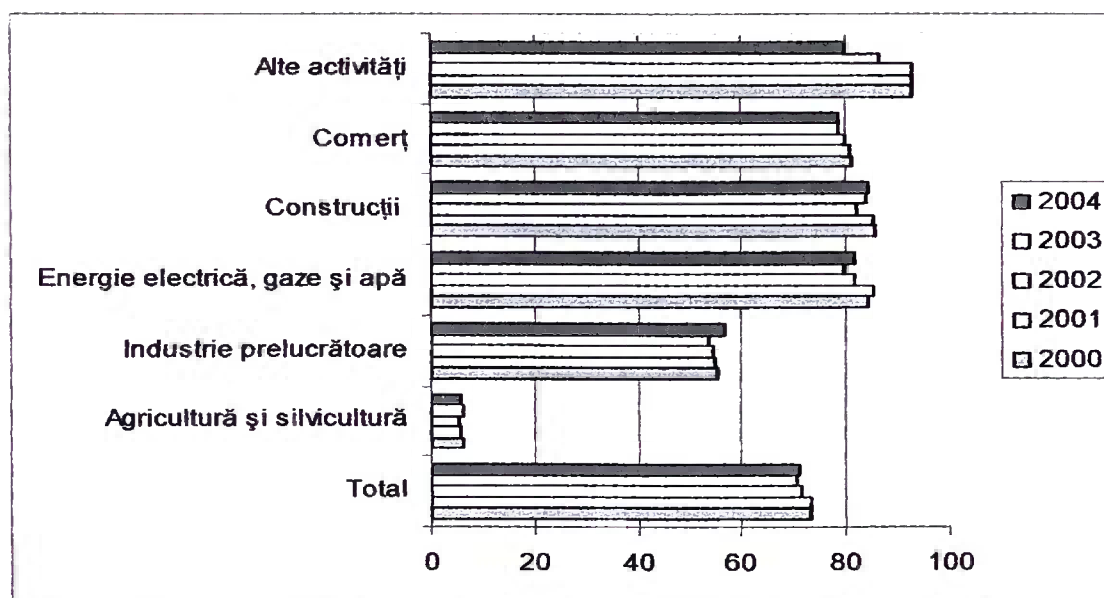
1.1 Finanțele municipale - prezentare generală

Importanța finanțelor municipale din diverse aspecte este deosebită. Aceasta, alături de altele, se explică prin faptul, că în funcție de situația financiară sunt sau pot sau respectiv nu pot fi soluționate oricare alte aspecte ale vieții cotidiene ale municipiului, probleme economice și/sau speciale. Dacă unele domenii economice (agricultura, construcțiile etc.) pot avea un caracter sezonier pronunțat, cu anumite variații de intensitate în timp, fluxurile financiare poartă, în principiu, un caracter continuu. Eventualele perturbări în funcționarea acestui sistem pot avea consecințe deosebit de grave. Finanțele municipale sunt în ultimă instanță începutul și sfârșitul proceselor socio-economice și circuitului economic din municipiu. Deci de "sănătatea" finanțelor municipale în ultimă instanță depinde oricare altă derivată socio-economică.

Rolul municipiului Chișinău este determinant în absolut toate sferele de activitate, inclusiv în cel financiar al țării. De situația financiară a municipiului în măsură decisivă depinde și situația finanțelor naționale. Aceasta se explică prin următoarele.

1. Aportul agenților economici mun. Chișinău în asigurarea dezvoltării economice a R.Moldova este semnificativ, în totalul vânzărilor ponderea mun. Chișinău în anul 2004 a constituit 70,8% față de 73,1% în anul 2000. Aportul municipiului în formarea fondurilor bugetare ale R.Moldova depășește constant în ultimii ani cota de 50 %. Cu toate că ultimii ani se înregistrează o diminuare a acestui aport, rolul determinant al municipiului în formarea veniturilor bugetului consolidat național este semnificativ.

Figura 1-1 Ponderea agenților economici din mun. Chișinău în vânzările totale în anii 2000-2004

Sursa: calculele autorului după datele Biroului Național de statistică și Direcției Generale Finanțe

Diminuarea relativă a ponderii municipiului Chișinău în totalurile pe sectoarele economiei reale pe termen mediu și lung poate fi explicată prin relansarea activității economice în raioanele țării. Implementarea Programelor guvernamentale aprobate în teritoriu va avea ca consecință creșterea mai accentuată a indicilor socio-economici ale raioanelor țării. Creșterea pentru municipiul Chișinău, însă va fi mai lentă și de aceea cota municipiului se va micșora relativ.

Dacă analizăm ponderea veniturilor și cheltuielilor bugetului municipal în veniturile și cheltuielile cumulative ale bugetului național și UAT, putem constata că ponderea municipiului este în descreșterea continuă.

Tabelul 1-1 Evoluția cadrului financiar național și al municipiului, 2003-2006

		2003	2004	2005	2006 (aprobat)
Produsul intern brut nominal	mln. lei	27619	32032	36755	44200
Veniturile bugetului de stat și UAT	mln. lei	7438	8504	11107	11762
Veniturile globale ale bugetului municipiului	mln. lei	993	1043	1303	1226
Cheltuielile bugetului de stat și UAT	mln. lei	6962	7546	9143	10447
Cheltuielile bugetului municipiului	mln. lei	971	1049	1298	1189
Ponderea veniturilor bugetului municipiului în PIB	%	3,6	3,3	3,5	2,8
Ponderea cheltuielilor bugetului municipiului în PIB	%	3,5	3,3	3,5	2,7
Ponderea veniturilor bugetului municipiului în veniturile bugetului de stat și UAT	%	13,4	12,3	11,7	10,4
Ponderea cheltuielilor bugetului municipiului în cheltuielile bugetului de stat și UAT (%)	%	13,9	13,9	14,2	11,4

Sursa: calculele autorului după datele Biroului Național de statistică și Direcției Generale Finanțe

2. Activitatea economică a municipiului este relativ mai stabilă (atât pe parcursul anului, cât și pentru o perioadă medie), decât a oricărei altei entități teritoriale. Această stabilitate municipiul o va menține și pe termen lung.

3. Până în prezent municipiul Chișinău rămâne cel mai atractiv teritoriu al R.Moldova sub aspect economico-financiar și din punct de vedere internațional, având statutul de capitală. Menționăm faptul că în municipiu sunt amplasate nu numai toate instituțiile publice centrale (Președinția, Parlamentul, Guvernul, Ministerele, Departamentele, Agențiile, etc.), dar și principalele instituții academice și de învățământ cu toată infrastructura respectivă, sistemul bancar (amplasat aici în proporție de peste 90% din totalul sistemului bancar). Afară de aceasta în municipiu sunt amplasate ambasadele altor state și reprezentanțele structurilor internaționale – Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, PNUD, UNESCO, etc.

Administrarea fluxurilor financiare la nivel municipal este funcția exercitată de trei instituții, din care doar una este descentralizată – Direcția generală finanțe. Alte două instituții – Trezoreria municipală și Inspectoratul fiscal municipal – sunt organe desconcentrate. Dubla subordonare a structurilor desconcentrate generează particularități și probleme nedorite în colaborarea instituțiilor vizate și constituie o lacună a procesului de colectare a impozitelor și taxelor în raza municipiului, și respectiv în executarea veniturilor bugetului municipiului.

Sistemul finanțelor publice ale municipiului Chișinău este partea integrantă al sistemului finanțelor publice locale, reglementat de un cadru general legislativ-normativ. Actele legislativ-normative generale conțin prevederi speciale referitor la organizarea și funcționarea autorităților municipale.

- Legea nr.847-XIII din 24 mai 1996 privind sistemul bugetar și procesul bugetar
- Legea nr.397-XV din 16 octombrie 2003 privind finanțele publice locale
- Legea nr.489-XIV din 8 iulie 2003 privind sistemul public de asigurări sociale
- Legea nr.1585-XIII din 27 februarie 1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală
- Legea nr.1593-XV din 26 decembrie 2002 Cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală

Suplimentar, sistemul finanțelor publice municipale este reglementat și de prevederile Legii privind statutul municipiului Chișinău.

Referitor la impactul cadrului legislativ este necesar de menționat faptul că în Republica Moldova ca și în majoritatea statelor în perioada de tranziție cadrul legislativ-normativ la etapa inițială se adoptă cu unele lacune și imperfecțiuni, care cu timpul este supus unor modificării și îmbunătățirii permanente. O astfel de „tradiție” este valabilă și referitor la cadrul legal existent care reglementează sistemul finanțelor publice locale din Republica Moldova. Astfel, în sesiunea recentă, Parlamentul va examina un pachet din 3 proiecte de legi care vizează direct funcționarea sistemului finanțelor publice locale.¹ Adoptarea acestor legi va permite după părerea autorilor proiectelor legislative să elimine imperfecțiunile existente din cadrul legislativ existent. După adoptarea lor, evident, că activitatea administrației publice a municipiului Chișinău și sistemul finanțelor publice municipale va suferi schimbări majore.

Ca instrument tradițional de prognozare a veniturilor și cheltuielilor, bugetul municipiului este operabil pentru controlul operațiunilor financiare efectuate pentru o perioadă de timp în cadrul administrației publice municipale.

Veniturile și cheltuielile bugetului municipiului se sistematizează în baza unui sistem unic de clasificare bugetară. De menționat faptul că după părerea specialiștilor din domeniu este oportună revizuirea și aprobarea unei noi clasificări bugetare în scopul ajustării ei la standardele și cerințele UE.

Elaborarea bugetului municipal se efectuează conform Legii privind finanțele publice locale și a metodologiei elaborate de Ministerul Finanțelor. În fiecare an, procesul bugetar începe cu remiterea principiilor de bază ale politicii statului în domeniul veniturilor și cheltuielilor bugetare la adresa autorităților locale.

Referitor la relațiile cu Ministerul Finanțelor trebuie de menționat faptul că conform legislației în vigoare, analiza proiectului bugetului municipiului Chișinău de către Direcțiile respective ale Ministerului Finanțelor are caracter consultativ. Dar Ministerul Finanțelor, în conformitate cu prevederile art. 19 din Legea privind finanțele publice locale, poate cere de la Primarul General și Consiliul municipal modificarea proiectului de buget în cazul în care acestea contravin prevederilor legislației în vigoare, principiilor politicii bugetar-fiscale a statului sau unor prevederi specifice din cadrul legii bugetului pentru anul respectiv.

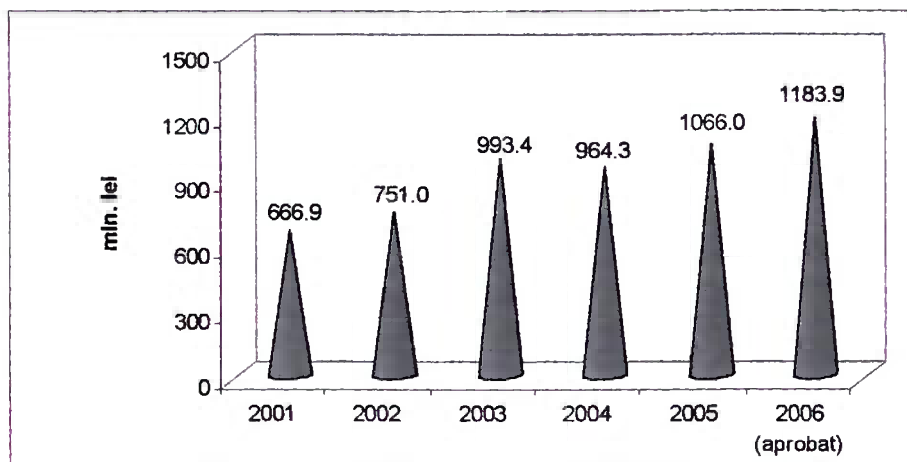
1.2 Veniturile bugetare

În conformitate cu prevederile art. 4 din Legea privind finanțele publice locale, veniturile bugetului municipiului Chișinău sunt constituite din:

- venituri proprii;
- defalcările de la veniturile regularizatorii;
- transferurile din fondul de susținere financiară a teritoriilor, transferuri cu destinație specială, precum și alte mijloace transmise pe parcursul anului bugetar;
- mijloace speciale;
- fonduri speciale.

Analiza efectuată ne permite să constatăm că în perioada 2001-2005, volumul veniturilor de bază ale bugetului municipiului Chișinău au avut o tendință de creștere constantă în termeni nominali.

¹ Proiectele de lege privind descentralizarea administrativă, privind administrația publică locală (noua redacție) și cu privire la modificarea legii privind finanțele publice locale

Figura 1-2 Tendința veniturilor de bază a bugetului municipiului, 2001-2006

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

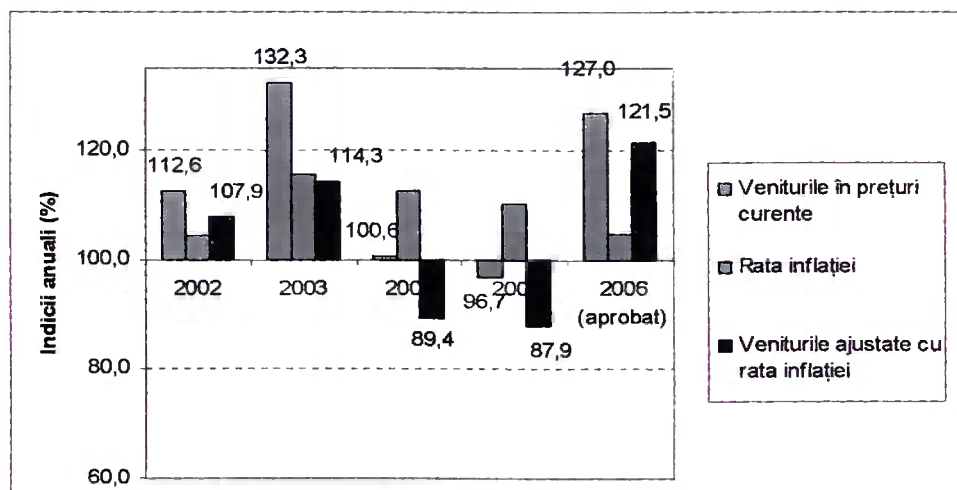
Tabela prezintă structura veniturilor bugetare municipale și ponderile capitolelor principale de venituri în totalul lor în perioada 2003-2005.

Tabelul 1-2 Structura veniturilor bugetare, 2003 – 2005 (%)

	2003	2004	2005	2006 (aprobat)
Venituri proprii	62,4	70,9	63,9	71,8
Defalcări de la venituri regularizatorii	31,6	24,9	22,0	28,1
Transferuri	5,9	4,2	14,1	0,1

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

Cele mai importante venituri sunt veniturile proprii, inclusiv impozitele și taxele locale, mijloacele speciale și venituri din capital. Aceste venituri proprii au asigurat în perioada analizată 62,4 – 70,9% din totalul veniturilor bugetare. Devierile anuale înregistrate pentru fiecare componentă a veniturilor bugetare au fost cauzate în mare măsură de schimbările și modificările operate în cadrul legislativ și normativ, în special referitor la veniturile regularizatorii.

Figura 1-3 Veniturile bugetului municipiului ajustate cu rata inflației în 2002-2006

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

De menționat faptul că pentru anul 2006 se prevede o creștere a ponderii veniturilor proprii în totalul veniturilor pentru asigurarea unei autonomii financiare municipale. Defalcările au

înregistrat o tendință de descreștere în perioada analizată și s-au stabilit în la 22% din totalul de venituri în 2005. Transferurile în mod normal constituiau o pondere scăzută în veniturile bugetare, dar în 2005 se pare că a avut loc o creștere semnificativă - de la 5% în 2003 la 14% în 2005. Aceasta se datorează în mare parte creșterii subite a transferurilor destinate activităților curente ale municipiului.

Dacă veniturile nominale ale bugetului municipiului sunt ajustate cu rata inflației, atunci dinamica anuală este mai modestă, dar în anii 2004-2005 se înregistrează chiar o diminuare a veniturilor bugetului municipiului cu 10,6% în 2004 și 12,1% în anul 2005. Această diminuare a veniturilor bugetului în prețuri constante nu a fost compensată nici până în prezent.

1.3 Veniturile proprii

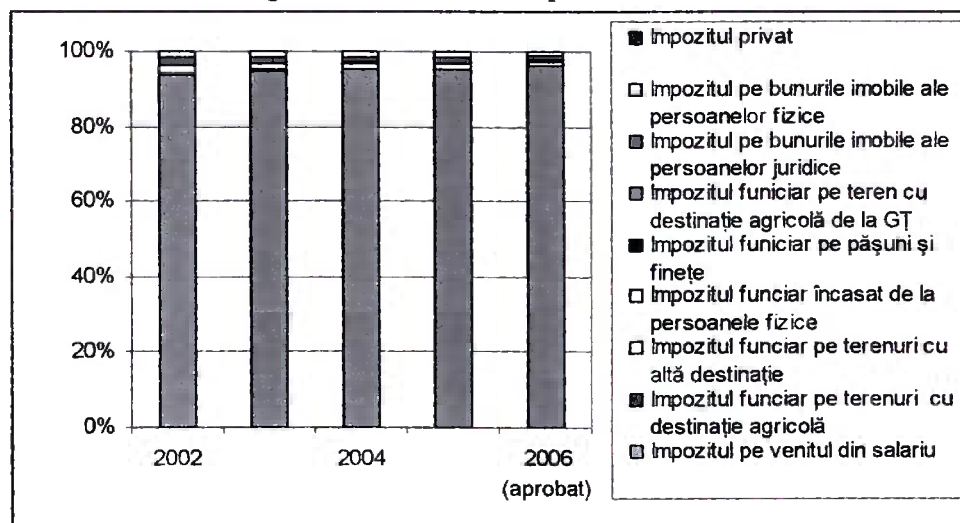
Conform prevederilor Titlului VII al Codului fiscal, aplicate de la 1 ianuarie 2005, veniturile proprii ale bugetului municipal se constituie din taxele locale, alte impozite și încasări. Conform clasificăției bugetare, veniturile proprii ale bugetului municipal se compun din următoarele elemente:

- impozite și taxe locale;
- venituri din operațiunile cu capital;
- mijloace speciale.

Impozitele și taxele locale

Codul fiscal reglementează tipurile de impozite și taxe care pot fi impuse și încasate de autoritățile publice municipale: impozitele pe imobil și diverse terenuri, taxele pentru licență, aprobări și autorizații, de amplasare a publicității, taxa pentru cazare și altele.

Figura 1-4 Structura impozitelor locale

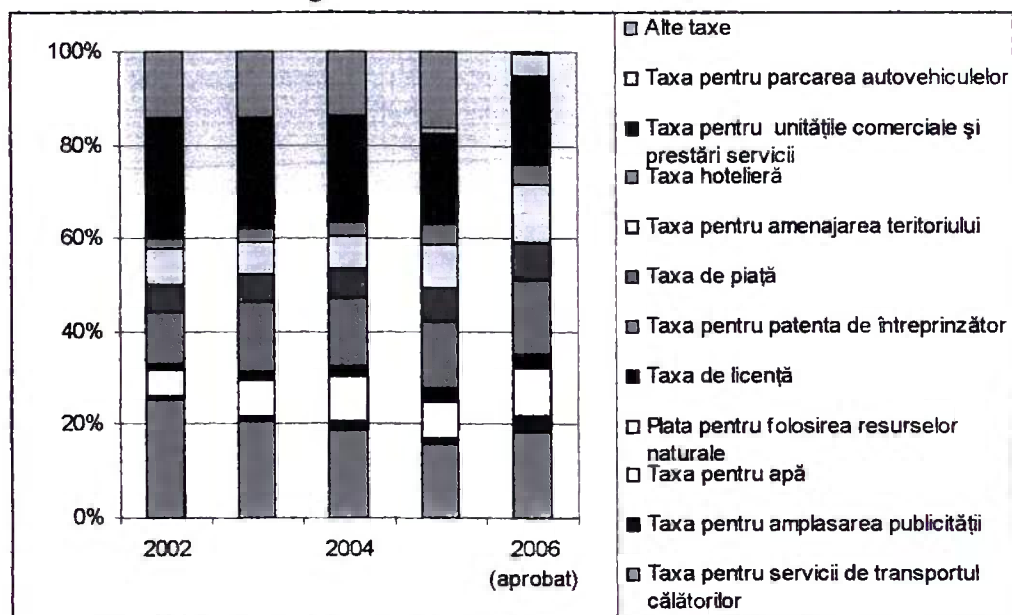
Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

Pentru impozitele și taxele locale legea reglementează anumite plafoane pe care autoritățile publice municipale nu le pot depăși la adoptarea și executarea bugetului. Aceste plafoane maxime și minime, iar după caz suma fixă pentru impozite și taxe locale, sunt stabilite de Codul fiscal, iar autoritățile publice municipale pot stabili nivelul concret al impozitului sau taxei locale în limitele minime și maxime ale prevederilor legale.

Impozitele și taxele locale reprezintă o sursă relativ stabilă de venituri care au înregistrat creșteri de 3-7 % în termeni nominali. De menționat faptul că pe parcursul anilor suma

încasată și ponderea relativă a unor taxe concrete nu corespunde cu potențialul real de colectare le acestor taxe. Printre aceste putem nominaliza taxa pentru parcare a autovehiculelor, dinamica colectării căreia nu corespunde cu creșterea absolută a numărului autovehiculelor și parcărilor neautorizate din municipiu. Diminuarea sumelor absolute și ponderii relativă a taxei pentru servicii de transportul călătorilor în municipiu cu are o justificare economică. Referitor la taxa pentru unitățile comerciale și prestări servicii se pot constata rezerve considerabile.

Figura 1-5 Structura taxelor locale

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

Referitor la capitolul încasării veniturilor și taxelor locale, constatăm că Consiliul municipal și Direcția Generală Finanțe, alte subdiviziuni ale Consiliului și Primăriei generale nu dispun de autoritate necesară și sunt lipsite de pârghii legale de aplicare a sancțiunilor financiare pentru contribuabilii care nu achită la timp și în măsura cuvenită impozite și taxe locale. Aceste atribuții le dețin numai subdiviziunile teritoriale ale Inspectoratului Fiscal de Stat.

Veniturile din operațiuni de capital

Conform clasificării bugetare, în sistemul veniturilor capitale ale bugetului municipiului sunt incluse:

- vânzările și privatizarea întreprinderilor de stat;
- vânzările stocului locativ de stat;
- vânzările activelor de stat;
- vânzările acțiunilor de stat;
- vânzările terenurilor din proprietate publică și din proprietate municipală.

După ponderea deținută de veniturile din operațiuni de capital de 5-7 % din totalul veniturilor proprii, putem constata discrepanța dintre sumele colectate și potențialul economic real. Din aceste date putem concluziona despre o gestiune necorespunzătoare a proprietății municipale.

Venituri speciale

În conformitate cu art. 1 din Legea finanțelor publice locale, veniturile speciale ale bugetului municipal reprezintă veniturile tuturor instituțiilor publice, finanțate de la bugetul municipal,

obținute de la efectuarea lucrărilor și prestarea serviciilor contra plată, precum și din donațiile, sponsorizările și alte mijloace bănești înrate legal în posesia instituției.

În sistemul veniturilor bugetului municipal se includ următoarele venituri speciale:

- mijloace speciale ale instituțiilor publice;
- fondurile pentru susținerea unor programe de interes municipal;
- fonduri speciale (veniturile provenite din desfășurarea loteriilor, concursurilor și altor acțiuni organizate de Primăria generală, etc.)

Veniturile speciale au o pondere modestă în totalul veniturilor proprii (circa 5-6%). Aceste tipuri de venituri par a fi imprevizibile și distribuite într-un mod aleatoriu. Conform surselor acestor venituri, ele nu sunt cu adevărat venituri proprii, precum sunt stabilite în clasificăția bugetară.

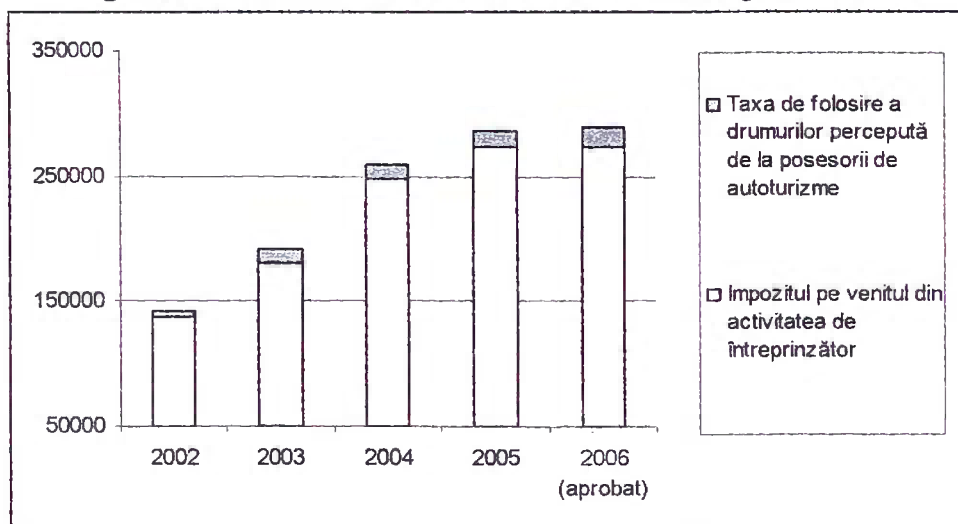
Defalcări de la venituri regularizatoare

În bugetul municipiului se fac defalcări de la următoarele venituri:

- Impozitul pe venitul din activitatea de întreprinzător
- Taxa pentru folosirea drumurilor

Defalcările reprezintă o parte semnificativă în bugetul municipal. Reducerea înregistrată se explică prin eliminarea TVA-ului din lista impozitelor de echilibrare, și în consecință, din bugetul municipal (din 2004). În termeni constanți, reducerea din 2004 a reprezentat 31% și a fost urmată de o creștere de 1% în 2005.

Figura 1-6 Volumul defalcărilor de la veniturile regularizatoare

Sursa: datele Direcției Generale Finanțe

Ratele de încasare

Tabelul arată ratele de încasare calculate pe baza bugetului executat versus cel aprobat.

Tabelul 1-3 Ratele de încasare la cele mai importante categorii de venituri (%)

	2001	2002	2003	2004	2005
1. Impozitul pe venitul din salariu	125,6	100,5	121,3	116,4	106,3
2. Impozitul pe venitul din activitatea de întreprinzător	110,4	88,7	112,6	145,2	113,7
3. Impozitul funciar pe teren. cu destinație agricolă	115,8	100,8	88,6	99,2	56,8
4. Impozitul funciar pe teren cu destinație neagricolă	90,8	85,6	87,1	105,2	112,8
5. Impozitul funciar încasat de la persoanele fizice	93,6	87,4	95,5	100,5	106,8

6.	Impozitul pe bunurile imobile ale persoanelor juridice	74,0	80,2	91,1	105,9	119,6
7.	Impozitul pe bunurile imobile ale persoanelor fizice	106,4	101,1	104,4	120,2	146,5
8.	Impozitul privat	25,6	27,8	62,1	166,9	416,9
9.	Taxa pentru dreptul de a presta servicii de transport călători	137,7	130,2	116,8	108,2	98,6
10.	Taxa pentru amplasarea publicității (reclamei)	373,8	121,7	122,4	169,8	19,5
11.	Taxa balneară	231,5	244,4	539,2	282,2	548,8
12.	Taxa de folosire a drumurilor percepută de la posesorii de autoturisme	64,4	81,2	98,4	57,5	77,3
13.	Taxa pentru apă	57,8	118,4	122,1	137,0	94,1
14.	Plata pentru folosirea resurselor naturale	326,2	130,6	425,5	417,7	550,1
15.	Taxa de licență p/u practicarea gen de activitate	444,0	143,9	161,3	167,6	228,9
16.	Plata arenzii p/u teren cu destinație agricolă, neagricolă	111,8	160,4	139,5	280,8	156,7
17.	Plata arenzii pentru patrimoniul de stat	136,2	62,5	131,7	145,5	243,4
18.	Taxa pentru patentă de întreprinzător	156,9	157,2	171,1	114,3	107,3
19.	Taxa de stat p/u acțiuni examinate de judecătorii	143,6	138,4	137,5	130,8	118,4
20.	Taxa de piață	128,5	75,8	90,0	146,1	112,3
21.	Taxa pentru amenajarea teritoriului	74,6	71,7	94,4	83,3	130,5
22.	Taxa hotelieră	120,0	112,7	144,2	169,7	115,2
23.	Taxa pentru unitățile comerciale și prestări servicii	129,9	141,1	135,8	141,7	122,8
24.	Taxa pentru dreptul de aplica simbolică locală	359,0	279,1	477,2	105,5	81,9
25.	Taxa pentru parcare a autovehiculelor	24,5	23,2	5,2	...	62,0
26.	Alte încasări	248,8	120,1	538,2	540,1	375,5
27.	Taxa de la posesorii de câini	...	11,3	...	...	12,7
28.	Mijloacele speciale ale instituțiilor publice	107,9	114,4	235,2	92,4	142,6
29.	Veniturile din vânzarea apartamentelor către cetățeni	405,3	162,3	253,0	349,9	329,4
30.	Veniturile din vânzarea din fond. de imobile nelocuibile	205,6	88,4	113,8	104,4	149,2
31.	Veniturile din vânzarea terenurilor proprietate publică	216,8	180,6	263,1	307,4	409,3
În total impozite și taxe		138,1	104,5	136,5	125,6	115,8

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

Analizând aceste date, se pot face următoarele concluzii:

- Municipiul Chișinău a depășit în mod consistent prognozele de venituri (veniturile executate sunt mai mari decât cele aprobate). În timp ce aceasta ar putea pare drept o imagine pozitivă asupra capacităților fiscale ale municipiului, acest fapt ar putea constitui o problemă pentru că reduce utilitatea bugetului ca instrument de planificare și demonstrează un control redus al Primăriei asupra veniturilor sale.
- Municipiul Chișinău mizează pe rectificarea bugetului pe parcursul anului. Pe de o parte, există dorința naturală de a dispune de flexibilitate în efectuarea unor cheltuieli substanțiale, dar Primăria e forțată să aștepte posibilele alocări de la bugetul de stat, care de regulă se efectuează la sfârșitul anului fiscal. Aceasta creează situația în care unele cheltuieli sunt planificate pentru ultimele luni ale anului fiscal, iar în realitate sunt efectuate la începutul următorului an bugetar, generând astfel arierate ascunse (sau plăți amânate până la mobilizarea mai multor resurse).²
- Dat fiind că veniturile nu se încasează de autoritățile municipiului, funcționarii și aleșii municipali ar putea să nu fie conștienți de nivelul real al impozitelor neîncasate (nivelul creanțelor). Astfel, stabilirea ratelor reale de încasare reprezintă o sarcină imposibilă pentru autoritățile municipale. Experiența din alte țări din regiune indică că sumele creanțelor tind să crească semnificativ într-un mediu nu tocmai transparent acolo unde încă nu s-a introdus contabilitatea de angajament (sau contabilitate de angajament modificată).

² Această metodă de bugetare și alocare a cheltuielilor întârzie stingerea arieratelor timp de câteva luni.

1.4 Transferurile de la bugetul de stat

Transferurile surselor financiare de la bugetul de stat includ următoarele categorii:

- transferuri pentru activități curente;
- alocări între bugete locale la diferite niveluri;
- alocări pentru cheltuieli curente;
- alocări pentru cheltuieli capitale;
- transferuri între componentele bugetului de stat și componentele bugetelor UAT.

Aceste venituri par să fie cele mai puțin previzibile. Tendința din anii precedenți arată variații semnificativă de la an la an: în 2004 a fost înregistrată o reducere cu 38 % în comparație cu 2003, urmată de o creștere impresionantă de 382 % în 2005. Aceasta reflectă procesul reformă-contrareformă a descentralizării serviciilor publice care are loc în Moldova. În cadrul reformării sistemului de finanțare a ocrotirii sănătății în Moldova din 2004 responsabilitățile legate de acest sector au fost transferate Companiei Asigurărilor de Sănătate, ceea ce a generat o reducere a transferurilor de stat destinate municipiului Chișinău. În plus, TVA a încetat să fie impozit de echilibrare. În 2005, au crescut salariile în sectorul bugetar și s-au efectuat cheltuieli capitale – achiziționarea autobuselor pentru transportul public, ceea ce a necesitat transferuri suplimentare pentru cheltuielile curente și capitale ale municipiului.

Referitor la discrepanțele mari dintre veniturile aprobate și cele colectate, trebuie să menționăm următorul moment. Cu toate eforturile depuse în îmbunătățirea metodelor de estimare a veniturilor în ultimii ani mai persistă lacune în procesul bugetar și obstacole în stimularea administrației publice municipale în optimizarea planificării și executării veniturilor bugetare ale municipiului. Analiza executării bugetului municipal în perioada 2001-2005 denotă faptul că se admite minimizarea conștientă a veniturilor estimate. Cauzele unor astfel de diminuări ale veniturilor, după părerea noastră, pot fi găsite chiar în legislația în vigoare, care le justifică pe deplin. Astfel conform prevederilor legale, soldul dintre veniturile încasate și cele aprobate, rămân la dispoziția Primăriei Generale.

Referitor la informatizarea procesului de monitorizarea a încasărilor la capitolul venituri municipale, trebuie menționat faptul că dotarea tehnică a Direcției Generale Finanțe ale Consiliului municipal este net inferior necesităților curente, fără a mai specifica că lipsa unei informații operative nu permite o flexibilitate și procesul decizional referitor la finanțele municipale.

1.5 Gestionarea proprietății municipale

Problema proprietății publice și gestionarea ei în țările în tranziție este deseori ignorată în contextul impactului juridic și fiscal al descentralizării. Municipiul Chișinău are o capacitate destul de redusă în exercitarea controlului de încasare a veniturilor la bugetul municipal, dar dispune de un număr destul de mare de bunuri de balanță și active economice. Problemele care apar în urma examinării activelor municipale sunt foarte importante pentru înțelegerea situației finanțelor municipale. De exemplu, dat fiind caracterul relativ inflexibil al surselor de venituri, autoritățile locale dețin un grad înalt de libertate în felul în care gestionează proprietatea cu scopul de obținere a unui beneficiu social sau financiar. Nu putem neglija faptul că veniturile de la gestionarea activelor municipale sunt foarte mici în comparație cu potențialul lor economic.

În prezent din componența întreprinderilor municipale Municipiul Chișinău a creat și a contribuit la capitalul social al 69 de întreprinderi. Conform situației de la 01.01.2006,

valoarea acțiunilor municipiului la aceste întreprinderi constituie 516,7 milioane lei. De menționat faptul că municipiul deține cota majoritară în pachetul de acțiuni al 12 întreprinderi (51-100% din totalul acțiunilor), dar în majoritatea cazurilor întreprinderile nu generează profit.

O problemă care afectează întreprinderile municipale constă în politica de menținere a tarifelor la niveluri scăzute din motive sociale; deși această practică ar putea fi justificată politic, anual întreprinderile înregistrează pierderi, astfel mărindu-se suma arieratelor de la an la an. Aceste pierderi sunt de regulă acoperite din împrumuturi bancare ceea ce, de fapt, înrăutățește situația financiară; uneori, consiliul municipal oferă transferuri și alte forme de suport financiar pentru acoperirea parțială a pierderilor (cel mai recent exemplu este întreprinderea „Apă-Canal”; această întreprindere a contractat un credit de la BERD cu garanții de stat; către anul 2005, întreprinderea s-a pomenit în situație de „default” la achitarea dobânzii la acest credit; astfel, în 2005, consiliul municipal a hotărât să mărească capitalul social al acesteia – prin sporirea numărului de acțiuni; dat fiind că consiliul municipal nu dispunea de surse proprii pentru achiziționarea noilor acțiuni, s-a contractat un împrumut bancar (circa 50 mii lei) pentru finalizarea acestei tranzacții. Se pare că și în anul curent întreprinderea are dificultăți la rambursarea creditului.

Pentru toate întreprinderile municipale prestatoare de servicii municipale, se cere o analiză imediată a tarifului; cel mai probabil, un document care ar justifica creșterea tarifului ar putea convinge politicienii să-și schimbe politica; aceste acțiuni ar putea fi complementare de un program de reducere a costurilor operaționale (achiziționarea echipamentului energo-eficient, modificarea mărimii întreprinderilor, reducerea cheltuielilor materiale, etc.); implementarea unui program de reducere a cheltuielilor operaționale va determina necesitate mai echilibrată de creștere a tarifelor.

2 Cadrul de cheltuieli publice municipale

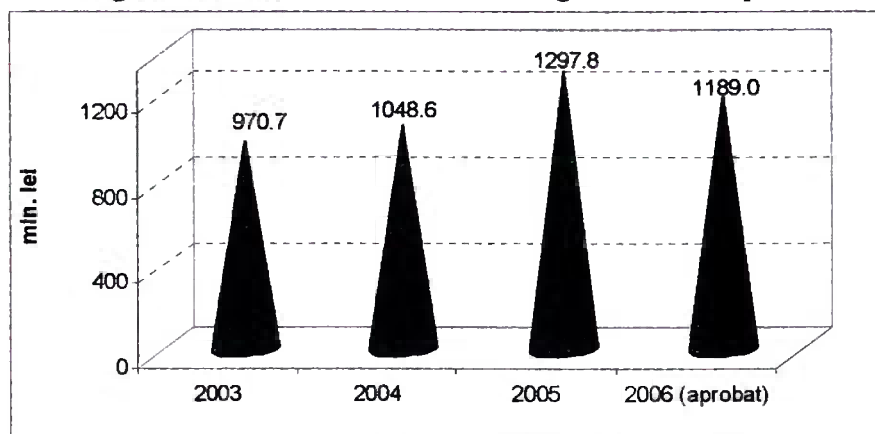
2.1 Cheltuieli bugetare municipale

În conformitate cu legislația în vigoare cheltuielile bugetare municipale sunt aprobate numai în limita resurselor financiare disponibile, excepție făcând cazurile de angajare a împrumuturilor. Cheltuielile pot fi efectuate doar cu alocarea prealabilă a unei părți de venituri. Alocările pentru deservirea datoriei de stat și garanțiilor de stat sunt permanente, iar mărimea lor depinde de prevederile împrumuturilor (garanțiilor). Competențele în efectuarea cheltuielilor sunt delimitate între bugetele UAT conform legislației, municipiului Chișinău revenindu-i următoarele:

- amenajarea teritoriului și urbanistică;
- construcția și întreținerea, în limitele localității, a drumurilor, străzilor și podurilor;
- construcția obiectivelor publice de interes municipal;
- construcția, întreținerea și exploatarea sistemelor de alimentare cu apă, de canalizare, de epurare a apei, Salubritatea localității;
- acordarea de asistență socială populației, inclusiv protecția tinerei familii și a familiilor cu mulți copii, a mamei și a drepturilor copilului, a persoanelor în etate și a solitarilor și întreținerea instituțiilor din domeniul asistenței sociale, în partea ce nu intră în competența altor autorități;
- construcția de locuințe pentru păturile socialmente vulnerabile ale populației și pentru alte categorii de locuitori prevăzute de legislația în vigoare, exploatarea fondului locativ municipal;

- întreținerea instituțiilor de învățământ preșcolar, primar, gimnazial, mediu de cultură generală, liceal și complementar (extrașcolar), instituțiilor de învățământ secundar profesional, școlilor-internat, gimnaziilor-internat cu regim special, activitatea metodică în domeniul învățământului, precum și de alte activități și instituții care deservește populația unității administrativ-teritoriale respective;
- întreținerea instituțiilor de cultură și desfășurarea activităților publice în domeniul culturii (căminelor și caselor de cultură, altor așezăminte de culturalizare);
- întreținerea bibliotecilor și muzeelor;
- cultura fizică și sport;
- apărarea împotriva incendiilor;
- întreținerea cimetirelor;
- întreținerea expozițiilor, teatrelor, televiziunii publice;
- asigurarea ordinii publice;
- coordonarea, organizarea și supravegherea, în limitele competenței, a activităților administrativ-militare;
- executarea hotărârilor judecătorești prin care autoritatea administrației publice locale este obligată să efectueze anumite plăți;
- activitatea autorității executive a municipiului și a direcțiilor subordonate autorităților reprezentative și deliberative respective;
- întreținerea altor instituții și desfășurarea altor activități atribuite, conform legislației, autorităților administrației publice ale municipiilor.

Figura 2-1 Cheltuielile totale ale bugetului municipiului

Sursa: datele Direcției Generale Finanțe

Cheltuielile se stabilesc în baza unor normative de cheltuieli pentru principalele domenii ale clasificății economice a cheltuielilor bugetare. Aceste normative sunt determinate de numărul utilizatorilor serviciilor publice și a funcționarilor. Tabelul 4 indică structura cheltuielilor municipale, conform clasificării economice, în perioada 2003-2005, și ponderea fiecărei categorii de cheltuieli în totalul cheltuielilor.

Tabelul 2-1 Clasificarea economică pe categorii a cheltuielile (%)

	2003	2004	2005	2006 (aprobat)
Retribuirea muncii	30,0	20,9	20,3	21,0
Plata mărfurilor și serviciilor	29,0	28,9	28,2	17,0
Plata dobânzilor	0,8	0,2	0,1	0,8
Transferuri și subvenții	20,0	30,8	39,6	42,4
Cheltuieli capitale	20,0	19,2	11,8	13,0

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

Analiza datelor prezentate în tabel oferă următoarele concluzii referitor la fiecare categorie:

Retribuirea muncii

Cheltuielile de personal în 2003 ca pondere au reprezentat 30% din total, constituind ca mărime cea mai importantă categorie în cheltuielile bugetului municipiului. Dar în ultimii ani s-a înregistrat o tendință de diminuare a ponderii de la 30% la 21% ca urmare a transferului cheltuielilor de retribuire a muncii a din sfera medicală de la bugetul municipal la Compania națională de asigurare medicală. Suplimentar, această situație ar putea fi rezultatul unei politici austere de salarizare în sectorul public, care nu a asigurat creșteri salariale în ritmul inflației înregistrate. Reducerea cheltuielilor de personal din 2005 în comparație cu 2003 a constituit 9 puncte. Pentru 2006 se estimează o ușoară creștere a ponderii cheltuielilor de personal ca urmare a dorinței guvernului de a ajusta salariile în sectorul public.

Plata mărfurilor și serviciilor

În perioada analizată cheltuielile legate cu plata mărfurilor și serviciilor au înregistrat o diminuare continuă. Astfel, în 2005 în comparație cu 2003 (cu 33% în termeni constanți) după care a urmat o revigorare în 2005 (creștere cu 6%). În perioada analizată, această categorie de cheltuieli a reprezentat 19-29% din totalul de cheltuieli.

Cheltuieli capitale

Cheltuielile capitale au crescut brusc în 2004 (cu 35% în comparație cu 2003); și cu 8% în 2005. Aceasta este determinată de o creștere serioasă în cheltuielile operaționale, rezultatul descentralizării a unui număr de servicii municipale – bugetele locale sunt de regulă echilibrate prin mutarea cheltuielilor capitale, ceea ce are un impact negativ asupra costului infrastructurii.

Tabelul 2-2 Structura cheltuielilor bugetare executate în perioada 2003-2006

	2003		2004		2005		2006 (aprobat)	
	mii lei	%	mii lei	%	mii lei	%	mii lei	%
Serviciile de stat cu destinație generală	24.0	2.5	25.8	2.5	26.3	2.0	21.6	1.8
Asistenta sociala	16.5	1.7	19.5	1.9	30.6	2.4	32.1	2.7
Mentținerea ordinii publice si securitate naționala	36.0	3.7	39.5	3.8	43.8	3.4	44.7	3.8
Ocrotirea sănătății	226.9	23.4	28.9	2.8	18.5	1.4	19.0	1.6
Cultura	33.1	3.4	45.3	4.3	57.6	4.4	40.9	3.4
Învățământul	331.8	34.2	382.5	36.5	451.9	34.8	420.4	35.3
Agricultura, gospodărie silvica	3.9	0.4	2.6	0.2	4.6	0.4	3.1	0.3
Industria si construcții	4.2	0.4	4.2	0.4	3.3	0.3	4.3	0.4
Transportul, gospodăria drumurilor	12.2	1.3	23.3	2.2	18.8	1.4	21.6	1.8
Gospodăria comunală	250.1	25.8	416.3	39.7	533.1	41.1	354.0	29.8
Complexul pentru combustibil si energie	15.6	1.6	2.0	0.2	15.7	1.2	13.7	1.1
Alte cheltuieli	16.4	1.7	58.8	5.6	93.4	7.2	214.3	18.0
Cheltuieli total	970.7	100.0	1048.6	100.0	1297.8	100.0	1189.9	100.0

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

Analiza datelor prezentate indică că cheltuielile publice municipale sunt relativ stabile. Cheltuielile de personal, subvențiile și transferurile, și plata dobânzii reprezintă o parte semnificativă în totalul cheltuielilor. Acest nivel de rigiditate înseamnă că, în cazul unei majorări a prețului la resursele energetice importate (gaz natural, energie electrică, carburanți). Consiliul municipal ar putea fi presat de cetățeni să direcționeze veniturile bugetului la mentținerea tarifelor actuale la serviciile de bază și utilitățile publice, în detrimentul altor cheltuieli. În astfel de situații este inevitabilă apelarea la împrumuturi

publice municipale și creșterea datoriei municipale. Evident, că echilibrul bugetului municipiului devine fragil și menținerea lui devine o sarcină destul de complicată.

Politica guvernului de majorare a salariilor în sectorul public ar putea intensifica gradul de rigiditate a cheltuielilor pe termen scurt și mediu. De asemenea nu poate fi neglejat nici factorul demografic, care ar putea influența majorarea cheltuielilor pentru sectorul social - ocrotirea sănătății, învățământ și protecție socială. De exemplu, în ultimii ani în Chișinău, conform datelor statistice oficiale, se atestă o micșorare a numărului populației, iar în localitățile suburbane se atestă fenomenul migrației peste hotare a forței de muncă și fenomenul îmbătrânirii populației. Din aceste considerente, prognozele financiare la capitol cheltuieli se vor baza pe ipoteza creșterii cheltuielilor pentru ocrotirea sănătății și asistență/protecție socială; iar venituri bugetare vor fi influențate de reducerea numărului forței de muncă încadrate.

Dinamica cheltuielilor bugetare executate în perioada 2003-2005 sunt prezentate în tabel.5. Cele mai importante categorii de cheltuieli sunt în domeniul gospodăriei comunale și de exploatare a fondului locativ (40-41%) și al învățământului (34-36%). Pe parcursul ultimilor 3 ani, aceste cheltuieli au fost în continuă creștere. De menționat faptul că sursele alocate în unele domenii acoperă doar 65-75% din cheltuielile minimale necesare menținerii serviciilor sau utilităților publice, iar deficitul de 35-35% fiind acoperit din alte surse. De exemplu, în sistemul educațional municipal o bună parte de cheltuieli de întreținere și dotare ale instituțiilor publice sunt acoperite din contul părinților sau din sponsorizări. Dar o astfel de situație nu poate fi de lungă durată, și pe termen mediu devine deficientă.

2.2 Controlul și monitorizarea categoriilor principale de cheltuieli

Posibilitățile de monitorizarea a diferitor categorii de cheltuieli de către autoritățile publice municipale se bazează pe clasificarea funcțională a cheltuielilor locale. Cheltuielile suportate din bugetul municipiului pot fi grupate în următoarele categorii principale:

- Serviciile de stat cu destinație generală – bugetul municipiului suportă toate cheltuielile materiale, capitale și de personal ale autorităților publice municipale, dar autoritățile municipale nu dețin un control absolut asupra acestor cheltuieli, fiindcă salariile funcționarilor publici sunt stabilite de organele publice centrale și prevederile legislație în vigoare, limita maximă a funcționarilor publici municipali și locali este stabilită de către guvern, în dependență de tipul și mărimea UAT din cadrul municipiului;
- Învățământul – bugetele municipiului suportă toate cheltuielile de personal și materiale ale școlilor publice primare și secundare; de asemenea, din bugetul municipiului se finanțează investițiile capitale. Capitolul Învățământul reprezintă unul din cele mai importante articole de cheltuieli în bugetele locale;
- Ocrotirea sănătății – bugetele locale sunt responsabile pentru cheltuielile materiale și capitale din instituțiile .
- Cultura – instituțiile culturale (cu excepția celor naționale sau regionale) sunt finanțate din bugetele locale (toate tipurile de cheltuieli). Aceleași legi și regulamente naționale cu privire la funcționarii publici reglementează salariile angajaților.
- Serviciile publice (cheltuieli materiale, capitale și de personal; dacă serviciile sunt prestate de o companie comercială, bugetul local nu are responsabilitate juridică de finanțare a nici unui tip de cheltuieli; aceste companii trebuie să-și acopere cheltuielile cu propriile venituri). Excepție face întreprinderea de transport public care beneficiază de transferuri din bugetul municipal pentru acoperirea diferenței dintre tarif și costul real a tichetului, precum și pentru persoanele care beneficiază de acest serviciu pe gratis. (pensionarii). Pentru serviciile publice care sunt prestate de către municipiu (reparația drumurilor), toate cheltuielile se finanțează din bugetul local.

- Gospodăria comunală și gospodăria de exploatare a fondului locativ – este finanțată din bugetul municipal și deține ponderea majoră, având o tendință de creștere în ultimii ani.

O componentă importantă a procesului de previziune a cheltuielilor bugetare revine Cadrului de Cheltuieli pe Termen Mediu (CCTM). În 2006 s-a efectuat implementarea procesului de elaborare a CCTM la nivelul municipiului Chișinău și altor 10 unități administrativ-teritoriale. Pentru municipiul Chișinău obiectivul principal al CCTM local este asigurarea unei interacțiuni a politicilor naționale din diverse domenii cu cele municipale, corelării cadrului de resurse la nivel municipal cu prioritățile de cheltuieli. Este necesar de menționat că la nivel municipal sarcina principală trebuie să le revină ordonatorilor (executorilor) de buget care trebuie să fie orientați către planificarea strategică a componentei respective a bugetului municipiului, axată pe “prioritizare și eficiență”, concomitent fiind impuși să renunțe la modelul anterior bazat pe “cereri și necesități”. Numai o astfel de abordare din partea ordonatorilor (executorilor) de buget va asigura o utilizare mai eficientă și mai pragmatică a resurselor financiare existente, în conformitate cu prioritățile de dezvoltare durabilă a municipiului.

Nu putem trece cu vederea și problema normativelor medii de cheltuieli folosite la CCTM, care în conformitate cu art. 19 al Legii privind finanțele publice sunt calculate anual de Ministerul Finanțelor și transmise Direcției Generale Finanțe spre executare. Putem constata că modalitatea de calcul al acestor normative nu este în total transparentă și nu are suficientă argumentare economică, dacă în multe cazuri nu ele nu acoperă minimul necesar de funcționare ale instituției publice, inclusiv majorările de salarii. De menționat faptul că rămâne nesoluționată problema estimării corecte a contigentului beneficiarilor de servicii și utilități publice, ce denaturează situația reală. Astfel, în municipiu numărul de copii ce frecventează real instituțiile publice preșcolare și școlare este mai mare decât cel indicat de statistica oficială. Situația poate fi explicată prin faptul că municipiul a devenit un pol de atracție pentru locuitorii țării, dar care își mențin viza de reședință în altă localitate. Astfel, numărul de beneficiari reali ale serviciilor publice din domeniul educației, sănătății este cu mult mai mare decât cel luat în calcul la estimările bugetare, creând o povară suplimentară pentru sistemul financiar municipal.

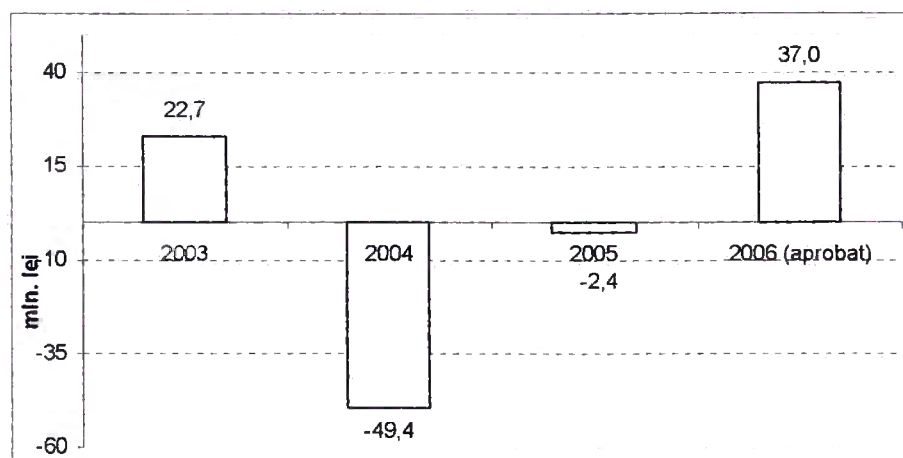
2.3 Finanțarea cheltuielilor capitale

Sursele disponibile de finanțare a cheltuielilor capitale sunt:

- excedentul bugetului operațional;
- transferurile;
- fonduri speciale;
- credite pe termen scurt de la bugetul de stat și băncile comerciale;
- împrumuturile de pe piețele locale și externe de capital.

În perioada analizată, bugetul municipiului a înregistrat excedent operațional în 2003, iar în anii 2004-2005 a înregistrat deficit în sumă de 49,4 mln. lei și 2,4 mln. lei. Pentru 2006 este preconizat excedent de 37,0 mln. lei. Acest excedent poate fi utilizat pentru finanțarea cheltuielilor capitale și pentru a achita plata dobânzii și a altor cheltuieli legate de datoria municipală.

Figura 2-2 Soldul veniturilor și cheltuielilor bugetului municipiului în anii 2003-2006

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

Necesitățile investiționale

În municipiul Chișinău, lista cheltuielilor capitale se aprobă anual în formă de anexă la buget. La momentul actual, investițiile capitale efectuate pe teritoriul municipiului Chișinău nu se încadrează într-un cadru general de dezvoltare și nici nu se bazează pe analize riguroase a eficienței economice și impactului preconizat. Prioritățile de investiții capitale sunt determinate de interese politice, acest fapt fiind posibil datorită lipsei unui mecanism de control și răspundere vis-à-vis de un plan de dezvoltare pre-stabilit și cunoscut de opinia publică.

În perioada analizată ponderea cheltuielilor capitale în bugetul municipiului a înregistrat o tendință de descreștere continuă. Astfel, în anul 2003 cheltuielile capitale au reprezentat 20,0%, în 2004, respectiv - 19,2%, iar în 2005 – circa 11,8% din bugetele executate al municipiului. Pentru 2006 se preconizează o ușoară creștere a ponderii până la 13,0%. Și la acest capitol există decalaj substanțial între cheltuielile capitale aprobate și cele executate. Aceste exemple denotă existența unei probleme deoarece se limitează transparența procesului de luare a deciziilor referitoare la investițiile municipale.

Sursele de finanțare a majorității proiectelor de investiții sunt bugetul municipal și cel de stat. Aceasta determină caracterul "ireal" al oricăror planuri existente în domeniul investițiilor publice. Conform calculelor efectuate de autorii Concepției PUG, bugetul municipal nu dispune de mijloace financiare suficiente pentru toate necesitățile de investiții capitale ale municipiului. Ținând cont de nivelul actual de dezvoltare al municipiului, necesitățile investiționale sunt mari. Autorii Concepției PUG au estimat valoarea necesităților investiționale pentru perioada 2003-2020 la 43,5 miliarde lei, dintre care circa 21 miliarde lei pentru dezvoltarea spațiului locativ, circa 17 miliarde lei pentru infrastructura tehnico-edilitară și 4 miliarde lei – amenajarea teritoriului. Pentru perioada 2006-2010, valoarea estimativă reprezintă 14,6 miliarde lei.

Conform estimărilor autorilor proiectului Programului privind dezvoltarea social-economică a municipiului Chișinău pe 2007-2010 acestui Program, volumul total de investiții pentru perioada respectivă reprezintă circa 3 miliarde lei³. Această cifră este semnificativ mai mică decât cea prevăzută în Concepția PUG. Unul dintre motivele estimării reduse a necesarului

³ Conform sursei de la Primărie, numai reconstrucția stației de epurare se estimează la 1,7 miliarde lei. Conform Programului menționat, în 2007-2010 se planifică efectuarea lucrărilor de proiectare în valoare de circa 120 milioane lei.

de investiții ar putea fi tendința deja bine cunoscută de subestimare a cheltuielilor de către administrația municipiului Chișinău. Un alt motiv ar putea fi lipsa dorinței administrației de a afișa o cifră care ar putea părea ireală dat fiind capacitatea limitată de finanțare a acestora prin intermediul căilor utilizate în prezent în municipiu.

Dacă revenim la cifra de 14,6 miliarde lei până în 2010 și 43,5 miliarde lei până în 2020, Concepția PUG de asemenea conține o evaluare a capacității de finanțare a acestor necesități din buget. Astfel, un buget anual care ar alocă 25% finanțării investițiilor (scenariul pesimist 4), ar putea acoperi numai 8% (până în 2006) și 10% (până în 2020) din totalul de necesități investiționale. În concluzie, este evident că bugetul municipiului nu dispune de suficiente resurse pentru satisfacerea necesităților de dezvoltare social-economică a municipiului.

O altă problemă acută cu care se confruntă bugetul municipiului Chișinău este finanțarea infrastructurii edilitare municipale. Rețelele de drumuri, apă, canal și termificare vor necesita cheltuieli sporite pentru menținerea serviciilor curente, nemaivorbind de îmbunătățirea acestora. Frecvențele modificări în cadrul legislativ și instituțional generează dificultăți în procesul de întocmire a bugetului local; pe când investițiile capitale reprezintă o categorie importantă de cheltuieli, municipiul nu pare să dețină un control eficient asupra programului său de dezvoltare a infrastructurii; cheltuielile capitale par a fi finanțate preponderent după cum apare nevoia de urgență; prezența cheltuielilor capitale în fiecare capitol bugetar indică absența planificării strategice în dezvoltarea municipiului.

Putem concluziona că un număr de factori va continua să influențeze bugetele operaționale și investiționale ale municipiului Chișinău:

- excedentul operațional derivă în mare măsură din defalcări; din acest motiv, nivelul surplusului operațional variază semnificativ și s-ar putea reduce în viitor; după cum au arătat datele, imediat ce TVA-ul a fost eliminat din bugetul locale, excedentul operațional s-a redus considerabil; aceasta de asemenea se datorează creșterii salariilor în sectorul public; astfel, nu este clar dacă această situație pozitivă este și durabilă;
- există o incertitudine clară referitor la suma anuală a veniturilor de stat pentru acoperirea cheltuielilor în continuă creștere (vezi modificarea frecventă a legilor);
- lipsa reglementărilor și procedurii de alocare clare referitor la transferurile de la bugetul de stat (deși cadrul legislativ definește detaliile procedurii de alocare, se pare că aceasta nu este aplicată în mod consecvent);
- subvenționarea operațională continuă a serviciilor comunale este rezultatul amânării lucrărilor de întreținere și a tarifelor care nu acoperă costurile operaționale; cheltuieli capitale înalte pentru reabilitarea, mărirea eficienței și lărgirea rețelelor acestor servicii

Pe viitor, putem constata că municipiul Chișinău va avea o structură inelastică de venituri proprii, iar cheltuielile vor rămâne pe termen mediu relativ și mai fixe/rigide.

2.4 Datoria publică a municipiului Chișinău

Datoria publică municipală Chișinău conform situației de la 01.01.06 constituia suma de 96,0 mln. lei. Datoria municipală cuprinde împrumuturi de la băncile comerciale locale contractate direct de către consiliul municipal (fără garanții de stat) și un număr redus de împrumuturi de la bugetul de stat (datele primite de la primăria Chișinău arată că în perioada 2003-2005, împrumuturi de la bugetul de stat nu au existat; totuși, astfel de împrumuturi au fost

⁴ Am ales scenariul pesimist pentru această ilustrare, întrucât el este cel mai apropiat de realitate. În 2005, numai 10% din buget a fost alocat pentru investiții capitale.

contractate în anii precedenți, iar rambursarea acestora s-a efectuat pe parcursul anilor analizați.

Tabelul 2-3 Datoriile creditoare ale bugetului municipal

Denumirea ramurii	conform situației la			
	01.01.2001	01.01.2002	01.01.2006	01.07.2006
Serviciile de stat cu destinație generală	4163,9	4665,4	1445,8	2002,5
Mentținerea ordinii publice	6167	8225,7	4016,7	5629,5
Învățământul	128112,9	121313,2	68430	62790
Cultura, arta, sportul și acțiunile pentru tineret	4497,7	3973,9	9021,7	3914,7
Ocrotirea sănătății	58240,5	49785,4	1176,4	4124,3
Asigurarea și susținerea socială	90761,4	7205,1	207,3	653,2
Agricultura, gospodăria silvică, piscicolă, apelor	362,1	325,6	97,9	126,8
Industria și construcții	15	24,9	92,3	185,1
Gospodăria drumurilor	1751,5	312,3	2064,2	1497,1
Gospodăria comunală și de locuințe	53984,3	131944,9	109049,9	60934
Complexul pentru combustibil	-	1574,5	2684,2	2576,7
Cheltuielile neatribuite la alte grupuri	-	128	135,4	288,9
TOTAL	351596,9	329067,7	198514,3	144883,3

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

Datoria agregată a municipiului s-a mărit de la 2,6 % din veniturile totale în 2004 la 8,3 % în 2006. Aceasta se situează sub limita de 20 % impusă de lege, ceea ce demonstrează atât atitudinea prudentă a municipiului în contractarea creditelor, cât și restricțiile impuse de însăși comunitatea financiară.

Datoriile creditoare ale bugetului municipiului conform datelor Direcției Generale Finanțe la 01.07.2006 constituia 144,8 mln. lei față de 198,5 mln. lei la 01.01.2006. De menționat faptul că datoriile creditoare ale bugetului municipiului au înregistrat o tendință de diminuare în ultimii ani datorită acțiunilor întreprinse în special pe parcursul anului 2006.

O problemă care ar putea fi de interes pentru o analiză ulterioară reprezintă conturile municipale curente și impedimentele create de situația actuală pentru capacitatea municipiului de a accesa piața de capital. Conform legii privind finanțele publice locale, articolul 28 (1) „execuția de casă a bugetelor unităților administrativ-teritoriale se efectuează prin sistemul trezorerial”. Articolul 28 (5) stabilește clar că unitățile administrativ-teritoriale pot deschide conturi pentru gestionarea veniturilor și cheltuielilor numai în sistemul trezorerial; această situație poate fi percepută de comunitatea bancară ca o barieră juridică în dezvoltarea pieței de capital municipale deoarece băncile mizează pe faptul ca clientul municipal, având conturi în băncile lor, le va permite acestora să înțeleagă mai bine funcționarea finanțelor municipale și să monitorizeze fluxul de numerar; acest lucru este imposibil în condițiile legislative actuale.

Capacitatea de îndatorare

Pentru analiza capacității de împrumut a municipiului se folosesc o serie de indicatori financiari relevanți. Reieșind din practica internațională putem enumăra indicatorii, care se folosesc mai rar de specialiștii în finanțe din Moldova:

- Venituri recurente – venituri care sunt încasate în bugetele locale în mod ciclic și sunt considerate ca având un grad înalt de previzibilitate; în analiza de mai jos, această categorie include impozitele și taxele locale, precum și defalcările;

- Veniturile nerecurente – venituri care sunt încasate bugetele locale drept venituri extraordinare și au un grad scăzut de previzibilitate; această categorie include transferurile, veniturile speciale și din capital;
- Cheltuielile operaționale includ cheltuielile de personal și materiale, subvențiile și transferurile, plata dobânzii și a taxelor.

Impozitele și taxele locale au constituit, în 2003-2005, între 62-72% din veniturile totale recurente. Defalcările de la veniturile regulatorii acoperă diferența, deși ele au scăzut din cauza eliminării TVA din rândul veniturilor regulatorii. Veniturile nerecurente au înregistrat o creștere în perioada analizată, de la 17 % în 2003 la 23 % în 2005. Majoritatea veniturilor nerecurente derivă din transferuri și fonduri speciale care sunt utilizate preponderent pentru finanțarea unor activități curente specifice și, într-o oarecare măsură, a cheltuielilor capitale. Aceasta indică că municipiul Chișinău este relativ dependent de sursele de venituri nerecurente în echilibrarea bugetului său operațional. Bugetele primăriilor din componența municipiului Chișinău sunt relativ mici. Chișinău nu dispune de fonduri de rezervă.

Tabelul 2-4 Indicatorii de performanță în perioada 2003-2005

Indicatorul	Indicele
Venituri proprii/total venituri	62,0 - 64,0 %
Impozite locale și taxe/venituri recurente	62,0 - 72,0 %
Defalcări/ venituri recurente	28,0 - 61,0 %
Transferuri/venituri nerecurente	32,0 - 50,0 %
Cheltuieli fixe/cheltuieli operaționale	71,5 - 73,0 %
Cheltuieli capitale/total cheltuieli	20,0 - 29,0 %
Balanța bugetului operațional/surplusul/deficitul cheltuielilor operaționale	6,0 - 3,0 %
Nivel datoriei publice:	7,0 - 24,0 %

Sursa: calculele consultanților "Moldova Habitat" după datele Direcției Generale Finanțe

În baza deciziilor Consiliului Municipal Chișinău, Primăria Generală poate angaja împrumuturi pentru cheltuielile curente cu scadență în același an bugetar, de la bugetul de stat, de la instituțiile financiare locale sau de la alți creditori rezidenți sau de no-rezidenți. Legislația în vigoare stipulează că condiția obligatorie la angajarea unor astfel de împrumuturi este ca suma totală a împrumuturilor pentru cheltuielile curente cu scadență în același an bugetar nu trebuie să fie mai mare de 5 % din totalul veniturilor bugetului municipiului Chișinău, aprobate de Consiliul Municipal.

În afară de împrumuturi pentru cheltuielile curente în conformitate cu art. 14 ale Legii cu privire la finanțele publice, Consiliul Municipal Chișinău poate aproba împrumuturi pentru cheltuieli de capital de la instituțiile financiare locale sau de la alți creditori rezidenți sau no-rezidenți.

La contractarea împrumuturilor pe termen scurt sau lung de pe piața financiară locală sau externă, Consiliul Municipal trebuie să specifice următoarele:

- suma împrumutului;
- Destinația împrumutului;
- condițiile generale, termenii și graficul de rambursare ale împrumutului
- rata dobânzii și condițiile de plată a dobânzilor

Legislația în vigoare prevede că suma totală a împrumuturilor pe termen scurt și lung, inclusiv cele contractate sau cere urmează a fi contractate, împreună cu dobânzile aferente

acestora nu trebuie să depășească limita de 20% din totalul veniturilor anuale ale bugetului municipiului.

Conform prevederilor Legii cu privire la piața valorilor mobiliare, Primăria Generală poate atrage surse suplimentare financiare prin emiterea de obligațiuni municipale pe termen scurt și lung pentru cheltuieli de capital. Consiliul Municipal, Primăria Generală, Direcția Generală Finanțe analizează necesitatea și oportunitatea atragerii surselor financiare prin emiterea obligațiunilor municipale, precum și posibilitățile de răscumpărare ale acestora, monitorizează utilizarea surselor financiare atrase, asigură plata cupoanelor și răscumpărarea obligațiunilor la condițiile și termenii stipulați în prospectul de emisie.

Referitor la plafonul de îndatorare pentru municipiul Chișinău, Legea privind finanțele publice locale prevede următoarele restricții pentru împrumuturi:

- împrumuturile pot fi garantate numai de Consiliul municipal și numai din veniturile bugetului respectiv;
- volumul total al împrumuturilor pe termen scurt pentru finanțarea deficitului fluxului de numerar nu poate depăși limita de 5% din totalul veniturilor anuale aprobate ale bugetului local în conformitate cu art. 13 (3).
- suma anuală a împrumuturilor care include rambursarea sumei de principal și dobânda aferentă nu poate depăși limita de 20% din totalul veniturilor anuale aprobate ale bugetului municipiului în conformitate cu art. 14 (6).

Astfel, legislația în vigoare prevede procedura clară de autorizare a plafonului datoriei municipale numai prin aprobarea din partea Consiliului municipal. Pot fi aprobate de Consiliul municipal împrumuturi pe termen scurt, mediu și lung, împrumuturi destinate investițiilor publice de interes municipal și local.

Reieșind din prevederile legale valoarea anuală a împrumuturilor municipale în Chișinău poate atinge valoare de 200-240 mln. lei

Dar trebuie de menționat faptul că posibilitatea emiteri de obligațiuni rămâne încă declarativă din cauză că în legislația în vigoare nu se regăsesc aspectele și cerințele tehnice obligatorii procesului de emisie. După cum a fost menționat anterior, până-n prezent Primăria municipiului Chișinău a contractat doar credite de la băncile comerciale, dar nu a emis obligațiuni sau alte hârtii de valoare.

În perioada 2003-2005, ratele dobânzii la creditele atrase de Primăria Chișinău s-au situat în limitele dobânzilor practicate pe piața de credit comercial și au fost preponderent rate variabile. Municipiul Chișinău a contractat atât împrumuturi pe termen scurt pentru activități curente (în principal pentru acoperirea deficitului de numerar) cât și pentru lucrări de infrastructură (aprovizionarea cu apă, canal, reparația drumurilor, încălzire centralizată, spațiu locativ); au fost contractate împrumuturi și pentru achiziționarea de echipament (au fost contractat un împrumut de la o bancă comercială pentru procurarea autobuzelor), pentru repararea urmărilor calamităților naturale.

Capacitatea instituțională a administrației municipiului Chișinău de gestionare a investițiilor capitale pare a fi destul de redusă și foarte mult dominată de efectele schimbărilor legislative și influența exercitată de stat în luarea deciziilor privind realizarea programelor de dezvoltare.

În prezent, procedura de adoptare a deciziilor referitor la cheltuielile capitale și controlul asupra executării acestora este insuficientă și inadecvată. Deseori deciziile se iau ad-hoc, iar

procedura de stabilire a priorităților și de adoptare a deciziilor pare a fi netransparentă. Astfel, după aprobarea bugetului, direcțiile de specialitate ale municipiului primesc fonduri pentru derularea proiectelor respective. Dat fiind tendința de a subestima veniturile bugetare, alocarea veniturilor suplimentare are un caracter aleatoriu conform principiului “primul venit – primul servit”. Deseori, deciziile despre efectuarea investițiilor se fac odată cu încasarea veniturilor ce depășesc cifrele planificate, fără o planificare prealabilă și fără respectarea priorităților.

Proiectele investiționale nu sunt supuse unei analize prealabile și riguroase de eficiență economică și financiară. Astfel, multe proiecte investiționale reprezintă soluții extrem de costisitoare pentru probleme care ar fi putut fi soluționate cu costuri mai reduse și posibil cu soluții tehnice mai adecvate. În consecință, performanța economică a proiectelor este extrem de scăzută. Un exemplu elocvent reprezintă recenta construcție a cartierelor “model”, care doar după un an de la finisarea lor au suferit deteriorări serioase datorate unei calități slabe a lucrărilor.

Această situație e facilitată de lipsa unei abordări strategice, determinată de prioritățile de dezvoltare a municipiului și acompaniată de o analiza a fezabilității economico-financiare. Se anticipează că Programul de dezvoltare social-economică recent adoptat de consiliul municipal va oferi un cadru pentru deciziile viitoare vis-à-vis de cheltuielile capitale.

Referitor la practicele existente putem menționa că :

- la moment, proiectele investiționale nu sunt revăzute ca un pachet integru financiar / economic totalizând cheltuielile capitale și cheltuieli ulterioare recurente de operare, amortizare și uzură;
- ca regulă, proiectele sunt create cu un buget limitat și în general acestea nu prevăd resurse pentru finanțarea cheltuielilor operaționale ulterioare.
- coordonarea cheltuielilor capitale și recurente este insuficientă și necesită o consolidare considerabilă. Este oportun ca procedura de examinare a unui proiect din perspectiva unui buget pe termen mediu (sau a unui cadru investițional) să includă examinarea costurilor recurente și includerea lor în bugetul inițial.

O analiză a fezabilității financiare, care să ia în calcul venituri și cheltuielile proiectate, constituie o componentă esențială în elaborarea unui plan de investiții capitale și menținerea integrității bugetare. Fără un angajament pentru o planificare financiară solidă, programul de investiții capitale va reprezenta nimic mai mult decât o listă de proiecte dorite, dar imposibil de finanțat. Nu se recomandă introducerea nici unui proiect investițional capital fără o examinare a fezabilității proiectului care să cuprindă cheltuielile detaliate investiționale a proiectului, fluxul de numerar multianual (surse și modurile de utilizare ale mijloacelor financiare), situația financiară (venituri și cheltuieli), și managementul bilanțului contabil.

Proiectele investiționale constituie o parte a unei strategii de dezvoltare generală. Autoritățile municipale trebuie să aloce resursele disponibile între sectoarele competitive și programele competitive. Analiza proiectelor este de folos, dar nu se poate baza pe aceasta în exclusivitate pentru a realiza echilibrul optim al obiectivelor. Criteriile, altele decât calitatea proiectelor individuale, sunt necesare atunci când se concretizează un program de investiții capitale.

3 Bugetele UTA din componența municipiului

Bugetul municipiului Chișinău face parte din componența bugetelor locale ale sistemului bugetar, care este reglementat prin Legea privind sistemul bugetar și procesul bugetar. Bugetul municipiului Chișinău se elaborează și se aprobă anual de Consiliul Municipal, în

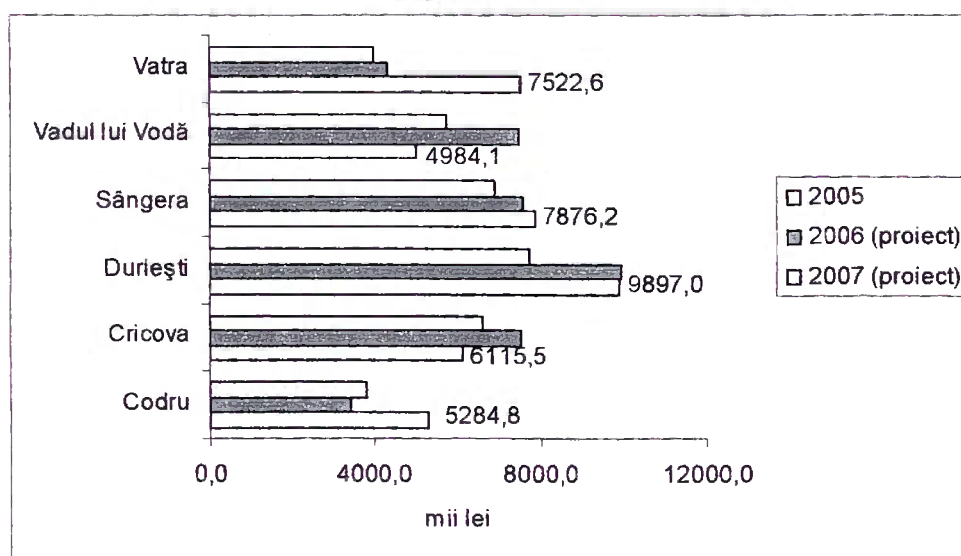
Republica Moldova anul bugetar coincide cu cel calendaristic. În conformitate prevederile art. 2 din Legea privind finanțele publice locale bugetul municipiului Chișinău este format din:

- bugetul municipal, care reprezintă totalitatea veniturilor și cheltuielilor necesare exercitării funcțiilor ce sânt în componența municipiului conform legislației și a funcțiilor suplimentare delegate de Guvern;
- bugetele locale – bugetele a 6 orașe și 12 comune din componența municipiului.

3.1 Bugetele orașelor din componența municipiului

Clasificarea orașelor din componența municipiului după nivelul veniturilor, calculate la cap de locuitor în 2005, se prezintă astfel: Vadul lui Vodă – 1277 lei, Vatra – 1214 lei, Sângera – 935 lei, Cricova – 672 lei, Durlești – 497 lei, Codru – 261 lei.

Figura 3-1 Veniturile orașelor din componența municipiului în anii 2005-2007

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

În conformitate cu prevederile legale normative de defalcări din impozitele generale de stat încasate în bugetele orașelor din componența municipiului Chișinău constituie pentru impozitul pe imobil - 100%, pentru impozitul pe venitul din salariu – 100%, pentru impozitul pe venitul din activitatea de întreprinzător – 50%. Practic aceste impozite și formează baza veniturilor bugetelor locale.

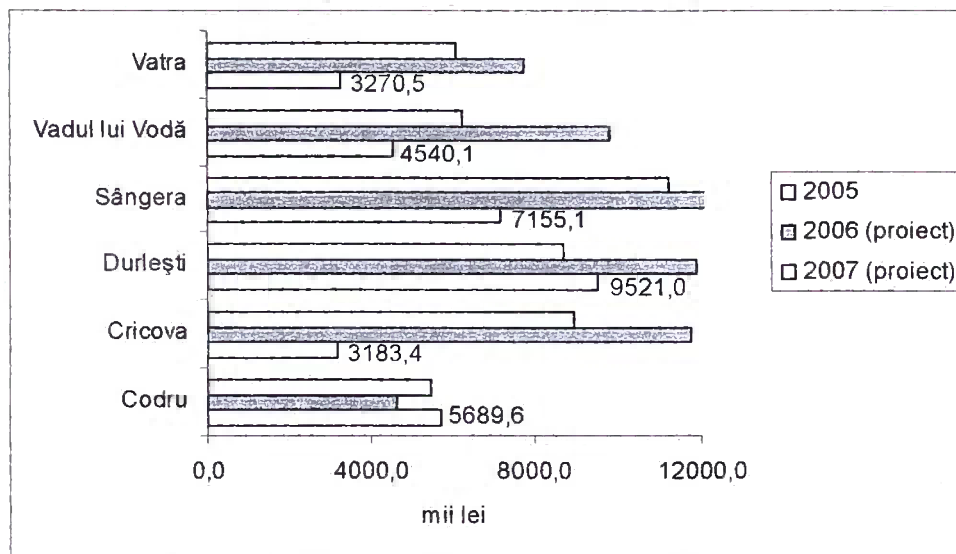
Tabelul 3-1 Structura veniturilor bugetelor orașelor în 2005

	Codru	Cricova	Durlești	Sângera	Vadul lui Vodă	Vatra
Structura veniturilor totale						
Venituri, total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Veniturile curente	70,1	67,0	37,3	79,9	69,2	114,0
Veniturile din operațiunile cu capital	20,9	3,8	2,6	5,0	0,8	10,9
Transferurile	9,0	29,3	60,1	15,1	30,0	-24,9
Structura veniturilor curente						
Veniturile curente	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Veniturile fiscale	83,4	75,0	71,9	78,5	43,3	85,7
Încasările nefiscale	6,7	17,2	16,1	14,4	48,9	12,8
Mijloacele speciale	9,9	7,7	12,0	7,1	7,8	1,4

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

Analiza structurii veniturilor globale ale bugetelor orașelor pe capitole denotă faptul că ponderea cea mai mare o dețin veniturile curente (67,0-79,9%), excepție fiind orașul Durlești, unde ponderea transferurilor în totalul veniturilor este de 60,1%, și orașul Vatra, unde din contul veniturilor curente se mai fac transferuri și în bugetul municipiului.

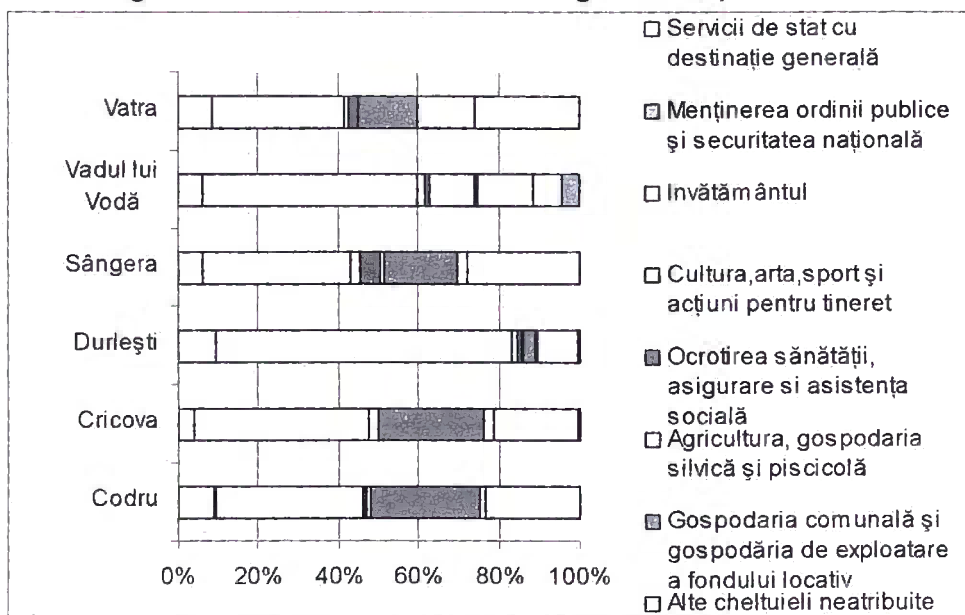
Figura 3-2 Cheltuielile orașelor din componența municipiului în anii 2005-2007

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

Analiza structurii cheltuielilor bugetelor orașelor după categorii denotă faptul că după volum ponderea cea mai mare o dețin cheltuielile destinate sferei învățământului, urmate de cheltuielile gospodăriei comunale și cheltuielile serviciilor cu destinație generală, care în total acumulează 75-85% din cheltuieli. Sunt foarte restrânse fondurile bugetare destinate dezvoltării sectoarelor economice și sferei culturii din orașe. Ponderea cheltuielilor capitale este foarte mică și nu permite acoperirea necesităților investiționale ale orașelor. De notat faptul că în 2005 bugetul cheltuielilor a fost deficitar, necesitățile curente fiind mai mari decât sumele alocate. Sursele financiare pentru acoperirea deficitului bugetar, atrase din împrumuturi bancare, au fost modeste.

Figura 3-3 Structura cheltuielilor bugetelor orașelor în 2005

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

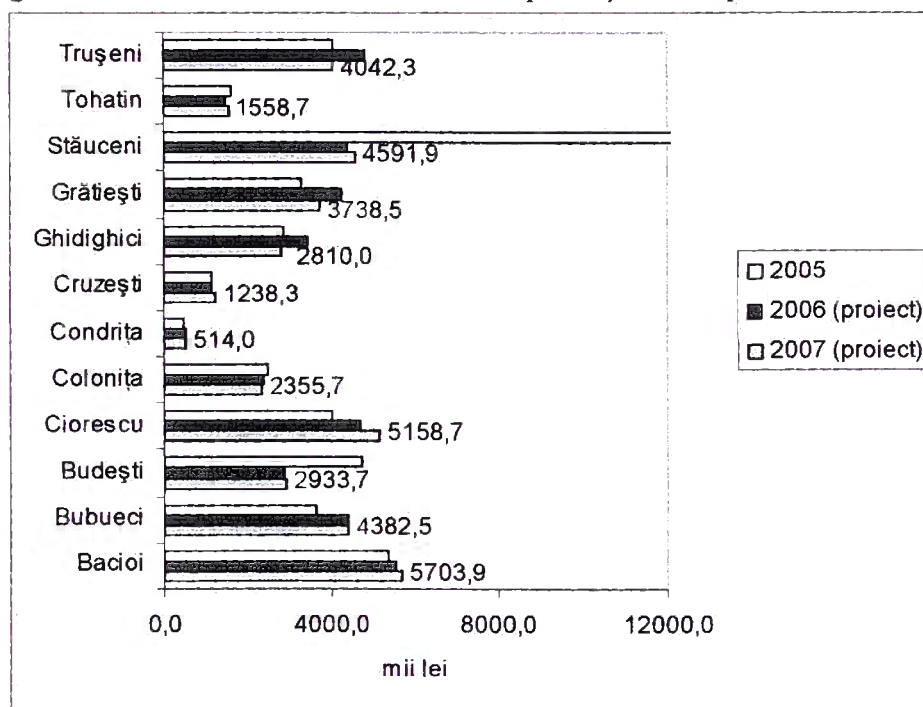
Din analiza efectuată rezultă că veniturile proprii ale orașelor (veniturile din impozite pe proprietate, pe venituri, alte venituri fiscale, etc.) sunt insuficiente pentru completarea fondurilor bugetare destinate necesităților vitale ale acestor localități. În același timp, atât valoarea investițiilor raportate la numărul de locuitori, cât și ponderea acestora din totalul cheltuielilor sunt mici. Sunt limitate posibilitățile primăriilor orașelor în domeniul eficientizării managementului proprietății municipale aflate în teritoriu (terenuri și clădiri) în scopul completării veniturilor bugetului local. Structura cheltuielilor bugetare este statică și pe viitor nu se așteaptă o modificare cardinală. Sunt limitate resursele bugetare direcționate în reducerea costurilor de întreținere a utilităților publice sau în sprijinul anumitor activități economice de interes specific sau prioritar local.

3.2 Bugetele comunelor din componența municipiului

În conformitate cu prevederile legale normativele de defalcări din impozitele generale de stat încasate în bugetele comunelor din componența municipiului Chișinău constituie pentru impozitul pe imobil - 100%, pentru impozitul pe venitul din salariu - 100%, pentru impozitul pe venitul din activitatea de întreprinzător - 50%. Practic aceste impozite și formează baza veniturilor bugetelor locale.

Analiza veniturilor la cap de locuitor în 2005 în comune, ne arată că nivelul este mai omogen iar discrepanțele teritoriale sunt mai mici. Astfel, nivelul veniturilor până la 500 lei per locuitor a fost asigurat de 4 comune (Băcioi, Bubueci, Grătiești, Trușeni), nivelul de 900 lei respectiv 6 comune (Ghidighici, Ciorescu, Condrița, Cruzești, Tohatin, Colonița) și două comune (Budești, Stăuceni) au înregistrat venituri pe locuitor de peste 900 lei. Un nivel mai mare al veniturilor pe locuitor în comuna Stăuceni a fost asigurat din contul vânzării la preț de piață unui teren Companiei internaționale de distribuție „METRO” pentru amplasarea centrului comercial de proporții la standarde europene. Dar această vânzare a fost mai mult o excepție din practicele bugetare uzuale și nu poate avea un impact durabil asupra veniturilor bugetare.

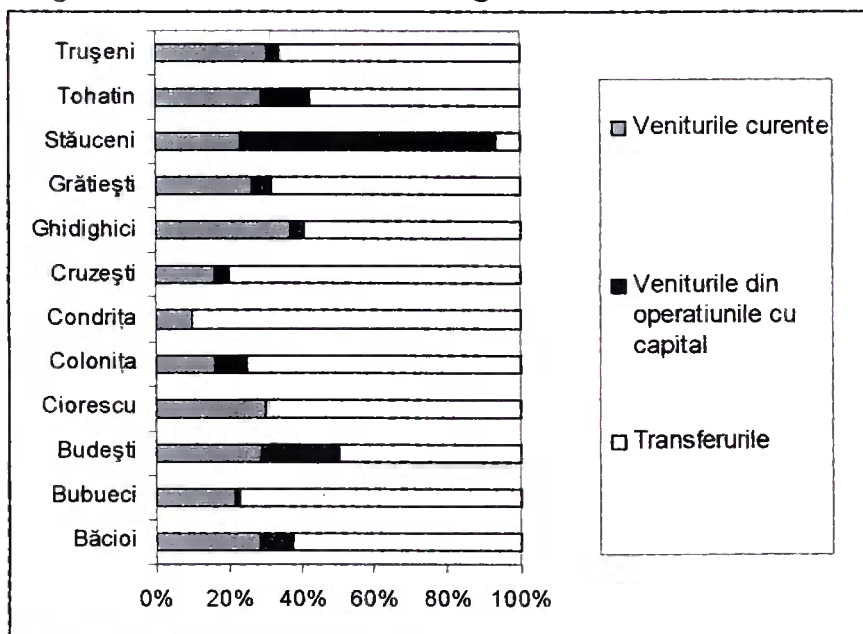
Figura 3-4 Veniturile comunelor din componența municipiului în anii 2005-2007

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

Analiza structurii veniturilor globale ale bugetelor comunelor pe articole denotă faptul că ponderea cea mai mare o dețin transferurile din bugetul municipiului (57,1-89,0%), excepție fiind comuna Stăuceni ca urmare a veniturilor suplimentare obținute din operațiunile cu capital (vânzarea terenurilor). Ponderea modestă a veniturilor curente (10,1-30,0%) diminuează cu mult autonomia financiară a comunelor. Volumul veniturilor curente este determinat de veniturile fiscale, care dețin ponderea cea mai mare (64,0-79,2%).

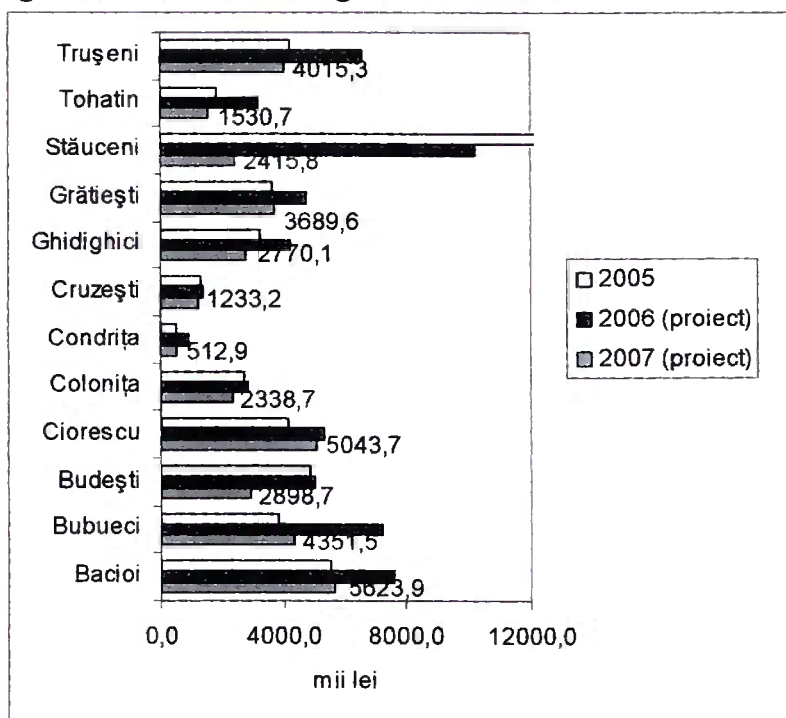
Figura 3-5 Structura veniturilor bugetelor ale comunelor în 2005

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

În ultimii ani creșterea cheltuielilor bugetare a comunelor a fost mai intensă față de veniturile bugetare ce a determinat formarea unor disfuncții bugetare la nivel local.

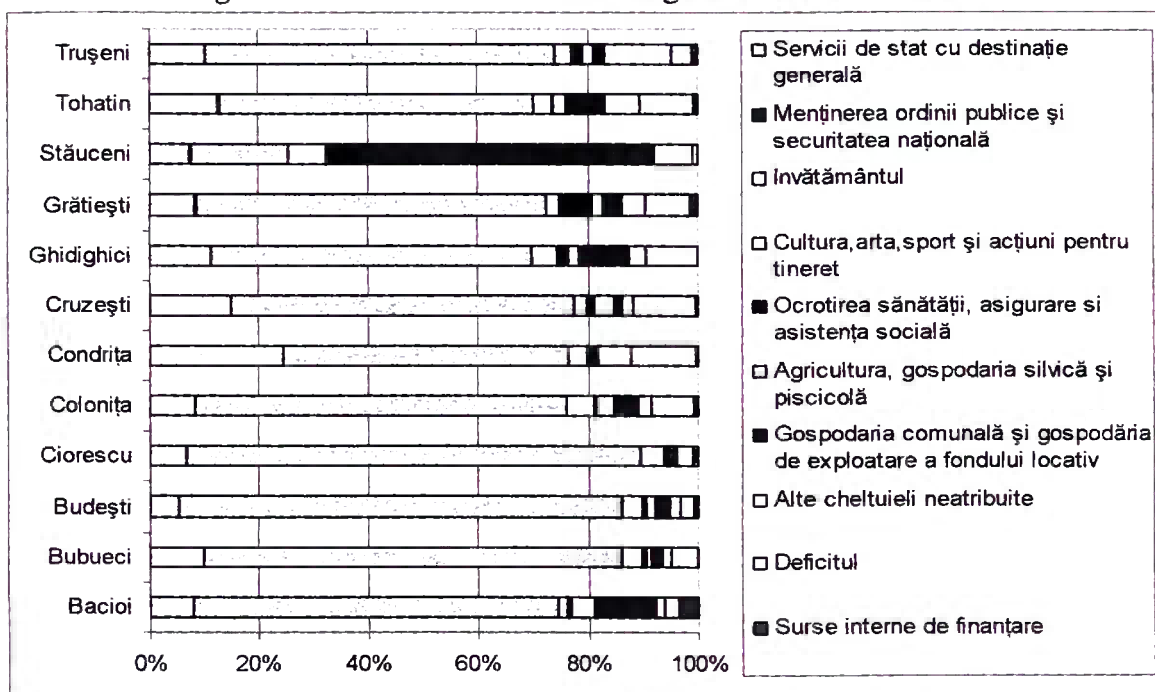
Figura 3-6 Cheltuielile bugetelor comunelor în anii 2005-2007

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

Analiza structurii cheltuielilor bugetelor comunelor pe capitole denotă faptul că după volum ponderea cea mai mare o dețin cheltuielile destinate sferei învățământului și cheltuielile serviciilor cu destinație generală, care în total acumulează 65-90% din cheltuielile totale. În comparație cu orașe ponderea cheltuielilor destinate gospodăriei comunale este mai modestă. Sunt reduse fondurile bugetare destinate sectoarelor economice și sferei culturii. Ponderea cheltuielilor capitale este limitată și nu acoperă necesitățile investiționale ale comunelor. În 2005 bugetul cheltuielilor în toate comunele a fost deficitar, necesitățile curente bugetare fiind mai mari decât sumele alocate. În comune sursele financiare, atrase din credite bancare, au fost limitate.

Figura 3-7 Structura cheltuielilor bugetelor comunelor în 2005

Sursa: calculele autorului după datele Direcției Generale Finanțe

În final putem constata că veniturile proprii ale comunelor sunt insuficiente pentru completarea fondurilor bugetare, necesitând transferuri semnificative din bugetul municipiului. Valoarea investițiilor raportate la numărul locuitorilor și ponderea acestora în totalul cheltuielilor sunt ne semnificative. Posibilitățile primăriilor comunelor în creșterea veniturilor din proprietățile publice aflate în gestiunea lor (terenuri și clădiri) sunt limitate. Structura cheltuielilor bugetare este statică și pe viitor nu se așteaptă o modificare cardinală. Sunt limitate resursele bugetelor comunelor destinate proiectelor investiționale sau sprijinirii unor activități economice de interes prioritar local.

4 Analiza SWOT a bugetului municipiului

Analiza SWOT cuprinde într-o formă concisă elementele esențiale privind punctele tari, punctele slabe, oportunitățile și pericolele în sistemul bugetar al municipiului. Punctele tari și slabe se referă la situația curentă, iar oportunitățile și constrângerile se referă la viitorul sistemului financiar.

Puncte tari	Puncte slabe
- Potențial economic relativ stabil - Gestionarea de către Primărie a unor active materiale semnificative	- Cadrul legislativ incert referitor la finanțele publice locale - Lipsa managementului eficient al bugetelor

▪ Impozite colectate mai mari față de cele efectiv alocate ca venituri bugetare ▪ Aprobarea cotelor la taxele și impozitele locale ▪ Stabilirea anticipată a cotelor de defalcări din veniturile regularizatorii în bugetul municipiului ▪ Atractivitate investițională sporită	▪ Deficit semnificativ al bugetelor locale ▪ Ponderea semnificativă a transferurilor în bugete locale ▪ Lipsa previziunilor bugetare pe termen mediu și lung ▪ Alocații bugetare inferioare necesităților curente ▪ Cheltuieli capitale limitate ▪ Datorii creditoare semnificative ▪ Lipsa mecanismului de monitorizare a colectării impozitelor și taxelor locale ▪
Oportunități	Constrângeri
▪ Armonizarea cadrului legislativ al finanțelor publice locale și ajustarea clasificării bugetare cu practicele UE ▪ Reevaluarea proprietății imobiliare din municipiu la prețul pieței în scopul impozitării ▪ Reevaluarea terenurilor proprietate publică la prețul pieței ▪ Aplicarea unor standarde de performanță în domeniul bugetar ▪ Asigurarea unei transparențe bugetare ▪ Elaborarea și implementarea sistemului informațional integru referitor la finanțe municipale ▪ Emiterea de obligațiuni municipale ▪ Atragerea de fonduri investiționale în cadrul Planului de Acțiuni RM-UE, programelor Politicii Europene de Vecinătate (PEV)	▪ Grad redus al descentralizării bugetare la nivel local ▪ Informatizarea și automatizarea procesului bugetar necesită fonduri semnificative și necesită timp ▪ Structura statică a cheltuielilor bugetare pe termen mediu ▪ Echilibru economic și financiar fragil la nivel local ▪ Intransparența procesului decizional referitor la investițiile municipale ▪ Aptitudine reduse de elaborare și implementare a proiectelor investiționale conform cerințelor donatorilor externi

Anexe**Tabelul 1** Structura veniturilor bugetelor comunelor în 2005

	Veniturile totale	Veniturile curente	Veniturile din operațiunile cu capital	Transferurile
Băcioi	100,0	28,5	8,9	62,6
Bubueci	100,0	21,8	0,7	77,5
Budești	100,0	29,0	21,4	49,6
Ciorescu	100,0	29,9	0,3	69,8
Colonița	100,0	16,2	8,5	75,2
Condrița	100,0	10,1	0,2	89,7
Cruzești	100,0	16,6	3,3	80,1
Ghidighici	100,0	37,0	3,7	59,3
Grătiești	100,0	26,4	5,3	68,3
Stăuceni	100,0	23,5	69,6	6,9
Tohatin	100,0	29,3	12,9	57,8
Trușeni	100,0	30,6	3,3	66,1

Tabelul 2 Structura veniturilor curente ale bugetelor comunelor în 2005

	Veniturile curente	Veniturile fiscale	Încasările nefiscale	Mijloacele speciale
Băcioi	100,0	77,5	9,5	13,0
Bubueci	100,0	47,9	28,1	24,0
Budești	100,0	78,6	6,4	15,0
Ciorescu	100,0	64,0	16,1	19,9
Colonița	100,0	68,4	9,1	22,5
Condrița	100,0	44,8	42,2	13,0
Cruzești	100,0	69,8	16,3	13,9
Ghidighici	100,0	79,2	13,8	7,0
Grătiești	100,0	73,7	14,9	11,4
Stăuceni	100,0	69,3	7,0	23,7
Tohatin	100,0	46,0	28,2	25,7
Trușeni	100,0	82,0	10,4	7,6

Orașul Codru

Figura 1 Structura veniturilor bugetului orașului Codru

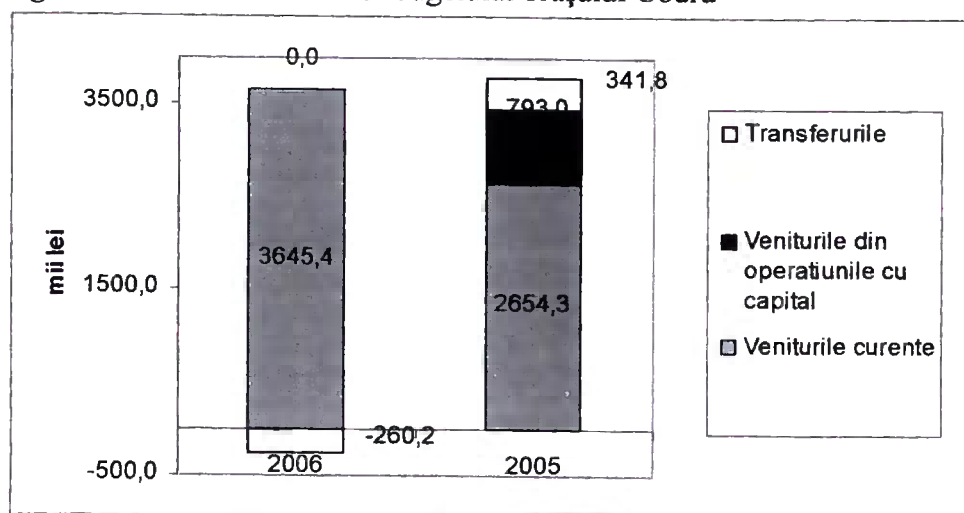
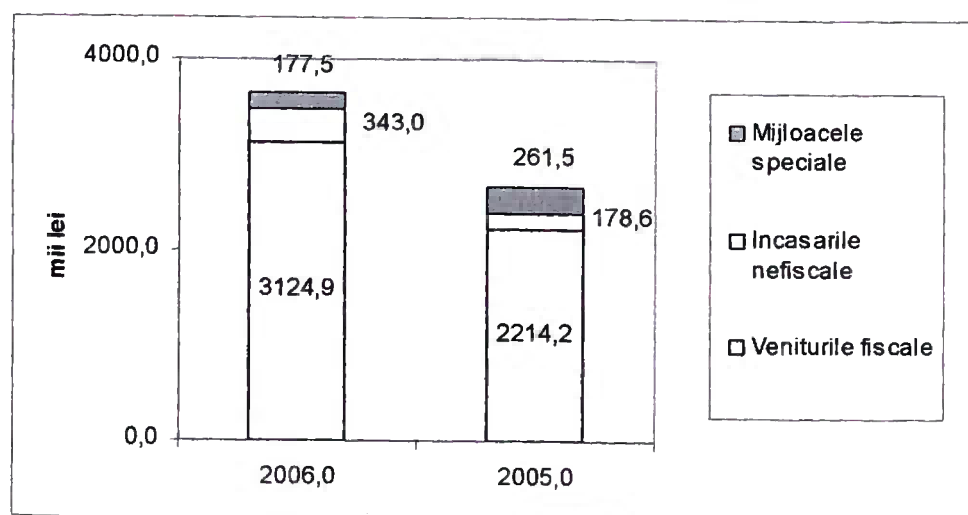

Figura 2 Structura veniturilor curente ale bugetului orașului Codru

Orașul Cricova

Figura 3 Structura veniturilor bugetului orașului Cricova

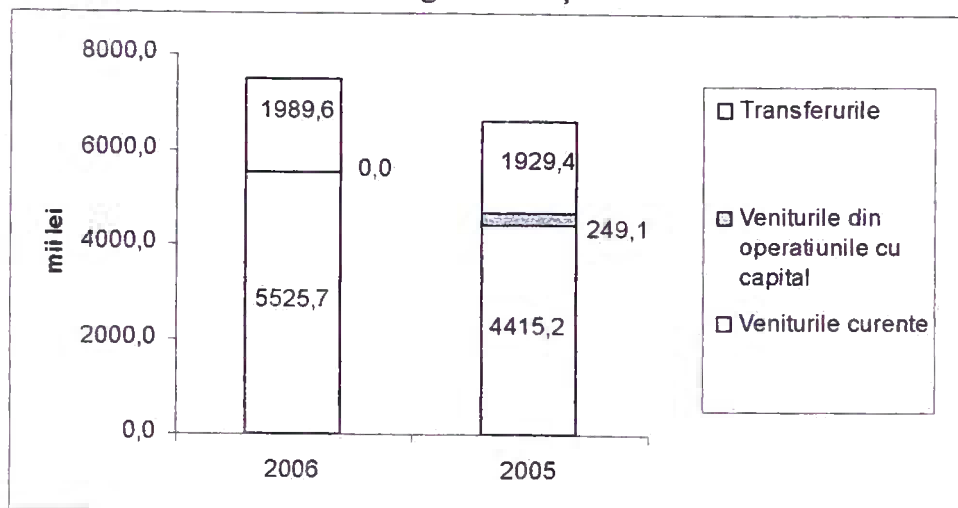
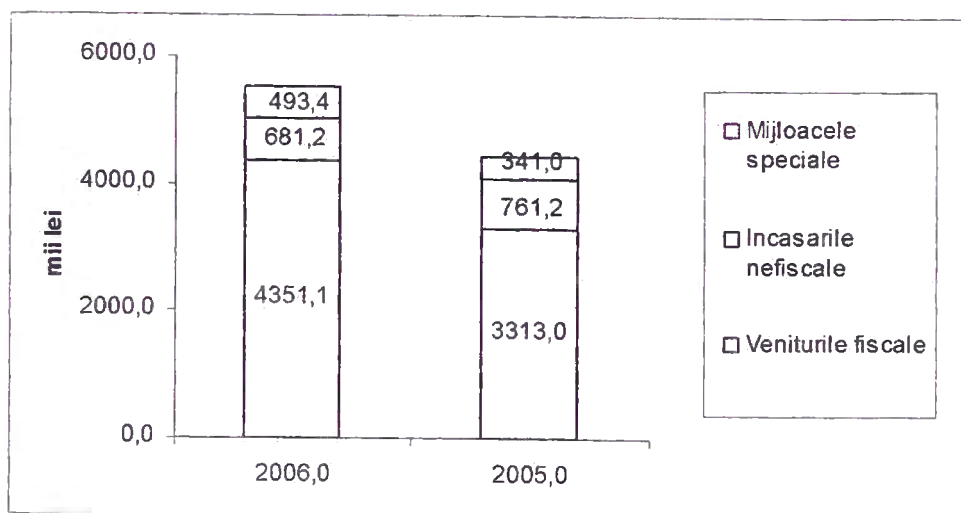

Figura 4 Structura veniturilor curente ale bugetului orașului Cricova

Orașul Durlăști

Figura 5 Structura veniturilor bugetului orașului Durlăști

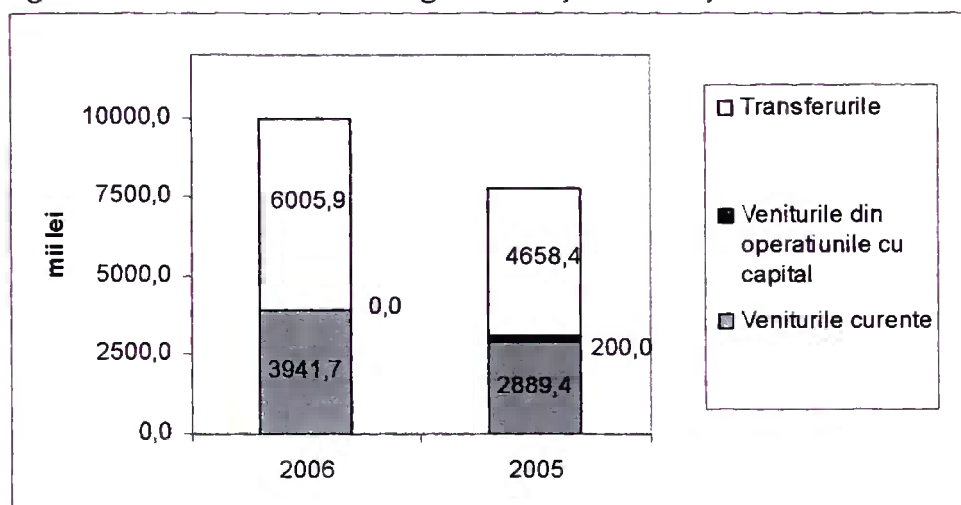
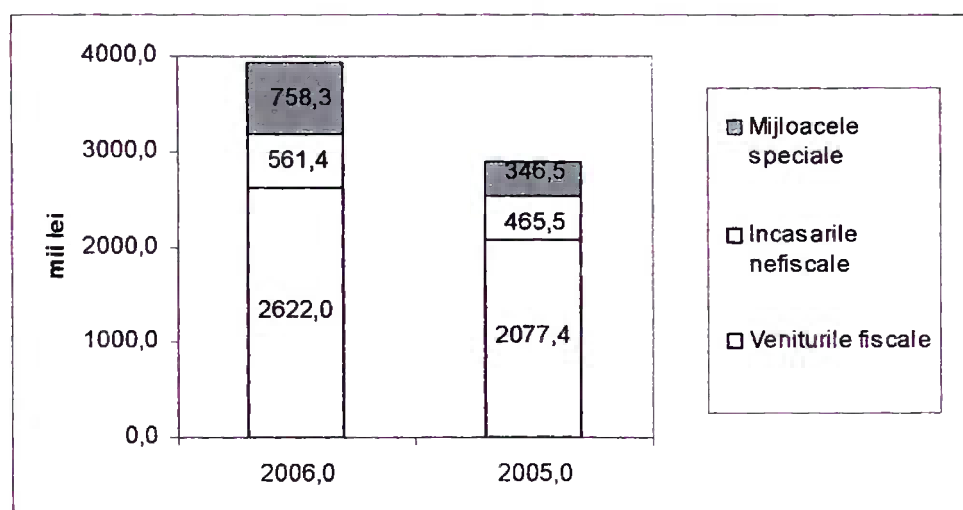

Figura 6 Structura veniturilor curente ale bugetului orașului Durlăști

Orașul Sângera

Figura 7 Structura veniturilor bugetului orașului Sângera

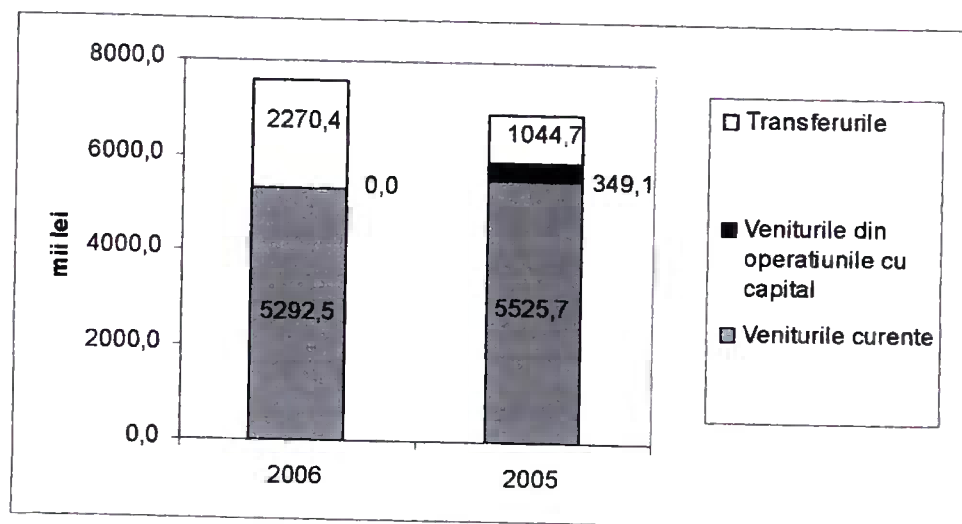
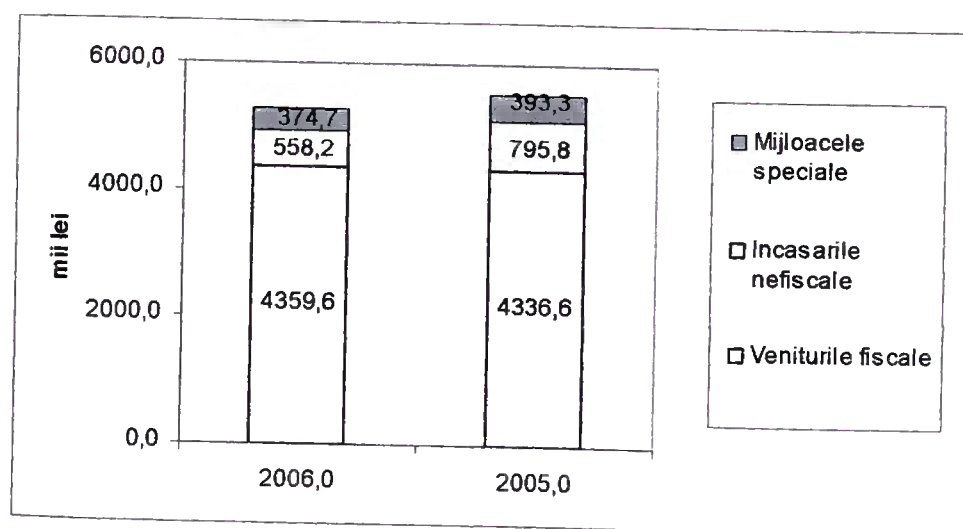

Figura 8 Structura veniturilor curente ale bugetului orașului Sângera

Orașul Vadul lui Vodă

Figura 9 Structura veniturilor bugetului orașului Vadul lui Vodă

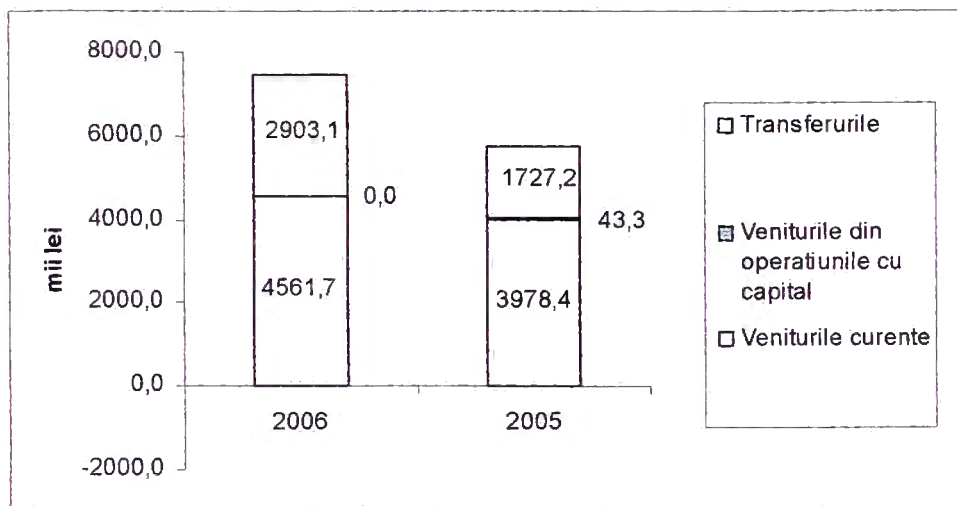
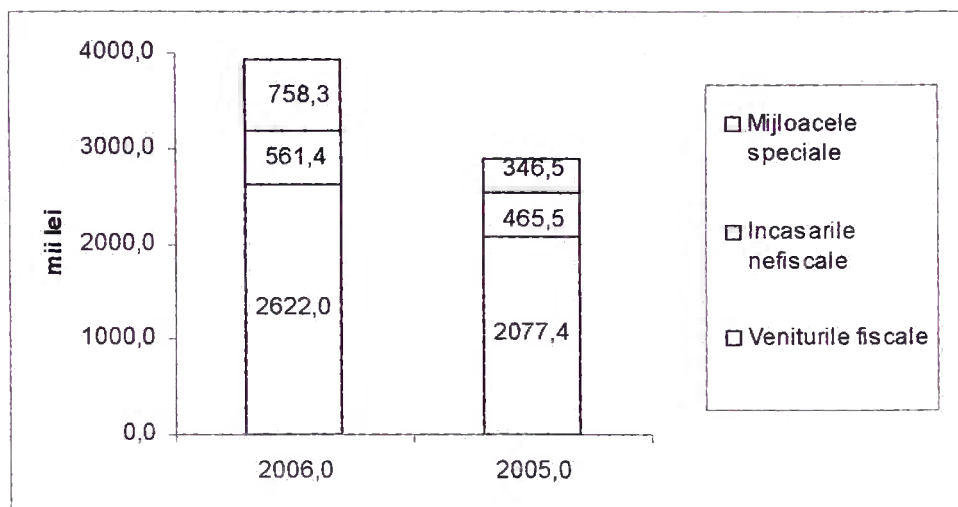

Figura 10 Structura veniturilor curente ale bugetului orașului Vadul lui Vodă

Oraşul Vatra

Figura 11 Structura veniturilor bugetului oraşului Vatra

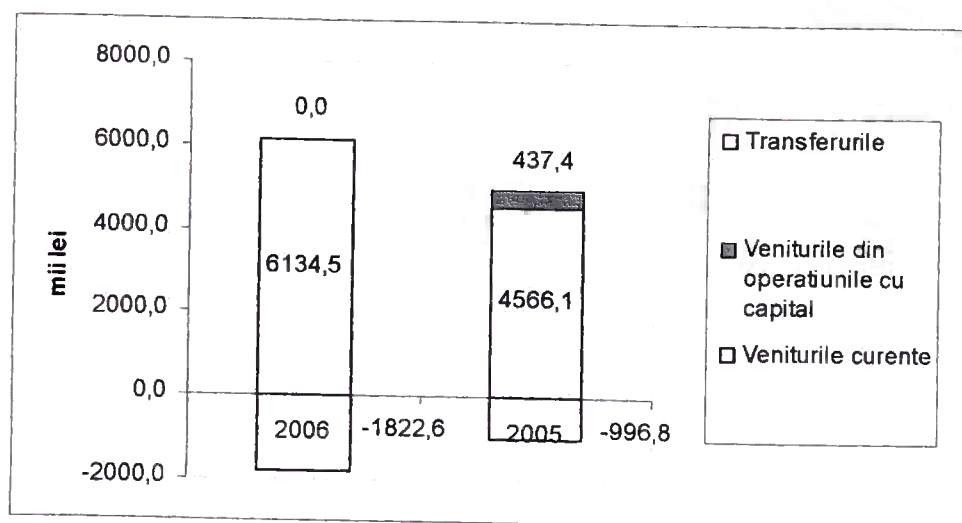
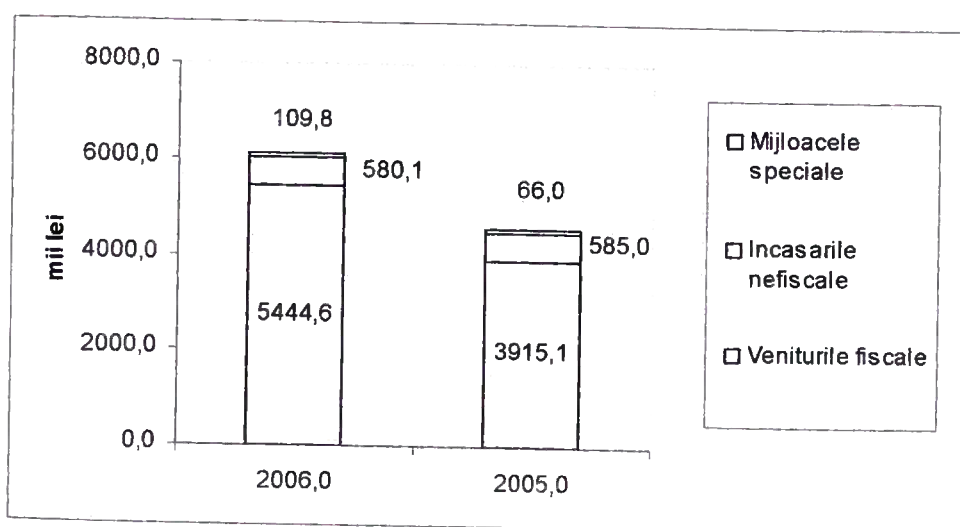

Figura 12 Structura veniturilor curente ale bugetului oraşului Vatra

Comuna Băcioi

Figura 13 Structura veniturilor bugetului comunei Băcioi

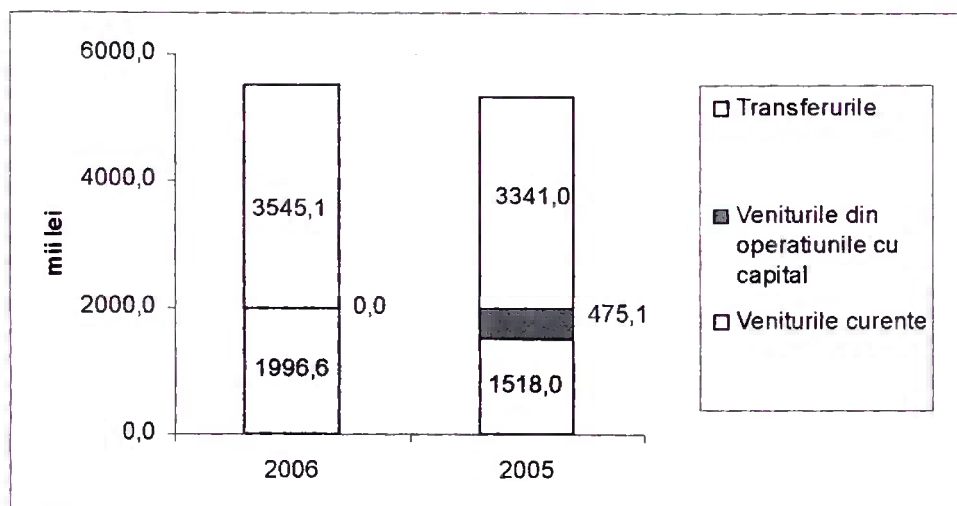
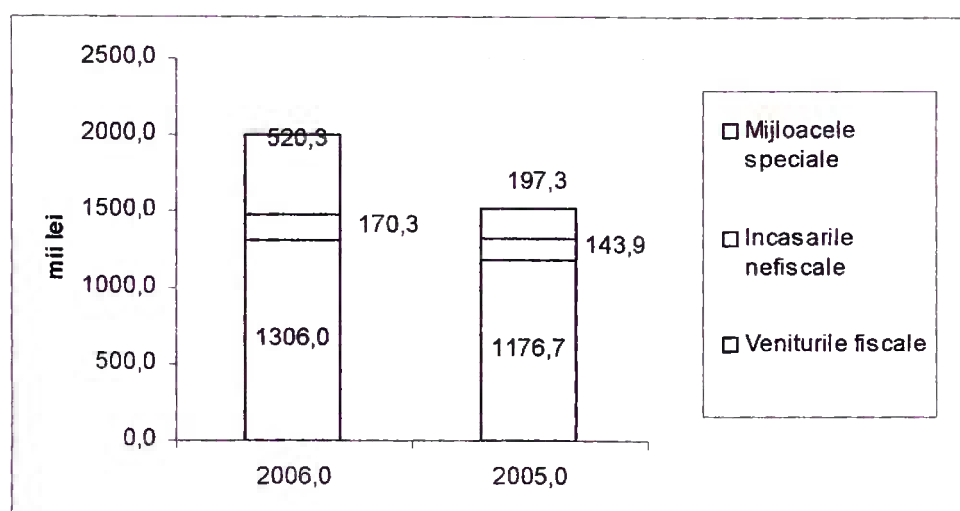

Figura 14 Structura veniturilor curente ale bugetului comunei Băcioi

Comuna Bubueci

Figura 15 Structura veniturilor bugetului comunei Bubueci

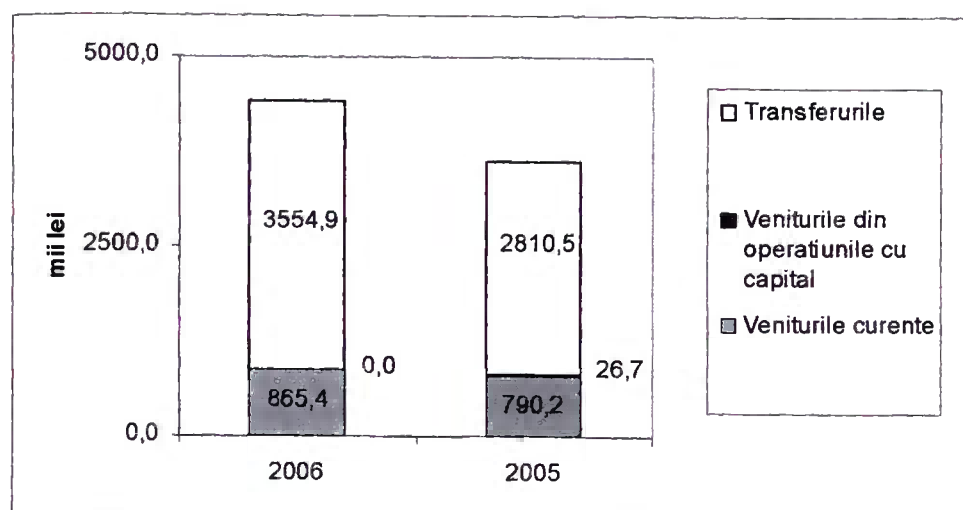
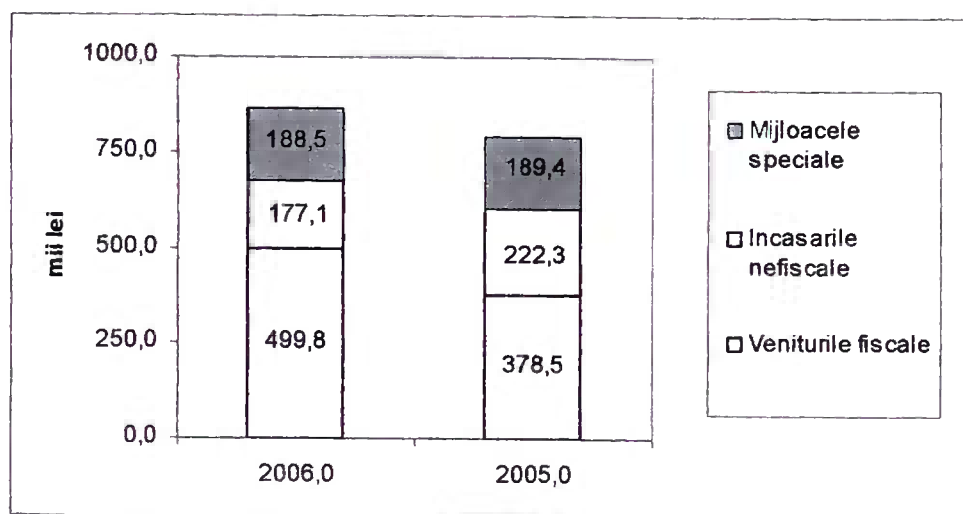

Figura 16 Structura veniturilor curente ale bugetului comunei Bubueci

Comuna Budești

Figura 17 Structura veniturilor bugetului comunei Budești

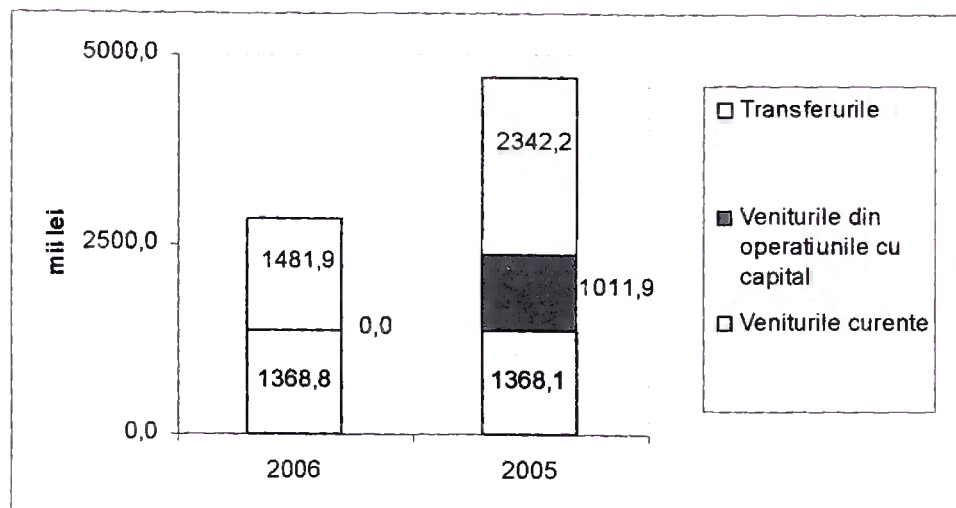
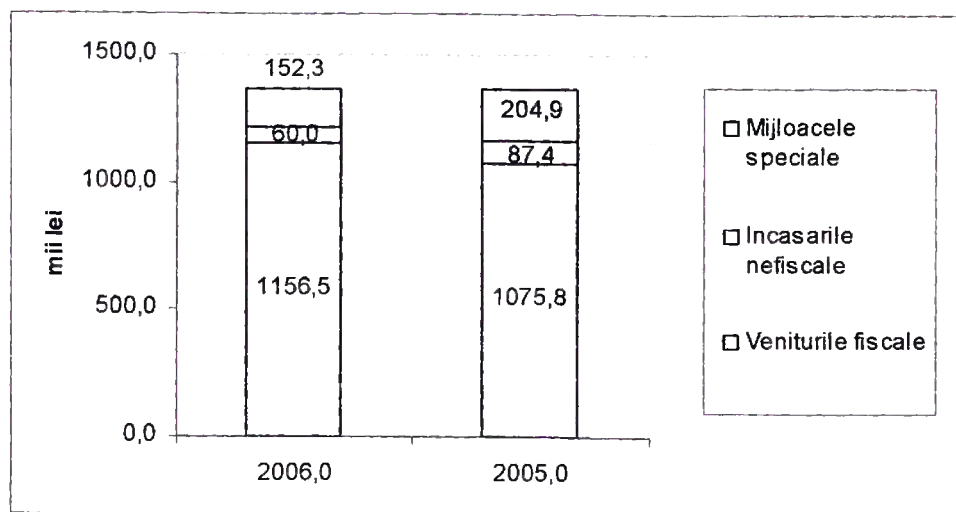

Figura 18 Structura veniturilor curente ale bugetului comunei Budești

Comuna Ciorescu

Figura 19 Structura veniturilor bugetului comunei Budești

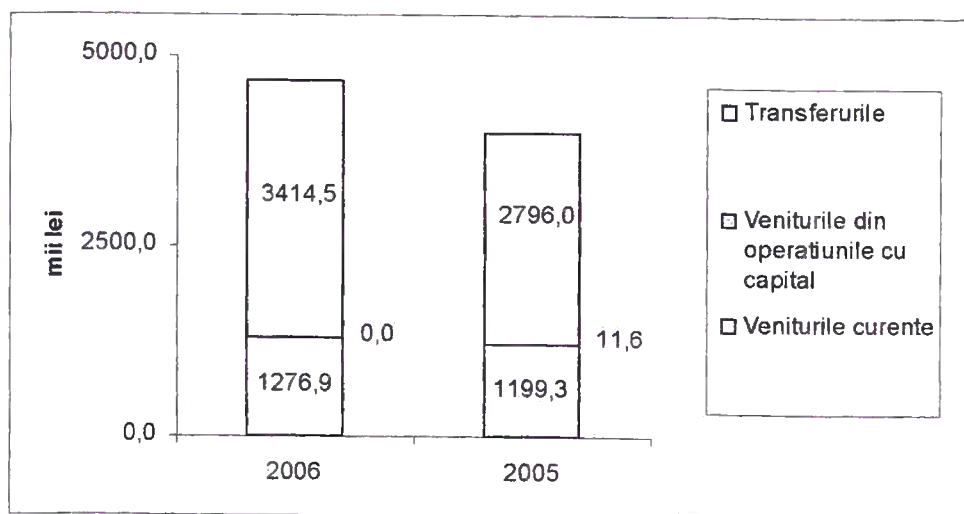
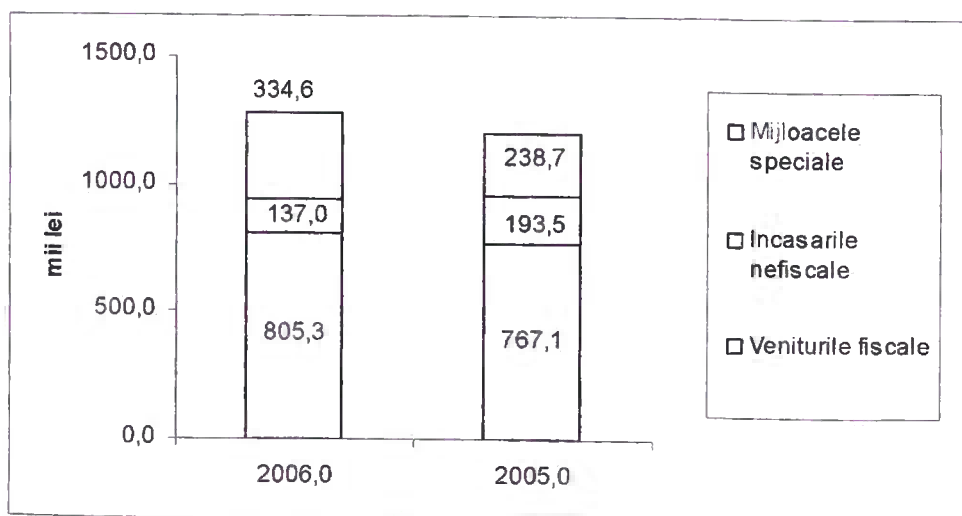

Figura 20 Structura veniturilor curente ale bugetului comunei Budești

Satul Colonița

Figura 21 Structura veniturilor bugetului satului Colonița

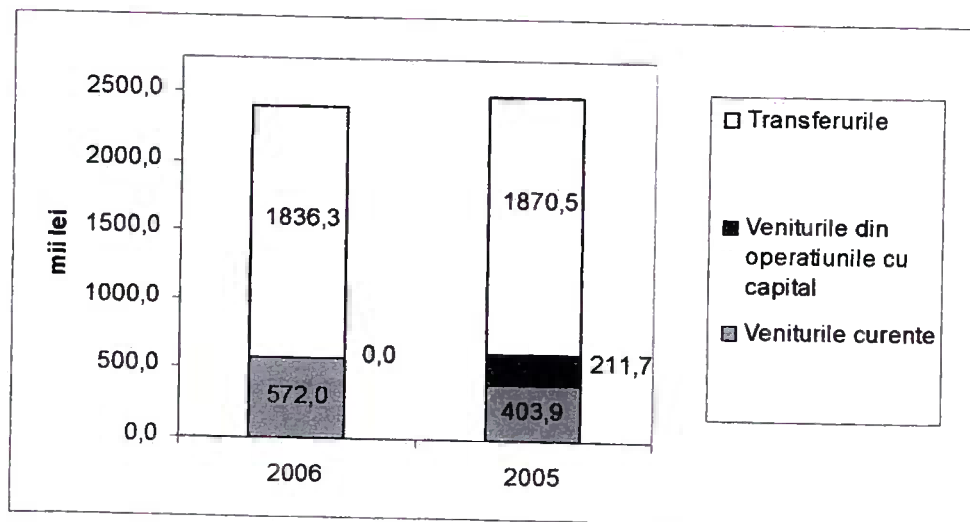
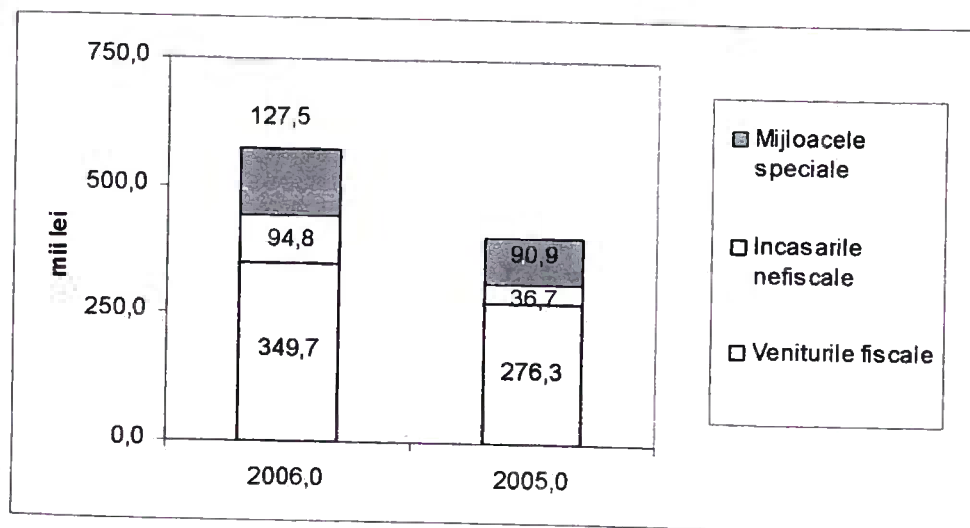

Figura 22 Structura veniturilor curente ale bugetului satului Colonița

Satul Condrîța

Figura 23 Structura veniturilor bugetului staului Condrîța

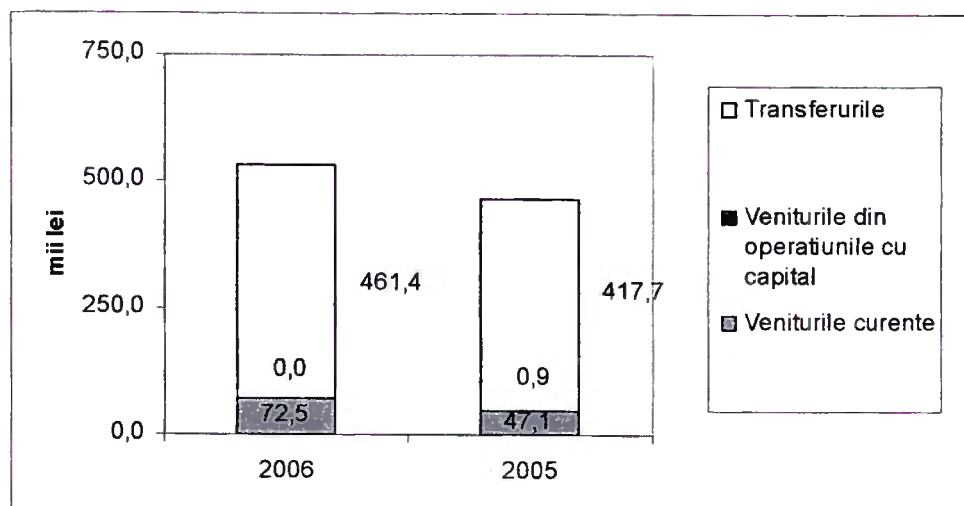
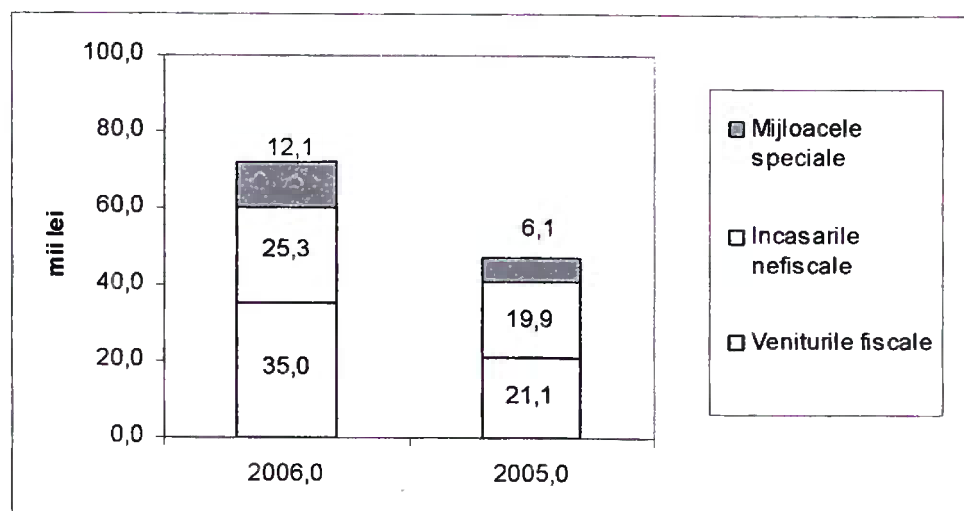

Figura 24 Structura veniturilor curente ale bugetului satului Condrîța

Comuna Cruzești

Figura 25 Structura veniturilor bugetului comunei Cruzești

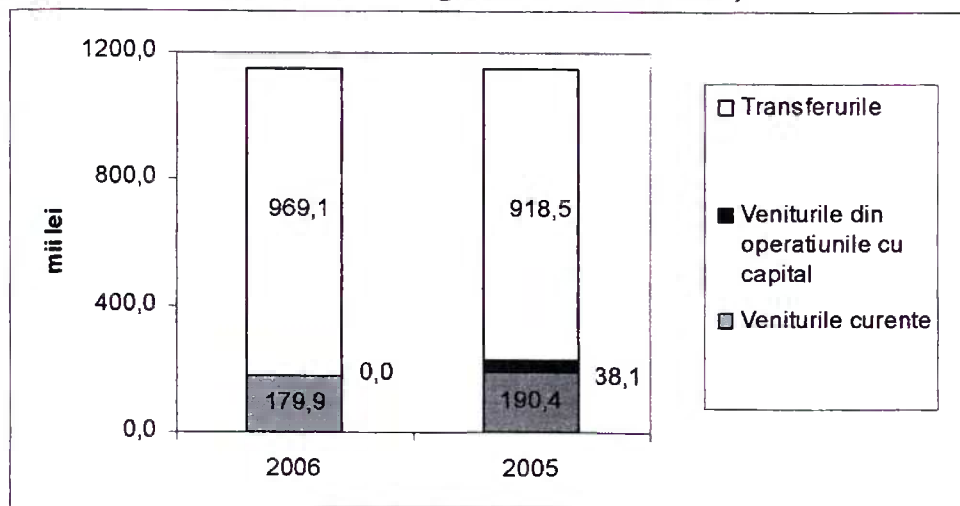
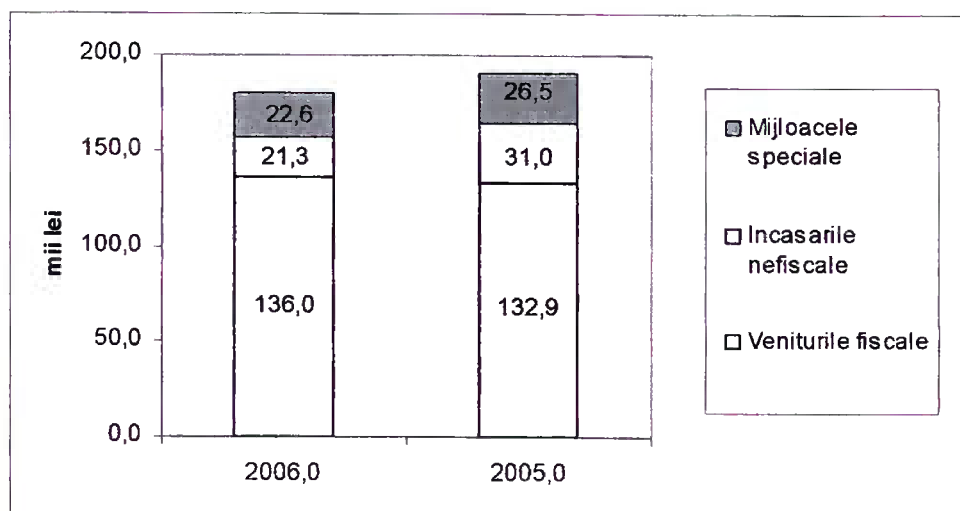

Figura 26 Structura veniturilor curente ale bugetului comunei Cruzești

Satul Ghidighici

Figura 27 Structura veniturilor bugetului satului Ghidighici

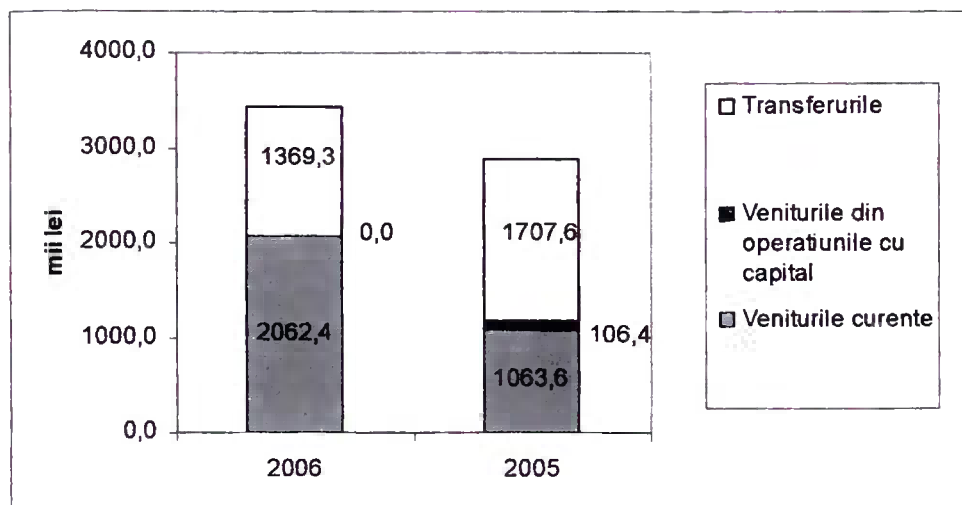
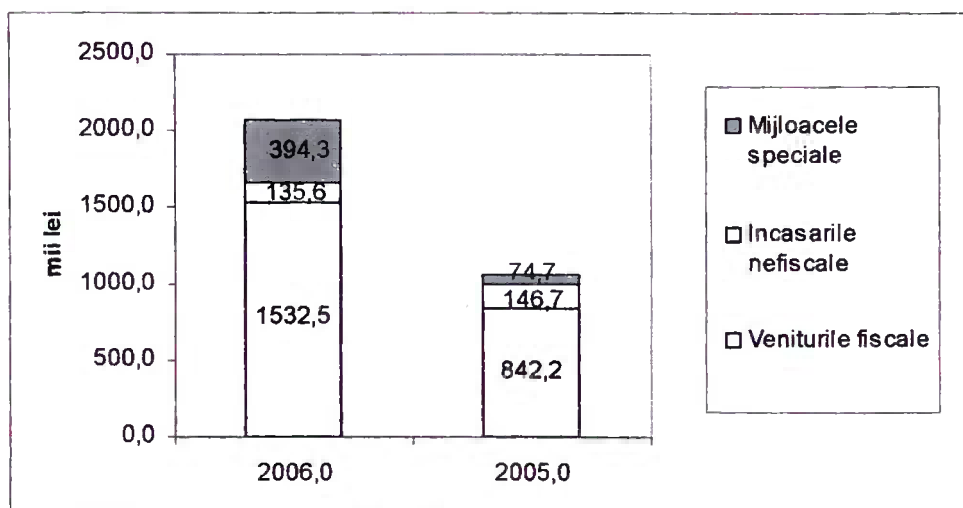

Figura 28 Structura veniturilor curente ale bugetului satului Ghidighici

Comuna Grătiești

Figura 29 Structura veniturilor bugetului comunei Grătiești

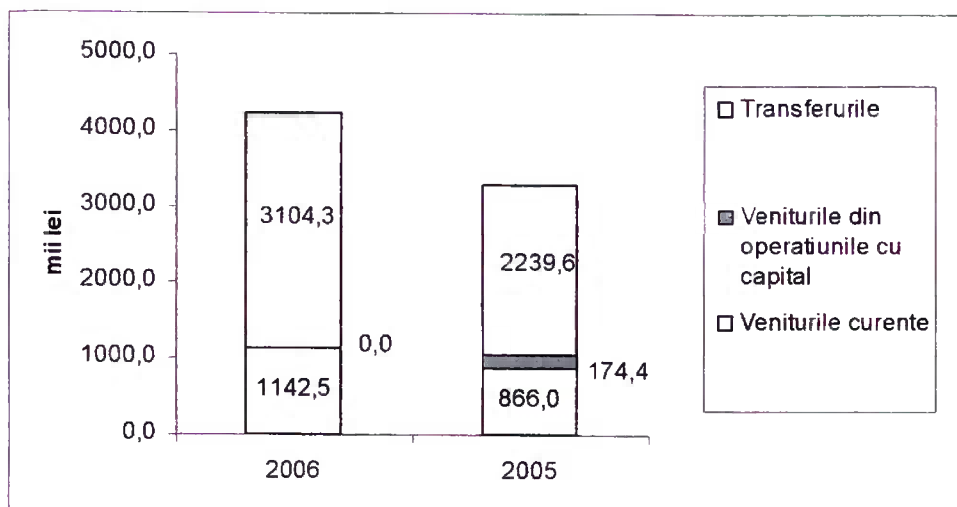
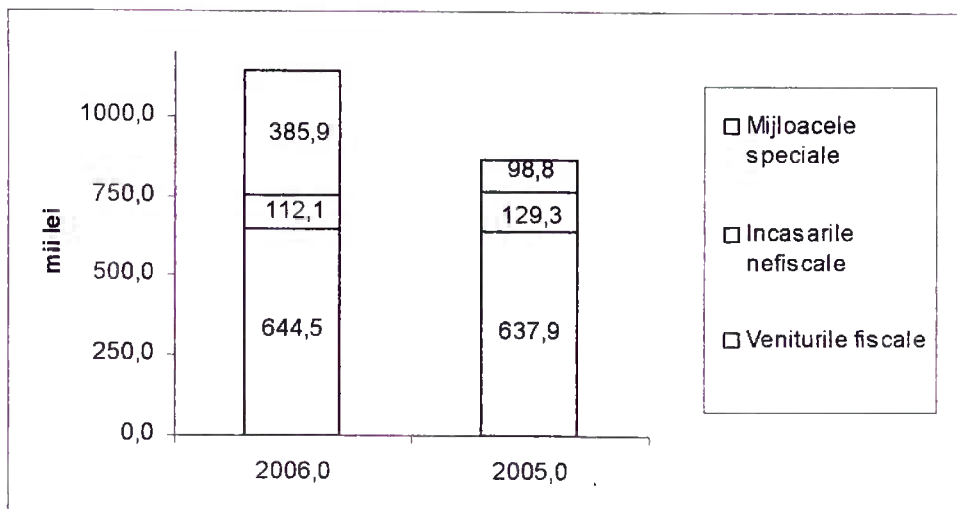

Figura 30 Structura veniturilor curente ale bugetului comunei Grătiești

Comuna Stăuceni

Figura 31 Structura veniturilor bugetului comunei Stăuceni

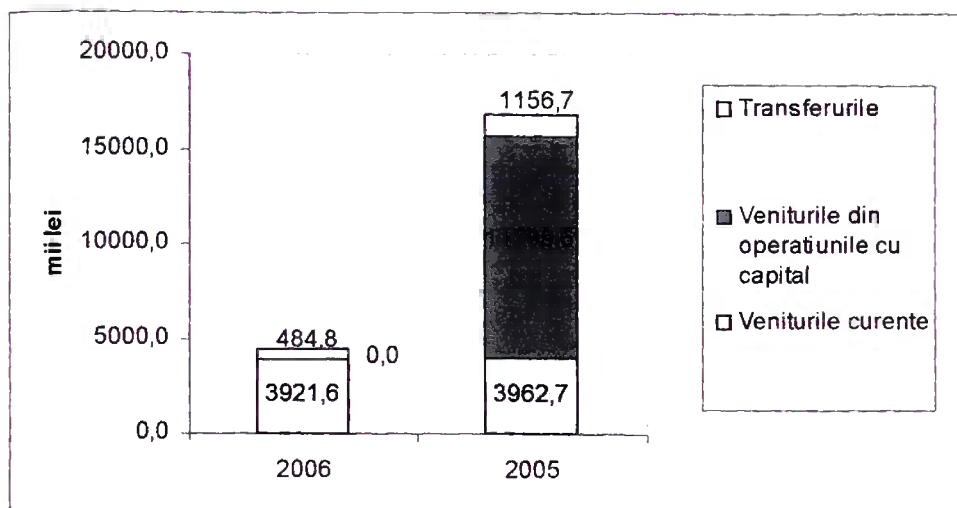
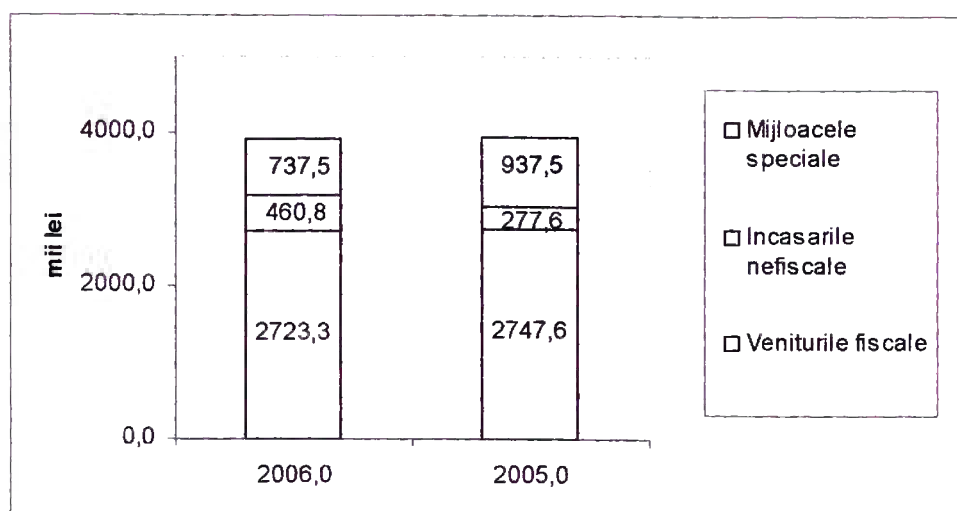

Figura 32 Structura veniturilor curente ale bugetului comunei Stăuceni

Comuna Tohatin

Figura 33 Structura veniturilor bugetului comunei Tohatin

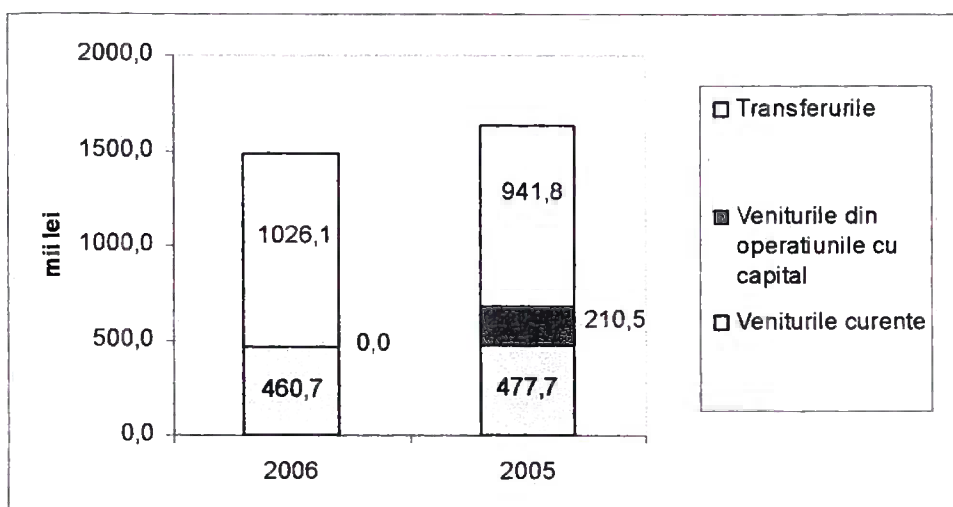
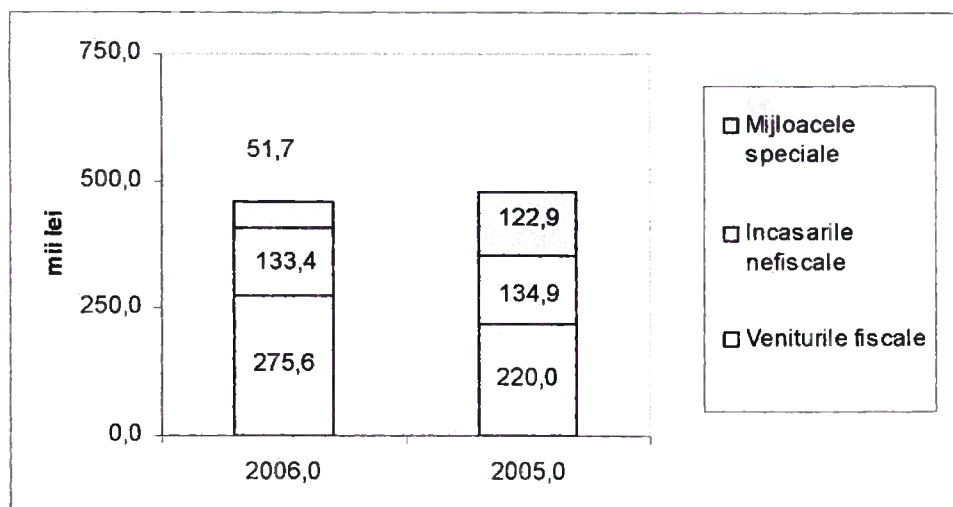

Figura 34 Structura veniturilor curente ale bugetului comunei Tohatin

Comuna Trușeni

Figura 35 Structura veniturilor bugetului comunei Trușeni

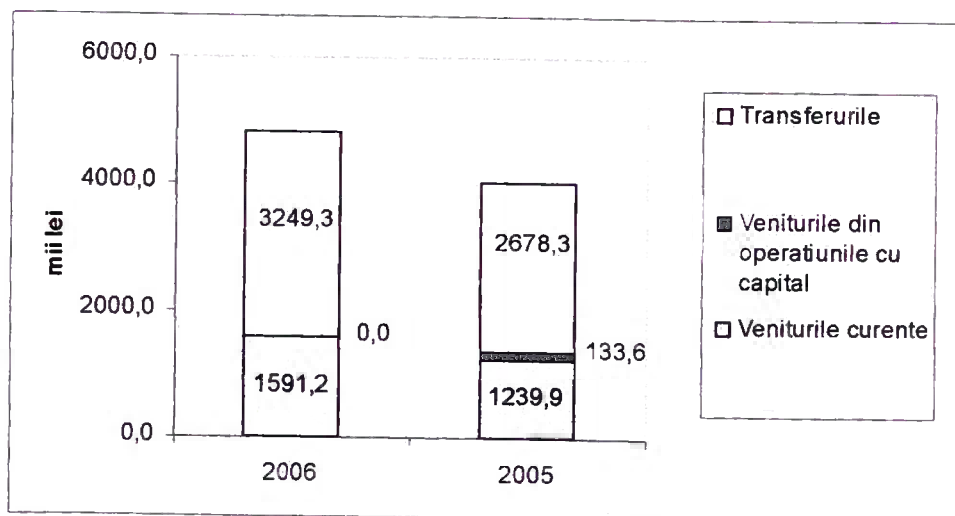
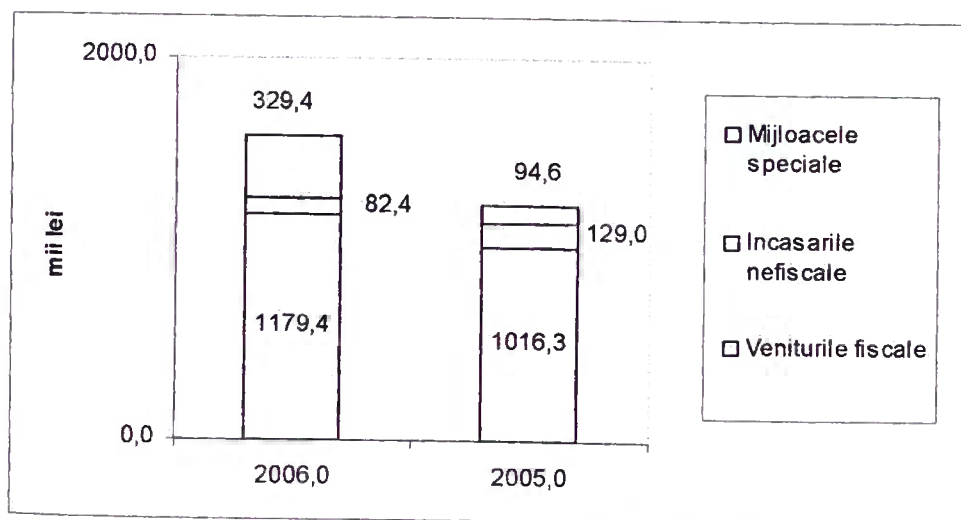
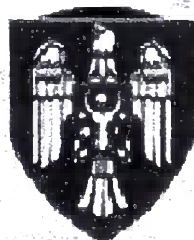

Figura 36 Structura veniturilor curente ale bugetului comunei Trușeni

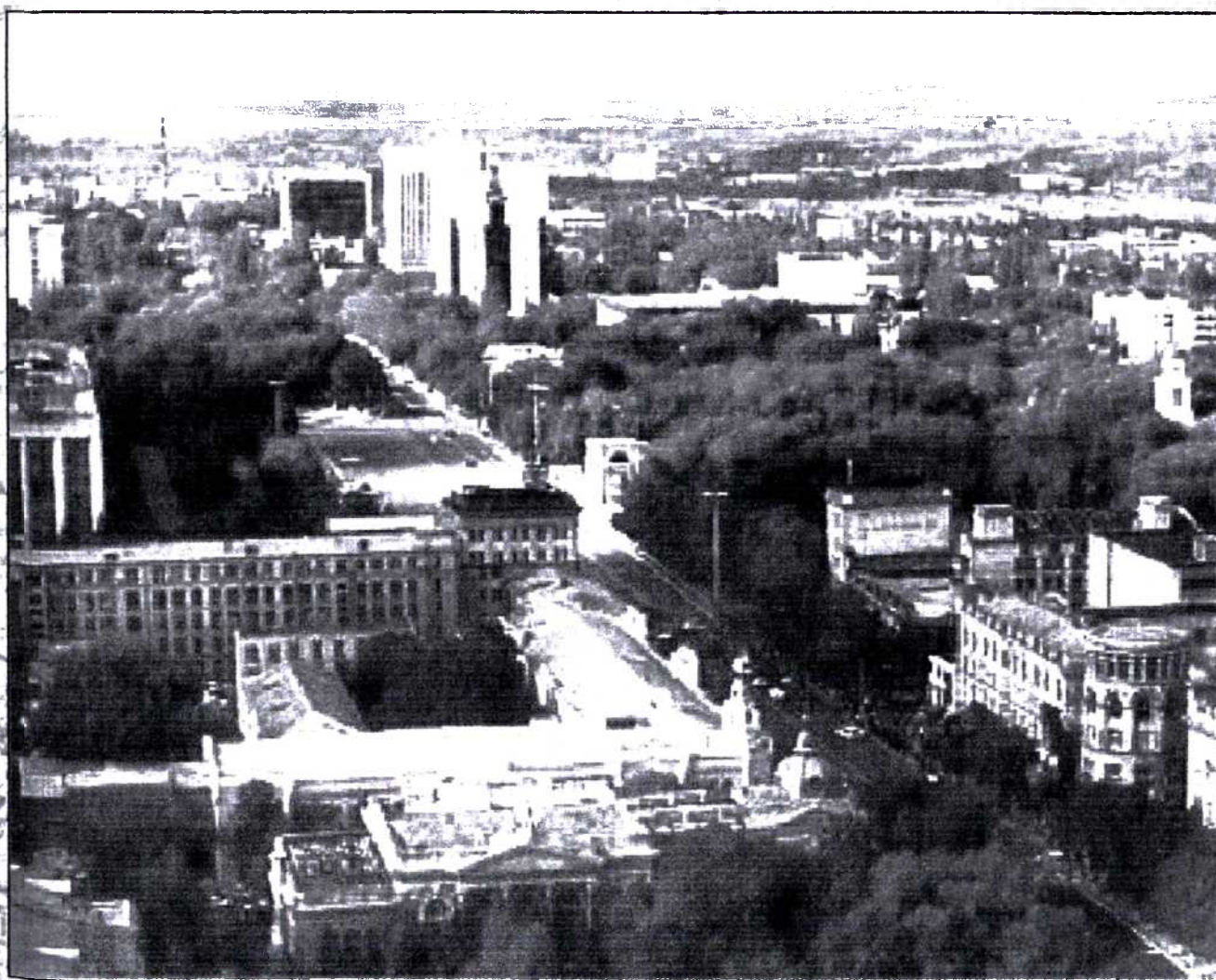

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ȘI PROIECTĂRI
"URBANPROIECT"

CHISINAU

PLAN DE AMENAJARE A TERITORIULUI MUNICIPAL

STUDIU PRIVIND SITUAȚIA DEMOGRAFICĂ

ETAPA II

CHIȘINĂU 2007

BUSINESS CONSULTING INSTITUTE

STUDIU
PRIVIND SITUAȚIA DEMOGRAFICĂ
în mun. CHIȘINĂU ÎN PERIOADA 1989-2005

Elaborat în cadrul
Planului Urbanistic General al or. Chișinău,
Planul de Amenajare al mun. Chișinău
Eduard HÎRBU

Chișinău 2007

CUPRINS:

INTRODUCERE.....	3
1. DEMOGRAFIA ȘI FORȚA DE MUNCĂ	4
1.1 Dinamica populației	4
1.2 Densitatea populației	7
2. PROGNOZE SI SCENARII DE DEZVOLTARE	8
2.1 Prognoze demografice.....	8

INTRODUCERE

Prezentul document a fost elaborat în cadrul Planului Urbanistic General al or. Chișinău și conține analiza situației existente și identificarea tendințelor de dezvoltare economică a orașului Chișinău. La elaborarea documentului au fost utilizate rapoartele Direcției Generale Economie, Reforme și Relații Patrimoniale a Consiliului Municipal Chișinău, Direcției Generale pentru Statistică a municipiului Chișinău, alte date statistice relevante, precum și date calitative cu privire la opiniile experților în experții domeniu.

Structural raportul de audit conține următoarele componente:

1. DEMOGRAFIA ȘI FORȚA DE MUNCĂ

1.1 Dinamica populației

La începutul anului 2005 populația municipiului Chișinău reprezenta 1/5 (cca. 21%) din populația Republicii Moldova, sau aproape jumătate (49,2%) din populația urbană a republicii. La data recensământului din 05/10/2004, populația municipiului număra 712,2 locuitori, efectiv apropiat de cel înregistrat la recensământul anterior (12/01/1989), de 721,9 mii locuitori (o scădere absolută de 9,7 mii locuitori sau una relativă de -1,34%). În general, dinamica efectivului populației municipiului Chișinău, în perioada 1989-2006, poate fi în figura 2

Figura 1-1 Numărului populației mun. Chișinău, în perioada 1989-2006

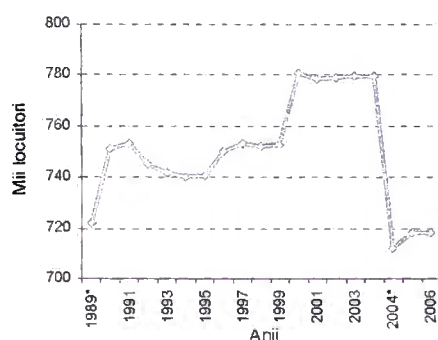
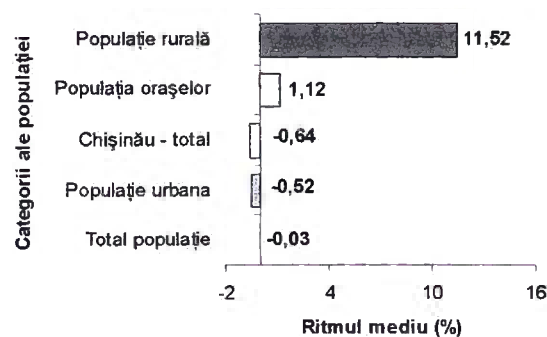

Figura 1-2 Dinamica numărului populației mun. Chișinău, în perioada 1989-2006, pe medii de reședință

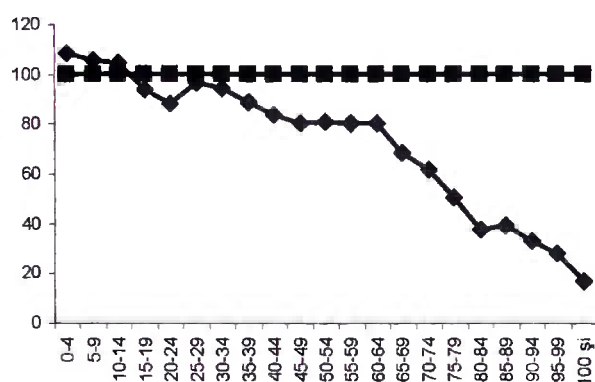

Dinamica populației municipiului Chișinău a fost influențată în proporție de cca. 30% (creștere) de mișcarea naturală, și în proporție de cca. 70% (reducere) de mișcarea migratorie. Reducerea numărului total al populației municipiului, în perioada 1989-2006, a fost determinată de reducerea substanțială a populației din mediul urban, cu 63,3 mii locuitori, și creșterea efectivului populației rurale. În general, în perioada analizată, populația municipiului a înregistrat o scădere nesemnificativă de 0,03%. Cu toate acestea, pot fi sesizate mari diferențe în dinamica structurii populației după mediile de reședință. Astfel, cea mai dinamică în perioada analizată a fost populația rurală, care a înregistrat o creștere medie anuală de 11,5%, fiind urmată de populația orașelor din cadrul municipiului cu 1,1%. Cea mai mare reducere l-a suportat numărul populației or. Chișinău, care în perioada 1989-2005 a înregistrat o scădere medie anuală de cca. 0,64%, moment care a și influențat reducerea proporției populației urbane în municipiu (figura 3).

Structura populației municipiului după mediul de reședință indica, la începutul anului 2005, o predominare majoră a populației urbane de 90,4%, comparativ cu cea rurală, care deținea 9,6% din populația totală, față de situația anului 1990, în care în mediul urban era amplasată 98,7%, și în cel rural numai 1,3% din populația totală a municipiului. Modificările structurale se explică atât prin extinderea municipiului, cât și prin intensificarea populării mediului rural. În cadrul populației urbane poate fi sesizată o scădere continuă a proporției populației orașului Chișinău (de la 92,7% în 1990 la 91,5% în 2005) și creșterea populației din celelalte orașe din cadrul municipiului (tab.1). La nivelul celui mai consistent element (or. Chișinău) nu s-au produs modificări în ordinea sectoarelor după proporția populației, ci doar modificări structurale nesemnificative.

Structura populației după sexe putea fi calificată, la începutul anului 2005, drept una dezechilibrată. Populația masculină deținea o proporție de 46,6%, diferența proporției dintre sexe fiind destul de mare -(6,9%). Această situație este aproape în totalitate determinată de dezechilibrele care s-au format în mediul urban al municipiului, cu precădere în or. Chișinău. Diferențele dintre sexe sunt și mai pregnante în cazul abordării combinate a criteriilor sexe și vârste. Astfel, rata generală de masculinitate a populației în anul 2005 a fost de 87,6 bărbați la 100 de femei, în timp ce la nivelul grupelor cinci de vârste diferențele se manifestă în creștere, odată cu avansarea în vârstă (figura 4). Astfel, în municipiul Chișinău la vârsta cuprinsă între 15 și 19 ani populația masculină, mai masivă la naștere, trece într-o inferioritate numerică, care se păstrează și devine mai accentuată la vârstele avansate.

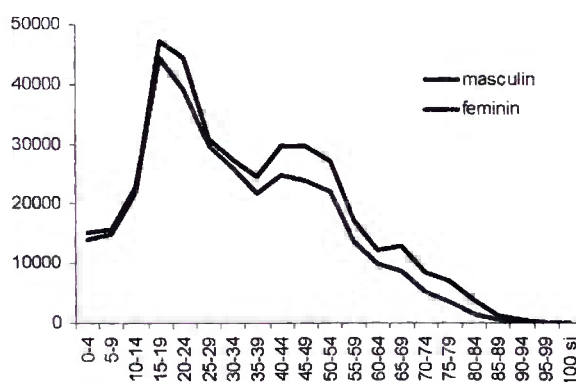
Figura 1-3 Rata de masculinitate a populației mun. Chișinău, (2005)

Tabelul 1-1
Structura populației municipiului Chișinău, după mediul de reședință

	1990	1995	2000	2005
Populație urbană	97,0	96,7	91,9	90,4
Chișinău – total	89,9	89,3	85,0	82,7
Populația orașelor	7,1	7,4	6,9	7,7
Populație rurală	3,0	3,3	8,1	9,6
Total populație	100	100	100	100

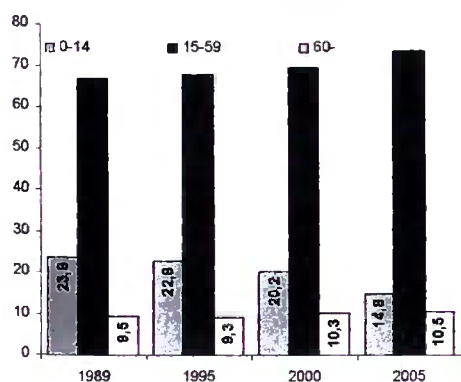
Figura 1-4 Populația mun. Chișinău, pe vârste și sexe (2005)

Diferențele substanțiale dintre sexe pot fi sesizate și în cadrul abordărilor valorilor absolute ale celor două contingente ale populației pe grupe de vârstă (figura 5). Diferențe între cele două sexe sunt mai pronunțate la grupele de vârstă active din punct de vedere economic, fiind determinate de mobilitatea mult mai intensă a bărbaților decât cea a femeilor.

Structura după vârste a populației municipiului se prezenta, la începutul anului 2005, ca una favorabilă (pentru prezent), dar poate deveni defavorabilă pentru perioade mai extinse (medii și de lungă durată). Sub influența unor efecte economice și sociale distructive din ultimele decenii

Figura 1-5 Structura populației mun. Chișinău, după grupele mari de vârstă (1989-2006)

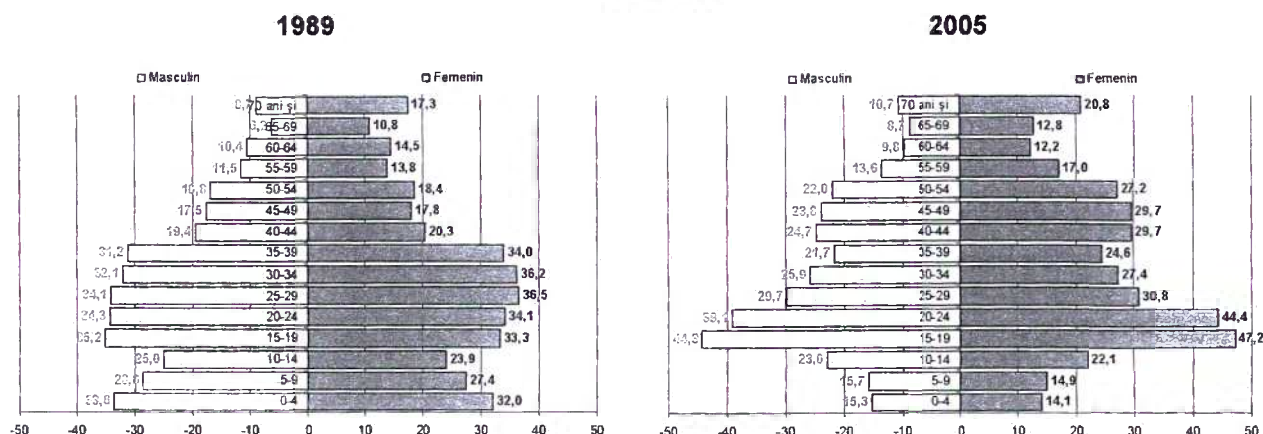
ale secolului trecut, fenomenele demografice, care țin de reproducerea naturală și de mobilitatea spațială a populației, au degradat esențial, provocând astfel dezechilibre profunde și în structura după vârste a populației municipiului (fenomen valabil și pentru întreaga republică). Dinamica structurii după vârste a populației municipiului a descris traseul de la o structură suficient de favorabilă a populației după vârste în anul de recensământ 1989, la o structură destul de uniformă în următorii 10 ani, progresivă în primii cinci și regresivă în următorii cinci ani.

În perioada 1989-2005, poate fi sesizată o descreștere continuă a efectivului și, implicit, a structurii populației din prima grupă mare de vârstă (0-14 ani), care asigură completarea

contingentului populației active din punct de vedere economic, plasat într-o ascensiune structurală, și o creștere a proporției populației în vârstă avansată. O atare dinamică asigură o presiune demografică în descreștere, dar și o îmbătrânire rapidă a populației, capabilă să depășească într-o perioadă medie limitele rezonabile (figura 6).

Situația privind aspectele populației repartizate pe sexe și grupe de vârstă poate fi vizualizată prin piramidele vârstelor elaborate pentru anii 1989, 2005. (figura 7). În figura 7 merită a fi pusă în evidență baza piramidei, care semnifică efectivele populației de vârstă tânără, și care a intrat într-o recesiune continuă, înregistrând în 2005 o suprafață aproximativ de două ori mai mică decât cea din anul 1989, interpretată ca o reducere aproape dublă a efectivelor din primele două grupe de vârste cincinale. Diametral opus se prezintă situația contingentelor populației din grupele de vârstă cuprinse între 15-19 și 20-24 (generațiile cu anul nașterii cuprins în intervalul 1980-1990), efectivele căror sunt masive comparativ cu anul 1989.

Figura 1-6 Piramida vârstelor populației mun. Chișinău, în anii 1989, 2005

Referindu-ne la aspectele descrise, se poate constata, cu o relativă certitudine, faptul că în următorii 5 ani în condiții constante ale fertilității specifice pe grupe cincinale de vârstă, va crește rata generală de natalitate, și implicit sub incidența acestui fenomen, va intra într-o ascensiune și numărul populației municipiului.

Mișcarea naturală în mun. Chișinău, pe anul 2005, are următoarele caracteristici: au fost înregistrați 7170 născuți vii, situație care s-a plasat cu 334 cazuri sub nivelul numărului de născuți vii din anul anterior (2004), și cu 863 sub nivelul mediu anual (8033) din perioada 1990-2005. Astfel, natalitatea în municipiu în perioada analizată a înregistrat un ritm mediu anual negativ de cca. -3,2%. În același timp mortalitatea, intrând în contrapartida natalității, a înregistrat o dinamică pozitivă, manifestându-se cu o valoare medie anuală de cca. 6021 decese, descriind în perioada 1990-2005 o creștere relativă de cca. 30% (+1,6% în medie pe an), fenomene care pot fi sesizate fără dificultăți în figura 8. În aceste condiții, s-a înregistrat o reducere continuă a sporului natural, cu o valoare absolută de -6776 persoane, acesta înregistrând o descreștere medie anuală cu cca. 15 %.

Figura 1-7 Nașterile și decesele în mun. Chișinău (1990-2005)

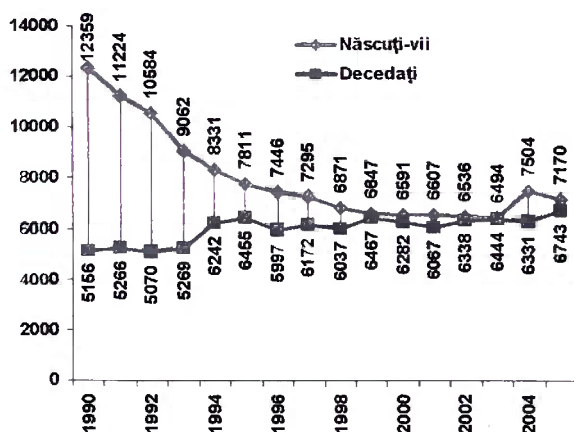
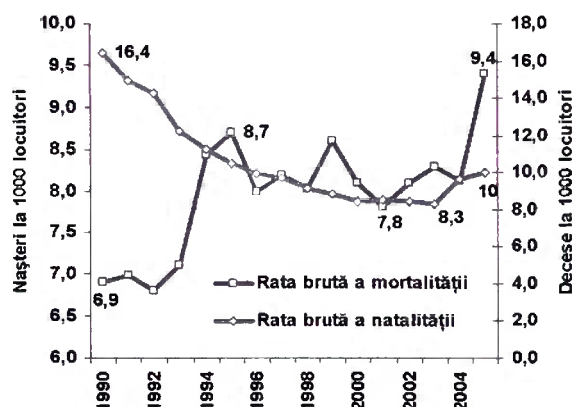

Figura 1-8 Ratele brute de natalitate și mortalitate, în mun. Chișinău (1990-2005)

În perioada respectivă au fost defavorabile și intensitățile proceselor care fac obiectul mișcării naturale. O descreștere substanțială a ratei brute de natalitate de la 16,4 promile în anul 1990 la 10 promile în 2005, valoarea minimală de 8,3‰ înregistrându-se în 2003, a fost însoțită de o creștere la fel de mare a ratei brute de mortalitate, de la 6,9‰ în 1990 la 9,4‰ spre sfârșitul perioadei (2005). Astfel, rata brută de natalitate s-a redus în perioada 1990-2005 cu circa 40% (reducere anuală de 2,2%), în timp ce rata generală de mortalitate a crescut în aceeași perioadă cu cca. 36% (+0,23% pe an), ambele determinând o reducere substanțială a ratei sporului natural cu cca. 94% (-15,1% anual).

Mișcarea mecanică a populației municipiului a fost una defavorabilă în întreaga perioadă 1990-2005, înregistrând o rată generală migratoare medie anuală de -5,3‰, aceasta situându-se într-o descreștere medie anuală de cca. 15%.

1.2 Densitatea populației

Densitatea populației este unul din indicii principali de utilizare rațională a teritoriilor orașului și depinde direct de tipul construcțiilor locative. Densitatea medie a populației în hotarele administrative ale orașului Chișinău constituie în timpul de față 48 om/ha, inclusiv în hotarele teritoriilor construite – 71 om/ha. Pentru aprecierea situației din orașul Chișinău, trebuie de efectuat următoarea comparare: Chișinău – 48 om/ha, la numărul total de 593,8 mii oameni; Cracov – 65 om/ha, la numărul total de 731 mii oameni; Varșovia – 67 om/ha, la numărul total de 1575 mii oameni; Sofia – 94 om/ha, la numărul total de 1137 mii oameni; Sankt-Petersburg – 121 om/ha, la numărul total de 4241 mii oameni.

Densitatea populației variază în funcție de tipurile de construcție a fondului locativ, de aspectul și de numărul de etaje ale blocurilor locative. În diferite sectoare ale orașului densitatea populației este diferită, variind între de la 20 până la 60 om/ha la construcțiile individuale și de la 200 până la 450 om/ha la construcțiile cu mai multe nivele. În cartierele de construcții mixte densitatea populației variază de la 70 până la 180 om/ha. În corespundere cu normele existente, densitatea populației la construcțiile individuale cu loturi pe lângă casă trebuie să fie nu mai puțin de 40 om/ha, în cele cu mai multe nivele de la 200 până la 420 om/ha, în funcție de media de niveluri.

Tabelul 1-2
Densitatea medie a populației în sectoarele administrative ale orașului

Denumirea sectorului	Densitatea populației (loc./ha)		
	Medie	Minimă	Maximă
Centru	110	20	199
Râșcani	223	7	439
Botanica	172	34	309
Ciocana	168	9	335
Buiucani	148	20	297
Chișinău	48	9	439

Cea mai mare densitate a populației se observă la cartierele 9-16 a construcțiilor cu mai multe nivele în partea centrală a sectorului Râșcani – 439 om/ha. Cea mai mică densitate a populației este atestată la periferia orașului și constituie de la 10 până la 20 om/ha (cartierele Poșta Veche, Schinoasa, Buiucani, str. Muncești, de-a lungul malului râului Bâc). Aceasta se explică de câțiva factori, cum ar fi: valorificarea parțială a teritoriilor, folosirea irațională a teritoriilor, prezența construcțiilor șubrede și vechi. Densitatea medie a populației în sectoarele administrative ale orașului este redată în Tabelul 2.

2. PROGNOZE SI SCENARII DE DEZVOLTARE

2.1 Prognoze demografice

Prognozele demografice, prezentate ulterior, au fost elaborate în exclusivitate prin intermediul metodei componentelor, angajând, în cazul prognozei de reper, ipoteze privind evoluția constantă a mortalității, natalității și a sporului mecanic al populației, iar în cazul variantelor optimistă și pesimistă, prognozele au fost fundamentate pe ipoteze privind evoluția favorabilă/defavorabilă a fenomenelor și proceselor social-economice, precum și a celor incluse în mișcarea naturală și cea mecanică.

Pe poziție de populație inițială a prognozei demografice, au fost preluate efectivele și repartizarea populației mun. Chișinău, pe medii de reședință, sexe și ani/grupe cincinale de vârste, determinate cu ocazia recensământului din 05/10/2004 și recalulate pentru momentul inițial al anului 2005.

Există o opinie conform căreia, de regulă, trecutul și prezentul determină viitorul. Aflate sub incidența unor factori distructivi, de natură economică și socială, evoluția demograficului municipiului, între anii 1990-2005, a înregistrat o dinamică nu întocmai favorabilă, capabilă să asigure traiectorii scontate.

În baza rezultatelor diagnosticului demografic, realizat anterior, și a ipotezelor privind variante de evoluție economică, pot fi emise trei scenarii ale prognozei demografice: scenariul optimist, scenariul de reper și scenariul pesimist.

Scenariul optimist se sprijină pe o degajare moderată a dezvoltării economice, a economiei republicii, în general, și a celei din municipiu, în special, capabilă să asigure modificări esențiale în comportamentul demografic al populației. În acest sens, pot interveni schimbări pozitive în intensitatea de manifestare a natalității și mortalității. La fel, se poate spera la o evoluție favorabilă a proceselor migraționiste, care vor asigura redresarea efectivelor și, mai important, a structurii populației, precum și ascensiunea economică, prin antrenarea unor modalități occidentale de activitate economică. La rândul lor, modificările în nivelul de dezvoltare economică vor genera o reproducere apropiată de cea simplă: rata generală de fertilitate va înregistra până în anul 2020 o tendință de creștere, care va ajunge spre orizontul previzional la o creștere relativă de cca. 4%; mortalitatea generală se va reduce treptat, stabilizându-se spre mijlocul perioadei de prognoză sub nivelul mediu anual de 8 promile, înregistrat în perioada 1989-2005; sporirea atractivității municipiului din punct de vedere economic și cultural va determina o superioritate moderată a imigrației față de emigrație; nașterile vor deveni mai intense la grupele de vârstă mai înaintate ale mamelor, care dețin ponderi mai mari, moment ce va determina, în consecință, un număr mai mare de nașteri.

Tabelul 1

**Efectivul prognozat al populației mun. Chișinău,
conform scenariului optimist**

Grupe de vârstă	2005	2010	2015	2020	2025	2025/2005	2025/2005 %	Ritm mediu anual, %
Total municipiu								
Total	712218	722380	730066	729555	721824	9606	1,35	0,07
0-6	41267	53581	59811	54546	49832	8565	20,76	0,95
7-15	65208	48427	53651	67385	66060	852	1,31	0,06
16-56(61)	530764	534495	511845	484046	470417	-60347	-11,37	-0,60
57(62)-100	74980	85879	104760	123578	135515	60535	80,74	3,00
Mediul urban								
Total	644204	652954	659544	658785	651724	7520	1,17	0,06
0-6	36189	47780	53559	48805	44829	8640	23,88	1,08
7-15	57134	42247	47563	60326	59135	2001	3,50	0,17
16-56(61)	481840	483861	462306	436938	424510	-57330	-11,90	-0,63
57(62)-100	69041	79067	96115	112716	123250	54209	78,52	2,94
Mediul rural								
Total	68014	69426	70523	70770	70100	2086	3,07	0,15
0-6	5078	5801	6251	5742	5003	-75	-1,48	-0,07
7-15	8073	6180	6087	7059	6924	-1149	-14,23	-0,76
16-56(61)	48925	50634	49538	47108	45908	-3017	-6,17	-0,32
57(62)-100	5938	6812	8645	10862	12265	6326	106,54	3,69

Sursa: Calculat după datele Direcției Generale pentru Statistică Chișinău

Conform rezultatelor prognozei obținute în baza acestui scenariu, efectivul total al populației municipiului va înregistra spre orizontul previzional un spor absolut de cca. 9.6 mii persoane față de anul inițial al prognozei (2005), spor însoțit de o creștere moderată a populației urbane (cca. 7.5 mii locuitori) și una mai accentuată a celei din mediul rural (cca. 2.1 mii locuitori). Prin urmare, până în anul 2025, populația municipiului Chișinău va înregistra o creștere probabilă de cca. 1,4%, în condițiile în care populația rurală va înregistra o creștere relativă mai accelerată de cca. 3.1% (creștere medie anuală de cca. 0.15%), iar cea urbană se va dezvolta cu un ritm sensibil moderat de cca. 1,2% (ritm mediu anual de cca. 0,1%).

Figura 2-1

Efectivul prognozat al populației mun. Chișinău, pe grupe mari de vârstă (scenariul optimist)

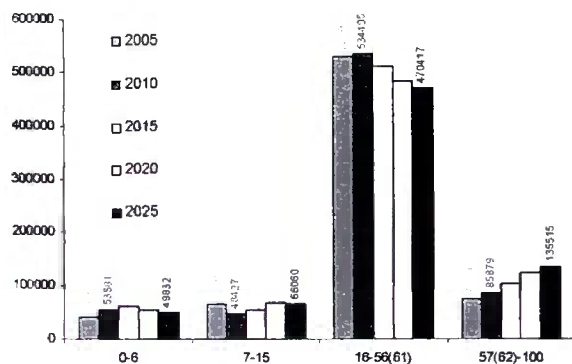
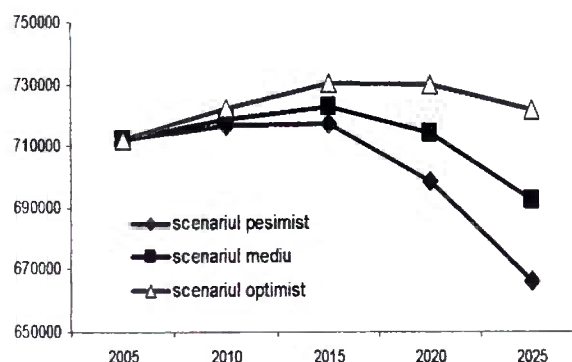

Figura 9

Numărul prognozat al populației mun. Chișinău, pentru perioada 2005-2025

Scenariul pesimist implică ipoteze conform cărora situația social-economică din republică, în perioada de prognoză, nu va suporta modificări substanțiale capabile să modifice comportamentul demografic al populației. Prin urmare, în baza scenariului pesimist, în contrapartida celui optimist, au fost formulate următoarele ipoteze: rata generală de natalitate va continua să descrească, stabilizându-se, la finele perioadei de prognoză, la un nivel de cca. 8 promile; mortalitatea generală va înregistra valori apropiate de 9 promile, manifestându-se mai

intens la grupele avansate de vârstă (conform manifestărilor fenomenului de îmbătrânire demografică); sporul migrator se va menține negativ, fiind specific într-o măsură mai mare grupelor de vârstă active din punct de vedere economic.

Tabelul 2

**Efectivul prognozat al populației mun. Chișinău,
conform scenariului pesimist**

Grupe de vârstă	2005	2010	2015	2020	2025	2025/2005	2025/2025 %	Ritm mediu anual, %
Total municipiu								
Total	712218	716915	717231	698535	666139	-46079	-6,50	-0,33
0-6	41267	53053	56823	38506	22409	-18858	-45,7	-3,01
7-15	65208	47949	52599	65413	55317	-9891	-15,2	-0,82
16-56(61)	530764	529228	501809	469879	452150	-78614	-14,8	-0,80
57(62)-100	74980	85032	102706	119962	130252	55273	73,7	2,80
Mediul urban								
Total	644204	646521	644797	625105	593034	-20756	-7,90	-0,41
0-6	36189	47309	50695	32977	17877	-18311	-50,6	-3,46
7-15	57134	41831	46631	58560	48667	-8468	-14,8	-0,80
16-56(61)	481840	479094	453242	424150	408025	-73814	-15,3	-0,83
57(62)-100	69041	78288	94230	109418	118464	49423	71,6	2,74
Mediul rural								
Total	68014	68742	69140	68655	67094	-920	-1,40	-0,07
0-6	5078	5744	6129	5529	4531	-547	-10,8	-0,57
7-15	8073	6119	5968	6852	6650	-1423	-17,6	-0,97
16-56(61)	48925	50135	48567	45729	44125	-4800	-9,8	-0,51
57(62)-100	5938	6744	8476	10544	11788	5850	98,5	3,49

Sursa: Calculat după datele Direcției Generale pentru Statistică Chișinău

Conform scenariului pesimist, populația municipiului, pe parcursul perioadei de prognoză, va înregistra o dinamică relativ stabilă, până în anul 2015, după care va intra într-un amplu proces recesiune, determinat de degradarea structurii după vârste și sexe. În aceste condiții, în perioadă previzională se va produce o reducere totală a efectivului populației municipiului cu 46.1 mii persoane, determinată de o scădere accentuată a populației în mediul urban cu 21,7 mii locuitori, și o creștere a populației în mediul rural cu cca. 9,2 mii locuitori. În termeni relativi, reducerea populației municipiului în perioada previzională cu cca. 6,5% (-0,33% în mediu pe an) va fi însoțită de reducerea populației urbane cu 7,9% (-0,41% în mediu pe an), și de o reducere nesemnificativă a populației rurale cu cca. 1,4% (-0,1% în mediu pe an). Situația expusă va fi condiționată și de tendințele curente, de permutare a populației din mediul urban în cel rural în cadrul municipiului, presupunând că tendințele respective se vor menține și pe viitor.

Figura 2-3
Efectivul prognozat al populației mun. Chișinău, pe grupe mari de vârstă (scenariul pesimist)

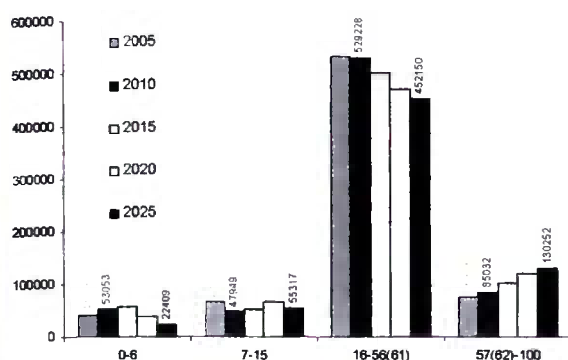
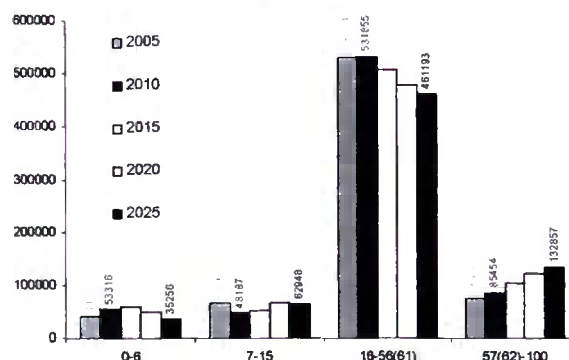

Figura 2-4
Efectivul prognozat al populației mun. Chișinău, pe grupe mari de vârstă (scenariul mediu)

Scenariul de reper se sprijină pe o dinamică statică a situației social-economice înregistrate în prezent și extinse constant asupra perioadei viitoare (tabelul 21).

Deși scenariul de reper pare a fi o alternativă prin care sunt redată tendințele configurate în ultimele decenii, scenariul optimist prezintă în sine o variantă optimă de dezvoltare a demograficului municipiului, spre care trebuie orientate obiectivele strategice de dezvoltare social-economică.

Evoluțiile probabile ale populației în cele două medii de reședință sunt redată în fig. 25; 26.

Figura 10-4
Numărulul prognozat al populației urbane din mun. Chișinău (2005-2020)

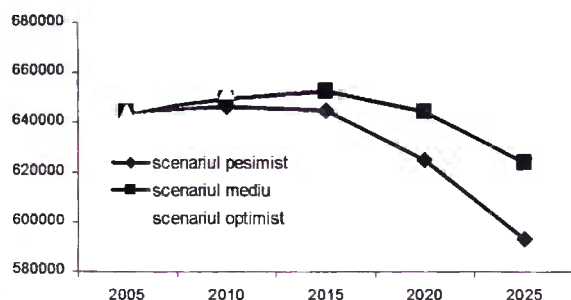
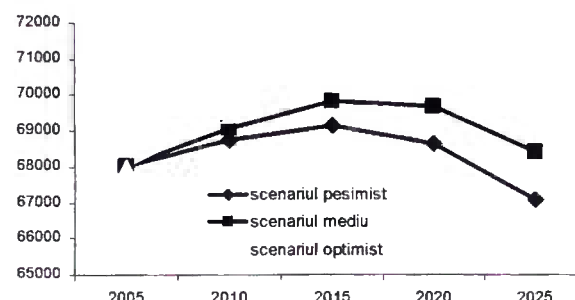

Figura 11-5
Numărulul prognozat al populației rurale din mun. Chișinău (2005-2020)

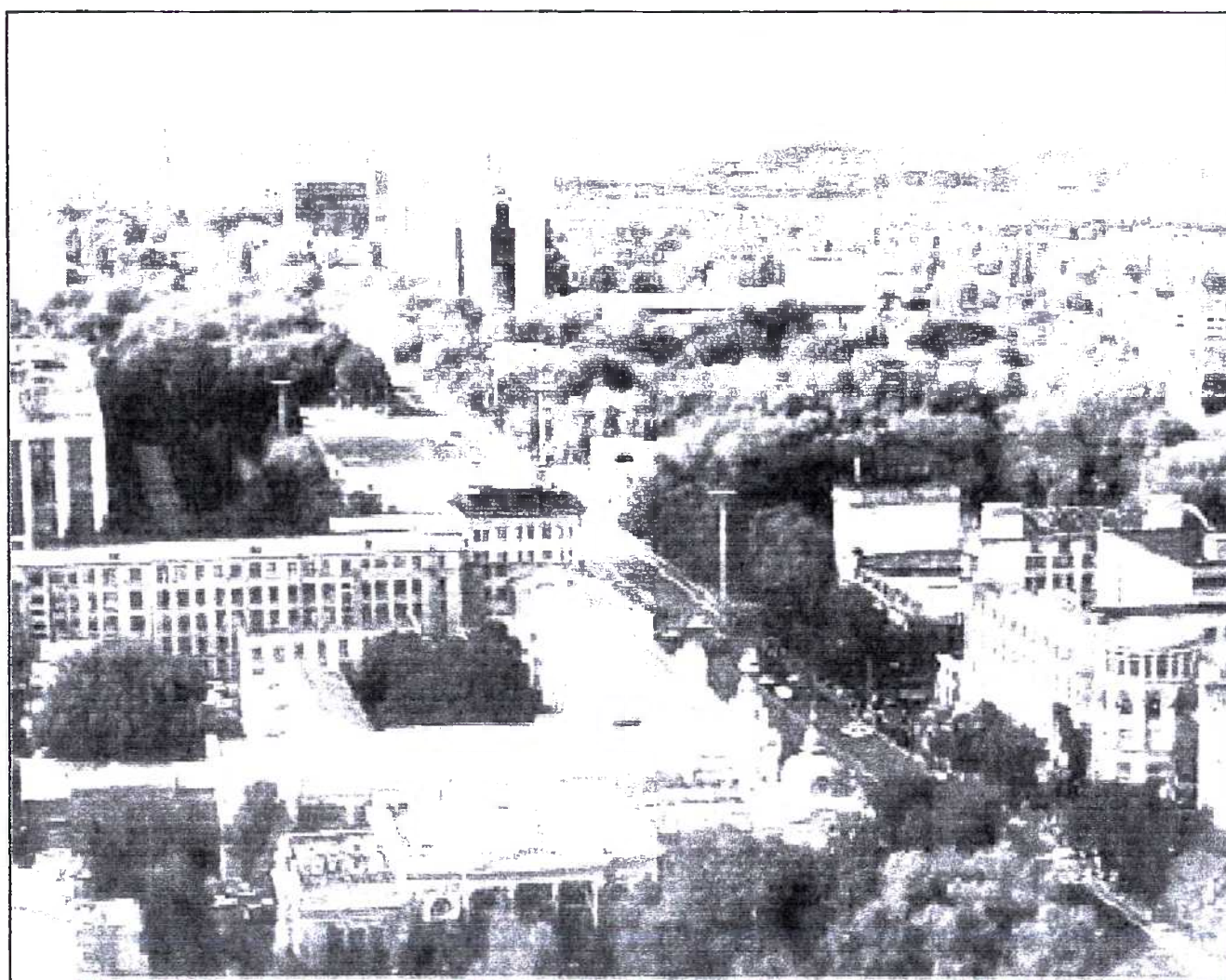

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ȘI PROIECTĂRI
"URBANPROIECT"

CHIȘINĂU

PLAN DE AMENAJARE A TERITORIULUI MUNICIPAL

STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT

ETAPA II

CHIȘINĂU 2007

BUSINESS CONSULTING INSTITUTE

131

STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT ÎN mun. CHIȘINĂU

Document elaborat în cadrul
Planului Urbanistic General al or. Chișinău
Autor: Viorel MIRON

Chișinău 2007

Cuprins:

1. PATRIMONIUL CONSTRUIT AL CAPITALEI.....	3
1.1 CARACTERISTICA PATRIMONIULUI ORAȘULUI CHIȘINĂU	5
1.2 CARACTERISTICA PATRIMONIULUI DIN SUBURBIA MUNICIPIULUI CHIȘINĂU	6
2. ORGANIZAȚII PUBLICE DE VALORIFICARE A PATRIMONIULUI ISTORIC...	6
3. POLITICI LOCALE EXISTENTE PRIVIND PROTECȚIA PATRIMONIULUI CONSTRUIT.....	7
4. PROBLEME ȘI DISPARITĂȚI	9
5. TENDINȚE ÎN PROTECȚIA PATRIMONIULUI MUNICIPAL	13
6. ANALIZA SWOT	14
7. POLITICI, PROGRAME ȘI PROIECTE.....	14

1. Patrimoniul construit al capitalei

Municipiul Chișinău este bogat în obiecte de patrimoniu de istorie și cultură amplasate atât în orașul Chișinău (vatra orașului vechi, zona istorică, obiecte izolate), cât și în suburbii (situri arheologice, vetre medievale, complexe subterane, mănăstiri, etc.). Astfel cu cca. o mie de obiecte de cultură și civilizație protejate, municipiul reprezintă *cea mai mare concentrație de obiecte de arhitectură din țară*.

Tabel 1. Poziționarea orașului Chișinău ca destinație regională

Cea mai importantă colecție de monumente de arhitectură a Republicii Moldova	• 977 obiecte protejate, • 24% din clădiri istorice
Vechi centru de civilizație urbană (1436)	• zona arhaică • zona Orașului istoric • zona modernă
Oraș verde	• spații verzi 32 m²/locuitor • 6,7 mii ha spații verzi • arii naturale protejate
Implementează o legislație pro-europeană de ocrotire a patrimoniului	• 9 acte legislative ce ocrotesc patrimoniul • moratoriu la construcții în zona istorică

În orașul Chișinău în conformitate cu decizia Primăria m. Chișinău orașului nr.104/6366 din 18.08.1994 la anexa nr.4 sunt ocrotite 977 monumente amplasate în intravilanul urban. Dintre acestea 236 obiecte și complexe sunt protejate drept monumente de importanță națională și 741 obiecte de patrimoniu locale. Absoluta majoritate a obiectelor de patrimoniu (857 edificii) sunt amplasate în orașul vechi și în zona istorică și constituie în proporție de 89,8% case de locuit și vile urbane. În perimetrul a 65 de străzi cu cca. 4 mii de case construite în diferite perioade 23,85% sunt obiecte de patrimoniu protejate de importanță națională sau locală. Însă *doar 5,8% din totalul clădirilor sunt obiecte de patrimoniu național ocrotite de stat, iar fiecare a zecea construcție din lista de obiecte de patrimoniu național și local din Chișinău a fost distrus*. 23 din monumentele de arhitectură se găsesc în afara zonei istorice a capitalei. Aici sunt amplasate 19 biserici, 38 edificii administrative sau școli, iar valoarea de locație turistică importantă este exploatată de 16 hoteluri, 70 restaurante și cafenele, precum și majoritatea agențiilor de turism din Chișinău (care și-au stabilit oficiile în centru sau în zona imediat apropiată).

În bună parte obiectele de patrimoniu sunt amplasate de-a lungul principalelor străzi istorice ale capitalei. Aici s-au conservat fațadele unor edificii construite în diverse stiluri de arhitectură în proporție de 15-65% din numărul total de case. Astfel străzile au păstrat o individualitate aparte și reprezintă un bogat potențial pentru trasee excursioniste pietonale sau cu automobilul.

Tabel 2 Unele dintre cele mai importante străzi cu obiecte de patrimoniu din or. Chișinău

Denumirea străzii	Nr. total de case	Nr. scriptic de monumente	- inclusiv monumente naționale	% nr mon./ nr. case
<i>Total</i>	4096	977	236	23,85
str. M. Eminescu	72	37	15	51,39
str. M. Kogălniceanu	92	57	21	61,96
str. București	119	17	17	14,29
str. Alexandru cel Bun	117	56	39	47,86
str. Bănulescu-Bodoni	57	22	2	38,60
str. N. Iorga	26	17	10	65,38
str. Șciusev	165	78	14	47,27
str. 31 august 1989	146	44	5	30,14

bd. Șt. cel Mare	199	23	13	11,56
str. A. Mateevici	117	58	21	49,57
str. V. Pârcălab	71	34	6	47,89
str. Columna	141	49	6	34,75
str. S. Lazo	50	24	8	48,00

Sursa: Decizia Primăria m. Chișinău nr. 109/6366 din 18.08.1994

Valoarea obiectelor de patrimoniu este accentuată și datorită planimetriei specifice unei localități medievale (în zona orașului vechi), precum și a structurii de cartiere închise (în zona istorică), care datorită regulamentelor de intervenție trebuie păstrate în cazul noilor construcții. Aceste restricții sunt impuse la nivelul elaborării unui plan al edificiului nou, conservarea fațadei clădirilor istorice, respectarea normelor de construcție ș.a. Totodată remarcăm starea jalnică a celorlalte clădiri din zonă (peste 50%), care nu au valoare de obiect de arhitectură, nu sunt întreținute într-o manieră de a evidenția piesele de patrimoniu din preajmă, nu sunt dotate cu elemente de infrastructură modernă, nu sunt exploatate în scopuri turistice sau excursioniste. Datorită dezvoltării în lipsa unor planuri de amenajare a străzii ca unui organism arhitectural integru majoritatea cartierelor înscrise au conservat unele fațade ale clădirilor istorice, iar în interiorul cartierelor au fost amplasate construcții care deseori nu armonizează cu peisajul urban sau sunt spații subutilizate. Printre clădirile vechi (nu obligatoriu istorice) sunt un număr mare de oficii, care ne fiind dotate cu parcuri creează ambuteiaje pe străzile cu trafic redus. În mare parte orașul vechi și zona istorică a Chișinăului este lipsită de spații verzi (cu excepția Grădinii publice și Parcului Catedralei).

În anul 2005 a fost elaborat Regulamentul provizoriu de intervenție în zona istorică a orașului Chișinău, care prevedea măsuri de protecție a patrimoniului construit, variantele de edificii noi construite pentru fiecare cartier, dezvoltarea rețelei stradale, măsuri de reabilitare urbană. Consiliul Municipal Chișinău nu a adoptat acest Regulament. Potrivit prevederilor acesta trebuia să devină un document care permitea dezamorsarea investițiilor în zona centrală a orașului, unde în baza unui Moratoriu au fost sistate orice construcție (moratoriul nu se respectă). Totodată în Regulament au fost trasate schemele de lărgire a șoselei București (cu demolarea a 60 edificii istorice) și construirea bulevardului Cantemir.

Pentru a construi noul bul. Cantemir trebuie demolate 26 edificii de patrimoniu, sau 2,7% din clădirile istorice din centrul istoric al Chișinăului, inclusiv: 13 dintre acestea propuse în Registrul monumentelor de Academia de Științe a Moldovei, 18 case de locuit, 1 edificiul unei școli, 1 casă memorială (sportivul I. Zaichin), 1 complex de clădiri aferent bisericii Sf.M.Muc.Haralambie, 1 casă parohială, 1 casă a administrației averii mănăstirești de pe Muntele Athos, 2 unități comerciale de epocă, 1 atelier. La acestea se mai adaugă cca. 130 case de locuit contemporane. Nu există o cifră exactă privind costurile bul. Cantemir, însă se estimează cifre cuprinse între 100 și 300 mln Euro. Totodată remarcăm că acest proiect de construcție a bulevardului se propune în lipsa unor alternative pentru cea mai mare colecție de obiecte de arhitectură din Moldova (977 monumente de arhitectură) – de exemplu utilizarea centrului istoric pentru activități turistice prin conservarea și promovarea cărții de vizită a capitalei cum este moștenirea istorică. Un proiect similar în București de regenerare urbană a 60 de străzi, specificat în planul urbanistic zonal al centrului istoric (adoptat în 2005), costă cca 33 mln. Euro, deci de trei ori mai ieftin. Această cifră este comparabilă cu costurile proiectului „Orașul vinului” din Chișinău. Proiectul bul. Cantemir nu poate fi dus la bun sfârșit în condițiile în care 9 legi naționale sau convenții internaționale specifică responsabilitatea pentru distrugerea patrimoniului istoric.

Exploatarea cartierelor și străzilor din zona istorică a orașului în scopuri turistice este posibilă prin:

- amenajarea traseelor pietonale pe anumite străzi cu personalitate (ex: str.Mateevici cu primul Parlament al Moldovei, casele politicianilor de vază de la înc.secXX, universități, intrarea în parcul Valea Morilor, etc.)

- stabilirea oficiilor centrale ale agențiilor de turism și unor firme cu renume (cu condiția amplasării parcarilor în interiorul cartierelor)
- dezvoltarea unei rețele de restaurante, cafenele sau taverne cu respectarea elementelor din stilurile clădirilor istorice
- păstrarea conceptului „curților pentru oaspeți” (= “gostinnâe dvorâ”) în noile amplasamente ale structurilor de cazare
- crearea unor centre de agrement prin raționalizarea utilizării terenurilor în cartierele istorice
- dezvoltarea unor artere pietonale,
- ecologizarea spațiilor industriale sau evacuarea acestora din centrul istoric
- crearea unor centre de desfășurare a evenimentelor, inclusiv congreselor (însă cu condiția dispersării eficiente a aglomerațiilor umane), etc.

Totodată implementarea acestor deziderate în viață trebuie să ee în considerare următoarele restricții: (i) necesitatea respectării regulamentelor de intervenție în zona istorică (?! în lipsa unui Plan istorico-cultural de bază al municipiului Chișinău și Programelor de valorizare a zonelor ocrotite), (ii) obligativitatea păstrării fațadelor clădirilor istorice și a structurii de cartier înscris, (iii) asigurarea cu spații de parcare mari în cazul hotelurilor (până la 40% din numărul de locuri de cazare) sau centrelor de afaceri, (iv) dozarea spațiilor construite ca locuințe și celor pentru afaceri.

Caracteristica patrimoniului orașului Chișinău

- *centrul istoric* cu cca. 900 edificii vechi aranjate după principiul cartierelor închise, printre care - Primăria municipală (fosta Dumă orășânească, 1901, proiect de M.Elladi, stil eclectic cu elemente gotice și renașcentiste), fostul Gimnaziu de Fete “Principesa Dadiani” (1900, arh. A.Bernardazzi), fostul Gimnaziu de Fete de pe str. București (colț str. Pușchin), fostul Gimnaziu de Științe Reale de Băieți de pe str. M.Cogălniceanu, fostul Gimnaziu privat de Fete a baronesei “fon Geiking”, fostul Gimnaziu Clasic №3 (apoi clădirea primului Parlament al Moldovei “Sfatul Țării” azi Universitatea de Arte), fosta Bancă Orășânească (sf.sec.XIX, proiect M.Cekeruli-Kus, azi Sală Națională cu Orgă), fosta Casă a Nobilimii (azi cinematograful “Patria”), fostul hotel Suisse (azi biblioteca “Bogdan P.Hasdeu”), fostul Muzeu Gubernial Zoologic (1906, arh. N.Țiganco, azi Muzeu Național de Etnografie și Istorie Naturală), Casa Herța (1903, stil “barocco vienez”, azi Muzeu Național de Arte Plastice), fostul Gimnaziu de Băieți (sec.XIX, azi Muzeu Național de Istorie), spitalul Toma Ciorbă, Gara de trenuri (arh. A.Șciusev), Castelul de Apă (sf. sec.XIX, arh. A.Bernardazzi, azi Muzeul or. Chișinău) ș.a.;
- *19 biserici vechi* – “Nașterea Maicii Domnului” (Măzărache, 1752, stil vechi moldovenesc), “Sf. Împărați Constantin și Elena” (1777, stil vechi moldovenesc), “Buna Vestire” (sec.XVIII-XIX, stil vechi moldovenesc), Catedrala “Nașterea Maicii Domnului” (1830-1836, arh. A.Melnicov, stil neoclasic), “Sf. Panteleimon” (1891, arh. A.Bernardazzi, stil neobizantin), “Sf. Teodor Tiron” (Ciuflea, sfârșitul sec.XIX), “Sf. Gheorghe” (1819), “Înălțarea Domnului” (1830), “Sf. Treime” (mijl.sec.XIX), “Sf. Teodora de la Sihla” (sf.sec.XIX, arh. A.Bernardazzi, stil neobizantin), Capela voluntarilor bulgari (1882), Biserica Armenească (sec.XIX), Biserica catolică “Sf. Providență” (1830-1841) ș.a.;
- *monumente arhitecturale*: Arcul de Triumf (1840), Ștefan cel Mare, Alea clasicilor, Complex memorial (1975), S.Lazo, G.Kotovschi, A.S.Pușchin, “Lupoaica latină” etc.;
- *edificii de cultură*: teatre – Teatrul Național “Mihai Eminescu”, Teatrul “Luceafărul”, Teatrul de operă și balet, Teatrul dramatic rus “A.P.Cehov”, Teatrul municipal “Satiricus”, Teatrul “E. Ionescu” ș.a., Circul Național, etc.;
- *edificii administrative*: Parlamentul R. Moldova, Președinția R. Moldova, Guvernul R. Moldova ș.a.;

- *zone de odihnă și agrement* cu parcuri, scuaruri, păduri, lacuri, Grădina Botanică (105ha), Grădina dendrologică (83ha), Grădina Muzeului de Etnografie, Grădina Zoologică (20ha), plaje amenajate în preajma întinderilor de apă ș.a;
- *muzee*: din 76 la nivel de țară – 11 sunt concentrate în Chișinău, inclusiv Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Muzeul Național de Arte Plastice, Muzeul de Arheologie și Etnografie al A.Ș. a Moldovei, Casa - muzeu "A. Pușkin", Muzeul Armatei Naționale al Ministerului Apărării, Muzeul orașului (castelul de apă).
- *săli de concerte*: Palatul Republicii, Palatul Național, Sala cu orgă, Filarmonica Națională, etc.

Caracteristica patrimoniului din suburbia municipiului Chișinău

În suburbia municipiului în 10 localități sunt mai multe valori ale culturii și civilizației umane. Au fost investigate 32 de obiecte sau grupuri de obiecte de importanță turistică, inclusiv:

- 21 situri arheologice (Cricova, Cruzești, Durlești, Vatra, Sângera, Vadul lui Vodă, Ghidighici),
- 3 complexe de clădiri reprezentative (Ciorescu, Codru, Vadul lui Vodă)
- 1 mănăstire (Condrița) și 2 biserici vechi (Cruzești, Sângera)
- 1 complex subteran de păstrare a vinului (Cricova), etc.

Acestea însă nu sunt în mare parte marcate în teren, iar studiile științifice privind valoarea de patrimoniu a acestora nu sunt cunoscute cetățenilor din comunitățile care le dețin. Dintre acestea doar mănăstirea Condrița și subteranele de la Cricova sunt exploatate în scopuri turistice.

Structura obiectelor de patrimoniu în suburbie se prezintă astfel:

s. Condrița (1657): mănăstirea "Sf. Nicolae" (sec. XIX);

or. Cricova (31.07.1431, Vadul Pietrei): renumit prin "orașul subteran" și vinăria ($\approx 100\text{km}$. în subteran), sit arheologic (sec. II-IV);

or. Codru: complex de clădiri istorice a spitalului de psihiatrie cu parc (sf. sec XIX);

or. Durlești: cetățuia de pământ (sec. IV-III î.e.n.), sit arheologic;

s. Sângera: 8 situri arheologice, etc.

or. Vatra: 2 situri arheologice (sec. VIII-XVIII).

2. Organizații publice de valorificare a patrimoniului istoric

În municipiul Chișinău instituțiile care-și desfășoară activitatea pentru studiul și valorificarea patrimoniului cultural-istoric pot fi convențional împărțite în 4 categorii:

- structuri naționale (Ministerul Culturii și Turismului, Academia de Științe a Moldovei);
- departamente ale administrației locale (Direcția generală Cultură, Direcția Gestionarea patrimoniului municipal);
- asociații profesionale: Asociația Istoricilor din Moldova, Asociația Muzeelor din Moldova, Asociația Ghizilor din Moldova, Asociația Națională a Agențiilor de Turism din Moldova, etc.
- ONG-uri pentru protecția patrimoniului: Asociația obștească Museion, etc.

Trebuie de remarcat slaba prestație a acestor actori în salvagardarea patrimoniului național amplasat în mun. Chișinău și care a fost demolat la nivel de cca. 10% în perioada 1994-2007.

3. Politici locale existente privind protecția patrimoniului construit

În Republica Moldova este un cadru legal pro-european de gestionare a patrimoniului cultural-istoric care încurajează protejerea, restabilirea și valorificarea obiectelor de patrimoniu.

- Legea privind ocrotirea monumentelor Nr. 1530 din 22.06.1993, alte 9).
- Legea privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului nr. 835-XIII din 17.05.1996,
- Legea culturii nr. 1093-II din 28.07.1999
- Legea cu privire la privatizare nr. 1217-XIII din 25.06.1997
- Legea privind ariile naturale protejate de stat nr. 1538-XIII din 25.02.1998,
- Regulamentul privind zonele protejate naturale și construite (Hot. Guvern nr. 1009 din 5.10.2000),
- Regulamentul General de Urbanism (Hot. Guvern nr. 5 din 5.01.1998),
- Regulamentul privind Certificatul de Urbanism și autorizarea construirii sau desființării construcțiilor și amenajărilor (Hot. Guvern nr. 360 din 18.04.1997),
- Regulamentul provizoriu de intervenție în zona istorică a orașului Chișinău,

Trebuie de remarcat că acest cadru normativ-juridic s-a produs pe fondul unor oportunități de valorificare eficientă a zonelor istorice din majoritatea orașelor vechi din Europa.

Tabel 3. Oportunitățile de valorificare a patrimoniului cultural în Centrul istoric

Loialitatea rezidenților zonei pentru păstrarea patrimoniului istoric	• păstrarea statutului de monument • respectarea decorului original
Deschidere pentru a investi în reconstrucția obiectelor istorice deținute	• respectarea unor condiții • 61% din persoanele fizice • 44% agenți economici
Imagine de oraș istoric	• criteriu de selecție a destinațiilor • individualitate și stil
Programe de regenerare a orașelor europene vechi	• competiție pentru proiecte mari • soluții moderne de restaurare
Alternativă turistică centrelor istorice	• ținte ale principalilor turoperatori • localizarea hotelurilor cu tradiție

Primăria orașului Chișinău a elaborat în 1994 un Registru cu obiecte de patrimoniu protejate (decizia nr. 104/6366 din 18.08.1994, anexa nr. 4), prin care s-a instituit un sistem de protecție și conservare a 977 monumente de arhitectură amplasate în zona istorică a capitalei. Dintre acestea 236 obiecte și complexe sunt protejate drept monumente de importanță națională și 741 obiecte de patrimoniu locale. Trebuie de remarcat însă faptul că, nu există un mecanism de monitorizare eficientă a implementării actelor normativ-juridice și convențiilor internaționale (Carta de la Veneția) în domeniul valorificării patrimoniului construit. Acest fapt duce la:

- distrugerea sau demolarea obiectelor de patrimoniu,
- nerespectarea Moratorului privind construcțiile în zona istorică a capitalei,
- interpretarea diferită a legislației urbanistice,
- sistem de penalități defectuos în cazurile deteriorării obiectelor de patrimoniu,
- neaplicarea sancțiunilor față de funcționarii responsabili de protecția patrimoniului
- speculații privind legalitatea construcției bulevardului Cantemir în lipsa altor alternative de utilizare a zonei istorice
- lipsa de coerență privind protecția și valorificarea moștenirii istorice în municipiul Chișinău.

În anul 2005 o serie de instituții de proiectare (Chișinău Proiect, Urban Proiect, ș.a.) și direcții municipale au elaborat un Regulamentul provizoriu de intervenție în zona istorică a orașului Chișinău, care însă nu a fost adoptat de Consiliul Municipal Chișinău. Acesta prevede 4 variante de evoluție a construcțiilor, în special a spațiilor locative, în cartierele Centrului istoric fără afectarea tramei stradale (cu excepția propunerilor lărgirii străzii București și construcției noului bulevard Cantemir). A fost acceptată provizoriu Varianta 2 a regulamentului, care prevede dublarea numărului de locuitori în case ce nu pot depăși 3-4 nivele.

Schema 1. Varianta 2 de intervenție în Centrul istoric al or. Chișinău

Sursa: Regulamentul provizoriu de intervenție în zona istorică a orașului Chișinău, 2005

Totodată trebuie de remarcat experiența internațională și măsurile întreprinse în alte orașe istorice europene, administrația cărora nu a admis demolarea moștenirii istorice ci revitalizarea pentru scopuri culturale, turistice sau administrative:

- Cadru normativ de conservare a patrimoniului clar și accesibil
- Estetizarea clădirilor monument
- Evacuarea obiectelor industriale
- Maximizarea utilizării proprietății publice
- Proiecte pe termen scurt cu impact imediat
- Amenajarea mediului
- Stimularea investițiilor private
- Atragerea granturilor
- Regim special de funcționare
- Asigurarea factorului participativ și transparenței
- Îndrumare/ghiduri pentru locuitorii centrului
- Clădiri destinate muzeelor, galerii, ateliere, birouri
- Domenii prioritare de dezvoltare (turism, arte...)
- Promovarea responsabilității cetățenilor
- Încurajarea Coalițiilor de Dezvoltare Urbană, etc.

4. Probleme și disparități

Zona istorică a orașului Chișinău se confruntă cu o serie de probleme:

- Lipsa unei viziuni de valorificare a obiectelor de patrimoniu,
- Demolarea a 96 edificii istorice (cca.10% din total) în perioada 1994-2007
- Prelungirea construcțiilor (autorizate de Primărie) în zona istorică fără respectarea Memorandumului,
- Păstrarea funcției industrial-productive a centrului istoric
- Insistența promovării construcției bulevardului Cantemir în Zona istorică cu autorizarea demolării a obiectelor de patrimoniu istoric

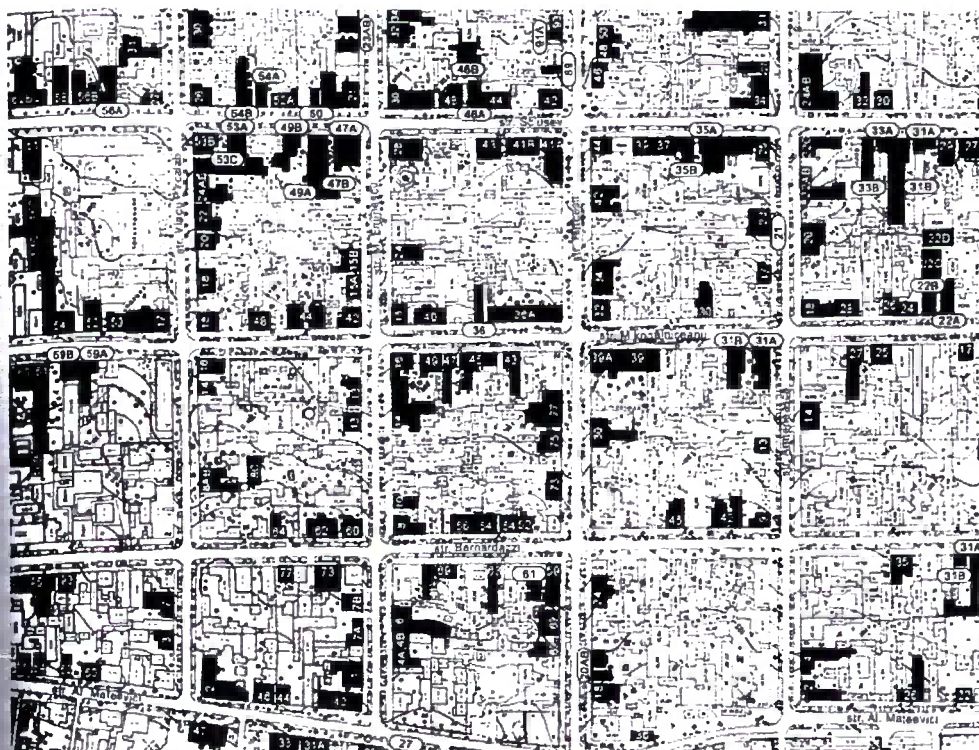
Tabel 4. Problemele Centrului istoric

1/10 din clădirile istorice sunt distruse	• ignoranță • interese comerciale imediate
Percepția spațiului istoric drept o zonă degradată și insalubră	• monumentele în parte nu sunt ocrotite • nu se menține zona de protecție
Prezența spațiilor industriale mari	• 7-8 întreprinderi mari • 40 ha de teren subdezvoltat • inestetice și generează poluare
Circulația transportului defectuoasă	• 55% din fluxurile tranzitare • management defectuos
Lipsa unor proiecte turistice de anvergură	• funcție turistică și culturală diluată • lipsa subzonelor exclusiv turistice
"Constrângerea" investițiilor	• birocrație excesivă • riscuri investiționale sporite • puține instrumente financiare
Zonă istorică puțin studiată și mediatizată	• puține studii fundamentale • poziție retro-activă a mass-mediei

Demolarea sau deteriorarea monumentelor de arhitectură și istorice din centrul capitalei are loc, cu acordul funcționarilor primăriei, în multiple situații, cele mai frecvente fiind:

- construcția unor edificii noi (inclusiv de 16 și mai multe etaje)
- intervenții și reparația edificiului fără respectarea normelor aplicate obiectelor cu valoare de patrimoniu
- deteriorare prin neglijență,
- distrugerea în urma factorilor climaterici, seismici și de altă natură.

Schema 2. Ponderea obiectelor de patrimoniu în Centrul istoric (fragment)

Notă: cu roșu sunt indicate obiectele de patrimoniu, cu albastru sunt indicate obiectele de patrimoniu demolate.

Păstrarea funcției industrial-productive în Centrul istoric se petrece pe fondul lipsei unei viziuni de redimensionare și ajustare la standarde moderne a corpurilor industriale mari. Acestea sunt poluante, cu tehnologii productive depășite sau au un grad înalt de subutilizare a terenului. Astfel în Zona industrială "Centru" (cca. 40 ha) sunt:

- "BUCURIA" SA
- "AROMA" SA
- "IONEL" SA
- "ICAM" SA
- „VIITORUL” SA
- "STEAUA-REDS" SA
- "HIDROPOMPA" SA
- "VIBROPRIBOR" ÎS

La acestea se adaugă 10 întreprinderi mari în imediata apropiere de Centru istoric. Acestea trebuie redimensionate, ecologizate sau evacuate din centrul orașului Chișinău.

Schema 3. Corpuri industriale mari în Centrul istoric

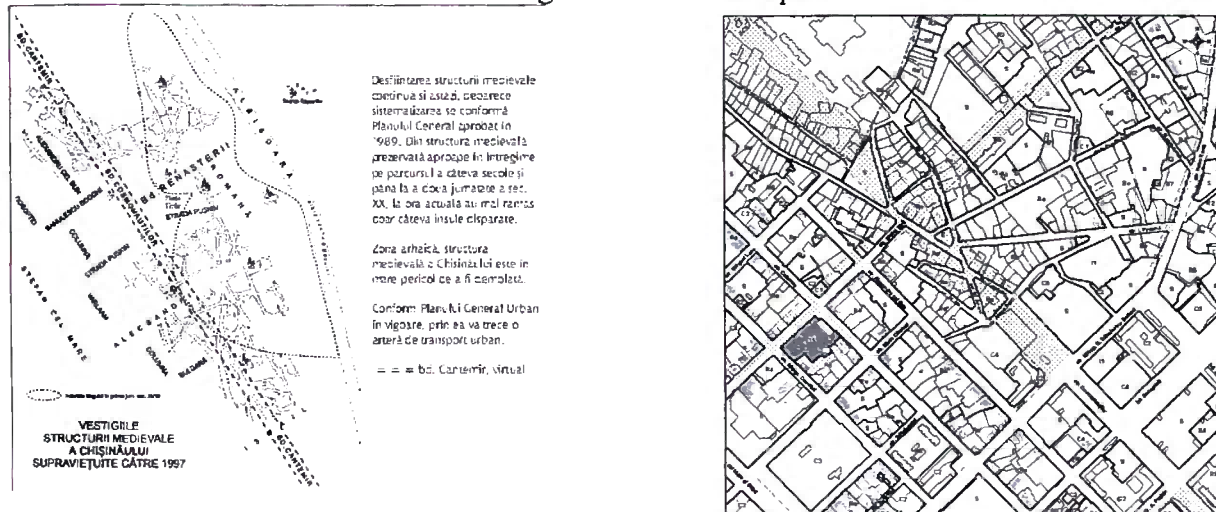

Sursa: Regulamentul provizoriu de intervenție în zona istorică a orașului Chișinău, 2005

Construcția bulevardului Cantemir va afecta grav Centrul istoric prin faptul că:

- vor fi demolate 26 edificii de patrimoniu, sau 2,7% din clădirile istorice, inclusiv:
 - 13 propuse în Registrul monumentelor de Academia de Științe a Moldovei,
 - 18 case de locuit,
 - 1 edificiul unei școli,
 - 1 casă memorială (sportivul I. Zaichin),
 - 1 complex de clădiri aferent bisericii Sf. Mare Mucenic Haralambie,
 - 1 casă parohială,
 - 1 casă a administrației averii mănăstirești de pe Muntele Athos,
 - 2 unități comerciale de epocă,
 - 1 atelier.
- vor fi demolate cca. 130 case de locuit contemporane
- cca. 400 familii strămutate în alte locuințe,
- costuri înalte (bul. Cantemir va costa estimativ 100 - 300 mln Euro).

Schema 4. Bulevardul Cantemir va distruge zona veche a capitalei

Remarcăm că acest proiect de construcție a bulevardului se propune în lipsa unor alternative pentru cea mai mare colecție de obiecte de arhitectură din Moldova (977 monumente de arhitectură):

- utilizarea centrului istoric pentru activități turistice
- conservarea și promovarea în calitate de carte de vizită a capitalei (amplasarea evenimentelor culturale naționale și regionale)
- amplasarea unităților comerciale specifice unui centru istoric (reprezentanțe, pasaje pietonale, complexe turistice și de agrement urban, piețe de măștișuguri și anticariat, etc).

Costurile pentru regenerare urbană pot fi mai joase decât costurile de edificare a unei străzi cu lățimea de 70 m prin centrul istoric, unde asemenea costuri includ lucrările:

- proiectare
- demolarea clădirilor, inclusiv istorice
- strămutarea clădirilor istorice fără afectarea structurală a acestora
- nivelarea părții carosabile și îndepărtarea materialelor rezultate în urma demolărilor
- construcția drumului (partea carosabilă și trotuarelor)
- ajustarea sistemelor de infrastructură aferente străzii
- construcția liniei de tranvai (apariție motivată de revitalizarea imaginii de altă dată a Chișinăului, dar realizată prin demolarea patrimoniului istoric!!!)

- reconstrucția fațadelor clădirilor amplasate în vecinătate
- strămutarea corpurilor industriale, inclusiv costurile terenurilor noi pentru redislocare
- asigurarea cu locuințe a familiilor strămutate, inclusiv cheltuieli administrative aferente procesului de strămutare a populației
- costuri de judecată în cazul demolărilor clădirilor istorice
- alte cheltuieli neprevăzute.

În regiune costurile de revitalizare urbană a zonei istorice, fără distrugerea patrimoniului arhitectural, sunt mai mici. Un proiect similar în București de regenerare urbană a 60 de străzi, specificat în planul urbanistic zonal al centrului istoric (adoptat în 2005), costă cca 33 mln. Euro, deci de trei ori mai ieftin. Această cifră este comparabilă cu costurile proiectului „Orașul vinului” din Chișinău (40 mln Euro).

Proiectul bul. Cantemir nu poate fi dus la bun sfârșit în condițiile în care 9 legi naționale sau convenții internaționale specifică responsabilitatea pentru distrugerea patrimoniului istoric.

Tabel 5. Patrimoniu care urmează să fie demolat o dată cu construirea bulevardului Cantemir

Nr.	Denumire	Adresa	Importanță	Inclus în Registrul de	Detalii
1	Conac urban	Avram Iancu, 29 A,B,C,D	locală	Academia de Științe	Datează din prima jumătate a secolului al XIX-lea, cu fațadele decorate în stil neoclasic.
2	Casa individuală	Avram Iancu, 31	locală	Primăria m. Chișinău	Datează de la jumătatea secolului al XIX-lea, cu fațadele decorate în stil neoclasic.
3	Casa individuală	Avram Iancu, 40	locală	Primăria m. Chișinău	Datează de la sfârșitul secolului al XIX-lea, cu fațadele decorate în stil eclectic.
4	Casă parohială	Avram Iancu, 42	locală	Primăria m. Chișinău	Datează de la jumătatea secolului al XIX-lea, cu fațadele decorate în stil neoclasic.
5	Casă individuală și casă de raport	Bălănescu, 46 A,B	locală	Primăria m. Chișinău	
6	Edificiu unitate comercială sau depozit	Alexandru cel Bun, 24	locală	Primăria m. Chișinău	Datează de la începutul secolului al XX-lea. Proprietarul original, posibil, era dr. A.L. Balinski,
7	Casă individuală	Octavian Goga, 4	locală	Primăria m. Chișinău	
8	Clădirea fostei școli primare a societății de ajutor reciproc	Cojocarilor, 9	locală	Academia de Științe	Este sediu școlii primare pentru băieți, inaugurată în 1898,
9	Casă de locuit	Octavian Goga, 7	locală	Academia de Științe	Datarea este de la sfârșitul secolului al XIX-lea, construită în stil modern. Primul proprietar a fost consilierul de stat Egor (Iorgu) N. Popa. În curte se afla fabrica de săpun a lui Kleiner.
10	Imobil cu unități comerciale	Octavian Goga, 13	locală	Academia de Științe	Datarea este de la începutul secolului al XIX-lea, construite cu influența stilului modern.
11	Casă individuală	Octavian Goga, 14 A,B	locală	Academia de Științe	Datarea este de la mijlocul secolului al XIX-lea, construit cu influența stilului neoclasic. În 1903 proprietar era Micu-Nicolaevici.
12	Casă de locuit	Octavian Goga, 19	locală	Primăria m. Chișinău	Datarea este de la mijlocul secolului al XIX-lea Casă parohială a bisericii "Sf. Haralambie".
13	Complex aferent bisericii Sfântul Mare Mucenic	Alexandru cel Bun, 50 A,B,C	locală	Primăria m. Chișinău	Este alcătuit din trei clădiri alcătuit din locuința preotului, școala parohială, și o unitate comercială, complex constituit la

	Haralambie				sfârșitul secolului al XIX-lea.
14	Casă individuală	Alexandru Vlăduță, 3	locală	Academia de Științe	A fost construită în anii '80 ai secolului al XIX-lea. Un timp a fost sediul unei case de rugăciuni.
15	Casă individuală	Alexandru Vlăduță, 5	locală	Academia de Științe	A fost construită în anul 1887
16	Casele clerului administrării moșilor mănăstirești "Închinare Sf. Munte Athos"	Octavian Goga, 18 A,B	locală	Academia de Științe	Datează de la jumătatea a doua a secolului al XIX-lea, construit cu influența stilului neoclasic. În 1903 a fost atestat drept curte mănăstirească.
17	Atelier de confecționat mobilă	Octavian Goga, 22 A,B	locală	Academia de Științe	Datează de la începutul secolului al XX-lea, în stil modern
18	Casă individuală	Octavian Goga, 26	locală	Academia de Științe	Datează de la sfârșitul secolului al XIX-lea, construită în stil eclectic.
19	Casă de raport cu unități comerciale	Octavian Goga, 33	locală	Academia de Științe	Datează de la mijlocul secolului al XIX-lea, cu fațadele construite în stil eclectic cu detalii neoclase.
20	Casă individuală	Căpriană, 52	locală	Primăria m. Chișinău	A fost construit în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.
21	Casă individuală	Căpriană, 54	locală	Academia de Științe	A fost construit la sfârșitul secolului al XIX-lea, cu fațadele realizate în spiritul arhitecturii eclectic.
22	Casă individuală	Căpriană, 55	locală	Primăria m. Chișinău	A fost construit la sfârșitul secolului al XIX-lea, cu fațadele realizate în spiritul arhitecturii eclectic.
23	Casă individuală	Sf. Andrei, 19	locală	Primăria m. Chișinău	construit la sfârșitul secolului al XIX-lea în stil modern.
24	Casă de raport	Sf. Andrei, 28	locală	Primăria m. Chișinău	construit la sfârșitul secolului al XIX-lea în stil modern.
25	Casă individuală	Sf. Andrei, 27	locală	Primăria m. Chișinău	
26	Casă în care a locuit atletul Ivan Zaikin	Ivan Zaikin, 7	locală	Academia de Științe	Casa a fost construită la începutul secolului al XX-lea, în stil modern. În această casă între anii 1927–1948 a locuit Ivan Mihailovici Zaikin (1880–1948), atlet rus, unul dintre primii aviatori ai Rusiei. Campion al Rusiei la ridicarea greutăților în 1904 și campion mondial la categoria lupte clasice din 1913.

5. Tendințe în protecția patrimoniului municipal

- Chișinăul va valorifica imaginea de oraș cu cea mai mare colecție de obiecte de arhitectură din regiune
- obiectele de patrimoniu se vor deteriora și vor fi înlocuite cu alte edificii în cazul nerespectării legislației naționale,
- centrul istoric al capitalei va fi eliberat de funcția productivă în favoarea celei culturale și administrative,
- moștenirea istorică va fi promovată în calitate de carte de vizită a orașului
- orașul vechi în cazul implementării proiectelor de conservare a clădirilor istorice va deveni o destinație turistică distinctă.

6. Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
• multe spații cu funcționalitate turistică • cea mai mare concentrație de obiecte de arhitectură din țară • sunt ocrotite 977 monumente cultural istorice variate amplasate în intravilanul urban • în localitățile suburbane sunt concentrate 32 de obiecte de istorie și civilizație • facilități de organizare a agrementului în zona istorică sau adiacentă orașului vechi	• doar 5,8% din totalul clădirilor sunt obiecte de patrimoniu național în zona istorică a capitalei • starea degradată a clădirilor din zona istorică a capitalei • în interiorul cartierelor au fost amplasate construcții care deseori nu armonizează cu peisajul urban sau sunt spații subutilizate • slaba echipare a terenurilor cu patrimoniu valoros pentru activități turistice • nu sunt aplicate soluții practice de valorificare a potențialului turistic la nivelul cererii • infrastructură turistică și de acces la obiecte turistice de patrimoniu învechită moral și fizic • interesul scăzut al presei față de patrimoniul turistic și oportunitățile afacerilor de turism în municipiul Chișinău • lipsa de resurse și capacități pentru proiecte turistice de anvergură
Oportunități	Constrângeri
• Loialitatea rezidenților zonei pentru păstrarea patrimoniului istoric • Deschidere pentru a investi în reconstrucția obiectelor istorice deținute • Imagine de oraș istoric • Programe de regenerare a orașelor europene vechi • Promovarea unei alternative turistice în dezvoltarea centrelor istorice	• Ignoranța populației și funcționarilor publici • interese comerciale imediate • management defectuos al patrimoniului istoric public • birocrație excesivă • riscuri investiționale sporite • poziție retro-activă a mass-mediei

7. Politici, Programe și proiecte

Portofoliul de proiecte propuse pentru regenerarea Centrului istoric sunt atribuite obiectivului 6 al Strategiei.

Obiectiv 6: Determinarea formelor de valorificare, protejare și promovare a patrimoniului cultural construit al Chișinăului în peisajul cultural european

Politica 06-1:	• Ocrotirea și dezvoltarea durabilă a peisajului urban de importanță istorică, estetică sau culturală
Politica 06-2:	• Promovarea construcțiilor și a intervențiilor urbanistice cu valoare arhitecturală sporită în contextul protejării patrimoniului cultural existent.

Politica 06-1: Ocrotirea și dezvoltarea durabilă a peisajului urban de importanță istorică, estetică sau culturală;

Programe și proiecte:

P06-1.1: Restaurarea și reabilitare clădirilor și	▪ Elaborarea planului istorico-cultural de bază și stabilirea listei de priorități pentru lucrările de restaurare ▪ Revizuirea listei proiectelor zonelor de protecție a obiectelor de patrimoniu și stabilirea listei de priorități
--	---

ansamblurilor cu valoare de patrimoniu	Realizarea unor programe de protecție, regenerare și de valorizare a patrimoniului istoric și cultural
P06-1.2: Reconstrucția străzilor din orașul vechi și zona istorică a Chișinăului	- Stabilirea parteneriatului public-public pentru finanțarea listei de clădiri monument istoric - Reconstrucția rețelei de străzi din orașul vechi - Reabilitarea străzilor din zona istorică - Edificarea și amenajarea în spațiile istorice a locațiilor turistice

Politica 06-2: Promovarea construcțiilor și a intervențiilor urbanistice cu valoarea arhitecturală sporită în contextul protejării patrimoniului cultural existent;

Programe și proiecte:

P06-2.1: Organizarea de concursuri naționale/internaționale	- Concurs de urbanism: Orașul Vechi și Zona istorică - Concurs de urbanism: Coridor ecologic râul Bâc.
	- Elaborarea și promovarea unei imagini arhitecturale distincte a orașului - Str. Mitropolit Varlaam – pasaj pietonal - Edificarea unui nou centru administrativ în afara Centrului istoric - Realizare machetei orașului și amplasare în grădina publică - Realizarea de hărți turistice cu trasee culturale

146
AGENCIA CONSTRUCȚII ȘI DEZVOLTAREA TERITORIULUI REPUBLICII MOLDOVA

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ȘI PROIECTĂRI
"URBANPROIECT"

CHIȘINĂU

**PLAN DE AMENAJARE A
TERITORIULUI MUNICIPAL**

STUDIU PRIVIND FUNCȚIONAREA SERVICIILOR PUBLICE

ETAPA II

CHIȘINĂU 2007

BUSINESS CONSULTING INSTITUTE

**STUDIU
PRIVIND FUNCȚIONAREA
SERVICIILOR PUBLICE
în mun. CHIȘINĂU**

Document elaborat în cadrul
Planului Urbanistic General al or. Chișinău
Autori: Parascovia MUNTEANU
Veaceslav BULAT

Chișinău 2007

Cuprins:

1. EDUCAȚIA	3
1.1. SISTEMUL EDUCAȚIONAL	3
1.2. ANALIZA SWOT	8
2. SĂNĂTATEA	9
2.1 OCROTIREA SĂNĂTĂȚII	9
2.2 ASISTENȚA SOCIALĂ	10
2.3 ANALIZA SWOT	12
3. DOMENIUL CULTURAL ȘI CULTE	12
6.1 CULTURĂ ȘI CULTE.....	12
6.2 SPORTUL	14
6.3 ANALIZA SWOT.....	15
4. POMPIERI - POLIȚIE	15
4.1 SIGURANȚA ANTI-INCENDIARĂ	15
4.2 STAREA INFRAȚIONALĂ	16
4.3 SITUAȚII EXCEPȚIONALE	19
4.4 ANALIZA SWOT	23
5. PRIMĂRIA.....	23
5.1 CADRUL INSTITUȚIONAL	23
5.2 AUTORITĂȚI DELIBERATIVE	25
5.3 AUTORITĂȚI EXECUTIVE	26
5.4 INSTITUȚIA REPREZENTANTULUI GUVERNULUI ÎN MUNICIPIU	29
5.5 MANAGEMENT URBAN	29
5.6 ANALIZA SWOT	30
6. SECTORUL ASOCIATIV	31
6.1 ASPECTE GENERALE.....	31
6.2 DOMENII ȘI BENEFICIARI	32
6.3 ANALIZA SWOT.....	33

1. EDUCAȚIA

1.1. Sistemul educațional

Sistemul educațional în or. Chișinău este reprezentat de sistemul de învățământ și organizarea vieții culturale. Sistemul educativ din or. Chișinău în prezent are ca obiectiv, nu doar să implanteze valori morale și culturale, dar și să schimbe atitudini, comportamente, mentalități. Mai mult decât atât, copii și tinerii de astăzi sunt proiectați să devină persoane independente, care să poată să se orienteze în dependență de schimbările, care au loc în comunitate. Sistemul educativ din Moldova implementează strategii educative, dezvoltând astfel niște mecanisme, care ajută la crearea unor obiective, norme de comportament în societate, valori naționale. În corelare cu aceste caracteristici sociale, tinerii își formează propriile concepții despre societatea ce îi înconjoară, capătă abilități de acomodare cu mediul.

Pretutindeni în lume, sistemul educațional este confruntat, pe de o parte, cu impactul noilor tehnologii de cunoaștere și comunicare, cu ritmul rapid al schimbărilor, iar pe de alta parte, cu efectul globalizării societății, al creșterii interdependențelor dintre națiuni și culturi. Responsabilitatea pentru globalizarea educației pleacă de la conștientizarea faptului că, problemele cu care ne confruntăm se află în interacțiune, astfel că, schimbările propuse în plan educațional, sunt parte a strategiei de dezvoltare. Succesul schimbării depinde esențial de calitatea resurselor umane implicate, iar aceasta este cultivată prin învățământ care se derulează în următoarele trepte:

1. **Învățământul preșcolar** se organizează în instituții preșcolare de diferite tipuri sau în complexe „grădiniță – școală” pentru copiii în vârstă de la 3 până la 6(7) ani. Același nivel este atribuit educației în clasele pregătitoare din școli. În prezent în municipiu trăiesc 23,1 mii copii cu vârstă cuprinsă între 3 și 6 ani. În ultimul timp se observă o reducere a numărului acestora, înregistrându-se o scădere cu 7 la sută față de 2005. În acest an de studiu, în învățământul preșcolar își desfășoară activitatea 146 instituții de învățământ preșcolar cu un număr de 32174 locuri, care depășește frecvența medie a copiilor cu 23 la sută.

Tabelul 1-1 Învățământul preșcolar

Indicatori	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Instituții preșcolare	157	154	149	148	148	148
Suprafața totală a încăperilor instituțiilor preșcolare, mii m ²	332,4	318,6	30,6	309,6	315,7	314,5
Număr copii în instituții preșcolare, mii	25,3	24,5	25,0	25,2	25,6	26,2
Copii la 100 de locuri	73	73	78	79	79	81
Personal (efectiv) conform statelor	6140	6017	6016	6061	6159	6268
Personal pedagogic	2708	2641	2666	2680	2744	2790
Copii la un cadru didactic	9	9	9	9	9	9

Sursa: Chișinău în cifre. Anuar statistic, 2006

Forma de proprietate a tuturor instituțiilor preșcolare din or. Chișinău este – proprietate publică.

Deși numărul copiilor din oraș este în scădere, instituțiile preșcolare dunt foarte solicitate, având un număr mare de copii. Acesta se întâmplă, deoarece grădinițele din or. Chișinău sunt frecventate nu numai de copii înregistrați în această localitate, ci și de alți copii din satele apropiate Chișinăului, părinții cărora fac naveta în fiecare zi. De asemenea, mulți tineri locuiesc în orașul Chișinău la chirie, fiind înregistrați la locul lor de baștină, iar copii acestora frecventează și ei instituțiile preșcolare.

Acești factori generează probleme în această sferă, deoarece, pe de o parte, în orașul Chișinău sunt înregistrați un număr de copii de vârstă preșcolară, care se încadrează în numărul de locuri în grădinițe, iar pe de altă parte numărul de locuri solicitate este mai mare decât copii înregistrați. Acest fapt, generează probleme de ordin financiar, atunci când se crează bugetul instituțiilor respective și probleme de ordin social, atunci când apare disconfortul locuitorilor Chișinăului care nu au un loc pentru plasarea copilului în grădinița din cartier.

2. **Învățământul de bază (obligatoriu)** începe, de regulă, la vârsta de 7 ani și durează pînă la vârsta de 15 ani. La rîndul său, el se împarte în:
 - **învățământul primar (nivelul I)**, care cuprinde clasele 1-4 și se organizează în școli primare, care pot funcționa atît independent, cît și în componența unor instituții de învățămînt secundar general;
 - **învățământul gimnazial (nivelul II)**, care cuprinde clasele 5-9;
3. **Învățământul general (nivelul III)** cuprinde clasele 10-11(12) din licee, școli medii de cultură generală și programele de învățămînt și pregătire profesională din instituțiile de învățămînt secundar profesional, de regulă la acest nivel învață tinerii și tinerele în vîrstă de la 16 pînă la 18 ani;
4. **Învățământul superior (nivelul IV)** se realizează în instituțiile de învățămînt superior de scurtă durată (colegii) și în instituțiile de învățămînt superior universitar (universități, academii etc.). Vîrsta studenților care își fac studiile la acest nivel este de la 19 pînă la 22 ani;

Tabelul 1-2 Învățământul preuniversitar și universitar

Indicatori	2000/ 2001	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006
Școli primare	27	31	32	32	31	26
Elevi, total, mii	7220	7907	7994	6907	6540	5656
Gimnazii	23	23	24	25	25	23
Elevi, total, mii	9838	9246	9795	9635	8796	7324
Școli pentru copii cu deficiențe	8	7	7	6	6	6
Elevi, total, mii	1060	892	897	759	756	685
Școli de cultură generală	63	63	58	47	42	40
Elevi, total, mii	57,1	55,3	46,7	33,1	26,5	23,0
Licee	55	62	70	84	84	83
Elevi, total, mii	47,7	48,0	54,1	56,6	64,8	65,1
Școli serale	4	4	4	4	4	4
Elevi, total, mii	1493	1520	1439	1492	1556	1552
Clase pe lîngă colegii, universități	-	-	-	-	-	-
Elevi, total, mii	4718	5403	5718	4239	1947	-

<i>Personal didactic, total</i>	7589	8159	8039	8126	8114	7879
<i>Elevi la un cadru didactic</i>	16,8	15,5	15,5	14,5	13,5	12,9
Școli profesionale	22	24	26	26	24	21
Elevi, total, mii	6912	7423	7863	7881	7690	8151
<i>Personal didactic</i>	643	429	687	636	694	725
<i>Elevi la un cadru didactic</i>	10,7	17,3	11,4	12,4	11,1	11,2
Învățământ superior de scurtă durată (colegii), instituții	33	39	35	31	28	25
Studenti, mii	12,0	10,3	9,2	11,2	14,6	16,7
<i>Personal didactic</i>	1164	1350	1084	1083	1200	1286
<i>Studenti la un cadru didactic</i>	10,3	7,6	8,5	10,3	12,2	13,0
Învățământ superior, instituții	41	41	39	34	28	28
Studenti, mii	70,0	76,4	83,1	90,2	99,1	109,3
- învățământ la zi	49,2	53,4	57,1	61,6	67,1	71,6
- învățământ fără frecvență	20,8	23,0	26,0	28,6	31,0	37,6
<i>Personal didactic</i>	4651	4761	4935	4974	5161	5516
<i>Studenti la un cadru didactic</i>	15,1	16,0	16,8	18,1	19,2	19,8

Sursa: Chișinău în cifre. Anuar statistic, 2006

5. **Învățământul postuniversitar (nivelul V)** se realizează la doctorantură și postdoctorantură. La baza acestui nivel al învățământului este activitatea de cercetare științifică. Cea mai mare parte a persoanelor încadrate în studiile de acest nivel au vârsta de la 23 ani în sus. Instituțiile de cercetare științifică din orașul Chișinău cuprind un număr considerabil de personalități care contribuie la prosperarea orașului și a țării în întregime. Temele analizate și discutate în cadrul diferitor activități științifice reflectă problemele actuale ale umanității și ale comunității. De aceea, direcția firească și prioritară pentru dezvoltarea durabilă a orașului trebuie să devină folosirea pe larg în economia orașului și a țării a tehnologiilor care solicită eforturi științifice intensive, susținerea și stimularea dezvoltării direcțiilor prioritare ale științei fundamentale și aplicate. Pentru realizarea acestei strategii este necesară:

- implicarea sistematică a instituțiilor științifice și de cercetare în activitățile de expertiză a proiectelor tehnico-științifice și inovaționale de soluționare a problemelor de ordin economic, social, tehnic ale orașului;
- elaborarea politicilor de susținere a savanților și cercetătorilor științifici care activează în instituțiile de cercetare; concentrarea eforturilor asupra cercetărilor și inovațiilor care ar putea deveni fundament pentru dezvoltarea orașului;
- elaborarea și implementarea unui program de susținere a tinerilor cercetători pentru asigurarea continuității investigațiilor științifice din diferite domenii;
- elaborarea și implementarea programului tehnico-științific de dezvoltare a tehnopolisului "Chișinău".

Cadrul instituțional. În orașul Chișinău există un număr suficient de instituții de învățământ de toate nivelurile. În ultimii ani, situația în sistemul de învățământ de toate nivelurile s-a prezentat în felul următor:

Tabelul 1-3 Număr de instituții și elevi / studenți

Indicatori	2000/ 2001	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006
Școli de zi, gimnazii, licee	176	186	191	194	188	178
Elevi, total, mii	127,7	126,8	124,7	118,2	109,4	101,8
Învățământ secundar profesional, instituții	22	24	26	26	24	21
Elevi, total, mii	6,9	7,4	7,9	7,8	7,7	8,1
Învățământ mediu de specialitate (colegii), instituții	33	39	35	31	28	25
Studenți, mii	12,0	10,3	9,2	11,2	14,6	16,7
Învățământ superior, instituții	41	41	39	34	28	28
Studenți, mii	70,0	76,4	83,1	90,2	99,1	109,3
- învățământ la zi	49,2	53,4	57,1	61,6	67,1	71,6
- învățământ fără frecvență	20,8	23,0	26,0	28,6	31,0	37,6

Sursa: Chișinău în cifre. Anuar statistic, 2006 (datele reflectă situația din municipiu)

În instituțiile de învățământ din Chișinău își desfășoară activitatea, nu numai copii din oraș, ci și un număr de elevi care au sosit din alte localități. Similar situației din instituțiile preșcolare, capacitatea gimnaziilor și liceelor acoperă necesitățile locuitorilor. Însă, în unele licee cu o imagine bună creată, solicitarea de locuri este mai mare decât posibilitățile. Acesta generează alte probleme cum ar fi: numărul mare de elevi în clase și organizarea procesului de studiu în două schimburi.

Baza tehnico-materială a instituțiilor de învățământ general. Calitatea procesului instructiv-educativ depinde în mare măsură de condițiile de studii și activitate a elevilor. În instituțiile de învățământ general, unui elev i se revine o suprafață de 3,6 m². Există, însă, instituții care nu dispun de săli pentru cultura fizică, cabinete didactice la fizică, chimie, biologie, limbi moderne, etc. Aceste cabinete, însă sunt o necesitate foarte importantă în procesul de instruire, deoarece elevii, pe lângă cunoștințe teoretice trebuie să însușească și unele abilități practice care sunt predate în cadrul orelor de laborator. Este insuficient numărul de calculatoare în instituțiile de învățământ din orașul Chișinău. Astfel, 178 de instituții sunt dotate cu un număr de 2191 calculatoare pentru 101,8 mii elevi. Un singur calculator revine la 46 de elevi. Acest fapt ne vorbește despre dotarea instituțiilor de învățământ cu tehnică de calcul și însușirea de către elevi a noilor tehnologii informaționale în cadrul orelor de clasă.

Manualele și literatura de specialitate sunt izvorul cunoștințelor elevilor. Acestea sunt asigurate de către bibliotecile din incinta instituțiilor de învățământ. În or. Chișinău, însă, mai sunt instituții care nu dispun de biblioteci, elevii acestor instituții fiind nevoiți să procure majoritatea manualelor de studii, iar pentru literatură artistică și de specialitate să meargă la alte biblioteci. Fondurile bibliotecilor nu acoperă necesitățile elevilor, iar unele lucrări pot fi găsite numai în grafie chirilică.

O condiție umană necesară pentru orice elev este hrana. În instituțiile școlare municipale doar ¼ din numărul total de elevi pot beneficia de hrană caldă. Aceasta este asigurată de bugetul

municipal și unele organizații de caritate. În 18 școli din oraș, însă, copii nu au posibilitatea de a servi un dejun sau prânz cald, deoarece instituțiile nu dispun de cantine (bufete) cu hrană caldă.

Tabel 1-4. Baza tehnico-materială a instituțiilor de învățământ

Indicatori	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Instituții	176	186	191	194	188	178
Școli ce dispun de:						
- săli pentru cultura fizică	165	162	164	167	157	153
- cabinet didactic la fizică	117	112	115	116	129	124
- cabinet didactic la chimie	120	113	114	118	130	130
- cabinet didactic la biologie	108	109	107	106	113	109
- cabinet didactic la matematică	106	104	109	109	109	109
- cabinet didactic la limba română	118	111	116	113	113	113
- cabinet didactic la limbi moderne	120	118	120	120	145	140
- cabinet didactic la bazele informaticii și tehnicii de calcul	114	109	107	113	138	139
Dotarea cu calculatoare, unități	1649	1412	1496	1635	2550	2191
Biblioteci	162	156	161	162	171	163
- fondul de carte, mii exemplare	4803	4800	5040	4908	-	-
Cantine (bufete) cu hrană caldă	154	151	157	150	162	160

Sursa: Chișinău în cifre. Anuar statistic, 2006

Organizarea procesului de studii în școlile de zi, gimnazii, licee. În orașul Chișinău procesul de studii, în unele instituții se desfășoară în două schimburi. Această situație este generată, pe de o parte, de lipsa spațiilor de clasă în unele instituții, iar pe de altă parte de comasarea a două instituții în una deoarece s-a micșorat numărul de elevi și întreținerea a două edificii pentru un număr mic de elevi este mai dificilă decât întreținerea unui edificiu cu organizarea procesului de studii în două schimburi. În acest context, însă trebuie să menționăm că calitatea procesului educativ poate fi afectată de schimbarea regimului elevilor. De exemplu, un elev care a studiat timp de 4 ani în schimbul I, avea un anumit regim, apoi trecând în schimbul doi, respectiv se modifică și regimul. Aceste modificări sunt suportate de fiecare elev în parte, unii se acomodează mai ușor, pe când alții suferă o perioadă mai îndelungată. Cu atât mai mult, specialiștii recomandă desfășurarea procesului de instruire în prima jumătate a zilei, când organismul este odihnit și elevul poate asimila mai bine informația.

Din 2001 și până în prezent s-a înregistrat o scădere cu 50 la sută a numărului instituțiilor care activează în 2 schimburi. Dacă în anul de studii 2000/2001 în schimbul II învățau 15254 elevi, atunci în anul de studii 2005/2006 în schimbul II învață numai 4691 elevi, ceea ce reprezintă 4,7% din numărul total de elevi din oraș. Un tablou general al organizării procesului de studii pe schimburi este reprezentat în tabelul de mai jos:

Tabel 1-5 Organizarea procesului de studiu în instituțiile de învățământ

Indicatori	2000/ 2001	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006
Or. Chișinău						
Școli ce activează:						
- într-un schimb	98	11	123	132	135	130
- în două schimburi	58	54	48	41	32	28

<i>Elevi care învață:</i>						
- într-un schimb	102812	104272	104690	99607	94778	89243
- în două schimburi	15254	12358	10404	9575	6221	4691

Sursa: Chișinău în cifre. Anuar statistic, 2006

Din anul 2000 până în anul de studii 2004/2005 a crescut numărul școlilor care activează într-un singur schimb. Deși numărul școlilor a crescut, numărul elevilor care învață în aceste școli s-a micșorat. În acest an de studii, se înregistrează o scădere a numărului de instituții în general, aceasta fiind generată de scăderea simțitoare a numărului de elevi.

Finanțarea învățământului este principalul compartiment de cheltuieli din bugetul municipal. Principiile de finanțare a învățământului sunt determinate de către Ministerul Educației și Tineretului. Normativele de finanțare sunt centralizate și unice pentru întreaga țară. Nivelul de finanțare a instituțiilor de învățământ depinde de cheltuielile de întreținere a edificiilor și de normativele didactice. Unele instituții din oraș sunt supraaglomerate pe când altele au un număr mic de elevi. Instituțiile supraaglomerate sunt instituții cu prestigiu care cuprind nu numai elevi din oraș, ci și din alte cartiere ale orașului și chiar din mediul rural. Mobilitatea elevilor aduce cu sine alte probleme ce țin de aglomerația în transportul public, cheltuieli de transport și altele. Specificul orașului Chișinău nu este luat în considerație și motivația cadrelor didactice este insuficientă.

Școlile private nu au nici o susținere financiară din partea statului, deși îndeplinesc aceeași funcție socială, ca și școlile de stat. În rezultat părinții copiilor din școlile private plătesc de două ori: plătind impozitele și achitând taxele școlare.

O importanță tot mai mare în școlile orașenești o are participarea la finanțarea învățământului a comitetelor și asociațiilor părintești. Într-un mod semioficial se acumulează mijloace financiare importante, care sunt utilizate pentru suplimentarea salariilor cadrelor didactice, achitarea unor cheltuieli curente, procurarea de utilaj și tehnică de calcul, reparații etc.

Cheltuielile pentru învățământ pe sectoarele orașului diferă în dependență de volumul serviciilor acordate. Tot din acest motiv, pe parcursul ultimilor cinci ani finanțarea pe sectoare a avut o dinamică diferită de la un sector la altul.

1.2. Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
• Rețea dezvoltată de instituții de învățământ de toate nivelurile • Cadre didactice cu experiență profesională • Diversitatea profilurilor instituțiilor de învățământ • Existența programelor de reglementare și stimulare a procesului educațional	• Baza tehnico-materială a instituțiilor învechită • Metode de management educațional care nu sunt adaptate condițiilor actuale • Neconcordanța profilurilor instituțiilor cu piața muncii • Deficit de cadre didactice • Repartizare neadecvată din punct de vedere teritorial a instituțiilor • Lipsa unui sistem uniform de evaluare a calității procesului educațional
Șanse / Oportunități	Pericole
• Promovarea imaginii instituțiilor de toate nivelurile din toate sectoarele	• Instabilitatea politică • "Comercializarea" excesivă a

municipiului • Colaborarea cu autoritățile publice centrale în vederea introducerii programelor de finanțare naționale și internaționale	învățământului • Neacoperire financiară pentru îmbunătățirea bazei tehnico-materiale a instituțiilor de învățământ • Fluctuația cadrelor
---	--

2. SĂNĂTATEA

2.1 Ocrotirea sănătății

Sistemul ocrotirii sănătății în orașul Chișinău dispune de un cadru instituțional și un potențial considerabil față de restul teritoriul Republicii Moldova.

Tabelul 2-1 Indicatori socio-medicali

Indicatori	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Spitale	22	21	23	24	24	25
- inclusiv republicane pe teritoriul municipiului	11	13	13	14	14	16
Paturi în spitale	10094	10038	9627	9537	9547	9662
Instituții medicale, care acordă populației servicii medicale	39	63	72	49	60	61
Medici de toate specialitățile	5723	5668	5665	5587	5503	5595
- dintre care femei	3380	3447	3494	3412	3399	3496
Personal medical mediu	8668	8686	8329	7947	7615	7766

Sursa: Chișinău în cifre. Anuar statistic, 2006

Din anul 2004, instituțiile medico-sanitare publice activează în condițiile asigurărilor obligatorii în medicină. În această perioadă s-a acumulat o experiență în organizarea și prestarea serviciilor medicale populației asigurate în or. Chișinău. Această realitate este confirmată prin analiza serviciilor medicale acordate populației în perioada anului 2005, unde volumul serviciilor medicale acordate de către sectorul primar depășește cifra de 4,5mln. vizite, rolul principal revenindu-i medicului de familie. Volumul asistenței medicale de urgență a manifestat o tendință de creștere a numărului solicitărilor. A sporit și gradul de accesibilitate la serviciile de asistență medicală de specialitate de tip staționar, însă numărul de paturi în spitale încă nu face față tuturor cerințelor. Astfel, în instituțiile medico-sanitare publice de tip spitalicesc pe parcursul anului 2005 au fost internați și tratați 81,2 mii bolnavi cu diverse maladii somatice și chirurgicale.

Datorită finanțării garantate și ritmice, în volumul prevăzut prin contractele populației orașului încheiate cu Compania Națională de Asigurări în Medicină, instituțiile acordă asistență medicală primară în volumul prevăzut de programul unic al asigurărilor obligatorii de asistență medicală. Totuși rămâne încă de perfecționat și dezvoltat acest sistem, deoarece resursele bugetului municipal sunt insuficiente pentru întreținerea și activarea eficientă a instituțiilor medicale. Prezintă neajunsuri starea tehnico-materială a instituțiilor medicale și dotarea lor cu echipament și tehnologii moderne. Potențialul tehnic al instituțiilor medicale este învechit și uzat, iar menținerea lui la nivelul cerințelor actuale devine problematică, deoarece sumele alocate nu acoperă necesitățile instituțiilor medicale subordonate.

Nivelul retribuirii muncii în domeniul sănătății rămâne a fi unul din cele mai scăzute. Scade numărul de personal încadrat în sistemul sănătății, în special cel mediu și necalificat.

2.2 Asistența socială

Protecția socială a locuitorilor din orașul Chișinău. Protecția socială reprezintă un sistem de mijloace eficiente, orientate spre stabilirea solidarității între persoanele care obțin venituri din muncă și cele care nu au venituri din cauza vârstei înaintate, stării de sănătate sau imposibilității de a-și găsi un loc de muncă. Protecția socială include 2 componente ce se completează reciproc:

- **Asigurările sociale** - un sistem de indemnizații bănești, care permit compensarea principalelor tipuri de pierdere a capacității de muncă și a venitului din motive obiective (asigurări de pensii, asigurări de boală, asigurări de naștere, asigurări de șomaj).
- **Asistența socială** - un sistem de beneficii în bani sau în servicii (de recuperare, consiliere, resocializare, integrare socială, etc.). Obiectivul asistenței sociale este de a-i susține pe cei aflați în dificultate să obțină condițiile unei vieți decente, ajutându-i să-și dezvolte propriile capacități și competențe.

În or. Chișinău asistența socială este asigurată de Fondul municipal de susținere a populației. Asistența socială se acordă sub forma unei game largi de servicii: deservirea la domiciliu a pensionarilor și persoanelor cu dizabilități, acordarea ajutorului material în bani, produse alimentare, compensații nominative pentru transport și asigurarea prânzurilor calde, deoarece în municipiu funcționează 5 cantine finanțate de la bugetul municipal și 10 cantine finanțate din surse bănești obținute prin sponsorizare de la diferiți agenți economici și misiuni creștine.

În municipiu în prezent, sunt la evidență circa 108 mii de beneficiari de pensii, indemnizații și alocații sociale de stat dintre care 31 mii sunt persoane cu dizabilități.

Tabelul 2-2 Beneficiarii de indemnizații sociale

Beneficiari de pensii	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Beneficiari – total	11162	108466	104139	102532	103643	105279
<i>din care:</i>						
- după limita de vârstă	74927	72730	70439	70921	70775	72126
- de invaliditate	24451	2424	23421	23285	23520	23974
- în urma afecțiunilor generale	23711	23532	22746	22634	22870	23337
- pentru pierderea întreținătorului	6480	6332	5788	5561	5492	5176
- pentru vechime în muncă	975	992	930	935	872	801
- de invaliditate din rândul militarilor	822	725	498	337	251	151
- alte categorii de pensii și indemnizații	3507	3442	3063	1493	2733	3051

Sursa: Chișinău în cifre. Anuar statistic, 2006 (datele reflectă situația din municipiu)

Pensia medie lunară de care beneficiază aceste categorii de persoane constituie 467,59 lei, ceea ce nu reprezintă nici 50 la sută din coșul minim de consum, deși valoarea acestei pensii a crescut față de anul 2001 de la 169,48 lei până la 467,59 lei. Deoarece pensia nu acoperă nici cheltuielile pentru strictul necesar, 23,6% din beneficiarii de pensii sunt angajați în câmpul muncii: dintre acestea, 73,2% și respectiv 22,2% constituie pensionarii după limita de vârstă și pensionarii de invaliditate.

În or. Chișinău funcționează Centrul de găzduire și orientare pentru persoane fără domiciliu stabil cu o capacitate de 70 persoane. De asemenea, pentru persoanele cu dizabilități intelectuale activează centrul de zi „START” cu o capacitate de 40 persoane. Permanent sunt acordate ajutoare materiale următoarelor categorii de locuitori a orașului cu situația materială deosebit de grea: pensionari cu dizabilități, pensionari singuratici, persoane de vârstă a treia, copii orfani până la 18 ani, familii c vulnerabile. În anul 2005, s-a acordat ajutor material în bani la 26488 persoane în sumă de 7,4 mln lei.

Una din cele mai importante probleme care a luat amploare pe parcursul ultimilor ani este creșterea numărului copiilor rămași fără supraveghere părintească – orfani sociali. Plecarea părinților la muncă peste hotarele republicii a creat condiții de instituire a tutelei, pe când acești copii au de fapt părinți. Evidența copiilor orfani sociali este dificilă, deoarece situația este în schimbare permanentă, iar servicii sociale pentru această categorie de copii sunt mai puțin dezvoltate în or. Chișinău. Există o rețea de servicii inițiate și promovate de societatea civilă, însă capacitatea acestor servicii este mult prea mică față de numărul de beneficiari.

În scopul eficientizării lucrului cu copiii în situații de risc a fost creată o bază de date centralizată care permite evidența acestora și acordarea serviciilor primare a circa 4000 de copii. Astfel, în municipiu la evidență se află 1166 de copii cu dizabilități, 6260 familii defavorizate care au în îngrijire 12127 copii.

Din cauza resurselor financiare limitate, nivelul pensiilor și indemnizațiilor este relativ mic. Totodată, nu există o bază de date unică a beneficiarilor de prestații sociale și lipsește un sistem metodologic de stabilire a volumelor diferitelor indemnizații, ceea ce duce la direcționarea incorectă a resurselor alocate pentru această destinație. De asemenea, sistemul serviciilor de asistență socială, în orașul Chișinău este la început de cale, iar serviciile integrate de care au nevoie beneficiarii nu sunt prestate din lipsa condițiilor de activitate și insuficiența de cadre în domeniu.

În vederea finanțării prestațiilor și serviciilor de asistență socială este prevăzută acumularea resurselor de la bugetul de stat, bugetele locale, fondurile de susținere socială a populației, din donații, sponsorizări sau contribuții din partea unor persoane fizice sau juridice din țară sau străinătate, precum și din contribuția persoanelor beneficiare și familiilor acestora. Au fost restructurate în general, responsabilitățile asistenței sociale fiind divizate pe trei nivele: central; teritorial; local.

Direcțiile asistență socială a municipiului Chișinău conlucrează cu diverse organisme atât de rang național, cât și internațional în vederea perfecționării organizării activității de asistență socială. O serie de servicii sociale sunt implementate și dezvoltate de Filiala din Moldova a Trustului European al Copiilor (TEC) în colaborare cu autoritățile publice locale din Chișinău, Cahul și Tiraspol. TEC mai urmează să deschidă în colaborare cu FISM și un Centru comunitar multifuncțional. În domeniu mai activează Fundația de Caritate Socială pentru Susținerea Copiilor cu dizabilități și a Bătrânilor, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului din Moldova (CIDDC). Activitatea CIDDC este susținută financiar și logistic de UNICEF Moldova și Organizația Radda Bamen (Salvați Copiii) din Suedia. În desfășurarea activităților sale CIDDC colaborează cu: Fundația Soros Moldova; UNDP. În domeniul protecției sociale a copilului și familiei în municipiul Chișinău activează Alianța ONG-ilor.

Actualmente Guvernul lucrează, împreună cu donații (UNICEF, European Trust și SIDA), asupra programelor de dezinstituționalizare a copiilor orfani. Acest efort este susținut și de

Banca Mondială, prin intermediul proiectelor realizate de Fondul de Investiții Sociale și proiectul TACIS.

2.3 Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
- Există o infrastructură dezvoltată în domeniul asistenței medicale - Există cabinete private și structuri medicale cu dotări la standarde europene - Rezultate calitative în implementarea sistemului de asigurări obligatorii în medicină - Administrația publică locală asigură fonduri și susține ONG-urile care oferă servicii de asistență socială;	- Starea nesatisfăcătoare a instituțiilor medicale; - Lipsa dotărilor necesare desfășurării activităților de expertiză medicală; - Insuficiente centre de recuperare a sănătății; - Deficit de personal medical - Modalitatea inefficientă de deservire a pacienților conform noii metodologii a CNAS - Lipsa unui sistem de servicii integrate de asistență socială
Șanse / Oportunități	Pericole
- Cooperarea cu organisme internaționale în domeniul medical și social - Dezvoltarea formelor alternative de asistență socială a populației prin implicarea societății civile	- Deficit de resurse financiare pentru întreținerea infrastructurii medicale - Incapacitatea sistemului de compensații nominative de a proteja populația social vulnerabilă în condițiile creșterii prețurilor - Creșterea numărului de pensionari față de populația aptă de muncă

3. DOMENIUL CULTURAL ȘI CULTE

3.1 Cultură și culte

În sensul larg al cuvântului **cultura** este un ansamblu de fenomene intelectuale, artistice, religioase și sociale proprii unei civilizații, unei națiuni, unei societăți. La nivel global, îndeosebi în condițiile mondializării, cultura unei țări are drept scop consolidarea identității naționale a acestei țări și este totodată un instrument al “diplomației populare”, care poate contribui la afirmarea unei imagini pozitive a țării pe arena internațională. Aceasta, la rândul său, poate avea și efecte economice importante, sporind gradul de competitivitate al țării în atragerea investițiilor. La nivel național, într-o societate democratică cultura are drept sarcină principală asigurarea condițiilor necesare pentru dezvoltarea și valorificarea potențialului intelectual al fiecărui individ - membru al acestei societăți.

Există o analogie în noile modalități de soluționare a problemelor economice și a celor culturale. La fel cum necesitățile consumatorului de bunuri materiale determină noi forme de organizare a economiei, tot așa necesitățile culturale ale individului determină noi principii de organizare a sferei culturii. În acest context, principiile economiei de piață au un efect benefic și asupra

culturii. La realizarea unor proiecte culturale prioritatea o au acele proiecte, care demonstrează o perspectivă mai clară de durabilitate, pornindu-se anume de la necesitățile individului în calitate de consumator de servicii culturale.

Într-un cadru național, zona geografică a capitalei joacă, de regulă, un rol deosebit. Capitala este de cele mai multe ori și o metropolă culturală a țării, viața culturală de aici fiind un catalizator al procesului de dezvoltare culturală în restul țării.

În municipiul Chișinău sfera culturii este dirijată de către Ministerul Culturii și Turismului. Sarcinile principale ale Ministerului sunt administrarea rețelei de instituții culturale, coordonarea diferitor manifestații culturale, inițierea și realizarea diferitor activități și proiecte culturale.

Rețeaua de instituții culturale cuprinde teatre profesioniste, muzee, săli de concerte, biblioteci publice, cămine culturale, cinematografe. În orașul Chișinău se află cea mai mare parte ale obiectelor patrimoniului cultural național.

În or. Chișinău există mai multe uniuni ale oamenilor de creație, printre care: Uniunea scriitorilor, Uniunea artiștilor plastici, Uniunea cineaștilor, Uniunea compozitorilor, Uniunea jurnaliștilor, Uniunea arhitecților, Uniunea fotografiilor etc.

Numărul instituțiilor culturale din oraș (cu excepția bibliotecilor) în perioada 2001-2005 n-a suferit modificări esențiale. Numărul bibliotecilor a scăzut de la 64 în anul 2000 până la 36 în 2003. În perioada 2004-2005 a avut loc creștere a numărului bibliotecilor cu 10, pe când numărul de cărți în biblioteci în ultimul an s-a micșorat. Numărul extrem de mic al cărților cu grafie latină în majoritatea bibliotecilor din localitățile rurale și în orașele din cadrul municipiului rămâne o problemă nesoluționată.

Biblioteca municipală „Bogdan Petricescu Hașdeu” reprezintă cea mai mare rețea locală de biblioteci din Republica Moldova, compusă din 36 filiale, inclusiv 10 pentru copii, 5 pentru minoritățile naționale, 2 specializate (drept, arte).

Lacest compartiment rămân, însă, nesoluționate o mulțime de probleme cu care se confruntă bibliotecile municipale: lipsa de calculatoare, copiatoare, nu este acces la Internet, fondurile de publicații nu satisfac cererile de lectură, fluctuația cadrelor, lipsa specialiștilor în domeniu, lipsa mobilierului necesar, etc.

Tabel 3-1 Rețeaua de instituții culturale

Instituții de cultură	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Biblioteci publice	64	45	47	36	46	46
- în acestea cărți și reviste, mii exemplare	4501,7	4016,8	3976,2	3824,8	3967,2	3880,5
Instituții culturale	38	38	38	37	29	26
- în acestea locuri, mii	9,5	9,5	10,4	12,1	8,5	7,1
Teatre	11	11	11	13	13	13
- în acestea vizitatori, mii	-	206,7	256,0	256,4	280,2	320,3
Instituții organizatoare de concerte	4	4	4	4	4	4
- în acestea vizitatori, mii	-	121,6	88,8	100,7	108,4	141,6
Muzee	11	11	11	12	12	12
- în acestea vizitatori, mii	-	137,9	161,0	211,2	432,5	429,2

Sursa: Chișinău în cifre. Anuar statistic, 2006

În or. Chișinău activează 17 organizații teatral-concertistice, din care 4 sunt municipale, 12 muzee, dintre care unul este municipal, 37 case de cultură, dintre care 17 sunt municipale.

Învățământul artistic în or. Chișinău include 10 instituții cu 3928 de elevi care studiază la specialitățile îndrăgite: pian, instrumente cu coarde, instrumente aerofone, instrumente populare, teoria muzicii, canto și dirijat coral, coregrafie, teatru și arte plastice.

Paralel cu procesul de învățământ, elevii din școlile municipale de învățământ artistic au prezentat în anul 2005 peste 100 de concerte, au organizat 14 expoziții, au participat la multiple manifestări cultural-artistice din sectoare și municipiu, au participat cu succes la concursurile naționale și internaționale.

În oraș se organizează în fiecare an peste 100 manifestări cultural-artistice consacrate sărbătorilor naționale, istorice și religioase: Crăciunul și Anul Nou, Eminesciana, Valentine Day's, Ziua Femeii, Sfintele Paști, Ziua Victorie și comemorării celor căzuți pentru independența Republicii Moldova, Ziua Independenței, Limba Noastră, Festivalul Etniilor, Hramul Chișinăului, Zilele tineretului și studenților.

Tineretul reprezintă o categorie socială aparte, care constituie în municipiu 235,6 mii. Conform sondajelor de opinii, indiferent de locul de trai, pentru tineret cele mai actuale probleme sunt legate de suma mică a veniturilor, majorarea prețurilor, criza de locuințe, creșterea șomajului, reducerea accesului la serviciile sociale (sănătate, protecție socială, învățământ), etc.

Reeșind din faptul că pe teritoriul or. Chișinău activează peste 400 de organizații de tineret, neguvernamentale și nonpolitice, la nivel de municipiu este bine organizată conlucrarea cu ONG-le de tineret, susținerea lor logistică și financiară.

Culte sunt reprezentate de instituțiile religioase care activează în municipiu. Nouăzeci de procente din populația orașului Chișinău, convențional, aparțin de una dintre cele două mitropolii ortodoxe: Mitropolia Moldovei și Mitropolia Basarabiei. Obiectele de cult cele mai importante din orașul Chișinău sunt reprezentate de 24 biserici care constituie patrimoniu arhitectural al capitalei.

Deși majoritatea populației orașului Chișinău o reprezintă ortodocșii, aici mai conviețuiesc reprezentanți ai 18 confesiuni: romano-catolici, bapțiști, penticostali, adventiștii celei de 7-a zi, musulmanii, Martorii lui Iehova, bahaiștii, evreii, molocanii, luteranii, etc.

Relațiile amiabile dintre confesiunile religioase contribuie la libertatea confesională. Cu toate acestea, disputa dintre Mitropolia Moldovei și Mitropolia Basarabiei continuă. Nu există o religie de stat. În același timp, Mitropolia Moldovei se bucură de tratament favorabil din partea guvernului.

3.2 Sportul

Sportul. Viața sportivă în or. Chișinău se caracterizează printr-o intensitate relativ înaltă. În oraș activează mai multe structuri sportive în comparație cu alte orașe. Sportul este dirijat de către Direcția educație fizică și sport a Ministerului Educației și Tineretului. Ministerul are în subordine 14 școli sportive, unde activează peste 6000 sportivi la 17 genuri de sport, dirijate de către 300 antrenori-profesori. Sistematically în grupe, secții și școli sportive se ocupă peste 127, 8 mii persoane, din care 22% sunt copii. Numărul locuitorilor din or. Chișinău care practică sportul a crescut cu 2,3 ori în comparație cu 2001.

În ultimii ani este în creștere numărul construcțiilor sportive, au fost amenajate 2 stadioane, iar în ultimii trei ani nu a fost deschisă nici o sală de sporturi sau bazine, numărul bazinelor acoperite a scăzut de la 10 la 3.

3.3 Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
• Existența instituțiilor și a patrimoniului cultural • Activități culturale desfășurate cu susținerea agenților economici;	• Lipsa inovațiilor în carul programelor culturale • Stimulare nesatisfăcătoare a personalului cultural
Șanse / Oportunități	Pericole
• Încheierea parteneriatelor în domeniul cultural cu organizații din alte țări • Implementarea proiectelor de amenajare a terenurilor sportive	• Migrația personalului din domeniul cultural • Lipsa locurilor cu destinație pentru teren de sport

4. POMPIERI - POLIȚIE

4.1 Siguranța anti-incendiară

Serviciul de Pompieri și Salvatori este un organ de stat ale cărui funcții constau în executarea acțiunilor de intervenție, blocare și salvare în caz de incendiu, exercitarea supravegherii de stat asupra asigurării apărării împotriva incendiilor și în alte acțiuni de prevenire și stingere a incendiilor. Serviciul face parte din Departamentul Situațiilor Excepționale al Ministerului Afacerilor Interne și se constituie din Direcție, secții, detașamente, unități și posturi militare de pompieri, precum și unități profesionale de pompieri civili sau subunități. Direcția Pompieri și Salvatori, precum și subunitățile ei, se subordonează Direcției Situații Excepționale și autorităților administrației publice locale și este organul republican al supravegherii de stat pentru prevenirea incendiilor.

Activitatea serviciului privind apărarea împotriva incendiilor și serviciului pompieri și salvatori este stabilit în Constituție, Legea nr. 267-XIII din 09.11.1994 privind apărarea împotriva incendiilor precum și în alte acte legislative și normative. Reglementările de apărare împotriva incendiilor sunt cuprinse în standarde, norme, reguli, în alte documente. Conform legislației, executarea reglementărilor de protecție anti-incendiară a populației este obligatorie, pentru nerespectarea lor prevăzându-se răspundere administrativă.

În cadrul municipiului Chișinău, administrarea publică în domeniul asigurării apărării împotriva incendiilor revine Direcției Situații Excepționale municipale, prin subunitățile Direcției Pompieri și Salvatori și autorităților administrației publice locale. Obligația de a asigura apărarea

împotriva incendiilor revine conducătorilor, altor factori de decizie și colaboratorilor de la ministere, departamente și unități economice, precum și cetățenilor. Această obligație este stabilită în regulile de apărare împotriva incendiilor, în instrucțiuni și acordului de serviciu.

Municipiul Chișinău dispune de cinci Unități Autonome Militare de Pompieri (UAMP), pentru protecția celor cinci sectoare ale orașului: UAMP nr.1 – sectorul Ciocana, UAMP nr.2 – sectorul Centru; UAMP nr.3 – sectorul Buiucani; UAMP nr.6 – sectorul Botanica și UAMP nr.8 – sectorul Râșcani și alte subdiviziuni. În cadrul subdiviziunilor specializate activează peste 440 persoane. Efectivul de personal este suplimentat cu membrii formațiunilor benevole de pompieri care se organizează pe lângă unitățile economice.

Fiecare unitate de pompieri din municipiu deservește o suprafață medie de 45 km² ceea ce reprezintă mult peste media de deservire practică în municipiile-capitale ale țărilor europene. De regulă, suprafața medie normală de deservire de către serviciile de pompieri este sub 11 km². Vezi Harta 2 Zonificarea Teritoriului. Situația Existentă.

Conform datelor Direcției pompieri și salvatori pe parcursul ultimilor cinci ani pe teritoriul municipiului Chișinău s-au produs în total 3047 incendii de diverse proporții care au cauzat pierderi materiale în sumă de aproximativ 39796,5 mii lei și pierderi umane în număr de 72 persoane dintre care 12 copii.

Tabelul 4-1 Prejudiciile incendiilor din perioada anilor 1999-2001

Mun. Chișinău	2000		2001		2002		2003		2004	
	nr.	Pierderi mii lei	nr.	Pierderi mii lei	nr.	Pierderi mii lei	nr.	Pierderi mii lei	nr.	Pierderi mii lei
Centru	82	17,2	79	603,1	88	1266,8	80	1028,3	79	776,1
Râșcani	155	246,9	155	550,2	137	703,9	147	489,3	158	601,4
Buiucani	134	15479,2	119	1743,4	129	10401,3	118	812,4	128	1010,4
Botanica	115	294,7	161	237,4	163	92,5	170	781,2	161	687,1
Ciocana	84	188,2	106	160,1	112	625,9	98	492,8	89	506,7
Total	570	16380,5	620	3294,4	629	13090,6	613	3604	615	3581,7

Sursa: Direcția Pompieri și Salvatori

Din numărul total al incendiilor produse nu pot fi deduse tendințe clare de micșorarea sau creștere a numărului incendiilor. Dinamica lor pe ani este diferită. Tendința specifică pe domeniu este că situația privind siguranța anti-incendiară este în curs de agravare datorită următorilor factori:

- Finanțarea neadecvată a activității serviciului
- Dotarea tehnico-materială nesatisfăcătoare
- Lipsa stimulentei și atractivității serviciului pentru personal.

4.2 Starea infracțională

În conformitate cu legislația în vigoare asigurarea ordinii și liniștii publice în cadrul municipiului Chișinău este realizată de către Inspectoratul de poliție municipal și Poliția Rutieră a Inspectoratului de Poliție a municipiului Chișinău, prin intermediul structurilor lor specializate, inspectoratele și polițiștii de sector activitatea cărora este coordonată de Primarul general al capitalei.

Activitatea structurilor poliției este reglementată de Legea privind administrația publică locală care prevede expres la lit. m, lit. n și lit. o ale art. 38, că în exercitarea funcțiilor sale Primarul general asigură ordinea și liniștea publică prin intermediul colaboratorilor de poliție, al gărzilor populare, al serviciilor de pompieri și de protecție civilă, care au obligația să răspundă solicitărilor sale. De asemenea, Primarul general asigură realizarea măsurilor necesare pentru desfășurarea întrunirilor publice, și ia măsurile necesare de interdicere sau de suspendare a spectacolelor, reprezentațiilor sau a altor manifestări publice care contravin ordinii de drept sau atentează la bunele moravuri, la ordinea și liniștea publică.

Formele și metodele pe care primarul realizează această competență rămân la discreția sa, este însă important ca în procesul exercitării competenței sale primarul să nu depășească împuternicirile stabilite de lege.

Inspectoratul de poliție face parte din organele armate de drept ale autorităților publice, aflate în componența Ministerului Afacerilor Interne, chemat să apere, pe baza respectării stricte a legilor, viața, sănătatea și libertățile cetățenilor, interesele societății și ale statului de atentate criminale și de alte atacuri nelegitime. În general, ca organ de drept al autorităților publice poliția se divizează în poliție de stat și poliție municipală. Însă, în activitatea lor zilnică aceste structuri practic nu se deosebesc și își coordonează acțiunile în strânsă colaborare. Astfel deosebiriile dintre aceste structuri sunt doar la nivel de subordonare și delimitări legislative ale competențelor:

1. Poliția de stat își exercită atribuțiile pe întreg teritoriul Republicii Moldova, poliția municipală - pe teritoriul unității administrative respective.
2. Structura organizatorică și limita numerică a efectivului poliției de stat se aprobă de Guvern la propunerea Ministrului Afacerilor Interne. Structura și efectivul Inspectoratului de poliție municipal este stabilit de Consiliul municipal și de Ministrul Afacerilor Interne la propunerea Comisarului poliției municipiului Chișinău. În activitatea sa structurile poliției de stat se subordonează Ministerului Afacerilor Interne. Inspectoratul de poliție municipală se subordonează concomitent Ministerului Afacerilor Interne și Primarului general al capitalei.
3. Controlul asupra activității poliției se înfăptuiește de Ministerul Afacerilor Interne, iar asupra activității poliției municipale - și de autoritățile administrației publice municipale.
4. Delimitările de competențe între poliția municipală și cea de stat sunt convenționale. De exemplu, primind informații despre pregătirea ori săvârșirea unei infracțiuni grave, organul poliției municipale ia măsurile necesare pentru preîntâmpinarea, curmarea și descoperirea ei, pentru stabilirea și fixarea urmelor infracțiunii, pentru paza locului incidentului. Totodată, angajații poliției municipale trebuie să comunice neîntârziat despre aceasta organului respectiv al poliției de stat, transmitându-i ulterior materialele de care dispune. De asemenea, la organizarea descoperirii infracțiunilor și la înfăptuirea măsurilor pentru urmărirea și reținerea persoanelor care au săvârșit infracțiuni, dispozițiile persoanelor oficiale ale poliției de stat sunt obligatorii pentru colaboratorii poliției municipale.

În prezent, efectivul Inspectoratului de poliție municipal este constituit din:

- Regimentul de patrulă și santinelă „Scut”
- Batalionul de asigurare a securității rutiere
- Batalionul Serviciului de exortă și pază
- Centrul Medical de dezaalcoolizare
- Centrul de triere al cerșetorilor și vagabonzilor și

- Comisariatele de poliție dislocate în fiecare sector al capitalei cu subdiviziuni în fiecare cartier. Vezi Harta 2 Zonificarea Teritoriului. Situația Existentă.

Efectivul de personal al structurilor polițienești este constituit din 2913 persoane în cadrul Comisariatului de poliție, 1930 în cadrul Poliției municipale și 176 persoane în cadrul Comisariatului de poliție în transport.

Fiecare unitate a poliției municipale deservește o suprafață medie de 1 km² ceea ce reprezintă peste media de deservire practică în municipiile-capitale ale țărilor europene. De regulă, suprafața medie normală de deservire de către serviciile de poliție este 5 km².

În pofida măsurilor întreprinse de structurile de apărare a ordinii publice, starea infracțională pe teritoriul municipiului Chișinău conform datelor pe ultimii 5 ani rămâne a fi tensionată. Datele prezentate de structurile de resort denotă că în mun. Chișinău se comit circa 34% din numărul total al infracțiunilor înregistrate în republică cu tendințe de descreștere.

Tabelul 4-2 Număr de infracțiuni

	Numărul infracțiunilor					
	2000	2001	2002	2003	2004	2004/2000, %
Total pe republică	38267	37830	36302	32984	28846	75,4%
mun. Chișinău	15195	14044	12593	11477	9756	64,2%

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova 2005, Departamentul Statistică și Sociologie

Rata criminalității în mun. Chișinău este mai mare de circa două ori decât media pe republică dar are tendințe de descreștere accentuată.

Tabelul 4-3 Rata criminalității

	Infracțiuni la 10000 locuitori					
	2000	2001	2002	2003	2004	2004/2000, %
Total pe republică	105,0	104,1	100,1	82,5	77,2	73,5%
mun. Chișinău	194,6	180,3	161,7	147,1	125,1	64,3%

Sursa: Anuarul statistic al Republicii Moldova 2005, Departamentul Statistică și Sociologie

Conform datelor Ministerului de Interne, în anul 2005 rata criminalității a scăzut cu 9,5%. Scădere esențială s-a obținut la înregistrarea următoarelor genuri de infracțiuni grave ca: omoruri cu 27,7%, vătămări intenționate grave cu 28,0%, violuri cu 24,5%, tâlhării cu 10,3%, jafuri cu 10,5%, furturi din locuințe cu 16,8%, furturi a mijloacelor de transport cu 78,5%, răpiri cu 18,0%, huliganism cu 12,3%. Totodată, s-a înregistrat o creștere la așa categorii de infracțiuni ca: escrocherii cu 37,1%, pungășii cu 29,6%.

În perioada 2004-2005 de către colaboratorii de poliție au fost documentate și reținute 55 grupări criminale pentru săvârșirea crimelor cu rezonanță social – sporită, inclusiv 6 organizate. În aceeași perioadă s-a reușit diminuarea cu 6,5% a numărului infracțiunilor legate de traficul ilicit de ființe și organe umane, trafic de copii și proxenetism.

Rămâne a fi în continuare mare numărul infracțiunilor ce țin de jafuri, furturi ale mijloacelor de transport, răpiri, huliganism. Pe parcursul perioadei indicate, din numărul de 2303 infractori anunțați în urmărire penală, au fost stabiliți și reținuți 1527 sau 66,3%.

Pe fraudele economice relevate în perioada de referință a fost cauzată o pagubă de 57 mln. 998 mii lei, fiind asigurată restituirea a 56 mln. 443 mii lei sau 97,3%. În structura fraudelor economice predomină cazurile de contrabandă, corupție și fabricarea banilor falși

Pe parcursul anului 2005, angajații poliției municipale au descoperit 2578 crime, au stabilit locul aflării și au reținut 532 persoane aflate în căutare și 803 debitori de stat. În perioada de raport au fost depistate și documentate 6543 de încălcări ale legislației în domeniul construcției.

Factorii ce periclitează activitatea organelor de apărare a ordinii publice sunt:

1. Salariile mici ale colaboratorilor poliției și mecanismele existente de încasare și deversare a sumelor amenzilor pentru contravențiile săvârșite stimulează luare de mită și micșorarea acumulărilor la buget.
2. Activitatea Inspectoratului de poliție municipal este periclitată de dese schimbări efectuate în efectiv.
3. Conform legislației autoritățile administrației publice, colectivele de muncă, asociațiile obștești, persoanele oficiale și cetățenii trebuie să acorde poliției ajutor multilateral pentru menținerea ordinii publice și combaterea criminalității. Spre regret această prevedere are puțină aplicare în practică. Practic lipsesc cazurile de conlucrare a organizațiilor și instituțiilor cu organele de interne, în sectoarele municipiului nu mai activează nici o gardă de voluntari, iar cetățenii apelează la poliție doar în calitate de jertfe ale actelor acțiunilor ilegale.
4. Dotarea slabă cu mijloace tehnice și de transport, resurse informaționale, tehnologii performante, personal calificat își pun amprenta asupra eficacității structurilor de asigurare a ordinii publice. În acest fel activitatea acestor structuri este nesatisfăcătoare, în municipiu gradul de criminalitate este înalt, iar încrederea cetățenilor în poliție, conform sondajelor sociologice efectuate în ultimii ani este destul de joasă.

4.3 Situații excepționale

Serviciul de protecție civilă are responsabilitatea de îndeplinire a sarcinilor umanitare destinate să protejeze populația împotriva ostilităților sau a catastrofelor, incendiilor sau accidentelor tehnogene și să o ajute să depășească efectele lor imediate, asigurând condițiile necesare supraviețuirii.

Activitățile de prevenire și lichidare a consecințelor situațiilor excepționale sunt reglementate de Legea nr. 271-XIII din 09.11.1994 cu privire la protecția civilă, Legea nr. 267-XIII din 09.11.1994 privind apărarea împotriva incendiilor, Concepția cu privire la apărarea și securitatea de stat, și Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1146 din 13.11.2000 cu privire la Concepția dezvoltării protecției civile, declarația ONU cu privire la Deceniul Internațional pentru Diminuarea Pericolului Calamităților Naturale (DIDPCN) adoptată la conferința internațională de la Yokohama din 23-27 mai 1994 alte hotărâri și regulamente în acest domeniu. Prezentele acte normative au caracter de reglementare general și la nivelul municipiului Chișinău nu au fost adoptate acte normative speciale pentru prevenirea și lichidarea consecințelor calamităților naturale.

Conform legislației, șeful protecției civile în Republica Moldova este Primul Ministru, care conduce activitatea de protecție civilă prin Departamentul Situații Excepționale, organul executiv. Miniștrii, șefii organelor administrației de stat, prefecții, primarii, conducătorii agenților economici și instituțiilor publice sunt președinți ai comisiilor pentru situații excepționale în aceste organe și subdiviziunile lor. Protecția civilă include organele de administrare și se organizează conform principiului teritorial de producție și organizarea ei poartă un caracter obligatoriu.

În mun. Chișinău, coordonarea activităților de protecție civilă a populației în cazul situațiilor excepționale este asigurată de:

- Primarul general – președinte al Comisiei pentru situații excepționale
- Direcția Situații Excepționale a mun. Chișinău – organul executiv coordonator
- Viceprimarii care sunt concomitent vicepreședinți ai Comisiei
- Pretorii sectoarelor municipale, primării orașelor și localităților din suburbii, sunt președinți comisiilor pentru situații excepționale din sectoarele și localitățile respective
- Secția protecției civile - organul executiv coordonator în sectoarele municipiului
- Conducătorii instituțiilor și obiectelor economice municipale indiferent de genul de activitate
- Serviciile protecției civile la nivel municipal și de sector.

Structura organizatorică a sistemului de protecție civilă și apărare împotriva incendiilor în mun. Chișinău este prezentată în Anexa 1.7.1.

Analiza situațiilor excepționale cu caracter natural și tehnogen în condițiile actuale produse pe teritoriul Republicii Moldova în ultimii 10 ani denotă că în această perioadă pe întregul teritoriul republicii s-au produs 802 situații excepționale, inclusiv 635 cu caracter natural și 167 cu caracter tehnogen. În urma acestora au avut de suferit 6,271 de persoane dintre care 1,478 au decedat.

Prejudiciile materiale provocate de acestea au depășit suma de 6 miliarde lei. O analiză anuală din ultimii 5 ani demonstrează varietatea lor de la 90 milioane lei în 1996 până la 2 miliarde 738 milioane lei în anul 2000 și constituirea 72% din bugetul consolidat al statului. În perioada menționată au decedat peste 10000 persoane.

Cele mai grave prejudicii aduse economiei naționale și populației sunt cauzate de:

- Cutremurele de pământ
- Alunecările de teren
- Inundații
- Înzăpeziri
- Ploi cu grindină
- Vânt puternic
- Incendii
- Avarii tehnogene, etc.

Cutremurele de pământ, prin urmările lor dezastruoase se consideră unele dintre cele mai periculoase între calamitățile naturale. În funcție de durata și densitatea lor, cutremurele cauzează distrugerea sau avarierea construcțiilor de orice natură; apariția incendiilor; declanșarea

alunecărilor de teren; producerea unor efecte psihice cu urmări grave pentru oameni, etc. În Republica Moldova, inclusiv mun. Chișinău cutremurele de pământ sunt în totalitate de natură tectonică, avându-și originea zona Vrancea a munților Carpați. Anual se produc câteva zeci de cutremure neînsemnate. Cutremure cu o magnitudine înaltă se produc în perioade mai îndelungate de timp. Cele mai mari cutremure sau produs în 1940, 1977, 1986 și 1990. În perioada 2000-2005 în mun. Chișinău nu au fost înregistrate cutremure cu o magnitudine mai mare de 4 grade.

Activitatea privind efectuarea măsurilor necesare pentru prevenirea deteriorărilor de proporții în mun. Chișinău este la un nivel nesatisfăcător. Sunt lipsă studii specializate în domeniu, iar structurile abilitate nu dispun de informația necesară privind starea actuală a construcțiilor fondului locativ existent și obiectelor economice precum și a gradului de rezistență a acestora în cazul producerii cutremurelor. Odată cu privatizarea obiectivelor fondului locativ și reconstrucția lor, pericolul deteriorărilor de proporții în oraș a crescut considerabil, dat fiind faptul că nu întotdeauna se respectă regulile de asigurare a rezistenței construcțiilor în cazul declanșării cutremurelor.

Analiza anilor precedenți demonstrează, creșterea numărului de *alunecări de teren*. Pe teritoriul mun. Chișinău sunt înregistrate 62 sectoare afectate de alunecări de teren active care anual în rezultatul activizărilor aduc daune esențiale. Cele mai active sectoare sunt amplasate pe coasta r. Bâc și afluentul r. Ișnovăț. Vezi Harta 4. Schema dezvoltării proceselor de alunecări și eroziuni ale solului.

În arealul focarelor sunt amplasate peste 620 case particulare, 10 grădinițe de copii, 30 blocuri locative, 275 garaje etc. De asemenea, din cele mai active și periculoase sectoare sunt în regiunea: perimetrul străzilor Calea Izvoarelor – Calea Ieșilor, sectorul Buiucani; perimetrul dintre or. Durești – valea Morilor – or. Codru; perimetru dintre șos. Hâncești și or. Codru; parte de jos a str. Vadul lui Vodă; perimetrul din regiunea Universității Agrare de Stat; perimetrul dintre str. Uzinelor – comuna Bubuieci – str. Vadul lui Vodă; perimetrul dintre străzile bul. Renașterii – bul. Moscova – str. Calea Orheiului, comuna Tohatin. Vezi Harta 4. Schema dezvoltării proceselor de alunecări și eroziuni ale solului.

Cele mai frecvente *inundații* sunt produse de ploile torențiale și topirea zăpezilor care creează condiții pentru creșterea nivelului apelor curgătoare și revărsarea acestora peste albie, revărsare care poate cuprinde suprafețe întinse de teren. Acest fenomen conduce la crearea unui front de apă – unda de viitură – a cărei amploare depinde de cantitatea și durata precipitațiilor, precum și de distribuția acestora în cazul unui bazin hidrografic. În mun. Chișinău sunt afectate de inundații 4 sectoare cu o suprafață totală de 22,9 km².

Cele mai afectate suprafețe supuse inundațiilor sunt: (i) municipiul Chișinău – cartierele din zona gării feroviare a sectorului Botanica, cartierele din zona lacului de la Bariera Sculeni, cartierele de locuit din sectorul Poșta Veche, etc.; (ii) în localitățile din componența municipiului: orașul Vatra, comunele Ghidighici, Tohatin, Budești, Bâc. Vezi Harta 4. Schema dezvoltării proceselor de alunecări și eroziuni ale solului.

Înzăpezirile apar ca rezultat al căderilor abundente de zăpadă și viscoalelor care pot dura de la câteva ore până la câteva zile. Ele îngreunează în special deplasarea mijloacelor de transport de toate tipurile (aeriene, rutiere, feroviare), activitatea în obiectivele agricole, provizionarea cu materii prime, energie electrică și gaze pentru agenții economici, precum și telecomunicațiile, etc. Municipiul Chișinău se confruntă anual cu problemă înzăpezirilor, cauza principală fiind

lipsa mijloacelor mecanice specializate dar și a personalului necesar pentru îndepărtarea cantităților mari de zăpadă de pe căile de acces și pentru reluarea normală a activităților economico-sociale.

Patrimoniul municipiului Chișinău este în special supus pericolului *incendiilor*. Pagubele însemnate și pierderile materiale mari se produc de obicei în urma incendiilor din clădirile industriale și din depozite. Decesul oamenilor din cauza incendiilor are loc de cele mai multe ori în clădirile de locuit, în primele faze ale incendiului și, în majoritatea cazurilor, din cauza intoxicării. Numeroase incendii au demonstrat în timp fragilitatea clădiri, trăsătură caracteristică pentru circa 30% din fondul locativ al municipiului.

Pe teritoriul mun. Chișinău sunt 49 de obiecte periculoase din punct de vedere radioactiv, chimic și explozibil. Cantitatea totală a substanțelor puternic toxice folosită anual este de aproximativ 450 tone. Vezi Harta 1.8.A.

Tabelul 4-5 Obiecte periculoase, chimic, radioactiv, explozibil

	Total obiecte	Inclusiv		Cantitatea SPT (tone) (SPT / pesticide)	Inclusiv (tone)		
		Obiecte periculoase chimice	Obiecte periculoase radiative		Clor	Amoniac	Sulfuroasă
Total republică	387	234	153	2375 / 2300	430-500	800-860	50-108
Mun. Chișinău	49	28	21	410 / 43,3	74,0	128,6	1,0

În zonele unor posibile contaminări de pe urma avariilor la obiectele chimice activează și locuiesc mai bine de 100 mii de persoane.

În categoria avariilor și catastrofelor sunt incluse: distrugerea unor baraje sau a altor lucrări hidrotehnice; accidentele industriale (chimice, explozii, incendii, avarii la construcții; transportul de produse petroliere, gaze naturale, termoficare și apă); accidente de circulație (auto, de căi ferate, aeriene sau navale); accidentele datorate muniției ne-explodate; prăbușirea unor mine sau a unor galerii subterane.

Pierderile de vieți omenești și valori materiale, poluarea mediului în diverse proporții au loc pe teritoriul municipiului Chișinău în caz de avarii și catastrofe atât la întreprinderile industriale proprii și în rețeaua de transport, cât și la obiectivele din țările vecine. Zonele amenințate de acest tip de catastrofe sunt: (i) orașul Vatra aflat în zona barajului de stocare a apei; (ii) combinatele industriale, cazangeriile, centralele electrice, stațiile de alimentație cu gaze, gazoductele – fiind obiectele în care se pot produce explozii; (iii) apa râului Nistru poate fi poluată cu substanțe chimice în caz de avariere (spargere a rezervuarelor de la combinatele chimice Novo-Razdol, Stebnicov și Caluș din Ucraina), etc.

Examinând starea protecției civile în municipiul Chișinău s-a luat în considerare faptul că în ultimii ani au avut schimbări structurale și organizatorice serioase și că acest proces nici pe de parte nu este finalizat. Tendințele principale de creștere a numărului de situații excepționale în mun. Chișinău sunt:

- Situația economică dificilă a orașelor, comunelor și obiectivelor economice ale municipiului care nu permit finanțarea efectuării măsurilor de preîntâmpinare a situațiilor excepționale, crearea rezervelor operative necesare

- Uzarea utilajului tehnologic a construcțiilor, a rețelelor ingineresti și de comunicații, și depășirea termenilor de exploatare în proporție de 60-70%
- Executarea nesatisfăcătoare de către autoritățile locale a prevederilor legislației în vigoare în domeniul pregătirii și dotării structurilor de protecție civilă
- Gradul înalt de manifestare și proporțiile fenomenelor meteorologice și geologice periculoase în municipiu
- Finanțarea sistemului de protecție civilă este realizat în proporție de 20-30% din necesități. Mijloacele financiare alocate nu satisfac necesitățile structurilor de protecție civilă pentru procurarea echipamentului necesar și efectuarea lucrărilor de intervenție

4.4 Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
• Existența structurilor necesare pentru apărarea ordinii publice și protecție civilă • Stabilirea relațiilor de conlucrare în domeniu între instituțiile guvernamentale și ale administrației municipale • Delimitarea competențelor și atribuțiilor între structurile de protecție civilă • Stare infrațională și nr. de situații excepționale cu tendințe de descreștere	• Acoperire teritorială insuficientă a serviciului de pompieri • Dotarea slabă cu resurse tehnice a structurilor de protecție civilă și poliției • Dotarea slabă cu resurse informaționale și lipsa unor baze de date informaționale • Insuficiența personalului calificat • Lipsa programelor de planificare și sprijinire a activității structurilor de ordine publică și protecție civilă • Colaborare nesatisfăcătoare cu comunitatea în prevenirea și preîntâmpinarea situațiilor excepționale și stării infraționale
Oportunități	Pericole
• Asigurarea structurilor specializate cu resursele tehnice, materiale și informaționale necesare • Consolidarea parteneriatului între diverse structuri și societate în prevenirea și contracararea fenomenelor negative sociale și a situațiilor excepționale • Desfășurarea programelor de lungă durată pentru efectuarea măsurilor de protecție și prevenire în zonele cu risc sporit infrațional și de protecție civilă • Asigurarea pregătirii și perfecționării personalului încadrat în structurile specializate	• Mecanisme birocratice în coordonarea activităților cu structurile ierarhic superioare • Atractivitatea redusă a serviciului • Austeritatea mijloacelor financiare • Puține programe de instruire și perfecționare a personalului

5. PRIMĂRIA

5.1 Cadrul instituțional

Municipiul Chișinău, capitala Republicii Moldova, este centrul politic, economic, științific, educațional și cultural al țării. Din punct de vedere administrativ municipiul este compus din:

- Orașul Chișinău format din 5 sectoare
- 6 orașe, inclusiv 2 localități rurale în componență
- 26 de comune și sate cuprinse în 11 Primării locale.

Unitățile administrativ teritoriale din componența municipiului, cu excepția sectoarelor, își exercită autonomia în limitele administrativ-teritoriale stabilite prin lege, dispun de patrimoniu distinct și beneficiază de autonomie financiară.

Municipiul Chișinău se deosebește de din punct de vedere al organizării administrative de toate celelalte unități administrativ-teritoriale din Moldova. Conform prevederilor art. 14 al legii supreme a țării „capitala Republicii Moldova este orașul Chișinău. Pe teritoriul municipiului sunt amplasate cele mai importante instituții ale statului. De asemenea, în municipiu sunt amplasate și celelalte organe centrale de specialitate a administrației publice centrale.

Rolul privilegiat al municipiului este marcat și de faptul că pentru municipiul Chișinău a fost adoptată o lege organică prin care se definește caracterul său special. Legea privind statutul municipiului Chișinău reglementează organizarea și funcționarea autorităților administrației publice în municipiu și stabilește competențele cu care sunt investite autoritățile administrației municipale. Conform legii cu privire la statutul municipiului Chișinău, spre deosebire de alte localități, domeniile care nu țin de competența municipiului sunt administrate de Guvern.

Structura organelor de administrare, competența de care dispun și particularitățile de funcționare a administrației publice a municipiului, este un alt element ce deosebește municipiul de celelalte unități administrativ-teritoriale.

1. Conform legislației în vigoare administrarea municipiului se realizează de către Consiliul municipal ca autoritate deliberativă, și de către Primarul general și Primărie ca autorități executive.
2. Activitatea administrației publice a municipiului Chișinău este reglementată inclusiv de prevederi incluse într-un capitol separat al Legii 123-XV din 18.03.2003¹.
3. Conform prevederilor art. 62 al Legii 123-XV „organizarea și funcționarea autorităților administrației publice ale municipiului Chișinău se reglementează, în modul corespunzător, de prevederile prezentei legi referitoare la autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi și de nivelul al doilea...”
4. În conformitate cu art. 64 al legii privind administrația publică locală, Consiliul municipal asigură coordonarea consiliilor locale având astfel înputerniciri ale consiliilor raionale. De asemenea, pentru municipiul Chișinău, prin prevederile pct. 1 al art. 33, al legii administrației publice locale este stabilit un număr de patru vice-primari, număr comparabil cu alte municipii.
5. În cadrul Primăriei Chișinău, în afară de viceprimari, Primarul general al municipiului este ajutat de 4 consilieri și alt personal încadrat în cadrul Cabinetului Primarului, structură asemănătoare neexistând în alte localități, chiar și municipii. Aceasta denotă un caracter vast al domeniilor de activitate specifice pentru municipiul Chișinău, de asemenea importanța corectitudinii adoptării deciziilor respective.

Vorbind despre statutul special al municipiului, nu putem să nu amintim și despre organizarea administrativ-teritorială a municipiului, care este de asemenea specifică. Spre deosebire de alte unități administrativ-teritoriale municipiul Chișinău este divizat în sectoare administrate de autorități specifice – preturi, precum și orașe, comune și sate ca în cazul unui raion.

Administrația publică municipală este constituită din organe ale administrației publice autonome și structurile de stat desconcentrate în municipiu.

¹ Capitolul VII Administrația publică locală a mun. Chișinău. Legea 123-XV din 18.03.2003 cu privire la administrația publică locală

Administrația publică municipală este constituită din organe ale administrației publice autonome și structurile de stat desconcentrate în municipiu. Administrația municipală autonomă este reprezentată de:

1. Consiliul municipal și consiliile orășenești și comunale, în calitate de organe deliberative;
2. Primarul general al municipiului Chișinău, primarii orașelor, satelor (comunelor), Primăria municipiului Chișinău și preturile de sector ca autorități executive
3. Serviciile publice municipale și locale constituite în municipiu, orașe și sate pentru asigurarea administrării domeniului public municipal și local.
4. Administrația de stat desconcentrată în municipiu formată din: (i) Direcțiile teritoriale control administrativ ale Ministerului Administrației Publice Locale care sunt în proces de reorganizare și care vor prelua integral funcțiile, inclusiv procedurale, ale oficiilor teritoriale ale Aparatului Guvernului² și (ii) serviciile desconcentrate ale ministerelor și departamentelor. Vezi Harta 2 Zonificarea Teritoriului. Situația Existentă.

5.2 Autorități deliberative

Consiliul municipal și consiliile locale, Primarul general al municipiului Chișinău, primarii orașelor și satelor (comunelor) din componența municipiului au fost aleși în urma alegerilor locale din 25 mai 2003.

Consiliile municipal și locale în calitate de organe deliberative și Primăria municipiului Chișinău și primarii ca organe executive sunt organizate și își desfășoară activitatea în conformitate cu legislația în vigoare și propriile Regulamente de organizare și funcționare. Constituirea propriu-zisă a consiliilor a avut loc în cadrul ședințelor de constituire convocate de Organul Teritorial al Aparatului Guvernului după validarea mandatelor consilierilor, care s-au desfășurat pe parcursul lunilor iunie - iulie 2003. Numărul consilierilor în consiliul municipal este stabilit prin art. 63 alin 2 al Legii cu privire la administrația publică locală iar în consiliile locale în dependență de numărul populației la data de 1 ianuarie 2003.

Consiliul municipal și consiliile locale nu dispun de aparat propriu de conducere, activitatea lor fiind coordonată de secretarii consiliilor și structurile primăriilor. În cadrul consiliilor, ținând cont de specificul și necesitățile municipale și locale, sunt constituite comisii de specialitate în diverse domenii de activitate pentru asigurarea eficienței activității consiliilor. Prin Decizia Consiliului municipal nr. 2/17 din 19.12.2003 în cadrul Consiliului au fost constituite opt comisii de specialitate. La constituirea lor s-a luat în considerație: realizarea atribuțiilor Consiliului, acoperirea tuturor domeniilor de competență a consiliului, reprezentarea politică precum și dorința personală a consilierilor. Comisiile de specialitate ale Consiliului municipal sunt:

- Comisia Juridică, Pentru Ordinea Publică și Activitatea Administrației Publice Locale
- Comisia Pentru Buget, Economie, Finanțe și Patrimoniu Public Local
- Comisia Pentru Problemele Suburbilor și Agriculturii
- Comisia Pentru Energetică, Servicii Tehnice, Transport și Comunicații
- Comisia Pentru Gospodărire Comunală și Ecologie
- Comisia Pentru Construcții, Arhitectură și Resurse Funciare
- Comisia Pentru Educație, Protecția Socială și Ocrotirea Sănătății
- Comisia Pentru Cultură, Mass-Media și Relații Interetnice

² În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 1059/14.09.2006 cu privire la reorganizarea oficiilor teritoriale ale Aparatului Guvernului //Monitorul Oficial 150-152/1144, 22.09.2006

Comisiile de specialitate sunt structuri de lucru neremunerate, constituite pe întreaga durată de activitate a consiliilor și sunt subordonate acestora. Fiecare comisie are câte un președinte și un secretar aleși în cadrul ședințelor comisiilor. Comisiile de specialitate își desfășoară activitatea în ședințe, convocate de președintele acestora ori de câte ori este necesar și adoptă decizii cu caracter de recomandare.

Prin atribuțiile stabilite de lege Consiliul municipal poate fi asemănat cu un Consiliu raional. Acesta reiese din faptul că în componența municipiului Chișinău sunt incluse 6 orașe 9 comune și 2 sate dotate cu consilii alese, respectiv în conformitate cu prevederile art. 62 a aceleiași legi, prin care Consiliul municipal, ca și în cazul consiliilor raionale, coordonează activitatea consiliilor locale în vederea realizării serviciilor publice de interes municipal.

Activitatea organizatorică a Consiliului este realizată de către Secretarul Consiliului. Secretarul Consiliului municipal a fost numit în funcție la propunerea Primarului general, în baza concursului organizat de Consiliu. Secretarul asigură pregătirea materialelor și a ședințelor Consiliului municipal, participă la ședințele lui, avizează proiectele de decizii ale consiliului, asumându-și răspunderea pentru legalitatea acestora, precum și coordonează compartimentul de specialitate din cadrul aparatului Primăriei municipale.

5.3 *Autorități executive*

Consiliul municipal formează pe durata mandatului său **Primăria**, ca organ executiv, care exercită conducerea operativă a treburilor publice ale municipiului. Primăria municipiului Chișinău, este un organ colectiv executiv și reprezintă un element principal care deosebește Consiliul municipal de celelalte consilii sătești, comunale și orășenești care nu dispun de acest organ. După exemplul consiliilor raionale care dispun de Aparatul Președintelui ca organ executiv, Primăria municipiului este organul executiv al Consiliului municipal.

Primăria municipală este constituită din Primarul general, viceprimari, secretar, pretori, șeful direcției administrație publică și alți membri ai Primăriei. Primăria își desfășoară activitatea în ședințe, convocate de Primarul general care se desfășoară la începutul fiecărei săptămâni. Primăria este abilitată cu realizarea unui șir de atribuții care pot fi clasificate în câteva categorii:

- Organizarea și coordonarea activității direcțiilor, secțiilor și serviciilor primăriei și preturilor
- Elaborarea și coordonarea activităților legate de dezvoltarea socio-economică a municipiului
- Reglementarea regimul proprietății funciare și fondului locativ al municipiului
- Stabilirea regimului de urgență și coordonarea activităților de lichidare a urmărilor acestuia
- Asigurarea protecției civile, sociale a populației și a ordinii publice.

Primarul general al municipiului este autoritatea executivă aleasă în condițiile Codului electoral. În exercitarea funcțiilor sale se atestă dubla calitate a acestei funcții, cea de reprezentant al municipiului - în exercitarea funcției de organ executiv al administrării domeniului public și cea de reprezentant al statutului - în exercitarea unor atribuții stabilite

expres în legea administrației publice locale. Analiza competențelor de care dispune primarul ne permite următoarea clasificare a atribuțiilor sale:

- Organizarea executării și executarea la concret a atribuțiilor ce-i revin
- Inițiativă în stabilirea unor reglementări locale privind administrarea domeniului public
- Organizarea și efectuarea controlului asupra activității subdiviziunilor care i se subordonează
- Conducerea organelor administrației publice locale
- Asigurarea ordinii publice.

Conform organigramei Primăriei municipiului Chișinău, Primarul general conduce activitatea generală a Primăriei municipiului Chișinău, a direcțiilor generale, direcțiilor, secțiilor și serviciilor din subordinea acesteia, executându-și atribuțiile ce îi revin. Este responsabil de dezvoltarea urbanistică a municipiului Chișinău și de calitatea construcțiilor urbane.

În activitatea sa, Primarul general al municipiului este ajutat de 4 consilieri și 4 viceprimari³. **Viceprimarii** sunt numiți în funcție prin decizia Consiliului municipal la propunerea Primarului, cu statut de funcționari publici. Viceprimarii îndeplinesc atribuții delegate de primar în conformitate cu prevederile art. 39 ale legii administrației publice locale.

În cadrul Primăriei municipale viceprimarii coordonează activitatea diferitor structuri în dependență de domeniile de activitate. Astfel, viceprimarul responsabil de dezvoltarea economico-financiară a municipiului Chișinău asigură gestionarea rațională a patrimoniului municipal, prestarea serviciilor, comerțul și alimentație publică, activitatea piețelor agricole, piețelor specializate și a piețelor de mărfuri industriale din municipiu.

Viceprimarul responsabil de problemele locativ-comunale asigură organizarea, reparația curentă și capitală a spațiului locativ și rețelelor ingineresti interioare, evidența, repartizarea și exploatarea fondului locativ, salubritatea și amenajarea teritoriului municipiului, exploatarea spațiilor verzi, evacuarea deșeurilor, problemele transportului public și căilor de comunicație.

Realizarea activităților **serviciilor publice de interes municipal** se realizează de către 73 direcții, secții și servicii⁴. Aceste servicii asigură elaborarea și realizarea programelor de dezvoltare în domeniile proprii, precum și consultă, controlează și coordonează activitățile consiliilor și primăriilor locale.

Activitatea aparatului Primăriei, structurilor municipale este reglementată de legislația în vigoare, propriile regulamente de funcționare, organigramele și statele de personal adoptate prin Decizia Consiliului municipal nr. 4/18 din 19.12.2003 cu privire la aprobarea organigramelor Primăriei și ale subdiviziunilor Consiliului Municipal și aprobarea schemelor de încadrare a personalului ale aparatului Primăriei municipiului Chișinău, preturilor de sector și direcțiilor generale și direcțiilor Consiliului municipal Chișinău.

Serviciile publice municipale sunt investite cu atribuții proprii și se bucură de o anumită independență în executarea deciziilor adoptate de organele centrale de specialitate și autoritățile administrației publice ale municipiului. Totodată, ele sunt responsabile în fața acestor organe de

³ În prezent Primarul general este ajutat doar de doi viceprimari

⁴ Lista tuturor serviciilor și încadrarea lor în organigrama Primăriei municipiului Chișinău este prezentată în Anexa 7.2.

executarea sarcinilor ce le revin. Pentru executarea atribuțiilor, serviciile publice au aparat, format din profesioniști în domeniu.

Organizarea administrativ-teritorială a orașului Chișinău prevede delimitarea lui în cinci sectoare. În sectoare autoritățile administrației publice municipale sunt reprezentate de *pretură* și *pretor*. **Preturile** sunt constituite conform legislației în vigoare și se subordonează autorităților administrației publice municipiile. Preturile sectoarelor sunt autorități executive ale administrației publice locale, ca organe ale primăriei, fac parte din structura organizatorică a primăriei și posedă personalitate juridică. Spre deosebire de alte structuri similare ale unor capitale europene, preturile nu dispun de organe deliberative alese. Pretura se constituie din pretor, vicepretor, 3-5 membri și secretar. Preturile sunt abilitate cu atribuții în domeniile:

- Asigurării executării legislației în vigoare și deciziilor autorităților municipale în teritoriul administrat de ele
- Organizării, coordonării și controlului activității serviciilor publice proprii
- Administrării patrimoniului transmis în gestionare
- Asigurării funcționării instituțiilor de menire social-economică
- Asigurării dezvoltării edilitar-gospodărești a sectorului.

Membrii preturilor își desfășoară activitatea în ședințe operative care se desfășoară săptămânal. De asemenea, preturile se convoacă de către pretor în ședințe de lucru, ori de câte ori este necesar, însă cel puțin o dată pe lună.

Pretorul este autoritate executivă a administrației publice municipale, persoană oficială cu funcții de administrare în teritoriu, numit în funcție prin dispoziția Primarului general fiind reprezentantul său în sectorul respectiv. Pretorii fac parte din componența Primăriei municipiului și pot fi, concomitent, consilieri ai Consiliului municipal. Pretorii sunt abilitați cu următoarele atribuții de bază:

- Conducerea și coordonarea serviciilor publice în sector
- Executarea prevederilor legislației în vigoare și deciziilor autorităților municipale
- Reprezentarea sectorului în relații cu alte instituții ale administrației publice locale, cetățeni, instituții private.

În cadrul preturilor sunt constituite **servicii publice**, organizarea și funcționarea cărora este stabilită în baza principiilor generale stabilite pentru serviciile publice ale Primăriei municipale.

Administrarea și conducerea orașelor Codru, Cricova, Durlești, Sângera, Vadul lui Vodă și Vatra precum și a comunelor (satelor) este realizată de consilii locale și primării organizate după prevederile legislației în vigoare⁵.

Primarii sunt autorități executive ale consiliilor locale. Atribuțiile primarilor orașelor și satelor (comunelor) sunt reglementate de prevederile legislației în vigoare și sunt asemănătoare cu cele prezentate în cazul Primarului General al municipiului.

Serviciile publice locale din suburbii sunt organizate de către consiliile locale la propunerea primarilor, în principalele domenii de activitate potrivit specificului și necesităților locale, în limita mijloacelor financiare de care dispune.

⁵ Lista autorităților din suburbii este prezentată în Anexa 7.2.

5.4 *Instituția reprezentantului Guvernului în municipii*

Instituția Oficiului Teritorial al Aparatului Guvernului este structura prin intermediul căreia Guvernul operează în teritoriu. Instituirea acestei instituții este argument al recunoașterii autonomiei locale și scutirea Guvernului de a interveni în activitatea autorităților publice reprezentative. Organizarea și funcționarea Oficiului Teritorial al Aparatului Guvernului este reglementată prin:

- Legea cu privire la administrația publică locală
- Hotărârea Guvernului cu privire la oficiile teritoriale ale Aparatului Guvernului nr.992 din 12.08.2003 abrogată recent prin Hotărârea nr. 1059 din 14.09.2006 cu privire la reorganizarea oficiilor teritoriale ale Aparatului Guvernului
- Hotărârea Guvernului Nr.287 din 28.03.2000 privind aprobarea Instrucțiunii-tip despre organizarea și derularea controlului asupra executării actelor legislative, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor, dispozițiilor și însărcinărilor Guvernului în autoritățile administrației publice centrale și locale și în prefecturi.

În municipii Oficiului Teritorial al Aparatului Guvernului (OTAG) acționează în numele și în serviciul statului, având în competența sa domeniul protejării intereselor generale ale societății. Toate atribuțiile OTAG sunt reglementate prin lege.

În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. nr. 735 din 16.06.2003 cu privire la structura și efectivul-limită ale serviciilor publice desconcentrate ale ministerelor, departamentelor și altor autorități administrative centrale desconcentrate în teritoriu în municipiul Chișinău au fost desconcentrate 21 servicii cu un efectiv de 4957 persoane. Lista serviciilor desconcentrate și atribuțiile lor principale sunt prezentate în Anexa 7.3. Amplasarea serviciilor în teritoriu este prezentată în Harta 2. Zonificarea teritoriului. Situația existentă.

5.5 *Management urban*

Acest domeniu are două aspecte: extern – relațiile orașului cu Guvernul (normele juridice de autoadministrare, proprietatea municipală, descentralizarea fiscală) și intern – managementul urban în ansamblu, a sectoarelor orașului și a suburbiilor municipiului, unde locuiesc 10 la sută din populație.

În perioada de tranziție s-a manifestat incapacitatea orașului de a aplica mecanismele juridice, financiar-economice și administrative la condițiile economiei de piață. Motivele acestei situații sunt discordanța și caracterul confuz al pozițiilor Parlamentului, Guvernului și autorităților Chișinăului în privința strategiei de dezvoltare a orașului, amestecului autorităților centrale în gestionarea municipiului, dezechilibrul dintre obligații și resursele financiare, insuficiența fondurilor de stat și a celor private pentru reconstrucția spațiului locativ, reparația transportului public și a infrastructurii tehnico-edilitare a urbei.

Legislația în vigoare este destul de confuză la capitolul delimitarea competențelor Consiliului municipal și a relațiilor acestuia cu autoritățile publice locale din suburbii. Deoarece în componența municipiului sunt incluse 18 unități administrativ-teritoriale care dispun de propriile consilii, Consiliul municipal este abilitat cu responsabilități duble ce atentează la principiul descentralizării și induce confuzie în relațiile dintre nivelele de administrare.

Structura de organizare și funcționare a Primăriei municipiului Chișinău este total depășită și nu corespunde rigorilor managementului administrativ performant și nici reglementărilor legale. Prin organigrama existentă nu se poate de determinat clar interacțiunea Consiliului municipal, Primarului general, direcțiilor, secțiilor și serviciilor primăriei municipale și subordonarea fiecărui serviciu, cu definirea fluxurilor comunicaționale interdepartamentale. Ineficiența rezultă și din faptul că organigrama existentă a organizării structurilor Primăriei și a subdiviziunilor Consiliului municipal nu corespunde realității. De facto structurile Primăriei sunt cu mai multe decât cele prevăzute de Hotărârile Guvernului privind statele de personal dar și de Deciziile Consiliului municipal din aceleași domeniu. Ineficiența nu rezultă din caracterul formal al organigramelor și regulamentelor existente dar rezultă din aplicarea lor. Conform organigramelor existente sferile de autoritate ale Primarului general, viceprimarilor și secretarului Consiliului municipal sunt cu mult peste indicatorii medii ale managementului public. Dar, în organigrame nu sunt incluse și multe alte servicii care de facto sunt subordonate Primarului, viceprimarilor și secretarului. Din aceste considerente sferile de autoritate ale acestor posturi sunt mult supraîncărcate ceea ce diminuează foarte mult din eficiența coordonării activității și gestionării lor.

Serviciile publice municipale sunt dispersate neuniform pe teritoriul municipiului și sunt greu accesibile cetățenilor. În organigrama primăriei sunt incluse totalitatea de servicii publice, care interacționează haotic între ele cu suprapuneri de atribuții, responsabilități, competențe.

Comunicarea și conlucrarea interdepartamentală este îngreunată de lipsa unei rețele informaționale unice de schimb de informații și documente. Activitatea Consiliului municipal și a Primăriei nu este pe deplin reflectată în mijloacele de informare în masă. De obicei, informația despre cele mai importante decizii ale autorităților municipale circulă doar într-un cerc restrâns de persoane. Comunicarea și conlucrarea cu cetățenii este îngreunată de lipsa unor mecanisme moderne de comunicare pagină web, relații cu publicul, mass-media.

Serviciile publice locale din suburbii sunt create după o formulă standard, recomandată de Guvern, care nu acoperă domeniile de competență a locale fiind exercitate de câțiva specialiști la un nivel nesatisfăcător.

În fine, până în prezent administrația municipală nu au beneficiat în deplină măsură de asistența organizațiilor internaționale (Banca Mondială, BERD, Programele ONU pentru Dezvoltare etc.) pentru transformarea sistemului de administrare și îmbunătățirea managementului urban.

5.6 Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
- Statut special determinat prin legea supremă și lege organică - Stabilitatea structurilor administrative - Potențial incomparabil de personal, resurse, relații, oportunități - Posibilități variate de perfecționare a activității ce reies din statutul de capitală - Existența mijloacelor variate de comunicare cu cetățenilor	- Contradicții între prevederile actelor normative - Structura nefuncțională și inefficientă a Primăriilor municipală și locale - Lipsa sistemelor informaționale de comunicare interdepartamentală și cu cetățenii - Insuficiența cadrelor profesionale - Motivația redusă a funcționarilor publici

Puncte tari	Puncte slabe
	• Implicarea excesivă a factorului politic și structurilor guvernamentale ierarhice în activitatea Primăriei
Oportunități	Riscuri
• Definitivarea reglementării atribuțiilor și competențelor autorităților administrației publice municipale • Perfecționarea structurii de organizare și funcționare a autorităților locale • Perfecționarea managementului serviciilor publice • Îmbunătățirea calității serviciilor prestate • Crearea structurilor necesare de facilitare a contactului cetățean-administrație • Promovarea managementului participativ în administrarea treburilor publice • Creșterea motivațională a personalului • Asigurarea structurilor municipale cu personal profesionist și resurse necesare	• Implicarea structurilor centrale în activitatea Primăriei • Reforme administrative la standarde depășite • Lipsa voinței în realizarea schimbărilor de activitate • Pregătirea insuficientă a personalului autorităților locale • Practicarea unui management de personal ineficient • Implicarea persoanelor incompetente în dirijarea unor domenii importante • Condiții nefavorabile pentru dezvoltarea mijloacelor de informare în masă

6. SECTORUL ASOCIATIV

6.1 Aspecte generale

Activitatea organizațiilor necomerciale în sistemul democratic are o importanță deosebită, deoarece prin acestea cetățenii participă direct în administrarea treburilor de stat, contribuie la sporirea nivelului eficienței administrării și la utilizarea rațională a resurselor financiare ale statului și societății. Edificarea unei societăți democratice depinde de participarea în viața publică a unui număr cât mai mare de cetățeni, iar organizațiile neguvernamentale reprezintă instrumentul principal în acest proces.

Sectorul asociativ cunoaște în municipiul Chișinău, ca de altfel și în restul țării, se află la etapa de stabilizare. Capacitatea de auto-organizare a comunității, participarea publicului în soluționarea problemelor din toate sferele de activitate are o importanță majoră pentru depășirea cu succes a crizelor politice, economice și sociale.

Deși, dreptul cetățenilor de asociere în cadrul organizațiilor social-politice este garantat de art. 41 al Constituției, cadrul legislativ pentru reglementarea tuturor aspectelor ce țin de organizațiile neguvernamentale a fost creat abia în 1997, când a fost adoptată Legea cu privire la asociațiile obștești, urmată apoi de adoptarea în 1999 a Legii cu privire la fundații. Aceasta a permis înregistrarea unui număr mare de organizații, care conform datelor Ministerului Justiției la 01.01.2006 constituia peste 4000.

Conform datelor Primăriei mun. Chișinău la 01.01.2007 în Registrul de înregistrare a asociațiilor obștești erau înregistrate 282 structuri neguvernamentale. În municipiul Chișinău sunt amplasate atât ONG-uri de nivel local, cât și național. Având în vedere și numărul de ONG-uri înregistrate de Primăriile locale, în prezent în mun. Chișinău sunt înregistrate peste 400 organizații neguvernamentale. Datele statistice pot fi însă cu mult mai mari deoarece, conform studiului

elaborat de Centrul Contact în anul 2006, circa 90% din ONG-urile cu aria de acoperire națională își au sediul în Chișinău. Din aceste considerente în cifre statistice sectorul neguvernamental este un element reprezentativ al vieții cotidiene al municipiului.

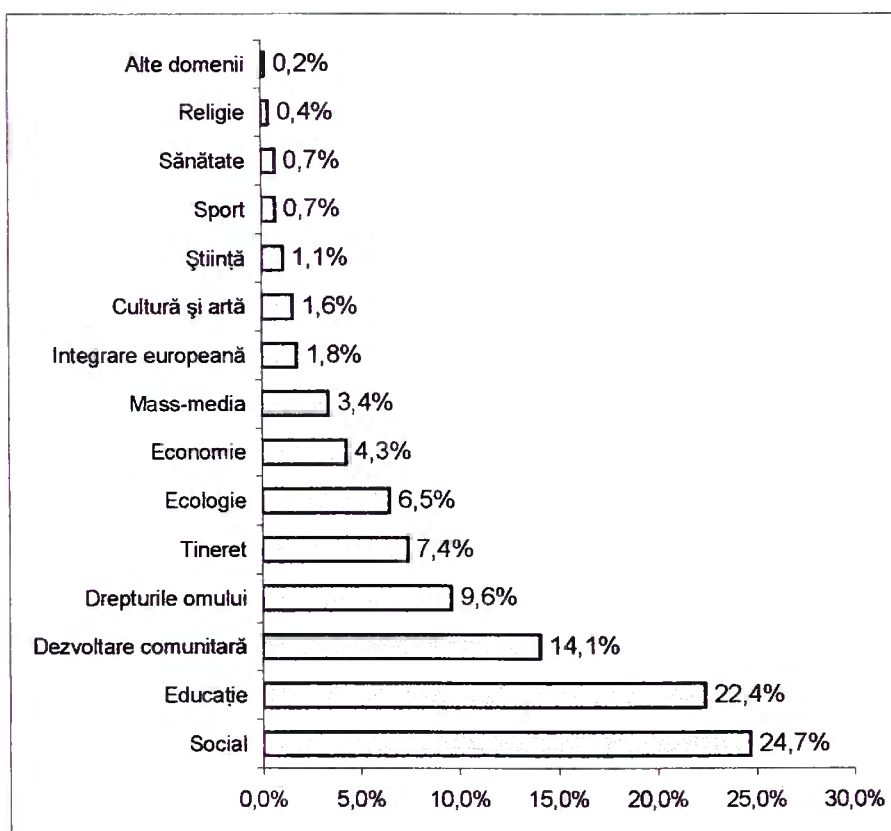
Legislația națională permite înregistrarea organizațiilor neguvernamentale sub 4 forme organizatorico-juridice. Majoritatea ONG-urilor sunt constituite ca organizații obștești (92,6%), ca instituții (4,3%), mișcări obștești (2%), fundații (sub 1%).

6.2 Domenii și beneficiari

Studii speciale asupra funcționării ONG-urilor din municipiul Chișinău, nu au fost efectuate. Cercetările realizate de Centrul Național de Asistență și Informare a ONG-urilor din Moldova CONTACT, prezintă rezultate relevante și pentru municipiul Chișinău.

Conform datelor studiilor realizate principalele domenii de activitate a ONG-urilor sunt social 24,7%, educația, învățământul, cercetarea 22,4%, dezvoltarea comunitară 14,1%, drepturile omului 9,6%, tineret 7,4%.

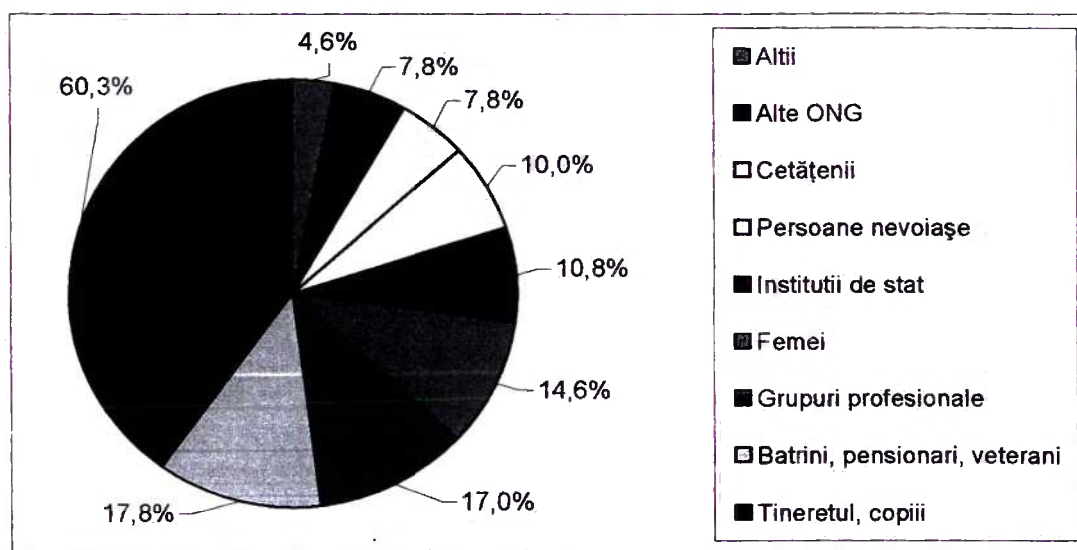
Figura 6-1 Domenii principale de activitate a ONG

Sursa: Studiu realizat de Centrul Contact, 2006

Categoriile de beneficiari ai activității ONG-lor sunt multiple. ONG-le își orientează activitatea lor în special spre tineri și copii, cetățenii din grupurile sociale defavorizate, femei, autorități publice și membrii altor ONG-ri.

Figura 6-2 Beneficiarii ONG-lor

Sursa: Studiu realizat de Centrul Contact, 2006

Rezultatele studiilor demonstrează că autoritățile publice sunt dispuse să conlucreze cu ONG-urile în soluționarea problemelor comunității, dar deocamdată încrederea în potențialul ONG-lor este mică. La nivel municipal structurile societății civile sunt puțin implicate în gestionarea treburilor publice. Conlucrarea ONG - autorități este majoritatea organizațiilor neguvernamentale, circa 79,6 declară că au stabilite relații de colaborare cu administrația publică locală. Calitatea acestor relații lasă deocamdată de dorit. Conform rezultatelor sondajelor peste 54% din ONG-le naționale se declară nemulțămite de conlucrarea cu instituțiile și organizațiile de stat. Motivele sunt lipsa unei comunicări eficiente, cunoașterea insuficientă de către APL a activității ONG-lor, antrenarea slabă a ONG-lor în procesul de luare a deciziilor, mecanisme birocratice și necesitatea perfectării unor acorduri, protocoale, contracte de colaborare. Administrația publică locală nu cunoaște potențialul și posibilitățile ONG-lor de soluționare a unor probleme sau prestare a unor servicii și nici nu manifestă un interes deosebit pentru activitatea, rolul și locul ONG-lor în cadrul municipiului.

6.3 Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
- Potențial și posibilități mari ale sectorului asociativ - Număr mare de ONG-uri active	- Neîncredere în colaborarea cu sectorul asociativ - Neimplicarea ONG-urilor în gestionarea treburilor publice
Oportunități	Riscuri
- Perfecționarea legislației în vigoare privind activitatea sectorului neguvernamental - Legiferarea parteneriatelor public-privat - Extinderea posibilităților de accesare a resurselor financiare pentru implementarea diferitor proiecte	- Îndepărtarea societății civile de procesul de luare a deciziilor - Lipsa voinței de colaborare cu sectorul neguvernamental

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI CHIȘINĂU

Aprob
Viceprimar/secretar

(semnătura, data)

INDICATORUL
Expedierii deciziei (dispoziției) nr. 68/1-1
din 22.03. 2007

Planul de amenajare a teritoriului
lui municipiul Chișinău

Nr. d/o	Destinatarul	nr. ex.	Notă
1.	Veaceslav Iordan	1	✓
2.	Petru Șveț	1	✓
3.	Alexandru Corduneanu	1	✓
4.			
5.			
6.	Vladimir Șarban		
7.	Direcția autorizare și disciplină în construcții	1	✓
8.	Cabinetul primarului general	1	✓
9.	Direcția asistență juridică	1	✓
10.	Direcția evidență contabilă și analiză economică	1	✓
11.	Direcția relații externe, cooperare regională și integrare europeană	1	✓
12.	Direcția relații publice	1	✓
13.	Serviciul resurse umane	1	✓
14.	Direcția social-umanitară și relații interetnice	1	✓
15.	Direcția administrație publică locală	1	✓
16.	Direcția corespondență, petiții și audiență		
17.	Direcția administrativă		
18.	Secția control	1	✓
19.	Direcția tehnologii și sisteme informaționale	1	✓
20.	Serviciul municipal de arhivă Chișinău		
21.	Pretura sectorului Botanica	1	✓
22.	Pretura sectorului Buiucani	1	✓
23.	Pretura sectorului Centru	1	✓
24.	Pretura sectorului Ciocana	1	✓

25.	Pretura sectorului Rîșcani	1	✓
26.	Direcția generală transport public și căi de comunicație	1	✓
27.	Întreprinderea municipală "Parcul urban de autobuze"	1	✓
28.	Întreprinderea municipală "Regia transport electric"	1	✓
29.	Regia de exploatare a drumurilor și podurilor "EXDRUPO"	1	✓
30.	Întreprinderea rețelelor electrice de iluminare "LUMTEX"	1	✓
31.	S.A. "EDILITATE"	1	✓
32.	S.A. "SEMAFOR SERVICE"		
33.	S.A. "TAXI-SERVICE"		
34.	Direcția generală arhitectură, urbanism și relații funciare	3	✓
35.	Direcția funciară	3	✓
36.	Direcția generală locativ-comunală și amenajare	1	✓
37.	Direcția generală economie, reforme și relații patrimoniale		
38.	Direcția agricultură și alimentație		
39.	Direcția generală finanțe	1	✓
40.	Direcția generală comerț, alimentație publică și prestări servicii	1	✓
41.	Direcția generală educație, tineret și sport	1	✓
42.	Direcția sănătății	1	✓
43.	Direcția cultură	1	✓
44.	Direcția generală asistență socială		✓
45.	Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului		
46.	Primăria orașului Codru	1	✓
47.	Primăria orașului Cricova	1	✓
48.	Primăria orașului Durlești	1	✓
49.	Primăria orașului Sângera	1	✓
50.	Primăria orașului Vadul lui Vodă	1	✓
51.	Primăria orașului Vatra	1	✓
52.	Primăria orașului Băcioi	1	✓
53.	Primăria comunei Bubuieci	1	✓
54.	Primăria comunei Budești	1	✓
55.	Primăria comunei Ciorescu	1	✓

56.	Primăria satului Colonița	1	✓
57.	Primăria comunei Cruzești	1	✓
58.	Primăria comunei Ghidighici	1	✓
59.	Primăria comunei Grătiești	1	✓
60.	Primăria comunei Stăuceni	1	✓
61.	Primăria comunei Tohatin	1	✓
62.	Primăria satului Trușeni	1	✓
63.	Primăria satului Condrița	1	✓
64.	Direcția situații excepționale	1	✓
65.	Fondul municipal de protecție socială a populației	1	✓
66.	Oficiul forței de muncă		
67.	Comisariatul general de poliție al municipiului Chișinău	1	✓
68.	Poliția rutieră		
69.	Direcția municipală a Serviciului de Informație și Securitate	1	✓
70.	Centrul militar al municipiului Chișinău		
71.	Direcția generală pentru statistică a municipiului Chișinău		
72.	Agentia municipală de ipotecă	1	✓
73.	Direcția construcții capitale	1	✓
74.	Centrul de medicină preventivă	1	✓
75.	Serviciul sanitar veterinar de stat al municipiului Chișinău		
76.	Direcția socio-ecologică	1	✓
77.	Inspectoratul fiscal de stat		
78.	S.A. "Apă-Canal Chișinău"	1	✓
79.	Rețelele telefonice Chișinău		
80.	Poșta Chișinău		
81.	S.A. "Chișinău-Gaz"	1	✓
82.	S.A. "Termocom"		
83.	Oficiul cadastral teritorial Chișinău	1	✓
84.	Întreprinderea municipală specializată "Liftservice"		
85.	Combinatul servicii funerare		
86.	Asociația de gospodărire a spațiilor verzi	1	✓
87.	Întreprinderea municipală Regia "Autosalubritate"	1	✓

88.	Întreprinderea municipală "Piața Centrală"	1	✓
90.	Direcția parcurilor de cultură	1	✓
91.	Grădina Zoologică		
92.	Dispeceratul municipal central		
93.	Procuratura municipiului Chișinău	1	✓
94.	Consiliul municipal al APLP	1	✓
95.	Î.M. Postul de radio "Antena C"		
96.	Î.M. Postul de televiziune "Euro TV Chișinău"		
97.	Ziarul municipal "Capitala" (Столица)	1	✓
98.	Monitorul de Chișinău	1	✓
99.	Consiliul municipal Chișinău	1	✓
100.	Fracțiunea AMN	1	✓
101.	Fracțiunea PPCD	1	✓
102.	Fracțiunea PCRM	1	✓
103.	Fracțiunea SD	1	✓
104.	Fracțiunea BAS	1	✓
105.	Consilieri independenți	1	✓
106.	Comisia juridică, pentru ordinea publică și activitatea administrației publice locale	1	✓
107.	Comisia pentru buget, economie, finanțe și patrimoniu public local	1	✓
108.	Comisia pentru gospodărie comunală și ecologie	1	✓
109.	Comisia pentru problemele suburbiilor și agriculturii	1	✓
110.	Comisia pentru energetică, servicii tehnice, transport și comunicații	1	✓
111.	Comisia pentru construcții, arhitectură și resurse funciare	1	✓
112.	Comisia pentru educație, protecția socială și ocrotire a sănătății	1	✓
113.	Comisia pentru cultură, mass-media și relații interetnice	1	✓
	TOTAL:	84	90.

29 03 07

de Căpitan V. - Comisie pentru administrație publică, ecologie și dezvoltare economică Porțom. 19 04 02

Semnătura *[Signature]*
(prenumele, numele de familie)

Primarului general interimar al
municipiului Chișinău
Dlui Veaceslav Iordan

Stimate Dle Primar,

În temeiul art. 20 (3), art. 20 (4) din Legea nr. 436-XVI din 28 decembrie 2006 „Privind administrația publică locală” vă remitem decizia Consiliului municipal Chișinău nr. 67/20 din 15 martie 2007.

67/27 din 20 martie 2007

67/29 din 20 martie 2007

68/1-1 din 22 martie 2007

68/1-2 din 22 martie 2007

Cu respect,

SECRETAR INTERIMAR

Nicolae Manastârli

Ex. N. Rusnac
222289

56. Primăria satului Colonița
57. Primăria comunei Cruzești

88. Institutul "Chișinău-proiect"
89. Întreprinderea municipală "Piața Centrală"
90. Direcția parcurilor de cultură

Prezentul dosar contine 181 file
(o sută optzeci și una file)

21.04.2008

B. Căciuf

Termei: f. 1, inv. 4, d. 2680
f.f. 1-181

